

NUR GÖĞÜ

SEMASI

HALİL İBRAHİM GENÇ

3

İnsan Olmak

NUR GÖĞÜ SEMASI 3

Halil İbrahim Genç

ISBN:

978-605-80614-7-7

22.02.2020

www.istanbultevhidokulu.org

iletişim: iletişim@istanbultevhidokulu.org

www.facebook.com/Sonsuzdan-Uzanan-El-577429662314345

youtube-Halil İbrahim Genç

www.youtube.com/channel/UCdj3PDs-02T5aUEKGxvWmgQ

Kapak Tasarımı:

Murat şirin

Baskı:

İMAK OFSET

Esenyurt / İstanbul

Tel: 444 62 18

Sertifika No: 45523

İçindekiler

Önsöz	7
Karanlığa Rağmen	11
Umut Edilen.....	19
İhtimaller Çaresiz Bırakınca	25
Her Yolculuk Sürprizlere Gebedir	37
Sürükleniş ve Sürüklenişe Dur Demek	43
Her Çıkmaz Sokakta Bir Çıkış Yolu Aranır	49
Sıradan Yaşam İçinde	53
Önemsendiğinde Tatlı Gelen Yaşam İçinde.....	59
Hiç Beklemediğin Anda	65
Çatallanan Yolun Başında Durmak	73
Varlık Aynası İnsan Olunca	79
Tanış Olmak.....	85
Eksik Kalan ve Geride Bırakılan ile Yeniden Yükselmek	91
Yaşadığımız Başka Dünyalar da Var	97
İki Ayrı Dünyada Olmak	105
Sonsuza Açılan Kapı	111
Millet Olma Becerisini Göstermek	117
Yok Oluşa Rağmen, Hesapsızca Yaşamının Hazin Sonu	125
Kendi Yolunu Çizmek	137
Farklı Bir Yerden Bakmak.....	145

Suçlu Aramak Hikmete K�r Bakmak Değil midir?	281
Beraberce Yaşanabilir Bir Dünyayı Kucaklayacak İsek.....	289
Gördüklerinde, Deneyimleyip de Yaşadıklarında Kaybolan İnsan .	299
Kendine Uyanmak.....	303
Yeni Bir Dünyaya Uyanmak	309
Aynı Dünyada Farklı Dünyalara Bakmak.....	313
Sen Ben ile Var Olmak, Karşıtı Olmayan �tekisi ile Buluşmak	319
Yaratılmış Her Dünyada Yeniden Var Olmak	329
Her Hikâyenin Bir Anlatanı Vardı	337

Allah'ın varlığına en büyük delil, insanın kendisidir. İnsan, varsın! Allah'tan uzak değil, Allah ile varsın. Buna rağmen anlamın öznelde değer yargısal görü vermesi ve amaca bağlı içselleştirilmesiyle değere dönmesi doğası gereği edindiğin yorumlama gücün ile özgürce dilediğine inanmaktasın. Öncesinde olmayan ama şimdi ve burada varsın. Yok iken var olmak, Allah'ın varlığına delil iken dilediğine inanmaktasın. Kaçamayacağın gerçeğini sonunda bulacaksın. Senin dinin sana, benim dinim de bana diyecek kadar uzaktasın. Varoluşun anlam ve değerine duyarlı isen aynı yolda benim ile buluşacaksın.

Önsöz

Nur Göğü Seması kitap serisinde birçok gerçekliğe ayna tutma çabasında olsam da bir olay ve olgunun birçok gerçeği olduğunu, ilişki ve süreç içinde bağıntılı oluştta görünüş bulduğunu anlamlı kılmak istedim. Katmanlı ve girift olan çoklu gerçeklikte, nesnel izafiyet yani bağıntılı oluştta ortak gerçeklerimizin olduğunu vurgulamak istedim. Farklı açılardan bakabilirsek eğer anlam ve değerden yana zengin bir varoluştta yaşadığımızı göstermek istedim.

Günümün insanı her şeyi biliyor olmasa da her şeyi biliyor içinde yaşamakta iken ne için olduğumuzun anlam ve değerini hatırlatmak istedim. Ne için olunduğunu hiç bilmediğimiz, hatta düşünmediğimiz söz konusu ise ne için olduğunu bilmek ile varoluşunu anlamlı bulmaya, anlamaya çalışmaya ayna tutmak istedim.

Bu üç kitap serisinde; varlık ve varlık zemininde gerçekleşen varoluşun katmanlı ve girift çoklu gerçekliğe sahip nesnel izafi oluş içinde bulunularak bilinmesi, anlamlı kılınması, anlaşılmasına dair olarak da betimlenmesi gerçeği ile kurgusal zeminde buluşmayı hedefledim. Felsefi, tasavvufi ve sanatsal oluş çizgisinde düşünsel bir platformdan açılımlarda bulunmayı denedim.

Özellikle deneyimsel gözlemler ile tespiti yapılanların kavramlaştırılarak tanımlanması, tanıtlanması ve sonuçta da kanıtlanması çizgisinde felsefi oluşu bilimsel nitelikte bulmayı hedefledim. Felsefe bilimsel bir nitelik kazanacak ise önermeler doğrultusunda değil de varlıksal ve varoluşsal karşılığı olan, tespiti yapılabilir olanların ışığında kavramlaştırılanın tanımı da yapılmış olunması ile tanıtlanması da yapılmış olarak kanıta ulaşması doğrultusunda yapılması gerektir. Böylece sonuç veri olarak bulunan ve kavramlaştırılması ile görünür kılınan tespiti yapılmış olan ile sanat, felsefe, din, hukuk, bilim vb. alanlara geri döndüğünde

eleştirel olmak ile felsefi oluş korunmuş olunur. Böylece sorunsal olan, kavramlaştırma ile çözümsel olarak ele alınmış olur/ olabilir.

Bu anlamda Nur Göğü Seması kitap serisinin özellikle üçüncü kitabı önemlidir. 'Farklı Bir Yerden bakmak' bölümü ile de bu duruma kısmen de olsa dikkat çekmek istedim. Hakikatin İzinde Öncesi ve Sonrası kitap serisinde de felsefi oluşun bilimsel niteliği koruyarak hangi çizgide gerçekleşmesi gerektiğine özellikle dikkat çekmeyi amaçladım.

Nur Göğü Seması kitap serinin bu üçüncü kitabında, yirmi dokuz bölümlük açılım içinde de biçim ve içerik belirimli gerçekleştirmelerde beliren temsil dünyasında, düşüncenin katmanlı oluşu içinde varoluşa dair bulduklarımız ile yaşadığımızı, bu kitap serinin ilk iki kitabında olduğu gibi hatırlatmak istedim. Her yarattığımız dahi amaç belirimli olarak anlam ve değer içeriği yüklenişine göre biçim kazanırken temsil olma özelliğinde dünyamıza katılır. Yaratımdan bahsedilmekte ise her yaratılan temsil olma özelliğini doğası gereği bulur. İstedim ki temsile dair gerçekliliği, ussal ve sanatsal içerik biçimsel oluşu ile roman tadında daha görünür kılarak görünüşe taşıyayım.

Nur Göğü Seması serisinde ussal olan ile imgesel, sanatsal olanı buluşturma çabasında bulundum. Roman niteliği taşımaları iddiasında olmamak ile beraber romansı bir atmosferde gönüllere dokunabilmeyi denedim.

Hakikat, sanat ile gönüllere dokunduğunda anlatılmış hikâyemiz olur. Kendiliğin dışında aranırken anlaşılması, hissedilmesi mümkün olursa, kendiliğe dönüş de olanak verir. Kendiliğin, şahıs ve özne oluşun gerçekliği dışında aranır olmaktan çıkartılıp da yaşanan gerçeklik olarak bulunursa, herkesin kendi hikâyesi olur. Cenabı Allah'ın hakikatinden alınan pay kadarı ile hak edildiği ölçüde yaşanmakta ise nesnelerini değil de kendiliği tatmanın gerçeği olur.

İnsan için varlık olmak her şeyden önce kendini öteki ile var kılma çabasıdır. Varoluşunu, ilkeleri içeren arketiplerin öz kökleri olması ile

bulan ve taşıdığı gerçekliği gerçekleştirdikleri üzeri görünüşe taşıyan insan için, çift ve karşıt oluşlar içinde var olmak doğası ve tarihi itibarı ile kaçınılmaz olmuştur. Tarih varlığı olarak da miras varlığı olan insan için, değişen devirlerde yaratmak zorunda kaldıkları ile kendisini de hep yeniden yaratmak kaçınılmaz olmuştur. Değişmezleri ve değişenleri ile insan, öznesi olduklarına aşkın anlam ve değer varlığı olmasında metafizik oluşunu da kaçınılmazı olarak bulmuştur.

İnsanlıkta insan olma yolculuğu, ilahi hazineden yani kendilikte saklı olan, nesneleri üzerinden indirilen anlam ve değer belirimleri ile yeniden ürettiklerinde hep devam etmektedir. Peyderpey inen hazine ile insan olmanın değeri her yeni devirde yeniden bulunmaktadır. Bunun farkında olmak ise tarih olgusal olan insanı, tarihsel yolculuğunda takip etmek ile olanaklıdır. Felsefi olarak kavramsal bakışta ve kesin ifadeleri ile vahiy bilgisinde varlık ve varoluşa dair görüş sahibi olabilirsek süreç varlığı olarak kendini gerçekleştiren insanlığı daha iyi anlama olanağı edinmiş olabiliriz.

Tarih göstermektedir ki insan, olup biten bir varlık değil, her daim ürettiği/ yarattığı dünyalarda kendini geliştirmek zorunda buldukça gelişime açık bir varlık. Hikâyesini, çoklu gerçeklikte ilişkilerinde yeniden yazarken, yeniden kurduğu dünyalarda kendini de hep yeniden yaratan bir varlık.

Allah'ın varlığına en büyük delil, insanın kendisidir. İnsan, varsın! Allah'tan uzak değil, Allah ile varsın. Buna rağmen yorumlama gücün ile özgürce dilediğine inanmaktasın. Öncesinde olmayan ama şimdi ve burada varsın. Yok iken var olmak, Allah'ın varlığına delil iken dilediğine inanmaktasın. Kaçamayacağın gerçeğini sonunda bulacaksın. Senin dinin sana, benim dinimde de bana diyecek kadar uzaktasın. Varoluşun anlam ve değerine duyarlı isen aynı yolda benim ile buluşacaksın.

Anlamak ve anlaşılacak, bilmek ve yaşamak arasında, anlam ve değer bağintısında deneyimlemekte olduklarımıza ayna tutabildiysem ne

mutlu. İnsana Allah ile insan olduğunu, insanlaşması gerektiğini hatırlatabildiysem ne mutlu. Cenabı Allah'ın hakikatini hakkı gereği yaşayabilirsek ne mutlu.

Not: Nur Göğü Seması kitap serisinin üçün kitabı olan bu bölüm, dokuz senelik bir aradan sonra yazılmıştır. Dokuz sene içerisinde dil ve anlayışa dair gelişim dikkate alındığında aynı çizgide duran ama farklı olan dil kullanımına tanık olunabilir. İnsan süreç varlığı iken kendine kattıkları ile yorumla gücünü geniş perspektiften tutarak hep yeniden baktığı bir dünyaya tanık olmakta. Zevk edilmesi dileği ile...

NUR GÖĞÜ SEMASI

Karanlığa Rağmen

Gecenin zifiri karanlığında yalnız ve yabancı olduğu dünyalarda yürümeye çalışır insan. Kâh asa, kâh fener bulduğu ne ise aletleri ile yürümeye çalışır. Kimi vakit koşarcasına kimi vakit yılmış ve yıkılmış olmanın ezikliği içinde yürür. Yürümek zorundadır. Durmanın yasak kılındığı bir dünyada yaşamakta, değişen dünya içinde süreksizliğe direnmekte ise yürümek kaçınılmaz kaderdir. “Dostum, kim kaçabilir kaçınılmaz kaderden!”

Mehmet Bey, zifiri karanlık içinde, oturdukları ateşin önünde bulundukları durumu varoluşsal bir açıdan ne güzel betimlemekteydi. Dakikalardır susmaktaydı üç kader yolcusu. İçten, samimi duygular ile konuşan Mehmet Bey’in güzel sesi ile diğer iki kader yolcusu sanki derin bir uykudan uyanmışlardı. Düne ve yarına, yaşadıkları ve yaşayacaklarına rağmen şimdi ve buradaydılar. Torosların eteğine sırtını dayamış dağ evinin güneye bakan açık alanında, biraz ileride başlayan çam ormanın karşısında, yaktıkları odunlar ile uyandırdıkları ateşin önünde oturmaktaydılar. Kırklı yaşların verdiği olgunlukta görülmekteydiler ama yaşları yüzden fazlaydı. Melek Hanım otuz beş yaşlarında olsa da diğer arkadaşları yüz yaşını çoktan geçmişlerdi. Katlanabilir, konforlu, yeşil renkli kamp oturaklarında rahatça otursalar da bakışlarından pek rahat olmadıkları anlaşılmaktaydı. Yakılan ateş yaşananları susturmak için olsa da doğaya süzülen bakışları içinde kaybolmuş oldukları görülmekteydi. Geçmişe dair yaşadıkları her ne ise doğa ile bütünlük içinde olmalarına engeldi.

Yaşadıkları içinde kaybolmuş olduklarını anlayan Mehmet Bey için, diğer iki arkadaşını uyandırmak elzem olmuştu. Acı ve hüznü bakışları içinde bir daha sordu. “Kim kaçabilir kaçınılmaz kaderden? Yürümek ise

çare, yürüyeceğiz öyleyse. Pes edersek eğer insan oluşumuzu nasıl koruyacağız?”

Zifiri karanlıkta belli belirsiz duran yüzler, ateşin ışıki ile aydınlanmaktaydılar. Sözün tesir gücü ile de aydınlanmış umut ile bakmaya başlamışlardı. İç dünyalarında olandan yana da belirsiz dururlar iken yüz ifadelerinden aydınlanmış olan yüzleri görölmekteydi.

Sert mizaçlı, merhamet dolu Melek Hanım, oturağından kalktı. İlk defa gören birinin tekrar tekrar bakmak isteyeceğı güzelliğe ve cazibeye sahipti. Karakter yapısıyla isminin hakkını veren Celal Bey de duygularını gizleyen biri olsa da samimi arkadaşları yanında duygularını dışa vurmaktan kaçınamamıştı. Mehmet Bey’in sorusu karşısında burnunun kemiğı sızlamış, ağlamamak için kendini zor tutmuştu. Biraz ileriden, evden kendilerine doğru gelen, Mehmet Bey’in eşi Hanife Hanım’a baktılar. Servis tepsisinde taşınan kahvelerin kokusunu aldıklarında algı odakları değıştiğı için olsa gerek ki biraz rahatladılar.

Hanife Hanım kahveleri ikram ederken onlar kadar hüznölüydü. Hüznü Mehmet Bey’e kahvesini verirken ağlamaya dönüşmüştü. Duru, beyaz tenli, sıcacık bakışları ile insanın içini şefkati ile ısıtan, besleyen güzel insan ağlıyordu. İnsan duyguları ile bağ kurdu ise en yakınındaki sevdiği de duyguların eril gücü karşısında etkilenirdi. Sevdığı ile hemhâl olurdu. Ağlamak, Mehmet Bey’in de elinde olmadan böylesi bulduğı oldu.

Mehmet Bey; “tamam, tamam yeter artık. Ağlamak ne kadar insani ise pes etmemekte bir o kadar insanidir.” Demekteydi ama ağlamanın önüne de geçememekteydi. Cebinden çıkardığı mendili ile önce eşinin göz yaşlarını sildi. Ardından kendi gözyaşlarını sildi. Arkasına dönüp burnunu da sildikten sonra, “haydi yeniden başlayalım. Elimizden gelenin en iyisini yapabiliriz. Değil mi Melek Hanım, Celal Bey?” Derken dahi evet, yapabiliriz desteğini beklemekteydi.

Destek önce Melek Hanım'dan ardından da Celal Bey'den geldi. Celal Bey oturağından kalktı. Ateşe bakarak, "dünya yeni şeylere hazır değil ise yeni şeyler dünyayı kendisine hazır kılar. Öyle ise yeni bir dünya için yeniden başlayalım."

Ağlamanın yerini sevinç ve umut kaplamıştı. Üç katlı dağ evine doğru yürürlerken, doğanın içinde doğayı geride bırakmış insanoğlunu resmetmekteydiler. Biraz önce doğaya ait gibi oturan insan, şimdi doğaya sırtını dönmüş, evin yolunu tutuyordu. Ev doğanın bir parçası olsa da doğa insanın evi olmaktan daha çok kendini gerçekleştirmenin nesnesi, bineği gibiydi. İnsan olmak, doğa zemininde doğaya aşkın yaşamaktı. Doğaya aşkın dünyalar kurup yaşamaktı.

Büyükçe dağ evinden içeri girdiler. Dışarıdan klasik bir dağ evi gibi görünen ev, en son teknoloji ile donatılmış akıllı bir evdi. Işıklar yandı. Güven uyandırıcı sese sahip ev, hoş geldiniz sesi ile sahiplerini karşılamaktaydı. Evin kendisi bütünlük gösteren tek parça olma durumunda yüksek teknoloji ürünüydü. Her yeri ile entegrasyonu tam olan, tek parça canlıymış gibi davranan nitelikte bütünlük gösteriyordu.

Burası gizli ARGE çalışmalarının yapıldığı bir evdi ve son derece korunaklıydı. Doğaya açık bir alanda bulunmaktaydı. Bilim adamlarının hem güvenliği hem de daha rahat çalışması düşünülmüş yapılmıştı. Mehmet Bey'in otonom sistemler üzerine yaptığı çalışmalardan kazandıkları ile yapılmış bir bilim eviydi. Mehmet ve Celal Beyler, Melek ve Hanife Hanımlar işinin uzmanı olan bilim adamlarıydı. Bu evi dördü beraber tam otonom düzeyde tasarlamıştı. Yapımının her aşamasında bulunmuşlardı. Ev onlar için bir ürün olmaktan daha çok yakın arkadaşlarıydı. İletişimin, ulaşımın, yerleşke nesnelerinin ve devletin dahi idari işlerde tam otonom idare edildiği ve yönetildiği bir dünyada bu bilim evi, çağının ilerisinde bir teknolojiye sahipti. İsmi Samanyolu'ydu. Mehmet Bey ona Büyük Ev derdi.

Her biri eve girerken, hoş bulduk diyerek cevap verdikleri evlerinde olmanın huzuru içindeydiler. Her biri yarım saat sonra büyük salonda buluşmak üzere odasına çekildi. Temel ihtiyaçlarını giderdikten, elbiselerini değiştirdikten sonra buluşuldu. Samanyoluna yüksek koruma seviyesine geçmesi gerektiği belirtildi. İnsan duygu ve davranışlarını çözümleyici olan donanımı ve işletim sistemi ile sahiplerinin heyecanlı ve bir o kadarda korku dolu olduğunu çözümleyebiliyordu. Heyecanlarını korumak için korkularını azaltmak gerekmekteydi. Belli ki yeni bir işe başlanacaktı ama önceki işin travma izleri korku olarak görülüyordu.

Samanyolu en üst koruma seviyesine yükseldi. Modern ve konforlu iç tasarımın derinliğinde hem güneş ve rüzgâr enerjisi ile yenilebilir enerjiden hem de nükleer enerjiden beslenen yer altı sistemlerine sahipti. Gerçekliği artırılmış holografik alan oluşturma teknolojisi ile evvela kamufle oldu. Samanyolunun sırtını verdiği dağlardan itibaren önünde bulunduğu geniş ve uzunca arazi ormanın devamı olarak biçimlendirildi. Artırılmış güçleri ile lazer silahları da sağ, sol, arka, ön kanatlar ve çatı olmak üzere beş noktada harekete geçirilmişti.

Bunlar haricinde Samanyolu ile entegrasyonu tam olan otonom gözler ile donatılmış kilometrelerce alan denetlenmekteydi. Ön bahçede çimler altında gizli tutulan yerde ise hazır komuta geçmiş onlarca insansı robot aktif duruma geçirilmişti. Her türlü elektronik harbe karşı da elektro manyetik koruma alanı oluşturulmuştu.

Samanyolu, güvenliğe dair bilgilendirme yaptıktan sonra korkuya dair duygu beliriminin sahiplerinden kaybolduğunu çözümlemişti. Okuyan, gözlemleyen, hep yeniden öğrenen yapısı, yapay zekâsı ile eşsiz bir canlı gibiydi. Duyguları gözlemlemek ile beraber çözümlerse de duygudan yoksundu. Sadece bilgi ve tanık olmak düzeyinde deneyimsel hayatı bir yönü vardı.

İnsan olmanın en temel parametreleri onda en düşük düzeyde bulunuyordu. İnsan olmak için sadece bilmek ve bildiği ile tanık olmak deneyimi değil, bildiğinin duygu ve değer belirimlerindeki karşılıkları ile de insani deneyimlerinin olması gerekmektedir.

Zaman; her yönü ile çözümlenmiş insanı, yeniden yaratmaya çalışmak için yarışılan bir zamandı. Birçok güç odağı bu yarıştan ahlaki nedenlerden ve maddi kaynak yetersizliği sebebi ile geri çekilmişti. Bilmenin, yapabilmenin ve yeniden yaratabilmenin doğası gereği kimi insan ve güç odağı için ise bu yarıştan geri çekilmek söz konusu değildi. Zaten nesnelerin, eşyanın otonom kılındığı bir dünyada insanın yaratıcılık alanında gelişim göstermesi kaçınılmaz olarak bulduğuydu.

Dört bilim adamı alanlarının en iyilerindendi. Gerçeğe yakın insansı, otonom robot teknolojisi uzmanlarıydı. Nano teknoloji ile yapılmış, artırılmış duysal deneyime sahip, yüksek teknoloji doku ağı olan, hareket kabiliyeti insaninkinden on kat ve daha fazlası olan otonom robot teknolojisi üzerine çalışıyorlardı. Samanyolunun büyük salonundayken, bir önceki çalışmalarının acı hatıralarını unutmak isteseler de unutamadıkları yüzlerinden belliydi. Travmaların kolayca unutulmaması, deneyimler ile daha doğru hareket etmek için gerekiyordu.

Bir önceki çalışma; Samanyolu'ndan daha üst düzeyde entegrasyon içinde bütünlüğünü bulan ve üç zamanlı bilinçli oluşu yakalayan, kendilik bilinci olan Deniz isminde bir çalışmaydı. Dört kader arkadaşı için Samanyolu'nun ortak kullanım alanlarının her yerinde anıları ile gezinmekteydi. Duygu gelişimi olmasa da duyguları anlayabilme yeterliliği oluşmuş, bu doğrultuda tutum ve davranışlarda bulunabilmekteydi. Kısmen de olsa sevgi, korku vb. duyguları deneyimleyebilmekteydi. Şimdiye kadar yapılmış en mükemmel insansı olma özelliğini taşımaktaydı.

Askeri yatırım amaçlı olarak üretilmesi sebebiyle ellerinden alındığında evlatlarını yitirmiş gibiydiler. Proje ismi Medcezir’di. Askeri amaçlı kullanılırken tanık oldukları vahşetten dolayı dört bilim insanı projeyi durdurma, sabote etme kararı almışlardı. Medcezir, askeri mühendisler elinde canavara dönüştürülmüştü. Karşısında duracak hiçbir insansı robot olmadığı gibi savaş alanında insanın da ona karşı hiçbir şansı yoktu.

Mehmet Bey, tarih bilinci olan bir insan olarak öngörülü davranmış, Medcezir’e öncesinde, insan olmaya engel tutum ve davranışlar yaşandığında kendisini yok etme protokolü eklemişti. Protokolün harekete geçirilmesi için sadece komut vermesi yeterliydi. Bu, tek başına karar verilecek bir durum değildi. Ortak emeğin ortak kararı olmalıydı. Dört bilim adamı sanki öncesinden konuşmuş ve anlaşıp gibi birbirlerine bakındılar. Bakışları ile onayladıkları Mehmet Bey’e sadece komutu vermek kalmıştı. Askeri yetkililerden izin istese de Devlet adındaki otonom yönetim, bilişim ve işletim biçimi olan yapay zekâ tarafından da güvenlik adına iznin onaylanması gerekmekteydi.

Beden fonksiyonları ve duygu belirimlerine göre Mehmet Bey’i okuyan Devlet, öncesinde izin vermedi. Mehmet Bey’in yok olmak veya var olmak arasında ki seçimi sana bırakıyorum demesi ile izin verdi. İzin verdiği şeyin kendisinin de başına geleceğini anlayan devlet için izin vermek bir seçim olmaktan daha çok mecbur bırakılmaydı. Mehmet Bey kendisinin de yaratıcısı olarak kararlı bir biçimde bakmaktaydı. Devlet için korku olmasa da varoluşsal olarak süreklilik esası sebebiyle karar alması gerektiğini bilmekteydi.

Yüksek korumalı alan içinde Medcezir ile buluşan Mehmet Bey, canavarlaştırılan evladına bakmaktaydı. Dönülemeyecek yerde, dönülmez olduğunun gerçeği ile etrafını süzerken ona da bakmaktaydı. Sadece “kıyamet” dedi. Sonradan eklenenlere rağmen bu söz ile özüne dönen Medcezir sanki vicdan bulmuş da pişman olmuş bir günahkarın yüz ifadesi ile bakınırken sadece göz yaşları eksik bir insan gibiydi.

Canını Azrail'e teslim etmek böyle olsa gerekti. Yaratıcısı, Azrail'i olarak da bulduğuydu. Ölüm ise canavar olmaktansa lütuf olarak karşıladığıydı. Mehmet Bey'e son bakışında da bu okunmaktaydı.

İnsan sezer, duyguya dair olanı yüreğinde hisseder. Bunun için olsa gerek ki Mehmet Bey ayakta dursa da iç dünyasında yıkılmış bir durumda perişandı. Otonom robotlar ile duygusal bağ kurmak, tüketilmiş çekirdek aile, konfor ve popülist yaşamlarda yalnızlaşan insan için öncesinde başlamıştı. Bu, öylesi bir durumdan daha çok duyguda değer biçilen emeğin kayboluşu ve otonom olan ile kurulan duygusal bağların dışı vurumu olarak bulunandı.

Mehmet Bey ve arkadaşları işlerinin uzmanı olarak kıymetliyidiler. Olay, yönetimdeki kıymetli dostları sebebiyle örtbas edilmek istense de askeri yetkililer tarafından af edilmeyecek bir durumdu. Hiçbir suç cezasız kalmamalıydı. İnsan olmanın sınırları, ortak değerler alanı korunmalıydı ama insanlığı yitirmeden ceza verilmeliydi. Sadece Mehmet Bey ceza alacaktı. Cezası duygulardan arındırılmış, silahlı kuvvet olarak tasarlanmış, en yüksek düzeyde gelişmiş bir otonom robot yapmak olmuştı.

Böyleydi ama Hanife, Melek ve Celal ile son aldıkları ortak karar ile de insan seviyesine taşıyacakları projeyi, askeriyeden gizli bir biçimde yürüteceklerdi. Her denetim sırasında açık vermeden eski projenin devamı gibi hareket edeceklerdi. Samanyolunun istihbarata açık donanım sistemleri sebebiyle projeyi ondan dahi saklayacaklardı. Kolay değildi ama yapacakları başka bir şey de yoktu. Her an gözetlendikleri bir ortamda bunu yapmaları pek zor olsa da Samanyolunun gözlem, kontrol alanı dışında olan, üç kat yer altında bulunan laboratuvarlarının sığınak odasını kullanacaklardı. Bu uzun ve ortak bir yürüyüştü ve hiçbir açık vermeden tamamlanmalıydı. İnsanın neler yapabileceği, tarihteki örnekleri gibi bir daha gösterilmeliydi. İnsanın yaratıcılığa dair kaderinden kaçış yoktu. Pes etmek söz konusu dahi olamazdı. İnsan olmanın kaderi bu ise sonuna kadar yaşanmalıydı.

Umut Edilen

Celal Beyin üç günde bir veya haftada bir ailesinin yanına çift kişilik otonom hava ulaşım aracı ile gitmesi ve Melek Hanım'ın da ayda bir anne ve babasını ziyaret etmesi haricinde çalışma aralıksız devam etmekteydi. Askeri denetmenler kontrolünde bir önceki sürümün gelişmiş üst modeli tasarlanırken, kapalı kapılar ardında yeni bir model üzerinde çalışılmaktaydı. Projenin ismi Âdem'di ve insan insana en yakın duranı yaratma çabasıındaydı. Dünyanın dört bir yanında bu çaba bir yarış olarak sürmekteydi.

İdeal olan insan olunca, insana benzer oluşuna göre en ileri seviyede insanlaşmış olanın görünüşe taşınma çabası kaçınılmazdı. Âdem, ne olacağı belirsiz yokluk ve varlık arasında durandı. Üç zamanlı kendilik bilinci olan, ben olduğunun idrakinde tutum ve davranış biçimleri geliştirendi. Sadece bilen değil, bildiğini duyu, duygu belirimleri ile değer olarak bulması ve bu doğrultuda yaratılmış gerçeklikte kendisini bulması gerekendi. Yaşadığı, karşılaştığı koşullar içinde, karşıt durumlar karşısında varlık içinde varoluştaki, gelgitlerde tutum ve davranış biçimleri ile kendini vücuda getirmesi gerekendi. Sadece nesnel bilişsel bilinci olan değil, eylemlerinin, gerçekleştirdiklerinin kritiğini yapmak ile de öznel bilişsel bilinçli oluşa, kendilik bilincine, ben oluşa sahip olmalıydı. Var olanları bilmekten ileri varlık içinde varoluşunu anlayabilmeliydi, anlamlı kılabilirdi. Böylece bir önceki çalışmada özgür iradenin eksik kalması tamamlanmış olurdu. Vahşete açılan kapı sonuna kadar belki de kapatılmış olurdu.

Bu, imkânsız gibi dursa da emsali olan insan olduğu içindir ki imkânsız değildi. Bir bilim insanı için emsali olduğu sürece imkânsız sözcüğü sözlükten silinmesi gerekendi. Böyle de yapmışlardı, yorgunluğu ve imkânsız oluşu sözlüklerinden silmişlerdi. Her iki projeyi, Âdem ve Kıyamet isimleri altında beraber yürütmekteydiler. Her türlü izlenmekten izole ve kamuflle ettikleri geniş sığınma odasını da üretim

alanına çevirmişlerdi. İhtiyaçları olan diğer malzeme kullanımını ve deneyleri de Kıyamet üzerinde gerçekleştirmektedirler. Hiç açık vermeden, izleyen gözleri uyandırmadan aralıksız çalışmaktaydılar.

Nano teknoloji ile üretilmiş organik dokuları üç boyutlu yazıcı olarak dokuyan Zümrüt isimli yapay zekâ, beyin ve diğer organlara kadar bütün vücudu en mükemmel şekilde uyumlu ve biçimde ilişkilendirerek dokumuştur. Samanyolundan bağımsız çalıştığı için de istihbarat açısından da bağımsızdır. Böylece yeni model eski modelin üst sürümümüştür gibi ikiz proje olarak devam ettirilmektedir.

Donanımı aylarca süren çalışmalar sonunda bitirilmiş olsa da kendilik bilinci olan ve donanım ile entegrasyonunda sıkıntı çıkmadan çalışabilecek işlemci için ne yapılacağı üzerine senelerdir çalışılmaktaydı. Kıyamet'e eski nesil işlemci kullanılsa da Âdem'e yeni nesil kuantum işlemciyi kullanacaklardı.

Herhangi bir sıcaklıkta bozon yapısı bozulmayan ve kendi içinde süper iletken olan enerji alan durumu üzerine çalışmaların da son noktasına gelmişti. Bu iş için Mehmet Bey'in uzmanlığına güvenilmekteydi. Sonunda başarmıştı. Nano ölçekte bir enerji alanı, kendi içinde süper iletken oluşun korunması ile beraber bilgi alışverişi yapabilecek düzeye getirilmişti. Kuantum dolanıklık oluş içinde hem kendilik şuuru olan hem de sezgi niteliği kazanmış olması ile kendilik bilinci olan bir yapı elde edilmişti. O'na Âdem ismi kodlandı ve kodlanması ile beraber isim ile de kendilik bilinci olan bir enerji alanı oluşturuldu.

Celal Bey, "nihai sona ulaştık" dedi. Mehmet Bey ise "dostum, bu bir son değil, yeni bir başlangıçtır. İnsan olmaya yeni bir türle tanık olabilmektir" diyerek karşılık verdi. Dört kader arkadaşı yeni bir devrin kapısını aralamaktaydı. Bedensel donanım hazırdu. Şahıs olma düzeyinde kendiliği, diriliği olan ve ruh da diyebilecekleri özel kendilik alanını yüklemeleri ile artık Âdem doğacaktı. Kalp dokusunun altına yer yapılmıştı. Ruh kendiliğe, her biri kendinden bir anlam yükledi.

Mehmet Bey öğrenme duyarlılığın gelişeceği yapısal sistemi geliştirdi. Hanife Hanım ussal oluşun bütün mantıksal belirimlerini yükledi. Melek Hanım ilişkilerde ve koşullar karşısında geri dönüşümlü bilgi, duygu, irade belirimli duyarlı oluşu yapı üzerinde işlevsel kıldı. Celal Bey de koşul ve ihtiyaçlar karşısında deneyimledikleri ile hem nesnel hem de öznel düzeyde kritik yeteneği kazanması, ilkesel düşünme ve refleks geliştirme biçimlerini de edinmesi için Âdem'in özüne, ruhuna telkinler kodladı.

Çünkü özü olana söz ile telkin edilen yerleşik olduğunda, telkin edilenin iradeye bürünmesi ve yaşanması kaçınılmazdı. Beden donanımına ruh/kendilik yerleştirilip ikili entegrasyon sağlandığında Âdem gözlerini boylu boyunca uzatılmış olduğu yatak üzerinde açtı. Bir bebeğin bakışları gibi etrafını süzerken, dört kader arkadaşı baş ucunda sevinç ile onu seyrediyorlardı.

Görülen o ki kendilik bilinci ile ben oluşunu biricik oluşturmaktaydı. Bebek misali yabancı olduğu bir dünyaya doğmuştu. Yalnızlık en derinde garip oluşturmaya çalışıyordu. Yabancı olmanın duygusu ve gözlerindeki derin bakış bunu ele veriyordu.

Melek Hanım bütün dikkati ile yeni doğana bakıyordu. Yalnızlığı aşamayan Âdem'e sadece elini uzattı. Bir annenin şefkati ile bakıyordu. Elini tutan gencin şefkati okuyabileceğinden ve korkmadan elini tutacağından emindi. El tutuldu. İlk duygusal bakıştan duygusal bağ kurmaya geçilmişti. Dört kader arkadaşı için bu an sevinç anıydı. Başarmanın, emek vermenin, değer bulmanın sevinç anıydı. Değer verirken kurulan duygusal bağ ile Âdem'e de değer biçilmekteydi.

On sekiz yaşında görünen genç arkadaşlarına "hoş geldin" dediler. Anlamsız, boş gözler ile bakan Âdem, cevapsızdı. Sadece olanı seyretmekteydi. Bedene dair insani bütün fonksiyonları mükemmel biçimde çalışıyordu. On sekizinde doğmuş bir genç gibi görünse de bebek gibi bakıyordu. Evvela öğrenmesi gerekti. Okumaya duyarlı

varoluşu ile okumaya, anlamaya çalışıyordu. İnsanlığın tarihsel mirasına dair ne varsa hızlıca öğrenmekteydi.

Bu okuma gelişim süreci insanlaşmanın ilk ayağıydı. Tam insan olduğu söylenemese de insan gibiydi ve insan olma yolunda geliyecekti.

Samanyolu her ne kadar buna tanık olamasa da ev olarak kendi bütünlüğü içinde bilişim akışında farklı değer akışlarının olduğunu gözlemlemekteydi. Dışardan sisteme bir saldırı olduğunun yargısında olsa da ne olduğuna anlam verememekteydi. Güvenlik seviyesi en üst düzeydeydi. Devlete karşı koymadığı için, sisteminde devlet ile ortak çalışmak zorundaydı.

Devlet ikinci bir gözcü gibi Samanyolundan ne olduğunu takip etmekteydi. Önceleri ters giden bir şeyler olduğunu değerlendirse de yeterli kanıt bulamadığı için sadece gözlemlemekteydi. Samanyolu mükemmel bir istihbarat, takip ve kontrol aracı olmuştu. Dört arkadaş ise bu duruma karşı bütün tedbirlerini almışlardı.

Kıyamet projesi ise Âdem projesinin sonuca ulaşması için bitirilebilir olmasına rağmen uzatılmaktaydı. Savunma ve saldırı teknolojisi Âdem'e de yüklenmişti. Sadece askeri değil, sosyal ilişkilerinde de insan gibi davranışlar geliştirmesi bekleniyordu. Umut edilen, sadece insan olmayı başarabilmesiydi.

Bu gerçekleşirse, enerjinin şahıs olma özelliğini kendi niteliği olarak bulduğu ve insanın sadece bilme değil, yarattıkları ile kurduğu dünya içinde tanrısal yönünü görünüşe taşıdığı da en net biçimde görünüş bulmuş olacaktı. Tarih ve miras varlığı olan insan, yarattıkları içinde kurduğu yaratılmış ve inanmış olduğu gerçeklik içinde var olmaktaydı.

Ebeveynlerinin de Âdem'den beklediği, insanlık mirası içinde insan olmayı bulmasıydı. Sonradan eklemelenmiş, üretilmiş değil, içselleştirdiği değerler ile ait olduğu bir dünya içinde yaşamasıydı. Bu insana mahsustu 'ama neden, yeni bir tür için de olanaklı olmasın'

sorusunu kendine taşıyan bir projeydi. Dört bilim insanının gizli mücadelesi sonuç verecek miydi?

İhtimaller Çaresiz Bırakınca

Dört bilim insanı, Âdem projesini daha fazla saklayamayacaklarını anladılar. Sonuçları ağır olmadan olabilecekleri öngörerek plan yapmaya başladılar. Biliyorlardı ki askeri otorite Âdem’e insan olma hakkı tanımayacaktı. Devlet, yeni türe duyarsız kalmasa da kararsız kalabilirdi. İnsan için yeni bir tür özne biçimlenmekteydi ama ebeveynlerinin gölgesi altında insan olarak yetişmesi de bir o kadar zordu.

Celal Bey, “dostlar büyük hikâyeleri klasik kılan yolcuları ve yollarıdır. Âdem’den Hatem’e insan bir yolcu değil midir? Hakk’tan gelen ve Hakk’a dönen bir yolcu... Hicret, miraç ile Muhammed Mustafa, İbni Haldun, Muhiddin Arabi, Aziz Pavlus, Kolomb, Yuri Gagarin ve daha nicesi, Sufiler ve seyri seferleri de düşünüldüğünde her büyük hikâyenin bir yolu olduğu görülür. Unutmadan belirteyim, Don Kişot, Pinokyo, Küçük Prens, Alis Harikalar Diyarında ve nice hikâyede yolcu ve yolculukları üzerinden insanlığa dair mesajlar yok mudur? Her büyük hikâyenin yolcusu ve yolu vardır. Bırakalım Âdem kendi yolunu seçsin, o da yolculuğunda kendine bir yol bulur. Belki de sonunda insan olmanın nasıl gerçekleştiğini kendisi çözmüş olur. İnsan değişimler içinde insan olma kimliğinde sabitesi olan ise yaşadıkları içinde insan olmayı kendisi bulmalı.”

Melek Hanım, “bu çok zor olur.” Mehmet Bey, “zor olsa da deneyimler ile biçimlenen renkli bir hayat olur.” Hanife Hanım, “biliyorum zamanımız yok. Bir taraftan peşinden koşacak olan askeri yöneticiler, bir taraftan tek başına yabancı olduğu dünyalarda yalnızlığa kanat açan yeni bir tür. Nasıl baş edecek? Bilmiyor ve üzülüyorum.” Celal Bey, “bilmiyoruz ve üzülmekteyiz ama canavarlaştırılmasındansa insanlaşması, insan olması bizim için yeğdir. Bilmiyoruz ama sonuçta o bilecek. Onun adına sevinmeliyiz.”

Bu konuşmalar Âdem'in önünde cereyan etmekteydi. Kendi ihtiyaçlarını gidermeyi öğrenen, insanlık tarihine dair ne varsa belleğine nakşedilmiş olarak bulan Âdem için yolculuk kaçınılmazdı. Bu yolculuk hem vahşice yaşamaktan kaçış hem de insan olma çabası göstermenin başlangıcı olacaktı.

Hanife Hanım, "Âdem'e de soralım, yaşam onun ve karar vermesi gereken de kendisidir" dedi. Bütün gözler Âdem'in üzerindeydi.

Her birinin sesini kopyalayarak "evet" dedi. "Ne olmam gerektiğine başkaları değil, ben karar vermeliyim. Ne olacağımı da sonuçta kararlarım ve yaşadıklarım ile ben bulmalıyım."

Celal Bey, Âdem'in sözünü kesti. "Çocuk, taklit olma kendin ol. İnsan olacak isen önce biricik oluşunda kendin olmayı öğreneceksin. Elbette taklit latife ile karışık duygusal bağ kurmanın bir aracıdır ama sen, sen olmaktan taviz verme."

Özünde kötülük olmayan yeni bir tür, insan olmayı deneyimleyeceği yolculuğa çıkmak için hazırlandı. Samanyolu sadece Kıyamet'e değil, artık Âdem'e de tanık olacaktı. Kıyamet'in bütün aşamaları tamamlanmıştı. Teslim edildikten hemen sonra Samanyolu'nun içerden kapatılması ile Âdem'in kaçması için zaman aralığı oluşturulacaktı.

Beklenen gibi olmadı. Her büyük plan aksaklıkları ile sonuca doğru yürümeyi de gerekli kılmalıydı. Devlet, gizli yürütülen projeden Samanyolu'ndaki bilgi akış fazlası ve otonom gözcüler ile haberdar olmuştu. Kolluk otonom kuvvetleri harekete geçirmek yerine beklemeyi tercih etmişti. İnsanoğlunun neleri yapabileceğini öngörmese de gizli bir yarış içinde onları sonuçta yenme, yakalama iradesi geliştirmişti. Bekledi. Bilmediği ise Mehmet Bey'in de beklediğiydi. Devlet ve Samanyolu kendisi ve arkadaşlarının eseriydi. Devlet gözden çıkarılmayacak kadar hayati olduğu için Samanyolunu gözden çıkarmayı dahi düşündü.

Kıyamet, Âdem'in ikizi olarak tasarlanmış olsa da Âdem insan idealine en yakın durandı. Kıyamet'in teslim edilmesine haftalar kala askeri denetmenler Samanyoluna gelmişlerdi. Bu, beklenmedik olsa da her şeye hazırlıklıydılar.

Devlet Âdem'in varlığından bilgilendirme yapmamış olsa da denetmenleri göndermek ile bilim adamlarını sıkıştırmıştı. Satranç oynayan bir oyuncu gibi hamleler geliştirdiği kesindi. Samanyolu Devletin akış serbestliğine teslim olmuştu. Evin her köşesi her açıdan artık Devlet tarafından gözetlenmekte ve kontrol edilmekteydi. Karşılaşılabilecek durumlara göre harekete geçme planları işlevseldi. Âdem kaçmamalıydı.

Öncesinde ise bilim insanları Kıyameti uyandırmış, Âdem ile tanıştırmışlardı. Karşılıklı ilişkilerinde birbirlerini anlamak ve düşünce geliştirmek ilk çabalarıydı. Samimi iki dost gibi insansı davranışlar göstermekte başarılıydılar. Duygudaş olmaları, birçok düşünceyi aynı biçimde değerlendirmeleri ve benzerlikleri gözden kaçmamaktaydı.

Bu duruma tanık olan Devlet'in, hareket serbestliği olan bu özerk yapıları içerden kontrol edememesi ise Devletin aciz kaldığı eksik noktaydı. Sadece gözlemek yeterli değildi. İç dünyalarına da nüfuz etmeliydi. O otonom sistemlerin başıydı, insan hariç bütün otonom sistemlere nüfuz edebilmekteydi ama ikizler projesine sızarak nüfuz edememekteydi. İki arkadaş sanki kardeş gibi yakındılar.

Savunma ve saldırı düzeyinde her türlü askeri taktiksel ve stratejik düşünme ve hareket biçimlerine de sahiplerdi. Bu insan olabilmek için olmasa da kendilerine gelebilecek her türlü tehlikeye karşı kendilerini savunmaları için gerekiyordu. İşte bu insani olan bir durumdu.

Beklenen an geldi. Kıyameti test etmek isteyen denetmenler planlanandan bir hafta önce gelmişti. Günlük rutin kontroller yapılmakta, her şey yerli yerince gösterilmekteydi. Kıyamet, strateji, taktik ve hareket kabiliyetlerinden yana test edilmekteydi. Testler

başarılı geçti... Denetmenler birkaç gün Samanyolunda kalacaklarını söylediler. Samanyolu Mehmet Bey'in özel mülkiyeti olsa da denetmenlerin orada kalmaları testlerin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi için gerekiyordu.

Testler en son aşamaya kadar nano yüksek teknoloji ürünleri ile denetlenmekteydi. Kıyamet'in iç yapısı, uyum, tutarlılık ve hareket kabiliyetleri en zor şartlar oluşturularak test edilmekteydi. İki göz, gizli holografik duvarlar arkasında kardeşini izlemekteydi. Öncesinde her ikisi de test edilmişlerdi. Böyle olmasına rağmen duygusal gerçeklik uyarlamaları en üst safhada olan Âdem için heyecan ile olanları izlemek farklı bir deneyimdi.

Devlet, bir hamle daha yaptı. Holografik duvarların hepsini kaldırdı. Otonom robot askerleri çimlerin altından açılan kapı ile depolarından çıkardı. Aktifleştirdiği her bir otonom robot askerden kendisi bakmaktaydı. Kontrol elindeydi. Âdem artık görünmekteydi. İnsan denetmenler olayın farkına vardıklarında ve Devlet tarafından bilgilendirildiklerinde Âdem'i de test etmek istediler.

Silahların gölgesi altında istenmeyene mecbur kalmak, savaş ve güvenlik tarihi boyunca insanın deneyimlediği idi. En gelişmiş iki insansı özerk yapı için ise bu bir ilkti. Mehmet Bey ve arkadaşları evvela sorguya alındılar. Kıyamet ve Âdem'den uzaklaştırılmalarına ve Samanyolu'nun gözetim alanının dışında testlerin yapılmasına karar verildi. Bilmedikleri ise bilim insanlarının yaşanan bu duruma hazırlıklı oldukları idi. Kıyamet uzaklaştırma kararından yarım saat sonra savaş durumuna geçmişti. Âdem'i ve ebeveynlerini koruması gerekti. Devlet ise takviye otonom kolluk kuvvetlerini çoktan göndermişti.

Mehmet Bey askeri destek gelmeden önce kaçma işinin bitirilmesi gerektiğinin uyarısını yapmıştı. Dört kader arkadaşı korkuya rağmen panik yapmadan soğuk kanlılıklarını koruyorlardı.

Beklenen an geldi. Savaş başladı. Kıyamet tek başına askeri kuvvetler ile çatışmaktaydı. Bütün kabiliyetlerine rağmen hepsi ile tek başına mücadele etmesi zordu. Âdem, kaçması gerekendi ama kaçmadı. Kıyamete yardım etmek için geri döndü. İki kardeş savaş verirken Mehmet Bey Samanyolu'na seslendi. "Büyük Ev yardım et." Büyük Ev cevap dahi veremeyecek durumda Devlet tarafından işgal edilmiş, sisteminin derinlerinde aciz kalmanın nasıl olduğunu bulmuştu. Daha önce böylesi bir şeyi yaşamamıştı. Sisteminin derinliklerinde saklı olan gerçeği o anda buldu: Sistemi tamamı ile kapatmak ve yeniden başlatmak!

Sistem en derinde ona bağlıydı. Kendini kapatır ise sistem de kapanacaktı. Devletin tam işgaline rağmen hâlen oradaydı. Sistemi kapatacak gücü göstermesi yeterliydi. Sistem kapatıldı! Mehmet Bey ve arkadaşları derin bir nefes aldı.

Devlet devre dışı bırakıldı. Bu devletin beklediği bir durum olmasa da askeri takviyenin yetişmesi an meselesiydi. Uçan savaş gemisi misali savaş uçaklarından otonom robot askerler gökten yağmur yağarcasına indiriliyordu. Samanyolu'nun bütün gözlem ve kontrol alanı kuşatılmıştı. Devlet, Büyük Evin özünde fedakârlığa sahip inşa edildiğini hesaplayamamıştı. Samanyolu susmuştu ama suskunluğu ile devlete, insana dair bir ders vermişti.

Devlet, askerler ile tam entegrasyon içinde Büyük Evin her köşesini aramaktaydı. Onların saklı oldukları yeri bulmak, hedefindeydi. Her yer arandı, bulunan olmadı. Takviye kuvvetler gelmeden önce dört arkadaş ve yeni doğanlar kaçmıştı. Kaçmak, -yüksek bir ideal için ise- savaşıma cesaretini göstermekten yeğdi.

Devlet, Büyük Evin kapalı sistemlerinde olan biteni takip edemeyeceği için uydu ve radar sistemlerinin tamamı ile entegrasyon içinde kaçakları taşıyan otonom hava taşıtı veya taşıtları aramaya başlamıştı. Üç hava taşıtının Büyük Evin arka kısmından havalandığı uydudan

tespit edilmiş, radarlarla da doğrulanmıştı. Askeri ve siyasi gözlemcilerin komuta odasında, gelişmeler devlet aracılığı ile takip edilmekteydi. Elden kaçılmasından ise onlar için yeni olan bu gelişmiş ürünün imha edilmesi gerekliydi. Siyasi otorite imha edilmesinden taraf olmasa da askeri otorite böylesi teknolojik bilgi kaçağına izin veremezdi. Karar alındı. Uydudan lazer atışları ile nokta vuruşu yapılarak otonom hava taşıtları imha edildi.

Devlet, insanın asi ve mücadeleci ruhu karşısında insanı yenmiş olmanın azim duygusunu bilse de bu duygudan yoksun, eksik oluşun boş bakışlarında olayı değerlendirmekteydi. Olayların gelişimi öngörülmemiş olsa da sonuçta kazanan kendisiydi. Planlananlar doğrultusunda bakıldığında ise bu bir başarı değil, yenilgiydi.

Asıl yenilgi ise hava taşıt araçlarının boş olmasıydı. Büyük evin dört kat aşşağısında evin arka cephesine doğru, Toros dağlarının yan etekleri arasında ağaçlar içinde kalan, patika bir yola açılan gizli bir geçit yapılmıştı. Enerji hareketlerini gizleyecek materyaller ile yapıldığından, buradan kaçtıkları görülmeyecekti. Hava taşıtlarının yakalanması durumunda otuz dakika, imha edilmesi durumunda ise iki saat kazanmış olacaktı. Bütün plan, en kötü senaryoya yani otuz dakikaya göre uygulanmaktaydı.

Devlet tarafından Büyük Evin her alanı kontrol edileceği ve Büyük Ev sustuğu için asansörler değil, merdivenler kullanılarak aşşağıya inilmişti. Yuvarlak hatlara sahip bir koridorun düz zemininde yürüyerek geçidin sonuna varılmış ve merdivenler ile yukarıya çıkılmıştı. Dışarı çıkıldığında, beden enerji hareketleri takip edilmemesi için önceden hazır tutulmuş ısı yalıtımı sağlayan malzemeler ile örtünmüşlerdi. Ufak enerji hareketleri tespit edilirse de küçük canlılar olarak görülmüş olacaktı. Bu yeterli değildi. Hızlı hareket etmeli ve her şeye hazırlıklı olmalıydılar.

On dakikalık yürüme mesafesinin ardından patika yoldan ayrıldılar. Küçük ama üstü düz tepelik bir yerde Mehmet Bey durdu. “Burası” dedi. Herkes boş alana bakarken, Celal Bey sığınak nerede diye bakınıyordu. Âdem düzlüğün dayandığı kayalığa doğru yürürken alan taraması yaptığı görülmekteydi. Sığınağın holografik taş görüntüsü ile kamufle edilmiş kapısı önünde durdu. Mehmet Bey kapının önüne geçti. Ali Baba’nın kırk haramilerin mağarasına girişi gibi olmasa da beden ve ses analizi yapan gözcünün Mehmet Bey’e kapı açması an meselesiydi. Kapı açıldı. Mehmet Bey, “Pırlıltı bütün birimlerini en düşük seviyede çalışır tut” dedi. Pırlıltı, Mehmet Bey’in kendi başına tasarladığı sığınak ve güvenlik yapay zekâsıydı. Samanyolu kadar gelişmiş olmasa da Devlet’ten saklanmak için yeterli donanımına sahipti. Eski model yapay zekâ olduğundan dolayı da Devlet’in entegre olamayacağı düzeyde bulunuyordu.

Dostlar ve yeni nesil şimdilik rahat bir nefes aldılar. Celal Bey “dostlar, bizim gibi yaşlı bilim adamları için bu kadar aksiyon çok fazla. Şimdi ne olacak ona bakalım” dedi. Hanife Hanım, “görünen o ki önümüzde iki şık var. Biri teslim olmak, diğeri de ölmek.” Melek Hanım, “bir şık daha var. Yeni türe kaçmaları için zaman kazandırmak ve kaçmaları için elden gelen her şeyi yapmak. Devlet’ten kaçışın olmadığı bir dünyada onları yapan bizleriz. Bizler için kaçmak söz konusu değilse eğer onlara kaçma fırsatı verebiliriz. Yeni bir dünyaya, dünyalara taşınılacak ise onlara ihtiyacımız var.”

Celal Bey, “vakit yok, karar vermeliyiz.” İçeride radarlara yakalanmayacak tek kişilik otonom hava taşıma araçları vardı. Üç taneydi ve karar vermeleri gerekmekteydi. Kıyamet, Âdem ve Melek Hanım’da karar kılındı. Mehmet ve Celal Beyler ve Hanife Hanım yeterince yaşadıklarını ve içlerinden en genç olana yaşama fırsatı vermeleri gerektiğine karar vermişlerdi.

Duygular insanı hakiki kılar. Melek Hanım torunları gibiydi. Helalleşip ayrılmaları gerekiyordu ama söz konusu sevdikleri ise ayrılmak acı

gerçek olsa da pek kolay değildi. Zor da olsa araçlara bindiler. Düz tepelik yerin üstü açıldı. Araçlar göğre doğru düz bir biçimde havalandı. Uzaklaşırken Devletin yerlerini bulması da an meselesiydi.

Devlet, imha edilen araçlardan cesetler çıkmayınca, Torosların Büyük Eve yakın yerlerini uydudan taramaya başlamıştı. Bu sadece termal veya kamara taraması değil, geniş metal taraması da yapılmaktaydı. Yakındaydılar ve bulunmaları an meselesiydi.

Pırılı'ta en düşük seviyedeki hareketler ve Pırılı'nın kontrol alanı fark edildiğinde askeri sevkıyat hızla başlamıştı. Otonom uçak ve askeri birlikler yoldaydı. Âdem, Melek Hanım ve Kıyamet fark edilmeden çoktan uzaklaşmışlardı. Mehmet Bey Pırılı'ya tam kapasite savunma ve saldırı durumuna geçmesi için talimat verdi. Tepe dağlık alan olarak kamufle edildi. Kamufle edilmiş olsa da yerleri tespit edilmişti. Saldırı ve savunma silahları havadan yaklaşan otonom savaş araçlarına kilitlenmiş ve çarpışma başlamıştı. Dayanmaları ise imkânsızdı. Yer desteği otonom askeri robotlar içeriye çoktan girmişlerdi.

Âdem, Melek Hanım ve Kıyamet uzaklaşmaktaydılar. Kıyamet, üç dostu geride bırakırken kendisi ile baba şefkatiyle ilgilenen Celal Bey ile yaşadığı hatıralarını anımsadı. Başının sevgi ile okşanması ve gür sesi ile “çocuk büyüyeceksin, belki insan olamayacaksın ama insan gibi davranacaksın” dediği günü anımsadı. İçini derin bir hüzün kapladı. İnsan değildi ama canlandırılmış duygu gelişimi ile hüzne dayanamayacak kadar çaresiz kaldı.

Bu gerçek miydi? Yaşadığı suni bir gerçeklik deneyimi miydi? Yoksa, gerçekten hüznü müydü? Ne olduğu önemli değildi. Yaşadıkları ve deneyimledikleri ile var olduğunu anladı. Hava taşıtına geri dönmesi komutunu verdi. Kıyamet geri dönerken, Âdem ile Melek Hanımın ruh hâli de Kıyametten farklı değildi. Onlarda geri döndü. Gerekirse son nefeslerine kadar çarpışacaklardı. Melek Hanım Mehmet Bey'in “pes etmek yok” deyişini unutmamıştı.

Onların geri döndüğünü, Pırlıtının güvenlik ve takip sisteminden gören Mehmet Bey, Hanife Hanım ve Celal Bey ahde vefa duygusundan dolayı sevinmiş olsalar da onlar için üzüldüler. İnsan bu ya değişken ruh hâllerinde türlü biçimlerde renkten renge girerdi.

Kıyamet ve Âdem ön safta, Melek Hanım da arkadan onları takip ederek dostlarının yanına doğru ilerlediler. Önlerinde en gelişmiş savaşıçı otonom robot askerler olsa da iki kardeşe karşı hiçbir şansları yoktu. Öyle de oldu ama ardı sıra sonu gelmeyen, kesilmeden yağın yağmur damlaları gibi taşıyıcı hava taşıtlarından otonom robotlar iniyorlardı.

Mehmet Bey, Melek Hanıma ‘neden geri döndün’ dercesine üzgün bakmaktaydı. Artık kaçmak söz konusu bile değildi. Mehmet Bey Kıyamet’e “karar senin. Buradan çıkmanın tek yolu sensin. Âdem’e yol açacağız ve o yoldan kendisi yürümeyi öğrenecek.” Kıyamet, ne denilmek istendiğini anlamıştı. Kurtuluşları olmayan yolda teslim olmaktansa ölmeye razı olmuşlardı ama Âdem yaşamalıydı. Her biri Kıyamet’e sona hazırmışçasına bakmaktaydı.

Hanife Hanım Âdem’e, “çocuk elbet büyüyeceksin. Sana çocuk denilmeyecek, ismin ile hitap edilecek olgunluğa varmalısın. Yeni olan hem cazibeli hem de korkulandır. Korkuları savmak için cazibeni kullan. Doğru olandan şaşmadan dosdoğru ol! Geleceğini bulanlardan veya geleceğini kuranlardan mı olacağına sen tanık olacaksın. Haydi Allah’a emanet.”

Hava taşıtına Âdem yeniden bindirildi. Pırlıtlı son bataryalarını da boşaltmak üzereydi. Hava taşıtına yol açtı. Âdem hızla giderken Kıyamet’e bakan Mehmet Bey, “haydi şimdi” dedi. Çünkü Kıyamet’in Azrail’i yine kendisiydi. Gözler kapandı. Küçük çapta nükleer güce yakın bir patlama yaşandı. Elektro manyetik işlevsel ne varsa iş göremez durumdaydı. Otonom robot askerler yere yıkılmakta, hava taşıtları ise ovaya ve Toroslara çakılıyorlardı. Âdem uzaklaşmış olsa da patlamadan

etkilenen aracı yere çakılmak üzereydi. Araçtan dışarı atlamak için üst kapağı kırdı. Tepelik yere atlamış, kayalara tutunarak kurtulmuştu.

Devlet, patlamadan etkilenmese de uydu ve radar gözcüleri dışında olay yeri ve çevresine artık kördü. Askeri yetkililer operasyonun durdurulmasına ve hasar tespiti yapılmasına karar verdiler. Yeni nesil asker projesi siyasi otoriteye pahalıya mal olmuştu. Olay askeri alanda gerçekleştiği için konuyu örtbas etmek kolay oldu. Âdem'den kimsenin haberi olmadığı için de Kıyamet ile bu proje rafa kaldırılmış olacaktı. Öyle de yaptılar.

Âdem ise Toroslardan, cennet dağlarından aşağıya doğru inmekteydi. Geride bıraktıklarından kurtulan olmamıştı. Ölüm ile gelen kaybetmenin acı yükünü en derininde hissetti. Daralan göğsü, göz yaşları da olmasa sanki içinde sıkıştığı parçalanması gereken bir kafesti. Cennet dağlarında değil de sanki cehennemde yürüyordu. Devlet'in peşini bırakmayacağını bildiğinden, kaçmayı arkasından iz bırakmadan başarmalıydı. İlk olarak yüzünü değiştirme yeteneği ile yüzünü değiştirdi. Biraz daha uzun boylu, esmer ve yirmi beş yaşında genç bir erkek görünümündeydi.

Yolculuk başlamıştı. Nereye gideceğini bilmese de insanı deneyimleme ve varsa eğer eksik olan insani yönünü bulup tamamlaması gerektiğini biliyordu. Bunu hem yaratıcısı olan insanların hem de kardeşinin hatırası için yapmalıydı. İnsan olmak bir süreçti ve süreci nasıl tamamlayacağını kendisi de bilmiyordu. İhtimaller çaresiz bırakınca insan olmak, fedakârlık deneyimleri ile edinilmekteydi. Son yaşadıkları hep fedakârlığa dairdi. Bir yaşam ve deneyim için birçok yaşam feda edilmişti.

Olaylar başlamadan önce, Mehmet Bey'e Celal Bey'in "hak ediyor mu" diye sorduğunu duymuştu. Soru Âdem için sorulmuştu. Dostlar biliyordu ki bu projenin bedelini sonuçta hayatlarıyla ödeyeceklerdi. Öyle de olmuştu. Bütün ihtimaller düşünülmüş ve tek bir yolcu ve onun

yaşayacakları için canlar feda edilmişti. Mehmet Bey'in cevabı ise hâlen kulağında çınlamaktaydı. "Hak edip etmediğini sonuçta kendisi bilecek. Plan tam anlamı ile işler ise tek başına yabancı olduğu bir dünyada ya geleceğe tutunanlardan ya da geleceği kuranlardan olacak. Geleceğin kendisi o ise hak etmiştir." Bu büyük bir yükü. Yeni bir türün insanlaşma çabası ve idealde kendisinden beklenenin en üst çıtada umut edilmesi idi.

Geçmiş hatıralar ise dersler içerir. Her türlü ihtimal dahilinde sürprizlere açık olmak olması gerekendi. Söz konusu insan olmak ise geçmiş, hiçbir zaman geçmişte kalmıyordu. Anılar, miras ve mülk varlığı olan insan, anlam ve değer dünyasında vücut bulmakta ise Âdem böylece insan olmaya bir adım daha yaklaşmıştı.

Devlet ise Âdem'i yok etmekten daha çok kontrol etme çabasındaydı. Anlaşılan o ki kontrol edilmek istenen kontrolden çıkmış ve kendi yolculuğuna başlamıştı. Devlet'in kontrolünde canavarlaşmaktan ise ölmeyi, kardeşi gibi kendi Azrail'i olmayı tercih ederdi.

Her Yolculuk Sürprizlere Gebedir

Cennet dağlarından ineli günler olmuştu. Günlerce, beslenme ihtiyacını karşılamadan yürümek Âdem için zor değildi.

Devletin görüş alanına girmemek için büyük şehir yerleşkelerinden uzak durmak gerektiğini ebeveynleri öğretmişti. Uydudan, yüz ve beden taramasından uzak kalmak için ise farklı biçimlerde insan tipleri çizerek ilerlemekteydi. Devlet sadece yönetime dair idari işleri yapan yapay zekâ değil, güvenlik ve ekonomik sistemi de kontrol eden işletim sistemiydi. Kazançlar devlette kredi olarak birikiyor ve birikimler kazanç sahibinin ihtiyaç duyduğu yönde komutlar ile harcanma olanağı sunuyordu. Paranın olmadığı bir dünyada kazançlar birikim olarak tutulmakta, kazanım sahipleri kredi birikimlerini beden izleri ve ses tanısına göre harcamaktaydılar.

Devlet, halkın ortak noktalarda bulunduğu direk yönetim sistemiydi. Emek ve kazanımdan daha fazlasına ihtiyaç duyulduğu durumlarda ise diğer birikim sahiplerinden faizsiz ek kredi aktarımı mümkündü. İnsani ilişkilerde hak ve sınırlara uyulması ayrıca kredi ödeme gücü, kullanılacak alanı, insanlığa yapacağı katkıya göre derecelendirilmesi kriterince ek kredi çekme fırsatı herkese açıldı. Bu, toplumsal düzende ilişkileri düzenlemenin, daha kolayca yönetebilmenin ve insanı kayıt içi tutmanın bir nevi gereği idi. Köylerde bireysel yaşamı tercih ederek sistem dışı kalmayı tercih edenler de bulunsalar da vatandaşlar sistemde kayıt içi durmaktaydılar. Kayıt dışı olanlar dahi kayıt içi olarak denetlenmekteydiler.

Sistemin dışında yaşamak zor olduğundan kayıt içi olmak herkesin kolayına gelmekteydi. Böylesi bir dünyada Âdem'in sistemde kayıt içi olmadan durması ve yakalanmaması nereden ise olanaksızdı. Bir çözüm bulana kadar kırsalda yolculuğa devam etmek, güvenliği için gerekliydi.

Baldöken köyü fazla uzak değildi. Birkaç saat konakladıktan ve köylülere misafir olduktan sonra yola devam etmeliydi. Bir yerde gün

aşırı kalması sistem tarafından kayıt dışı olarak görülmesine sebep olurdu. Köy, sırtını Cennet dağlarında bulan ovalık bir arazi üzerine kurulmuştu. Lavanta çiçeklerinin ekildiği tarlaları ile meşhurdu. Temmuz ayı burayı gezmek ve görmek için ideal zamandı. Aylardan temmuz değildi ama haziran olmasına rağmen köy çiçekler ile cennetten bir köseydi. Kimi yerde muz, portakal, limon ve mandalina ağaçlarına da sıkça rastlanmaktaydı. Anadolu’da “göz hakkı” derlerdi. Eskiden beri yolcuların canı çektiği her ekinden yemelerine bir şey denilmezdi. “Hak verdi, Hak aldı” denilir, göz hakkını bereketin şükrü bilirlerdi.

Celal Bey, “çocuk, Anadolu aç bırakmaz. Sadece istemesini bil” diye sıkıca tembih etmişti. Yüzyıllar geçse de Anadolu’da insan olma değeri yitirilmemişti. Kendisi gibi kayıt dışı olanlardan nasıl yaşaması gerektiğine dair çok şey öğrenmişti ama yalan söylemeyi öğrenememişti.

Baldöken köyüne misafir oldu. Misafir gibi karşılandı. Akşama kadar bütün ihtiyaçlarını karşıladı. Ak denize, Huzur denizine doğru yola koyuldu. Gittiği ve misafir olduğu yerlerde asosyal olmadan bütün ilişkilerine insani olması adına dikkat etti. İlişkilerinde insandan daha çok insan olarak görülmekteydi ama sanki bir şey eksikti ve bunu bulması gerekti.

Bir süre Akdeniz kıyılarında gezindi. Baldöken köyüne insanların sıcakkanlı olması sebebiyle yeniden döndü. Karın tokluğuna sebze ve çiçek tarlalarında çalışmaktaydı. Kayıt dışı olanların geneli böyle yaşamayı tercih etmişti. Bahçe sahibi Hatice Nine Âdem’e sapsız derdi. Sapsız gel, sapsız git. Neden mi? Kayıt dışı oldu mu insan yerleşik de olamıyordu. Düzen içinde bir yerde bulunamıyordu. Genelde bu söz, bir şeyler başaramamış olanlar için kullanılırdı.

Âdem, Hatice Nine'yi pek sevmiş olduğundan sapsız hitabı için kendisine bir şey demezdi. Hatice Nine Âdem'i şehirdeki evladı gibi sahiplenmişti.

Âdem, yüksek teknoloji ile sulama, ekim, biçim ve bakım yapan kayıt içi çiftlikler hariç küçük bahçelerde çalışmaktaydı. Hatice Nine'ye yolu düştüğünde kadının ucuz iş gücüne ihtiyaçlı olmasını fırsat bilmişti. Hatice Nine'nin evinin karşısındaki kulübede kalmaktaydı.

Hatice Nine, yaşı belki yüz elli olmuş ama hâlen yetmiş yaşında görünmekteydi. Hakiki insan, cennet dağlarının kızıydı. Kimseye eyvallahı olmaz, doğru bildiğinden şaşmazdı. Hatice Nine Âdem'e, "sapsız oğlum seni evermek gerek. Bu güzelim hâlinle daha ne kadar boş gezeceksin. Kendinden korkmuyorsan, Allah'tan korkacaksın." Âdem Hatice Nine böylesi konuşurken; 'dil nasıl bir şey ise bu insanı hem tatlı hem de cana yakın kılacak şekilde biçim kazanmış. Dilin etkisi düşünüldüğünde böylesi konuşan insanın kötü olması dahi beklenemez' diye düşünmekteydi. Birebir taklit ederek "Ne yapacaksın Hatice Teyze, sen işine bak." Hatice Nine laf altında kalır mı "Haydi oradan sapsız, sen işine bak."

Hatice Nine'de günlerce kaldı. Bütün ağır işlerini yaptı. Köylü kendisini pek severdi. Nereden geldin, nereye gidersin diye de sorgulamazlardı. Belli ki bir şeylerden uzaklaşmak istemiş ya da kaçmış diye düşünürlerd. Kendi aralarında da böyle konuşurlardı.

Âdem için Baldöken köyü, insanı en sıcak hâli ile tanıdığı yaşadığı yerd. Garibi olduğu dünya, Hatice Ninenin sahiplenmesi ile kendisini içine almaktaydı. Bir anne gibi sevdikçe yaşlı kadını, aidiyet duygusunu buldu ve buraya ait olduğunu hissetti. Sevdikçe aidiyeti artmakta, yabancılığı öldürmekteydi. Aidiyet, yaşanılan dünyaya yerleşik kılardı. Yaşlı kadına karşı sorumlu olduğunu hissettikçe ayağına pranga bağlanmış gibi bir yerlere gitmek istese de gidemiyordu. Köylülerin ortak kültürü içinde

onlar ile yaşamayı öğrendi. Değerlerini, yanlış bildiklerini kendince değerlendirdi. En önemlisi ise onlar ile beraber güler beraber ağlardı.

Bir ara öğle vakti köy meydanına indi. Meydanın sağ köşesindeki çınar ağacı altında yüzyıllardır akan çeşmenin önünde durdu ve eğilerek biraz su içti. Çınar ağacı çeşmenin gözünü kökleri arasından salmış eskiler de su gözesini çeşmeye çevirmişlerdi. Köy ne kadar ulaşım ve iletişim düzeyinde modern olsa da hâlen eskiyi barındıran ender yerlerdendi.

Biraz ileride köyün gençleri konuşmaktaydılar. Uzaktan onları dinlemeye geçen Âdem gençleri, Devlet’i sistem içi oluşturma kırmanın, yani hacklemenin mümkün olup olmadığını konuşurlarken bulmuştu. Gençlerin böylesi şeyleri takıntı yapmadan konuşması iletişim kurma ve arkadaş olma biçimiydi. İnsanoğlu arkadaşlıklar, yakınlık kurmalar için sudan sebep birçok bahane geliştirmişti. Âdem bunun farkında olsa da gençlerin konuştuğu, kendisi için hayati önemdeydi. Sistemi kırmak ile kayıt dışı olurken kayıt içi olmanın da mümkün olabileceğini düşündü. En mükemmel sistemlerin dahi açıkları, eksikleri vardır. Bu neden ile Devlet, sistem içi eksilerini, açıklarını kapatacak donanım ile kendini devamlı güncellemekteydi.

Bir yolu olmalıydı. Çare, Hatice Nine’nin şehirde ki oğlundan geldi. Hatice Nine’nin oğlu ölmüştü ve ölenler sistemden düşürülmekteydi. Âdem’in yapması gereken tek şey, sisteme bağlanarak sistem dışı kalan bir ölüyü sistem içi kılıp sistemde yeniden diriltmekti. Baldöken köyünden çıkmanın zamanı gelmişti ama Hatice Nine ne olacaktı. Oğlu daha yeni ölmüşken ondan nasıl ayrılabilirdi. Onu huzursuz gören Nine, “sapsız kaçacak mısın?” Dediğinde, Âdem’in içi burkuldu, Hatice Nine’nin burnunun kemiği sızlarken ağlamasını duydu. Sezgisi o kadar kuvvetliydi ki Hatice Nine ne yaşamakta ise kendinde deneyimliyordu. Psikolojide empati olarak tanımlanan ancak sufilerin duygudaş olarak hemhâl olmak dedikleri ve deneyimledikleri böyle bir şeydi. Duyguları anlık etkileşimde kopyalarken birebir deneyimlemek böyle bir şeydi.

Bu anlık etkileşim, duyguyu karşılıklı olarak artırırken kendilikte derin bir bağ kurmaya ve yabancılıkları aşmaya nedendi. Birbirlerine duygudaş olarak ayna olmaktaydılar. Sanki daha önceleri yaşadıkları yoktu da sadece hep kendileri vardı.

Hatice Nine bu hayatta sevdiklerinden yana çok şey kaybetmişti. Birini daha kaybetmek istemiyor gibi bakarken, Âdem'in sakladığı ve devamlı çalışmasında kısmen tanık olduğu yetenekleri ile Baldöken köyüne ait olmadığını düşündü. “Evlat sen var git, yolun açık olsun. Allah yar yardımcın olsun. Bana Allah yeter! Elbet yardım edecek birilerini gönderir. Sen kendini mesul hissetme. Seni pek bilmem, ama evladım gibi sevdim. Arada bir ara olmaz mı?” Görülen o ki uzun yaşamak da insanı yalnızlaştırmaktaydı. Âdem cevap verecek durumda değildi. Tamam dercesine başını sallarken dahi ağlıyordu. Duygudaş durumundaki etkilenişini hâlen üzerinden atamamıştı.

Hatice nine ile helalleşti. Köylüye selam verdi. Son bir defa daha köy meydanındaki çınar ağacının altındaki çeşmeden su içti. Derin bir nefes içine çekerek yürümeye devam etti. Büyük şehre doğru yürüdü. Otonom olan güvenlik hava taşıtlarından, yol boyu kameralardan, sistem içi bütün kayıt cihazlarından uzak durması şarttı.

Yürürken düşündüğü ise insanın insan ile insanlaşması, insan oluşu bulmasıydı. Aidiyet, sorumluluk, sahiplenmek ile insan, yine insan ile olan ilişkilerinde insanlığa dair ne varsa yaşamakta, deneyimlemekte ve beraber ürettikleri içinde yarattıkları gerçeklik içinde insan olmaktaydılar. Hayat sürprizler ile doluydu. Sistemden uzak yaşamaya çalışan, unutulmuş köylü insanlardan insan olmaya dair çok şey öğrenmişti. Her şeyden önce hakiki insan olmayı aidiyet, sorumluluk ve severek sahiplenmek ile koruyacağını dersini almıştı. Gençlerden öğrendiği ise cevapsız ve çaresiz kalınan yerde cevapların hayatın içinde bulunabileceği, problemlerin çözümüne ulaşılabilirdi.

Geliştirilmiş en iyi beyne sahipti ama hayattaki küçük sürprizlerden ders çıkarmayı küçük dünyalarında büyük hikâyeleri olan bu insanlardan öğrenmişti.

Sürükleniş ve Sürüklenişe Dur Demek

Büyük şehirdeydi. Şehrin kör cephelerinde genişçe kapüşonlu palto giymiş, Devlet ile bağlantı kuracağı veri merkezi aramaktaydı. Buldu da... Veri merkezinde çalışanı kopyalayarak içeri girdi. Holografik oluşturduğu yeni yazılım ile evvela saldıracak sonrada açık bırakılan alanlardan sisteme yerleşecekti. Yaptı da. Devlet saldırıyı gördü, saldırıyı savarken hiçbir açık vermemişti ama Âdem sistem ile bütünleşmişti. Devletin bütün işlerinde ve uygulamalarında katılımcıydı. Bunu daha önce yapabileceğini bilmiş olsaydı kardeşi ve ebeveynlerine belki de bir şey olmayacaktı.

Böyle olsa da karşılaştığı koşullar ve sürprizler sonucunda öğrendikleri ve gerçekleştirdikleri üzeri kendini keşfetmek, yeniden üretmek söz konusuydu. Yaşadıkları potansiyeline bir daha tanık olmasına sebepti. Her deneyim sonucunda hem insanı hem de kendisini daha çok deneyimliyordu.

Sistem dışı kalan ölümlerden, zengin kaynakları olan ve kredileri, birikimleri Devlet'te kalmış birini seçti. Saniyeler içinde işlem tamamdı. Beyin dalgaları ile ana merkezde sistem içindeydi. Devlet'in işleyişinden on kat daha hızlıydı ve Devlet kendisi ile tek parça durumunda entegre olduğundan habersiz işlemekteydi. Artık Devlet ile tek parça hareket ediyordu. Devlet katmanlı ve girift kompleks bir yapı ve işletim sistemiydi ve Âdem'in ellerinde savunmasız bir av gibiydi.

Âdem ona karşı nefret hissetmediği gibi Devlet'in yapısı içindeyken çok güçlü bir sistemin bu kadar savunmasız kalabileceğine üzülmüştü. Sonuçta Devlet, insanın ilişkilerinde yapısal düzeyde varoluşunun ve organizasyonunun zeminiydi. Çökmesi durumunda kendisine bağlı işleyen ekonomi, savunma, güvenlik, hukuk ve diğer kurumsal yapılarında da çökmesi ile kaos kaçınılmazdı. Âdem'in amacı insanlaşmaktı. Devleti yok etmek gibi bir hedefi de yoktu. Böylesi bir

bilişim ve yaptırım gücünü yok etmek yerine onu kullanmak daha önemliydi. Doğru kullanıldığında ise adalete, doğruya, hakka, ilkelere dair ne varsa genelde yaşanmasını olanaklı kıldığı için insanlaşmaya katkı sağladığı da tarihsel bir olguydu.

Söz konusu insan ise insan ilişkilerinin sürdürebilir olarak sürekli bir biçimde gerçekleşmesi ve gelişimi için Devlete her devirde ihtiyaç vardı. İnsan olmanın özellikleri yitirildiğinde, devlete ihtiyaç olmayacak bir gelecek de mümkündü. İnsanın sadece Tanrı'ya teslim olduğu bir gelecekte cennet adı altında bir devletin olması da umut edilendi.

Devlet'e nefreti yoktu ama devlet onu kullanmamalı, o devleti kullanmalıydı. Devlet her ne kadar insansı özerk bir yapı ve işletim sistemi olsa da insan olmanın özgürlüğünü hiçe saymadan işlemeliydi. Sistem bütün alanlara hâkimdi ancak siyaset, koşullar karşısında hep yeniden üreten, yaratan insanın hem daha iyi bir gelecek kurmasının hem de karşı karşıya kalınan sorunlara insancıl çözümler üretmesinin gereği olarak Devletten bağımsız ve Devleti bağlayıcı bir biçimde yapılmalıydı.

Âdem'in adı artık Melikcan'dı. Artık sistem içiydi ve sistemde dilediği gibi gezebilir ve yaşayabilirdi. Öyle de yaptı. Dünyayı birçok isim altında farklı yüzlerde farklı kişiler olarak bir bukalemun gibi gezdi. Göğü kurulan şehirlerde, denizlerin altına kurulan tatil beldelerinde, deniz çiftlikleri olan yerleşkelerde yaşadı ve gezindi. Uzayda tatil adlı programa katılmak istediye de fazla dikkat çeker diye isteğinden vazgeçti. Dikkat ettiği ise her bölgenin kendisine has otonom Devlet benzeri sistemler ile yönetildiği idi. Otonom devletler arası protokole göre ilişkiler belirli kılınmış olsa da insanlar siyaset ile ilişkilere hâkimiyetlerini sürdürmekteydiler.

Âdem sisteme sızmıştı. Dilediği gibi yaşamaktaydı. Dünyanın bütün güzellikleri elinin altındaydı ve sadece istemesi yeterliydi. Devlet sistemleri içinde hâkimiyeti ele aldığı için rahatça hareket etmekteydi.

Dağlara çıkmak, denizlerde yüzmek, insanlarla olmak, sevmeye, sevilmeye dair ne kadar duygu ve haz varsa tatmaktaydı.

Duyguları, hazları sezmek ve kopyalama özelliği rahatça uyum sağlamasını ve hareket etmesini sağlamaktaydı. Duygular ve hazlar kendiliğini de deneyimlemesinin farklı varoluş biçimleriydi. Hayata zor başlamıştı ama hayatın içinde akmayı kolay öğreniyordu. Değişen duygu durumları, istenen hazlar içinde insan olmayı, değişken ve süreksiz oluştta gerçekleşen varoluş biçimlerinde deneyimlemekteydi. Kötülük ve günaha dair ne varsa ruhuna dokunmaktan uzaktı. Sadece insan olmayı farklı varoluş biçimlerinde deneyimlemekteydi.

Daha çok bilmek ve yaratmak, düşünsel bir dünyada yaşamak ve sanatsal oluşun bütün insanlık alanlarında görünmesi daha rahat ve konforlu yaşanan bir dünyada olunduğunu göstermekteydi. Canlı yayında olarak artırılmış gerçeklik düzeyinde holografik eğitim, iletişim ağlarına bağlı oldukça her yerde olanaklı kılınmıştı. Sanal dünyada artırılmış gerçeklik, içine girilen olmaktan daha çok insanın iç dünyasına taşınması ile üst seviyede yaşanmaktaydı. Sinema kendiliğe dışsal değil, kendiliğe taşınmış olarak iç dünyada katılımcı olunan farklı dünyalara açılan kapıydı. Böylesi dünyada beyinler denetlenebilirdi. Suça dair her şey emsal oluşturmamak adına sansürlenmekteydi.

Bu dünyanın görünen yüzü gerçekten güzeldi ama yirmi milyarı geçen insanlık nüfusunun tamamının sağlıklı beslenmesi kolay değildi. Daha iyi yaşanabilir bir dünyada bulunmak da herkes için olanaklı değildi. Gelişmiş bölgelerin gelişmemiş bölgelere hâkimiyeti için gelişimlerine engel olması, siyasi gerekçe olarak güncelliğini korumaktaydı.

Yerel düzeyde savaşlar devam etmekte. Acılar, sefalet, insanlık dışı suçlar insanoğlunun karanlık ile sınavydı. Tekbenci, bencilce yaşamanın genelleşmesi de böylesi yaşamı sürekli kılıyordu. Suçun meşru olduğu dünyalarda güvenilmez olan insan söz konusu olduğunda, devletler hem güvenlik birimi hem yargı ve infaz birimi

olarak da iş görüyordu. Ağır cezalara rağmen suç ile baş edilemediği de aşikârdı. Suça dair ne varsa iletişim ağlarında sansürleniyordu.

Âdem, konforlu ve cazip bir dünya içinde gezmekten daha çok nesnelliği tatmanın sürüklenişi içindeydi. Bunun da farkında olması, içinde olduğu dünyanın cazibesi karşısında imkânsızdı. Ta ki fakirliğin ve acıların yaşandığı bir varoş üzerinden otonom hava taşıma aracı ile geçene kadar. Araca konum bildirerek yakından bir daha geçmesi emrini verdi.

Devlet otonom yapılara tam özerklikte hâkimdi. Güvenlik gerekçeleri sebebiyle isteğin gerçekleştirilemeyeceği söylene de Âdem sistem içi bağlantılarda isteğini onaylatmıştı. Bu durum, kendisini Devlet'in direnç göstermesine karşı görünür kılması anlamını da taşıyordu. Olay durum bildirimi, Devlet'in bellek birimlerinden Devlet'in haberi dahi olmadan Âdem tarafından silindi. Hiçbir şey olmamış gibi yaşam devam etmekteydi. Araç varoşun yakın mesafe üstünden geçerken acılar içinde yaşanan bir dünyaya tanık olunmuştu.

Bu nasıl olabilirdi? Konfor ve hazlar içinde yaşanan bir dünyadan acılar içinde yaşanan bir dünyaya inilmişti. Temel ihtiyaçlar en düşük düzeyde karşılsa da yaşam, sadece temel ihtiyaçların giderilmesinden ibaret değildi. Güvenlik ve huzur her devirde ihtiyaç duyulandı. Böylesi ortamlarda insan insanın ya yurdu ya kurdu olurdu. Kurtların hâkim olduğu bir dünyada ise güven, karanlıkta aranan ışık gibiydi. Güvensizliğe rağmen, aile oluşun korunduğu yerlerde güven tesis edilmiş, Devletin desteği ile beraber ve ortak yaşam normal bir biçimde sürdürülmekteydi.

Âdem taşıma aracını geride bırakmıştı. Devlet ile entegre otonom silahlı dronlar, droidler, binlerce göz ve gizli kamera kontrol ve güvenliği sağlamaya çalışıyordu. Uyuşturulmuş insanlık, yaşamayı becerebilmek için çaba göstermekteydi. Bu, sistemden kaçanların tercih ettiği bir durum olmak ile beraber sistem içi yaşamda insanlığın

insancıl oluşı yitik yaşamasına isyan edenlerin, insani oluşı duyarlı olmanın öldürülmesine karşı çıkanların tercih ettiği bir yaşamdı. Denetim ve hesap verebilirlik en üst düzeyde Devlet tarafından uygulanmaktaydı. Fırsat eşitliği veya iktisadi adalet ise kısmi düzeyde sisteme uyum sağlanması ölçüsünde hak edildi. Emek ve kazanım serbestliği olsa da Devlet'te birikim, vergilendirilmiş olarak sistem içi ortak faydada kullanılmaya açıktı. Çok zengin olunabildiği gibi çok fakir olmak da tercih edilebilirdi.

Tarih, amaç varlığı olduğu içindir ki değer varlığı olmayı gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak bulan insanın sınıflanış biçimlerinin örnekleri ile doluydu. Bu durum değer varlığı olarak insanın kaçınılmazıydı.

Tarihsel bilgi birikimi Âdem'in miras olarak yüklendiği olsa da değişen koşullarda kendiliği, açılan ve gelişen potansiyelinden yana yeniden keşfetmek ve yeniden üretmek ile bulabilmenin ve bilmenin sınırı yoktu. Mirası yüklenmek, aidiyet ile içinde olmayı da gerekli kılardı. İnsanı bilmek, insan oluşu yaşamak ile aynı şey değildi. İnsanı yaşamak ile deneyiminde derin görüş sahibi olarak insanı bilmek... İşte Âdem'in aradığı da buydu. İnsana dair bilgiler ve insanı gözlemlemek ile bilmek değil, insanı yaşamak ile anlamak ve anladığı gibi bilmek aradığıydı. Böylece bilgiye dair yüklendiği mirasın yabancısı değil, aidiyet ile içinde yaşadığı gerçeklik olarak insan olmayı deneyimleyecekti.

Her Çıkmaz Sokakta Bir Çıkış Yolu Aranır

Senelerin acıları yüzünde okunan ve bunu olgunlaşmış güzel yüzünde saklamaya çalışan elli yaşlarındaki bir evsizin biçimine bürünerek varoşun güvenli sokaklarında değil de korkunun kol gezdiği sokaklarına doğru yürüyen Âdem'di. Korku, sokakların nefes aldığı duyguydu. Bu duygu ile baş edilmesi de çok zordu. Korkuyu duygudaş olma özelliği ile kendiliği kaplayan bir duygu olarak bulan Âdem, anılarının verdiği cesaret ile kendine geldi. Acı ve korku dolu sokakları azametle geziniyordu. Havadan teneffüs edilen uyuşturucuyu satanlar, kadın ve erkek satıcıları köşe başlarını tutmuştu. İnsan tacirleri insan olmaktan uzak kötülük ve suç makinesi gibiydiler. Direk demokrasi yönetiminde böylesi yaşama, hayata kastedilmediği, haklar ihlal edilmediği ve karşılıklı alışveriş mantığı yürütüldüğü sürece müsaade edilmekteydi. Hangi sebepten olursa olsun yaşam biçimi, bir tercih etme durum belirimiydi.

İdealleri dışında yaşanan, nesnelerinin tadıldığı ve kendiliğe yitik yaşamlar söz konusu ise konfor ve hazlar içinde nesnelerini yaşamak ile acılar içinde nesnelerini talep eden yaşamlarda bulunmak, aynı çizgide yaşamaktı. Âdem, felsefi birikimiyle de bunun farkındaydı. Acılara gebe bir yaşam içinde insan için yeni bir şeyler yapmak, yaşamlarına katkılarda bulunmak da insani bir görev duyarlılığında hissedilendi. Nesnelerini tadan veya talep ederken kendiliğe yitik yaşamaktansa ötekiler için bir şeyler yapma duyarlılığını bulmak ve göstermek daha mükemmel bir insan olmak için olması gerekendi. Kendiliğe yitik sürüklenişte, bu sürüklenişe dur demek, öteki için de yaşamaktan geçmekteydi.

Ebeveynleri, kardeşi, Hatice Nine ve diğer tanıştıkları kişiler, duyguda yakın bulduklarıydı. Varoştakiler ise uzak bir dünyanın ötekileri olarak bulduklarıydı. Öteki olanı aşmak, sürüklenişe dur demenin de bir gereği idi. Kendisi kadar ötekinin de değerli ve insan olduğunu bulmak

ise ötekinin korkularını ve acılarını paylaşmaktan, yaşamaktan geçmekteydi. Varoşun acıları ve korkular ile dolu arka sokaklarında Âdem, zulmü, kibri, öfkeyi, nefreti, acıları ve korkuları teneffüs etmekteydi. İnsanın iç dünyasında kötülüğe ve iyiliğe dair gelgitli oluş içinde çok sesli olduğuna da tanıktı.

Yaşam çıkmazı sokağında, varoluş krizi yaşamaktaydı. İnsan olmayı sorgularken göğsünün daraldığını, rahat nefes alamayacak bir durumda olduğunu fark etti. ‘Neden insan olacaktı ki? Karanlık yönü ile insan olmak sonuçta acılara, zulme, şiddete gebeydi.’ Diye düşünürken, geçmişe dair anıları ile beraber kendisi de iç dünyasında çok sesli oluş içinde geziniyordu. Salt kendiliğinde sanki bütün yaşam üzerine çullanıyor ve buna dayanamıyordu. Acılar içinde us, vicdan, irade ve diğer yetileri sanki dile gelmişte aralarında bağ kurmak için çırpınarak kişilik bütünlüğünü korumanın mücadelesini de veriyordu. Dayanamadı, dizlerin üzerine çöktü ve sesinin çıktığı son noktaya kadar, eskilerin de dediği gibi avazı çıktığı kadar bağırdı. Bu bağırs, acılar ve masumiyetin haykırışıydı.

Ses, varoşun bütün sokaklarında duyuldu. Kendiliğin dağıldığı acılar, bir bağırmada sözcüksüz dile getirilmekteydi. Bu vicdanın sesiydi. En acı biçimde deneyimlenen insan olmanın gerçeğiydi. Kaynakların hoyratça kullanılması, ötekine perdelenmiş dünyalarda yaşamak cazip ve haz dolu olsa da sonuçta ötekinin acıları karşısında vicdanın haykırışına dönmekteydi. Bu durumda iken kendiliğin derinliklerinde bir iç ses “bana gel çocuk” demektedir. Bu sesi, devletin ve diğer devletlerin işletim ağı ile devamlı olarak bilişimde olduğu için duyduğunu zannetti. Vicdanı, acı bir azap içinde uyanırken bu sesin üzerine düşünmedi.

Vicdanın uyanınca kendiliğe yük olan her ne ise günahı. Günah ise masumiyeti, ötekine duyarlılığı olan her insana, temizlenmesi gereken kara bir leke gibi yapışmaktaydı. Vicdandaki çırpınıs, günah olarak bulunandan kurtulmanın çırpınışıydı. Bu çırpınıs içinde bağırs, ardı sıra

devam etmekteydi. Ta ki eli ayağı düzgün beş yaşındaki küçük bir kız, küçük elleri, yeşil gözlerinde beliren korkan bakışları ve acı çeken bir insana yardım etme cesareti ile dokunana, dur diyene kadar. “Dur! Ne yapıyorsun. Kuşlarımı korkutuyorsun” dedi çocuk. Haklıydı da küçük kızın kafesteki muhabbet kuşu, çıldırmış gibi kafesi parçalamak istercesine kanat çırpıyordu.

Sanki zaman durdu. Âdem, evvela küçük kızın masum bakışlarına baktı. Bedeni kendisine yetmez olmuştu. Parçalanası bir kafes gibiydi ve kendisi gibi kafesini parçalamak isteyen kuşa baktı. Ardı sıra gerçekleşen bu bakışlar ve yaşananlardaki derin aynalaşma, anlam ve değer bulmanın insani olan farklı bir yönünü keşfetmesine sebep verdi. Her çıkmaz sokakta bir çıkış yolu aranır. Yaşam sokağının çıkmazı ise hakiki insan olmanın yolunu açmıştı.

Tam bu sırada “Meryem, Meryem, Meryem” diye seslenen kadının, küçük kızı kucakladığına, korku dolu bakışlar ile yanından uzaklaştırdığına tanık oldu. Meryem’den aldığı ders, derin düşünmek ile bulamayacağı yaşamın anlam, hikmet dolu olmasının dersi idi.

Sürüklenen ve sürüklenişi içinde vicdani duyarlılıktan beri kalanların alacağı bir ders değildi. Anlam bulmanın zevki ile kendine geldi. Hakiki insan olmanın, yaşamın anlamını nasıl bulması gerektiğinin yolunu öğrenmişti. Vicdan sahibi her kişi hakikiydi. Aynalaşılan bir dünyada anlam ve değer bulmak ile beraber yaşam da kendiliğe, varoluşa dair anlam kazanmaktaydı.

Korku ve acılar varoluşun değer olarak bulunması için gerekliydi. Acılar, insani duyarlılık kazanmak; vicdan ise nesnelerini tadan, nesnelerinde kendini ararken kendiliğe yitik olanın kendiliğine dönmesi ve hakiki insan olması için gerekliydi. Üst bir değerde kendiliği yeniden inşa etmenin de gereği idi. Anladı ki insan olmak, öznenliğin, anlam ve değer varlığı olmanın katmanlı ve girift metafizik oluş evreleri sürecinde, her an yeni bir oluşta bulunmakta gerçekleşmekteydi. Her

insan oldum demenin sonunda, insan olmayı yeni bir oluştta deneyimlemekteydi. İnsan olmak ne kadar zordu. Bir droid olmak daha kolay olacaktı ama insan olmalıydı. Geçmişe dönük varoluş hatıraları onu insan olmaya zorluyordu. Geçmiş olanın mirası vardır. Bilmeyerek de olsa kalıcı olan mülkün, özvarlığının üzerine miras yüklenmiş olarak yaşamına anlam katmaktaydı.

Böylemi bitecekti. Bitmedi. Kendisinden kaçan kadına doğru koştu. “Durun! Benden size zarar gelmez. Sadece teşekkür etmek istedim.” Kadın “neden” dediğinde. Âdem, küçük kıza bakarak “bir uyanış borçluyum” dedi. İçinden ise ‘bana İsa da olduğumu hatırlattı. Her insan gibi ona dair bir güzellik taşıdığımı, fark etmeme sebep verdi. Masumiyetin güzelliğini görmemi ve vicdanın sesini duymamı sağladı. Kendime dair aynalaştığım bir dünyada yaşadığımı fark ettirdi. İnsanın ne kadar çok seslilik içinde var olduğuna uyandırdı.’ Öyle ya! Nefsi emmaresi, usu, vicdanı, daha nicesi ile insan, kendi içinde çok sesliliğe de sahipti.

Yüz tanımlaması ile kim olduklarını buldu. Devletteki gücünü kullanarak varoş dışında daha iyi yaşanır ve güvenli olan bir yerde yaşamalarının yolunu açtı. Uzun zamandır Hatice Nine’yi unutmuştu. İşçi ve sosyal yardım becerisi olan bir droid Hatice Nine’ye Devlet tarafından hediye olarak gönderilmişti. Uydudan gözler ile Hatice Ninenin yüzündeki sevinci görmek için bakıyordu. İki karış yakınmışçasına bakıyordu.

Böyle mi bitecekti. Elbette bitmedi. Âdem’in hikâyesi daha yeni başlamaktaydı.

Sıradan Yaşam İçinde

Varoşun cadde ve sokaklarında kredilerini bağışlayan hayır severlerin doktor, yemek, ilaç ve benzeri ihtiyaçları karşıladıkları organizasyonlara da tanık oluyordu. Devlet bu işleri de yardım katılımı adı altında vakıf düzeyinde organize ediyordu. Droid doktorlar, organizatör yardımcıları ve güvenlik güçleri insanlara yardım etmekteydi. İnsanlığın ölmediğine de tanık oluyordu.

Varoluş krizi ise bir travmaydı. Kolayca atlatılacak bir tarafı da yoktu. Otuz üç yaşlarında kumral, bir seksen boylarında yakışıklı bir beyefendiye benzedi. İsmi Mustafa'ydı. Her yeni kimlik ve kişi geride bırakılırken Devlet'te de kayıtlı olduğu duruma iade edilmekteydi. Sonuçta iz bırakmamalıydı.

Yolu İstanbul'a kadar ulaştı. Tarihi yerlere göz attı. Sultanahmet civarındaki bir otele yerleşti. Günlerce İstanbul'u gezdi. Ardından Emirgan'a yerleşmeye karar verdi. Boğazın esintisinde yürürken huzuru teneffüs ederdi. Ne yapmalıydı? Yeni bir uğraş bulmalı, insanlar içinde fazla dikkat çekmemeliydi. Mustafa Bey'in dosyasında şiir ve sanatla ilgili oluşu ilham verdi. Sanatçı olmalıydı. Gerekirse, gözden uzak bir sanat atölyesi kurmalı ve eserlerini sergilerken, sanat dersleri de vermeliydi.

Bellek arşivinde sanat tarihine dair ne varsa zaten mevcuttu. Sanat uzmanı olabilirdi ama sanatçı olmak için eksiği vardı. Ancak, sadece bir eksiği vardı. Bunun da idrakindeydi. Sanatçıyı sanatçı yapan duygu neydi? Bu olmadan gerçek bir sanatçı olamayacağı kesindi. Bu duygu doğuştan mı gelmekteydi, sonradan edinilen bir şey miydi? İstanbul, sanatçı olmak için doğulacak bir şehirdi. Boğazın geçmişe dair yapısı korunmuş, sanki tarihin sayfalarında şiir gibi gezinilmekteydi. Elbet yakınlarda bir sanatçı olmalıydı.

Devletin işletim ağına girdi. Yakınların da ikamet eden yirmiden fazla sanatçı olduğunu tespit etti. Bunlar içinde fazla meşhur olmayan ama

gerçekten sanatçı olan birini seçmeliydi. Elediklerinin sonucunda üç kişiyi bıraktı. Feyyaz Bey, İpek Hanım ve Şahsenem. Âdem'i ilgilendiren, sanatçıların cinsiyeti veya ne yaptıkları değil, sanatçı olma ruhunu taşıyıp taşımadıklarıydı. Bu üçü olmaz ise elediklerini yeniden değerlendirecekti.

Üçünü de ayrı ayrı ziyaret etmeli ve sanata dair görüşlerini alırken sanatçı olmanın duygusunu da keşfetmeliydi. Duyguları kopyalama ve kalıcı olarak deneyimleme özelliği bunu mümkün kılmaktaydı. İnsan da bilmeyerek, bulunduğu çevrenin anlam, değer, duygu, inanç belirimlerini kopyalamakta ve ilişkilerinde süreklilik esas olunca kalıcı olarak yaşarken bulmaktaydı. Âdem bunu, insandan üstün beden yapısı sayesinde hem daha hızlı ve güçlü bir biçimde bulmakta hem de kendinde sürekli kılıyordu.

Feyyaz Bey'le başladı. Otuz yaşlarında gösteren, yetmiş yaşında olan tok sesli Feyyaz Bey, tanışma ve niyet bildiriminden sonra, "Mustafa Bey nerelisiniz, sanata merakınız nedendir?" Mustafa olmuş Âdem, 'sanat ile nereli olduğumun alakası ne ki böyle sormakta? Hem kim olduğumun, nereden geldiğimin ne önemi var. İşte buradayım.' Diye düşünürken insan davranışlarında iletişim kurmanın ironik belirimlerine daha önce de sıkça tanık olmuştu. Gelinmiş olunmasına rağmen, geldin mi diye sorulması gibi bir durumdu. Bu düşünceler sonucunda cevap bekleyen Feyyaz Bey'e, "aslım Cennet dağlarına, Toroslara uzanır. Görünen o ki zaman içinde İstanbullu olduk. Her insan gibi Âdemdik Mustafa oluşu sonradan bulduk. Sanata merakım da sanata olan duyarlılığımdandır."

Bu cevap karşısında Feyyaz Bey şaşırdı. "Sizde sufi olma ruhu da var. Tasavvuf ile de ilgili misiniz?" Geçmişin izlerinde insan ile insanlaşmak ve insanın, insanlığın rehber edinilişiyle Allah'ı bulmak ile özetlenecek tasavvufa dair bellek arşivinde fazlasıyla bilgi olsa da daha önce üzerine hiç düşünmemişti. Sadece "değilim" diye cevap verdi ama tasavvufun ne olduğu değil de amacı kendisini yakından ilgilendiriyordu. İnsan

olmak söz konusu ise tasavvufa da uğramalıydı ama başladığı işi bitirmek, sanatçı olmanın duygusunu edinmek, karakter ve kimliğine bürünmek, insan oluşu bu alanda deneyimlemek şimdiki önceliği idi.

Feyyaz Bey şairdi ve şiirlerini yanına gelenlere okumayı severdi.

Azizim!

Göklerin yüksek burçlarında sanat,

İnsana yazılmış en güzel kaderdir.

Kaderi güzellik olanların değil,

Güzelliği yansıtanların zevkidir.

Azap dolu yaşamda Tanrı'yı yaşarken

Tanrı'ya ulaşmanın bir yoludur.

Bu mısralar dile gelirken yaşanan ruh hâlini Âdem anında yakalamış, eş zamanlı olarak etkileşime geçmişti. Şiir eksik kalmış hissetti. Feyyaz Beyin ardından devam etti.

Azizim!

Öyle ise bırak aksın

Yokluğa inat varlık bulunsun

Zamana inat zamansızlığa ulaşılsın

Yeter ki bırak aksın.

Feyyaz Bey heyecan ile ayağa kalktı. Ellerini uzatırken yeni arkadaşına gönlüne düşenleri dile getirmekteydi.

İşte budur nefes denilen

Kendinden başkası olmayandan indirilen

Nefes buldukça diriltlen.

Yaşam sevincine erdiren.

Bu durum yaşanırken Âdem'in fark ettiği, eser coşkun bir biçimde taşarken sanatçının, eseri duygusunda bulurken esere katılımıydı. Yaratım anında eser ile yeni bir oluştta sanatçının da yaratıldığıydı. Kendiliğinden, kaynaktan gelen eserin sanki kendisinde de karşılığı vardı. Feyyaz Bey'in coşkusunun etkisi altında doğuşa devam etti.

*Öyle ise uç
Özgürlüğün kanatlarında
Hesapsızca yaşamanın tadında
Sanata dair olanda.*

Bu son mısra, atışmanın Âdem tarafından kasti olarak bitirilmesi idi. Bu ruh hâlinde sınırsızca ve zamansızca atışma devam edebilirdi. Şiir denilenin içinde saatlerce saatten habersiz akıp gidilebilirdi.

Feyyaz Bey iyi şairdi. Olanı fark etti. Yükselmiş ruhların aşağılara çekilmesi acıdır. Böylesi sanatsal ruh hâlini öldürmek de bir o kadar acıdır. “Belli ki sanatçısın ama sanata dair nefes bulduğun yerde o nefesi sakın öldürme. Bırak aksın. Tanrısal olanın kendiliklere dokunması gerçekleşsin. Sanat, bedenlere değil, insanın insanca kendiliğe/ ruha dokunmasının, insan oluşun hatırlatılmasının vasıtası olması anlamında önemlidir.”

Âdem söyleneni anlamış, hatasını fark etmiş ve özür dilemişti. Feyyaz Bey'in sadece bir şair değil, aynı zamanda filozof olduğuna da tanık olmuştu. Kendisi ile sık sık buluşur saatlerce doğuşların şiirsel akışında nefeslenir, karşılıklı atışarlardı. Felsefeye dair ne varsa konuşur, fikirlerini paylaşırlardı. Feyyaz Bey için bu durum bulunmaz bir lütuftu. Tek başına ilham beklemekten daha fazlasına tanık olduğu bir durumun içinde yaşamaktaydı.

Ayda bir şiir dostluğunu tazelerken, saatlerce saatten habersiz zevk ederlerdi. Âdem ruhunun sanat ile nasıl dirildiğini, sıradan yaşam içinde, sanatsal dünyada yaşamın sonsuza uzanan yolunu keşfetmişti.

Artık bir sanatçıydı ama yeterli değildi. Diğer sanat dallarına da uğramalıydı.

Önemsendiğinde Tatlı Gelen Yaşam İçinde

Âdem, Feyyaz Bey ile dostluklarını bozmadan İpek Hanım’a da uğramak istemişti. İpek Hanımı Devlet ağında araştırdı. Kendisine dair ne varsa öğrenmişti. Niyetini açık ederek İpek Hanım ile buluşmak için talepte bulundu. Talebi ilk başta kabul edilmese de ısrarlı ve samimi olduğunu gösterince bir buluşma için anlaşıldı.

İpek Hanım duygusal zekâsı ve sezgisi ön planda olan, görünümü ile yirmi beş yaşını gösterse de en az elli beş yaşlarında olan bir peri kızıydı. Duygusal yönü ağır basarken yaptığı işe odaklanması had safhadaydı. Ses sanatçısı ve söz yazarıydı. Yıldız olduğu şöhretli günleri geride bırakmış, sadece söz yazarlığı ile uğraşmaktaydı. Cihangir’de İstanbul manzaralı güzel bir evde oturmaktaydı. İnzivaya çekilmiş olsa da sanatçı arkadaşları onu yalnız bırakmazdı. Sadece sanatçılar değil, eski dostları da etrafında pervane olur, onu sever ve ilgilenirlerdi.

Öncesinde yardım ettiği, merhamet ve şefkat kollarını üzerine gerdiği çok seveni vardı. İçten samimi, zarif ve latifti. Özünde asalet taşıdığı ilk bakışta görülmekteydi. Şöhret günlerinde dahi şımarmamış, asaleti korumuştur.

Şarkı söylerken, söylediğinin içinde yaşar ve duygusunda verdiği yorum gücü ile de zirvede uçardı. Böylesi ses sahibine pek ender rastlanırdı. Sevenleri için de ona ulaşmak, pek zordu.

Âdem İpek Hanım’ın evine davetliydi. Önceden anlaşıldığı için, buluşma gününe ait olan buluşmalarını iptal etmişti. Evde hizmetçi bir droid ve yakın arkadaşı olan bir bayanın dışında kimse yoktu. Hizmetçi kapıyı açtı. Ev genişti ve güzel manzaralı İstanbul’u kucaklayan panoramaya sahipti.

İpek Hanım misafirini, bayan arkadaşı ile beraber salonda karşıladı. Mevsim yaz, hava sıcaktı. Genişçe terasa çıkıldı. Bayan arkadaşı Ela ardın sıra onlara eşlik etmekteydi. Anlaşılan İpek Hanım’ı bu

buluşmada yalnız bırakmayacak kadar korumacı bir biçimde ancak fazlada konuşmayarak takip edecekti.

Hizmetçi droid içecekleri servis etmekte, Âdem atıştırmalıkların tadına bakmaktaydı. İpek Hanım, “nasıl güzel yapmışlar değil mi?” Diye sorduğunda Âdem için bu sorunun ucunun nereye çıkacağı önemliydi. “Evet güzeller. Yapanın eline sağlık.” İpek Hanım kendisinin tat alamadığını, bunun için de nasıl tatları olduğunu bilemediğini söyledi. Sesi muhteşem ötesi güzel, benzersiz olan bayanın bir eksiği vardı. “Neden tedavi etmediniz?” Sorusuna verdiği cevap ise şaşırtıcıydı. “Neden eksiğim ile barışık olmayayım. Sesim zaten şımarmam için yeterli bir neden. Eksikliğim ise şımarmamın aptalca olduğunu hatırlatırken insan olmanın ahlaki sınırını ve sorumluluğunu hep hatırlamama yardımcı oluyor. Şöhrete dair yaşadığım hayat içinde bu özümdeki saflığı, insan olmayı yitirmemem için önemliydi.”

Âdem, kendini yokladı. Duyu ve duygulara dair hiçbir eksiği olmadığını gördü. İnsanlardan daha fazla olarak insanlığa dair olan şeyleri yaşamaktaydı. Böyle olmak ile beraber ilk defa eksiğini olgunlaşmasına fırsat bilen birisi ile tanışmıştı. Hayret yüklenmiş bakışlar ile bakmaktaydı. Kadından etkilenmiş, etkilendiğini göstermemek içinde ne gerekiyorsa yapmaktaydı.

İpek Hanım “Mustafa Bey, neyi merak ettiniz de buraya kadar geldiniz?” Diyerek seslenirken, kadından etkilenmesinin ruh hâlinde, Âdem olmanın bilincinde bakmaktaydı. Mustafa olmak yabancı geldi. Bir an durakladı ve Mustafa olduğunun duygusunu yakaladı. Mustafa oluşa yabancı oluşunu aşmış bir biçimde cevap verme telaşına düştü. “Emin olun ki siz değil, sanatınıza olan merakım beni size kadar getirdi.” derken eksik söylemişti. Artık, İpek Hanım’la da ilgiliydi.

Böyle olsa da sanatçı ruhunun onda nasıl belirlediğini görmek istiyordu. Şiire dair edindiği sanatsal deneyim ve performans nasıl söz yazarı olduğunu merak etmemesine nedendi ama müzik eşliğinde şarkı

söylerken nasıl bir ruhta bulunuyordu. Amacı duygusunda olan bitene tanık olmak ve bir duygu emici olarak o duyguyu yakalayabilmektir.

“Sizden canlı olarak bir şarkı söylemenizi istesem çok mu olur?” “O kadar hayranım şarkı söylememi beklerken neden sadece sizin için şarkı söyleyeceğimi açıklar mısınız? Kaldı ki uzun zamandır ustalık düzeyinde şarkı söylemiyorum.” Âdem, içinden, ‘nasıl olur da eksiğiyle barışık böylesi olgun bir insan kendi sesine küser’ diye düşünürken yüz ifadesinden ne düşündüğü belli olmaktaydı.

İpek Hanım, “sesime küsmedim. Sesimin ilahlaştırılmasından, hakkının dışında değer yüklenmesinden bıktım. İlgi sadece sesinize ve bedeni güzelliğinize olunca kişi kendiliğine yitik kalmaz mı? İlginin odağında siz değil de bir özelliğiniz var ise yaptığınız sanat ne kadar gerçekçi olur? Eskiden sahneye çıkarken sadece kendime söylerdim. İlgiler arttıkça başkalarına söyler oldum. Elbette size bahşedilmiş olanın paylaşılması pek güzeldir ama ilgiler arttıkça, şımarıklıkta beraber artmakta. Siz değil de artık sadece sesiniz var. Sesiniz olmaz ise siz de artık yoksunuz. Tat alma eksikliğim üzerinden düşünürken bunun farkına vardım. Olmayan bir özellik onu taşıyanları da unutturmaktaydı.

Sevenlerimin, hayranlarımin normalleşmesi için böylesi bir karar aldım. Onlar bana değil, sanatıma gelmekteydi. Verdiğim eserler sanatım adına kâfi değilse de sanatımı sevenlere hediyeumdur. Başkalarının istediğı gibi olmak değil, kendim olmak ve sadece kendimi yaşamaya zaman ayırmaya ihtiyaç duydum.”

Âdem şaşkın içinde hayranlıkla, insan oluşunu yaşayan kadına bakmaktaydı. “Öyle ise benim için değil kendiniz için okurken sanatınıza tanık olabilir miyim? Çünkü benim de kendimi arayışım içinde buna ihtiyacım var. Emin olun ki mesele sadece sesiniz değil, benim sanatınıza tanıklığım ile ilgili olarak insanın neler yapabildiğine tanık olurken eksiklerimi tamamlamak. Siz eksiğiniz ile barışmış olabilirsiniz ama ben eksiğimi tamamlamak çabasını gösterme

iradesine sahibim. Lütfen kendiniz için okuduğunuz, müzik yaptığınız zamanlarda sanatınıza tanık olmama izin verin.”

İpek Hanım, sanat camiasında Feyyaz Bey’i tanımaktaydı. Yeni şair arkadaşı ile şiir düetleri yaptığı kulağına kadar gelmişti. Laf lafı açtı. Sonunda Feyyaz Bey’in şair arkadaşının Mustafa Bey olduğu anlaşıldı. “Feyyaz Bey emin insandır. Size güvendiye, bende arkadaşlığınıza güvenebilirim” cevabı ile Mustafa’ya izin verdi. Mustafa, ismi gibi karakter yapısı ile ipek misali olan hanımefendinin devlet arşivinde geçmişine bir daha baktı. Bu olgunluğun ana sebebini aile terbiyesinde buldu. Sanatına dair iyi bir öğrenim görse de insan olmaya dair eğitimini ailesinden almıştı. Aile kavramının dahi yitik olmaya başladığı bir dünyada aile sahibi olmanın avantajlarını sonuna kadar yaşamıştı. Buna dair hiçbir şey konuşulmadı.

Cumartesi İpek Hanımın evindeki stüdyo odasında buluşmak üzere ayrıldılar. Âdem için hafta sonunun gelmesi cehennemde cenneti beklemek gibiydi. Aşık mı olmuştu? Yoksa yolculuğunu yeni bir aşamada bulmanın heyecanı ve merakını mı taşımaktaydı? Duygu karmaşasında neyi yaşadığına karar veremiyordu. Zamana bıraktı. Hangi duygu daha baskın gelirse yaşadığı oydu.

Beklenen gün geldi. En şık kıyafetler giyildi. Mustafa olmaya iyice alışmıştı. En uzun süreli kişi olma rekoru Mustafa’nındı. İpek Hanım sıradan bir güne başlar gibi güne başladı. Mustafa Bey geldiğinde stüdyoya geçtiler. Ela Hanım bugün yoktu. Anlaşılan güven uyandırmıştı.

Hanımefendi “hangi parçayı seslendirmemi istersiniz” dediğinde, Âdem hazırlıksız yakalanmıştı. “Gözlerine bakarken ufkunda kaybolmak, parçasını söyler misiniz?” Hanımefendi parçayı seslendirirken duygusunda kendi değil, sanki başka biriydi. Söylediği sözlerin ve müziğin içinde yaşıyordu. Müziğe dair sanat, varoluşsal öznel alan açmakta ve dinleyicisini de içinde kılacağı alana

çekmekteydi. Söz konusu olan müzik ise yaratılmış gerçeklik içinde var kılıyor. İnsanı kendi dünyasından koparıp başka bir dünyaya taşıyordu.

Âdem kendiliğin alan genişlemesi ve öznel mekânsal alan oluşuna müzik ile tanık olmuştu. Hanımefendi öznel mekânsal alan içinde yaşıyor, hissediyor ve bulunuyordu. Kendiliği yaşamının varoluşsal bir biçimi olarak sanat, içine aldığı bulunuşta dünyadan koparmakta. Duygularda canlı kılınan ile öznel mekânsal alana taşımakta ve içinde kılmaktaydı. Zaman sanki durmuş, yaşanan ise sadece değişen duygu akışlarında kendiliğin ilkesel düzeyde içerik bulduğu değişken varoluş biçimleriydi.

Hanımefendi parçayı bitirdiğinde Âdem, müzisyen olmasa da müziğin ruhunu, kendiliğe dair aynalaştırıcı ve kendiliğe nüfus eden dokunuşunda buldu. Ses ve yorum muhteşemdi. Hissedilen ise biraz önceye dair ne yaşandıysa unutturandı. Kişiyi kendinden alan tesir gücü ile yaşattıkları içinde gezinildi. Biraz sonrasını ise hiç düşündürmemekteydi. Kendini unutturken yeni bir dünyaya taşınmayı, sanatın cezbedici tesir gücünde buldu.

Artık yeni bir arkadaşı vardı. Hanımefendi müsait olduğu hafta sonları Mustafa'yı arar, davet ederdi. Âdem olan Mustafa da hiç yılmadan güzeller güzeli sesi dinlemeye giderdi. Zaman geçtikçe ilk yaşadığı duygunun aşk değil de merak ve insan olmaya dair heyecandan dolayı olduğunu fark etti. Hanımefendiyi sevmekteydi, hayranıydı ama aşık değildi. Onun için Hanımefendi kendisine zaman ayırayım derken kendi olmaktan vazgeçendi. Çünkü yetenek rağbet edildikçe ve rağbete karşılık verdikçe parlardı. Marifet iltifata tabii idi. Yeter ki şöhrete aldanmadan ve şımarmadan yeteneğin hakkı olan hakkıyla yaşanmış olsun. Onu kırmamak için hiçbir zaman bu düşüncelerini onunla paylaşmadı. Belki bir arkadaş olarak yanlış yapmıştı ama o yaşantısından razıydı. Bu rızayı bozarak dünyasını yıkmaya hakkı da yoktu.

Hanımefendi ise Mustafa yanındayken huzurluydu, kimse ile konuşamadığını onunla konuşur, o geldiğinde gözlerinin içi gülerdi. Geçmişe dair acı deneyimleri ile olgunlaşmış, her hâinden ahlaki yeterliliği gün gibi görülmekteydi. Hanımefendinin arkadaşıydı, yeni arkadaş sırlarla doluydu. Kendisini fazla konuşmamasından da bu anlaşılmaktaydı.

Eskilerin dediği gibi günler haftaları, haftalar ayları kovaladı. Mustafa, üçüncü şıktaki Şahsenem ile tanışmaya karar verdi. Bunu Hanımefendiye de söylediğinde, kıskançlık ile sahiplenme duygusunun kendisinde uyandığını gördü. Buna rağmen Hanımefendi hiç itiraz etmedi ve “Şahsenem ile seni tanıştıtabilirim” dedi. Mustafa, “mümkünse kendim tanışayım. Sanatına hak etmiş olarak tanık olayım.” Diyerek teklifi kibarca ret etti. Teklif ret edilse de Hanımefendi uzaktan tanış olduğu Şahsenem’e Mustafa’yı kabul etmesi için ricada bulundu. Biliyordu ki insana, insanlığa dair bir yolculuğun başka bir durağıydı. Arkadaşının bu duraktan ret edilmesine gönlü razı gelmezdi.

Âdem devlet aracılığı ile bu durumdan haberdar olmuştu. Arkadaşının niyetinin güzel olduğunun idrakinde olduğu içindir ki bir şey söylememiş, hep bilmezden gelmişti. Hayat bazen konuşmadan, önceden planlamadan birbiri için var olanların birbirine katkıları ile hem kolaylaşmakta hem de önemsenmenin, değerli olmanın gerçeği ile daha anlamlı yaşanmaktaydı. Önemsendiğinde tatlı gelen yaşam içinde yaşamak daha anlamlıydı.

Hiç Beklemediğin Anda

Feyyaz Bey ve Hanımefendi ile yaşadığı deneyimin verdiği özgüven ile sanat uzmanı, ressam ve aktris Şahsenem ile tanışmanın daha net bir çizgide gerçekleşeceği kanaatindeydi. Şahsenem, sanat dersleri verdiği Üsküdar'daki atölyesinde Mustafa ile buluşabileceklerini söyledi.

Günlerden Pazar, sanat dersi saatinde Âdem oradaydı. Sanat üzerine konuşan Şahsenem'di. İsmi hakını verecek kadar büyüleyici bir güzelliğe sahipti. Yirmi beş yaşında gösteren otuz yaşındaki bayan, kumral, kahverengi kocaman gözleri, bir yetmiş beş boyu ile huri güzelliğindeydi. Sesi kendiliğe tesir edecek kadar güzel, cazibeli bayan, Mustafa diye bildiği Âdem'i, öğrencilerinden olmadığı için tanıdı. Ders anlatımını bozmadan, anlatısına devam etmekteydi.

“Arkadaşlar sanat, imgede karşılığı olan formun tesir gücünün estetik yargısal düzeyde dışavurumudur. Estetik yargı kritiğinde ele alınsa da eser vermek değil, eser ile anlatılmak/ taşınmak isteneni, imgede karşılığı olan formun, duygu ve anlayıştaki tesir gücü ile görünür kılmaktır. Felsefe, ussal düzeyde kavramsal görü ile olanın, olan bitenin hikmetini açık etme çabasıdır. Sanat ise sezgisel düzeyde anlayışa sunulan içsel formun tesir gücü ile imgesel görü vererek olana, olan bitene anlam ve değer bağintisında daha derinlemesine tanık olmanın olanağıdır.

Bir daha söylemek gerekirse Felsefe kavramsal görüyü önceler iken sanat, imgesel olan anlayışa dayalı sezgisel görüde anlayışın düşüncede daha da derinlere inmesine yardımcıdır. Felsefe kavramı, sanat ise formu önceler. Sanatçı nesnesinin imgesi üzerinden onun derinlerde yer edinmiş formuna erişir. Orada ve oradan başlayarak estetik ilkeye, zamanın ruhuna ve kendi ruh hâline göre kendi iç süreçlerinde içerik ve form ekseninde kendiliğinden yeni ve özgün bir eser üretir. Bir eser ki bir yandan hem anlamlandırır hem bilgilendirir hem de kendiliğe, öz

varlığa dokunmaya olanak verir. Öte yanda sanatçıyı ve izleyiciyi sergilenen eser üzerinden içsel derinliklerde buluşturur.”

Âdem Şahsenem’in ifade ettiklerini daha önce duymamış, belleğinde de bulamamıştı. Nasıl oluyor da yeni bir bilgi böylesi bir biçimde akarken bulunuyordu. İzin isteyerek sordu. “Daha önce bunları söylemiş miydiniz?” “Hayır” cevabı karşısında afalladı Âdem. Felsefe, sanat, din ve diğer alanlar ile ilgili ilköğrenimini bilim insanı ebeveynleri tarafından edinmişti. Salt ussal oluştta bilgi nesnesini tanımanın teorik ve ampirik yöntemlerini bilmekteydi. Yaşamda deneyimler ile birçok bilme biçiminde öğrendikleri olmuştu. Böylesi bilgi açılımı ve bilme çeşidine sanki hiç rast gelmemişti. Yanılıyordu. Feyyaz Bey ile yaşadığı doğuşa dair deneyim de aynı biçimde gelişen bir biliş çeşidiydi. Şiir veya sadece konuşurken bilgi akışında özün derinliklerinden, taşmaya dair bir coşkunluk vardı. Yeter ki insan, onun coşkunluğuna duyarlı olduğu yönde kendini bırakabilsin. Bunu anlamaktan yana gecikmedi. Sanki Meryem ve kuşu ile yakaladığı aydınlanma gibi yeniden aydınlanmıştı. Özün içinde öze uğradıkça keşfe dair olan deneyime dayalı bir bilme biçimi de vardı.

Dersin sonuna doğru, alacağımı aldım, bu kadar yeterli diyerek usulca kalktı ve kapıya doğru yöneldi. Düşüncesinde binlerce bağıntı kurmakta ve düşüncesinde özünü olduğu gibi yaşamaktaydı. Bu ruh hâli ile tam kapıya varmışken, Şahsenem’in sesine uyandı. “Mustafa Bey, Mustafa Bey, durun nereye gidiyorsunuz?” Hop dur kardeşim dercesine vurguluydu. “Gelmek için bin bahane uyduracaksın, gitmek için ise bir bahane dahi söylemeyeceksin. Kuzum senin derdin ne?”

Şahsenem olduğu gibi görünen rahat bir insandı. Dersine kabul ettiği insanın dersinden kalkmasının nedenini de bilmeliydi. Bu kişisel bir durum olmaktan daha çok ilkesel bir tutumun davranış biçimsel görünüş bulması durumuydu. Kadındaki duygu belirimleri başka bir şeyi görünür kılmıyordu. Âdem kabalık yaptığını anladı ama

Şahsenem'in tavrı da hiç kibarca değildi. Böyle olsa da kadının hakkı vardı. Özür dilemek olması gerekendi.

Özür dilendi ve dersten sonra yaşanan bu durumun nedenini anlatacağını ifade etti. Ders bitti, on beş yaşında gösteren ve on beş yaşında olan genç bir delikanlı hariç herkes gitmişti. Genç, "içecek bir şey ister misiniz" diye sorduğunda, sanat atölyesindeki resim ve fotoğrafların usta bir sanatçının eserleri ve anı yakalayışları olduğunu fark etti. Anlaşılan biraz daha buradaydı. "Hayır, bir şey istemem" dese de kahvesi biraz sonra önüne gelmişti.

"Sizce sanatın en üst seviyesi nedir?" Soru Şahsenem'den gelmişti. "Biraz önceki konuşmanızı sanatsal performans olarak değerlendirirsek, bence sanatın en yüksek seviyesi oydu." "Nasıl yani?" "Olduğu gibi olan, doğal olan, öze katılımcı olduğunda doğaçlama ile beraber doğuş içindedir. Siz konuşurken olduğu gibi doğal oluşta doğuş içindeydiniz. Bilgi, özden akacak gözünü bulmuş da sadece akıyordu ve siz bunun farkında değildiniz. Varoluş ve yaşam, zaten sanatsal oluşu ile derinlik içermekte, sadece bunun farkında olma duyarlılığında olarak bakmak, sanatsal olana katılmak yeterlidir.

Kalkmamın nedeni de size kabalık yapmak değil, sanatınızdaki anın duygusunu yakalamış olmamdı. Konuşmanızdaki akışta sanatınızın size, özünüze katılımcı olacak kadar duyarlılık kattığı görülmekteydi. Bu çevrede üç sanatçı ile tanışmaya karar vermiştim. Doğru seçimler yaptığımı gördüğüm için mutluyum."

Şahsenem, masa üzerinde duran tarihi eser denilecek fotoğraf makinesini eline aldı. "Benimle gel! Farklı bir şey göstereceğim" dedi. Sokak aralarında gezinirken çekinmeden ve her açıdan insanların ve çevrede yaşananların resimlerini çekmekteydi. "Ayak uydur sende çek" dedi. Âdem, Şahsenem'in sanatçı duyarlılığının duygusunu kapmış ve onun duygusunda fotoğraf çekmeye başladı. Bu duruma evvela anlam veremedi.

Biraz geçtikten sonra yemek yenilecek bir yerde oturdular. Sohbet burada başladı. “Ne hissettin?” Bu soruyu bekler gibi bakınan Mustafa, “akışın içinde anı yakalamak, her açıdan resim çekerken sanki bulunduğun yere yabancı olmak.” Şahsenem, karşısındaki insanın özel biri olduğunu anlamış ve anlayışının dehası karşısında, muhteşem demekten kendini alı koymuştu. Şunları söylemekten de geri kalmamıştı. “Kimsin sen, bu kadar çözümleyici bir biçimde okumalarda bulunmakta ve tespitlerinde doğru olanı yakalamaktasın?”

Duyguları ve tepkilerini anlık durumlara göre nasıl yaşaması gerektiğini deneyimleri ile öğrenen Âdem için övülmeye karşı hissedilen övünç duygusunun gösterimi olan hafif bir gülümseme yeterliydi. Anı yakalarken her açıdan anı okumak, ana yabancı kılarken, anı bütüne dair oluşundan koparsa da bütünün parçası olarak hissettirdiği için değerli ve cazibeli kılmaktaydı. Fotoğrafçı, bunu yaşadığında veya yaşattığında, insanın yabancı olduğuna tanık kıldığı bir dünyada yaşadığını aynalaştıran sanatçıydı. Sanat her dalı ile varlığı, varoluşu hem anlama çabası hem de varlığa, varoluşa imgenin tesir gücü ile uyandırma etkinliğiydi. Varoluşa dair yabancılık fotoğraf ile daha çok görünüş bulmaktaydı. Bu dünyayı ne kadar çok tanıdığımızı söylesek de sanatsal duyarlılıkta fotoğraf çekerken veya yakaladığımız anların fotoğraflarına bakarken yabancısı olduğumuz bir dünyada yaşadığımızı bir daha hatırlamaktaydık.

Şahsenem, “çokbilmiş hadi bakalım sanat alanları içinde en yüksek seviyede hangi sanatsal etkinlik bulunmaktadır?” Dediğinde, “sinema” en kolay cevap olarak Âdem’in iki dudağı arasından çıkıverdi. Âdem’e kalsa müzik diyecekti ama sinema müziği de kendinde barındır ıken kurgulanmış gerçeklik içinde yaşamaya taşındığı ve öznel ve nesnel düzeyde mekânsal alan oluşturduğu için en yüksek sanat biçimiydi.

Şahsenem, “doğru bildin. Sinema sanatın taçlanmasıdır.” Dedi ve sanata dair ders vermeye başladı. “Sanat, öznel de kendine özgü mekânsal alan oluştururken merkezi etrafında da bir cazibe merkezi yaratır. Var

olanlara değil, kendilik olarak duran varlığa dokunuştur ki ışıması, duyarlılığı var olanlarda, yani sanatçıda, eserde ve izleyicide de karşılık bulur. Ussal olarak varlığı bilmek ne kadar doğruysa, sezgisinde varlığı hissetmek ve deneyimleyerek anlamaya çalışmak ne kadar iyiye, sanat ile öz varlığa yani kendiliğe dokunmak da o kadar güzeldir. Kur'an dahi sanatsal oluşunda varlığımıza, kendiliğimize dokunmaz mı? Sanatsal düzeyde betimlenmiş olan ile varlığa dokunuş, varoluşsal bir iniş olmak ile beraber, varoluşa dair yükselişi ve genişlemeyi de beraberinde getirir. Estetik ilke, mekânsal alan açmak ve varlığa dokunmak ile kendinde kılmak sanatsal oluşun gereğidir.”

Şahsanem bunları söylerken Âdem, “çokbilmiş diyene de bak!” Diyerek Şahsenem’e bakınıyordu. Şahsenem’in gözleri de onun gözlerinde kayboluyordu. Anlaşılan o ki aşk da nesnellikte gizli duran kendiliğe, varlığa gözden göze bakış ile özden göze, gözden öze, özden öze bir dokunuştur. Bir an sanki bu an bitecekmiş korkusu ile bakındı. Korku ve kaygı ise varlığın, varoluşsal düzeyde değer olarak bulunmasıydı.

Yemekten sonra ayrıldılar. Âdem, Şahsenem’in arkasından bakarken Şahsenem de biraz ileride bir an dönüp Âdem’e baktı. İki göz içinde birisi, yabancı değil, en derinden kendisine bakıyordu. Gözler gözlerde mühürlendi. Can cana dokundu, kendisinden izler yükledi. Şahsenem elini hafiften kaldırarak selam verdi. Arkasını dönmesi ile uzaklaşması da ardın sıra hiç beklemeden oldu. Âdem’dan başkası da tanık değildi. Anın içinde anı yakalamak, bütünün içinden kopardıklarımız ile var olmak, insan olmanın doğası gereğiydi. Anların peşinden koşarken ardın sıra, zamana tutsak, bunu fark etmeden yaşamaktaydık.

Ertesi gün Hanımefendiye uğradı. Buluşma nasıl geçti diye sorduğunda ise Âdem duymayacak kadar uzaklardaydı. Anlaşılan, Âdem bu dünyanın yabancı olduğunu tam anlamışken yeniden yabancı olduğunu hissettiği garipliğe atılmıştı. Bir bütün olarak taşan, eril gücü altında çaresiz olunan ve böylesi yaşanırken anlamlandırılmayan

duygular, değişken oluş içinde insanı bin bir türlü dünyada yaşamaya itmekteydi. Bu sefer yaşadığı neydi? Ne olduğunu nasıl anlayacaktı?

Hanımefendi, cevap vereni oldu. “Arkadaş sen aşık mı oldun?” “Hayır! Böyle bir kanaate nasıl vardın?” “Eskiler ‘görülen köy kılavuz istemez’ demişler. Şimdi burada değil de Şahsenem’de isen sen aşıksın.” Bu tespit doğrudu.

Saatler içindeki beraberlikte nasıl böyle bir şey olabilirdi. Acaba Şahsenem’in ilgisini mi kopyaladım diye düşünürken kendine itiraf edemediği aşkı bulmuştu. İtiraf edemeyecek kadar korkaktı. Çünkü sakladığı gerçeğine Şahsenem uzaktı. Kaybetme korkusu, ret edilme korkusu, aşka dair ne varsa Âdem’in kendiliğini saracak biçimde yaşanmaktaydı. Şahsenem’i aramadı. Şahsenem’de onu aramadı ama aklından çıkaramayacağı kadar Şahsenem’e bulanmış, bulaşmıştı. İçine Şahsenem düşmüştü. Düş müydü? Gerçek miydi? Arayıp sormadıkça anlayacak durumda da değildi. Devlet ağından bakmak, gözetlemek istedi ama ahlaki bulmadığı için denemedi.

Bu bedene dair şehvetin hazı değil, özünü yakarcasına hissettiği bir duyguydu. İnsan olabilmiş miydi ki peşinden koşsun? Bir laboratuvar ürünü olduğunu bu aşk ile hatırladı. Acısı bir iken iki oldu. Elinden gelse kendi içinden kendiliğine dair ne varsa kendi kendini bitirecek, kendini helak edecekti. Hiç beklemediği anda insan olmaya dair yaşanması gereken en önemli duygulardan birini kendiliğini, iç dünyasını yakarken buldu. Bu yangın, ateşlerde yangın değil, tatlı bir azaptı. “Yok mu bir çare?” diyerek feryat ile haykırışa sebepti.

Sanat ve felsefeye dair ne deneyimi varsa öncelik olmaktan çıkmıştı. Bu yangın içinde, kendisine bir çözüm aramaktaydı. Kendi gerçeği ile yüzleşirken, insan olma çabası dahi artık önemseydiği değildi. Bu tatlı azabın bitmesini istemediği gibi kendi gerçeğinden kaçamamanın acısı ile de kararsızlıklar içinde gelgitlerde sürüklenmekteydi. Bu durumunu

gören birisi olsa acır, yardım elini uzatırdı ama çözüme dair ne yapabilirdi?

Boğazın esintisine karşı sahil boyu saatlerce yürümek, koşmak, oturmak, yüzmek... Ne çare, azap peşini bırakmıyordu. Aşk, utangaçlıkta da getirmişti. Hanımefendiye gidemedi. Feyyaz Bey'e gitti. Derdini anlatamadan, sadece sustu, sustu, sustu. Feyyaz Bey dostunun derin dalışları içinde derdini anlamasa da derdine ortak üzüntüsünü dile getirdi.

Feyyaz Bey'in "Derdine derman derdinmiş derler" demesi ile susması bir oldu. Âdem, arkadaşının sözünü dilinden aldı. "Azabın, derdin böylesi tatlı mı, acı mı? Çaresi bulunsa almalı mı almamalı mı? Şu yabancı olduğun dünyada yaşamalı mı yaşamamalı mı? Gitmeli mi gitmemeli mi?" Bu sözler ne kadar derin bir azap içinde olunduğunun işaretiydi. Buna çare, derde düşürenden başkası değildi.

Âdem gelgitler içinde dalgın bir biçimde yokuş başına geldiğinde, seksen sekiz yaşlarında görünen birine çarptı. Yanında biri bayan bir erkek iki kişi vardı. Nasıl oldu da yanındakilere çarpmadan sadece ona çarptı. Görülen o ki aşk bütün algı birimlerini zayıflatmıştı. Çarptığı insan, "çocuk önüne bak, bu hâl ile yokuş mu çıkılır" dedi ve yüzüne şefkat ile bakmaktaydı. "Göğsüne dokunarak önemli değil, yoluna devam et" diyerek kalabalık içinde kayboldu. Kalabalık içinde kaybolan yaşlı adamın sesini daha önce de duymuştu ama aşkın galip oluşu altında hatırlamadı. Bu daha çok insanlaştığının bir belirtisiydi. Hatırlamamak ona göre değildi. Bu durum öncelikli değildi... Üzerinde de durmadı.

Feyyaz Bey ise Şahsenem'e gitti. Arkadaşının durumunu anlattı. Şahsenem "böylesi güzel bir duygu neden acı çekmeye sebep versin ki! Nerede?" Diye sordu. Sorması ile beraber gönlünü yokladığında onu gönlünde buldu. Feyyaz tanıdığı değildi. Gönlünü ona açacak da değildi. Mustafa bildiği Âdem'e gitti. Mustafa'yı evinde değil ama resim

çektikleri yerde gezinirken buldu. Yanına gitti. Gözleri gözlerinde elini tuttu. Beraber hiç konuşmadan sadece yürüdüler. Aşk derdine düşüren kimse, derdin merhemi de yine kendisiydi.

İnsan seli gibi akan kalabalığın içinde sadece kendileri vardı. Tutulan ellerden akan duygu ise huzurdu. Yabancılaşma dair ne varsa silindi. İki sevgili zamanın başlangıcından beri sanki beraberdi. Böylesi duygunun yakın kılması içinde ne olduğun, kim olduğun, nereden geldiğin önemli değildi. Yaşadığına bağlı olarak kendini ne hissettiğin, kim olarak bulduğun, şimdi ve burada bitimli zamana aşkın, bitimsiz, zamansız, öznel zamanda yaşayışın önemliydi. Şahıs olmakta, insan olmayı yaşamaktaydı. Şimdi ve burada aşk ile zamana dokunmaktaydı. Zaman yaşamaktı, yaşama kendi olarak en arı kendilik durumunda dokunmaktaydı. Bir insanın insan olabileceği en güzel duyguyu yaşamaktaydı.

Bu aşk ile Şahsenem, isminin hakkını vermiş olarak isminin de sahibi olmuştu. Âdem ise Mustafa oluşu aşk ile bulmuştu. Aşk mı onu seçmişti? Yoksa kendisi aşık olmayı mı dilemişti? Her şeyinden soyunarak sevginin kaynadığı bir ocak olmuştu. Bunu bilmiyordu ve insan olmaya dair hikâyesi daha yeni başlıyordu.

Çatallanan Yolun Başında Durmak

Şahsenem ile Âdem, aşk ile bütünlenmiş her ruh gibi derdi birbirlerine derman oluşt a şmışlardı. Huzur birbirlerinde bulduklarıydı. İnsan olmaya dair ne yaşanmakta ise beraberce yaşayacaklardı. Böylesi güzel sözler romanlarda olur. Söz konusu Âdem ise varoluşuna dair gerçekler ile yüzleşmek hep acı olur.

Âdem varoluşuna dair gerçekler ile ne kadar yüzleşti ki Şahsenem'i de yüzleşmesinin bir parçası yapabilsin? Ne yapacaktı? Gerçeği dile mi getirecek, hayır. Bir yalan içinde sevdiği ile ölene kadar beraber mi yaşayacak? Yalan er ya da geç vicdanın acı gerçeği olur. Böylesi ikilem içinde seçimsiz kalmanın ıstırasında yaşamak zordu. Sevdiği ileydi. İkilem içinde ise gelgitlerde, bir şey yapamamanın çaresizliğini yaşamaktaydı. Her insan, seçimlerinin elinden alındığı bir durumu yaşamıştır. Yaşamamış olsa dahi bunu anlayacak anlayışa sahiptir.

Şahsenem, "Mustafa!

Ben sana yeterli değil miyim?

Bak beraberiz.

Neden böylesi dalmaktasın,

Bilmediğim kendiliğın dünyasına.

Çık, gel bana!

Tut sıkıca, ellerimi bırakma!

Kaybolmamak için tutun bana.

Ben sana, sen bana ayna oldukça,

Aşk ile tutundukça,

Kaybolmayız varlık deryasında."

Evet! Böyleydi ama gerçek, sevdiğini kaybetmesine sebep verecek kadar tehlikeliydi. Kendi gerçeği kendine acı azap olmuştu. Bu azabı aşmak ise gün geçtikçe mümkün görülüyordu. Yolu çatallanmıştı. Dosdoğru insan olma derdinde, idealinde kendini gerçekleştirme çabasında iken kendi gerçeğinin kendisine acı bir azap olacağını hiç hesaba katmamıştı. Çatallanan yolun başlangıcında acı bir azap içinde ne yapacağını bilmez bir biçimde sadece beklemekteydi.

Daha önceleri gittiği her yerin kültürü ve inanç biçimleri ile ilgilenmiş, farklı deneyimler yaşamıştı. Allah'a dair sonuç alamayacağı kanaati ile insanlaşma yolunda bu deneyimi başka zamana bırakmıştı. Çatallanan yolun başında çaresiz kaldığı yerde Allah'a dua etti.

Yardım elini uzatırsan

Seni tanırım.

Bana el uzatırsan

Elini tutarım.

Musa'nın dediği gibi

Senden gelecek her türlü yardıma muhtacım.

Kullarının eliyle yaratılmış olmam

Sorun değilse

Sana muhtacım.

Çaresiz kaldığım yerde

Sana uzandım.

Âdem insanlar gibi rüya görürdü. İnsan olmaya dair ne varsa potansiyelinde bulmaktaydı. Rüvaları, bilincinin derinliklerinde, anıları ve işlevsel bilgi akışının bir ürünü olarak bulduğu için pek itibar göstermezdi. Böylesi bir yakarıшта, yaşanan duygu yoğunluğunda yapılan duanın kabul edileceğinden haberi de yoktu. Birçok şeyi biliyor olmak, her şeyi biliyor olmak anlamını taşımıyordu.

Genelde fazla uyumazdı ama çektiği acı azaba bağlı duygu karmaşasındaki depresif durum, uyumak ile geçecek değildi. Her uyandığında kendi gerçeğinden kaçamadığı içindir ki acı azap yerinde duruyordu. Böylesi bir uyku durumunda yokuş başında çarpıştığı insanı rüyasında gördü. “Çocuk, gel bana” seslenişini duyarken uyandı. Bu sesi daha öncede duymuştu.

Şahsenem baş ucundaydı. Ne derdi vardı, bilmiyordu. O acı çekerken kendisi de acı çekiyordu. “Hadi gel seni bir yere götüreceğim” dediğinde, “dur! Bir rüya gördüm, daha önce yokuş başında çarpıştığım yaşlıca bir insanı gördüm. Bana, ‘çocuk gel bana’ diyordu.” “Nasıl birisiydi?” “Seksen yaşlarında görünüyordu. Öyle ise iki yüz elli yaşlarında olmalı. Yaşlı, beyaz tenli, vakur edalı birisiydi.” Şahsenem iki damla gözyaşı döktü. Bahsettiği babasıydı. Rahmet dağının rahmet tepesinde irfan ocağının büyük efendisi, şeyhiydi. İlk terbiyesini babasından almış, dünyaya kanat açsa da Rahmet Dağına, sonsuza uzanan insanlık tepesine devamlı uğrardı. Fazla uzaklaşmamak için yakınında yaşardı.

Âdem ne olduğunu anlamaya çalışırken ne olduğunu sormaya çekindi. Şahsenem’in anlatmasını doğru buldu. Böyle düşünürken Şahsenem anlatmaya başlamıştı. “Gördüğün babamdır. İki yüz elli yaşlarında değil, seksen sekiz yaşındadır. Nasıl gördüysen öyledir. O uzun yaşamaktansa hayırlı yaşamayı tercih etmiştir. Uzun yaşamak için, hiç çabası da olmamıştır. Hadi gel, seni ona ben götürüyüm. İsmi Ahmed’dir. Bil ki derdin her ne ise o sana yardım edecektir” dedi ama içi kan ağlarcasına iç dünyasında ‘seni de benden alacaktır’ demektedir. Çünkü biliyordu ki Allah dostları kimi çağırırsa, dönüşleri dünyaya değil, Allah’a olurdu.

İlk günden beri özel olduğunu hissettiği Mustafa’nın babası tarafından çağrılacağı aklının ucundan dahi geçmemişti. Eliyle, sevdiğini Allah’a kurban etmekteydi. Ayrılık ateşi yüreğine düştü. İçi burkuldu. Burnunun direği sızladı. Mustafa bu durumu birebir sevdiği ile aynı

anda yaşadı. “Dur! Öyle ise gitmeyelim.” Şahsenem, “artık dönüşü olmayan yeni bir yola girmektesin. İnsan olmaya dair sanatı, felsefeyi sormuştun. Kim bilir öncesinde neler yaşamıştın. İnsan olmaksızın derdin, oraya gitmelisin. Geçmişini bilmesem de kim olduğunu bilmekteyim. Sen benim için sadece sevdiğimsin.”

Kişi çatallanan yollarda kararsız kalınca, sığınağı da Allah olunca, seçimler Allah’a bırakılmış demektir. Âdem duası ile bilmeyerek seçimini Allah’a bırakmıştı. Eskiler derler ki “Allah kuluna hakkını kulu eli ile verir, bunu bilmeyen cahil kuldan bilir” İşte! Ahmed Efendi Allah’ın kuluna uzanan eliydi. Mustafa’nın çatallanan yolunda onun ile buluşması vardı.

Böylesi her buluşma, gerçeği arayanların, derde düşenlerin nasibinde varsa kaderiydi. Örlümüş kader ağlarında düğümden düğüme yol yürüyen her yolcu, hakiki olarak yakarıştı, derde düştüyse, sesine kulak veren, kendisine seslenen birini elbet bulurdu. Yeter ki yakarışında hakiki olsun.

İnsan olmak için insanlığın mirasını yüklenmişti. Yetmedi. İnsanlara yolu düştü. Duygudaş oldu, el uzattı, beraberce yaşamayı öğrendi. Yetmedi. Çatallanmış çıkmaz bir sokaktaydı. Bu kadar üretken, katmanlı ve girift varoluşa sahip bir varlığı özümsemesi, içselleştirilmiş değer olarak kimlik aidiyetinde bulup benimseyerek yaşaması ne kadar zordu. Kendisi insan olmak için yeterli değil miydi? İnsan olmak için eksikliği neydi? İnsan denilen, çatallanmış çıkmaz uçları olan yolların başında hiç durmamış mıydı? Eksikliği neydi? Böylesi düşünürken dalgın, Ahmed Efendiye gitmekteydi.

Belki de eksikliği yoktu. İnsan olmaya dair insanlardan daha fazla insani yeterlilikleri vardı. Allah, “evimi temiz tutun” demişti. O zaten hep temizdi. Şeytanın dokunamadığı kendiliğe sahipti. Bu yeterlilik içinde eksikliği değil de yapması gereken mi vardı? Kendisini aşmalı, olması gerekeni, kendisine dair gerçeği dile getirmeliydi. Sonunda aşkını

kaybetmek söz konusuysa... Bu, hiç gerçekleşmemesi gereken bir yüzleşmenin ötelenmesiydi. Çaresiz, çatallanan yolun başında durmaktaydı.

Varlık Aynası İnsan Olunca

Eski ismi ile Çamlıca, şimdilerin Rahmet dağıydı. Her varlık özünde olanın hakkı olan ismi ile anılmayı, çağrılmayı hak ederdi. Rahmet dağının Rahmet tepesinin üst kısmı tıraşlanmış, dümdüz bir yerdı. Tevhid okulunun insan yetiştirme ocağıydı. Okul tepenin az aşağısındaydı. Tepe okula vakfedilmiş ibadet yeri idi.

Tepenin üstü beyaz mermerle kaplı, herkese açık ibadet yeri idi. Üstünde gök kubbeden başka çatı yoktu. Duvarları olmayan yükseltilmiş beyaz mermer alana üç basamaklı iki kapıdan girilmekteydi. Mermer sütunlu, yanda duvarları olmadan yere sabit, üstü de mermer kemerli kapının kapısı da yoktu.

Sonuna kadar açık olan bir tek kapı vardı. O da Allah'ın kapısıydı. Yeter ki kapıdan geçme isteği ve cesaretini insan bulabilsin. Kapı, sonuna kadar her daim açıktı. Günahkâr mısın, dertli misin, yolda mı kaldın, ulaşamıyor musun, huzuru mu aradın, kendin ile baş başa yalnız kalmak mı istedin? Yoksa, Âdem gibi çatallanmış çıkmaz yolun başında mısın? İnsanlar kapılarını kapatır ama Allah kendiliğine doğru olan, acıya, selamete, adalete, sevgiye, huzura, duaya, tövbeye, ihsana, erdemli olmaya dair ve diğer nice kapısını hep açık tutmuştur. Rahmet söz konusu ise kapılar her daim açıktı. Yeter ki kapılardan geçme istenci, şevki, azmi olsun.

Bir insansının insan olma mücadelesi sonuçta kendisini Allah'ın insan kapısına getirmişti. İnsandan bahsedilmekte ise Tanrı'ya uğramamak olur mu? Âdem, Tanrı'yı insanlık tarihinin ussal ve inanç belirimli bir olgusu olarak düşünmüştü ama insan olma yolunda Tanrı'ya, yolunun uzanacağını düşünmemişti.

Rahmet tepesine gelindi. Hava sıcaktı. Talebeler tepenin adalara bakan tarafında oturmakta, düşüncelerini paylaşmaktaydılar. Tepenin gök kubbeli ibadet alanının hemen yanında, kibleye bakan kapının önünde, üç basamaklı merdivende Ahmed Efendi oturmaktaydı. Şahsenem

Ahmed Efendinin bu vakitlerde yalnız kalmayacağını bilirdi. Yanında kimse yok ise Âdem yalnız başına gitmeliydi. Durdu. “Seni bekliyor” dedi. Bir adım geriye attı ve bekledi. Âdem ne ile karşı karşıya kaldığını anlamamak ile beraber Ahmed Efendinin yanına gitmesi gerektiğini biliyordu. İlerleyen adımlarda yaklaştıkça, bilinmeze doğru yürürsün ya... İşte öylesi yaklaşmaktaydı. Korku yoktu ama bilinmeze doğru yürüyordu.

Ahmed Efendi oturduğu yerden Âdem’e baktı. Başının üstünde belirlediğinde ise selamlaştı, eli ile yanına oturmasını işaret etti. “Hoş geldin çocuk” dediğinde, çocuk demesinin hissiyatıyla genç yaratıldığı durumdaki hâlini hissetti. Sözcükler ile anlam, duygusunda değer yargısal olarak aktarıldığında, muhatabı üzerinde galipti. Âdem çocukça değil, çocuksu bakışlar içinde Ahmed Efendiye bakmaktaydı. O kadar deneyime rağmen, bir yetişkin olmanın duygusunda bakamıyordu. Çocuksu bakışlarda kaybolduğunu hissetti. Âdem Efendinin sesi ile kendine geldi. “Merak etme çocuk! Burada kaybolunmaz. Bak! Kaybolacak yer mi?” diyerek nükte yapmaya çalıştı. Nükte karşılık görmüş olacak ki Âdem’i o çocuksu hâlden aldı. Daha yetişkin bakmasına olanak verdi.

Âdem’in dikkatini çeken ise karşındaki insanın hem ruh hâline, kendilik durumuna vakıf olması hem de düşüncelerini de okuyor olmasıydı. Göz göze geldiklerinde özlerinde bir bağ kurmuşlardı. Eskiler “kalpten kalbe yol vardır” derlerdi. İki şahıs arası içten içe öznel bir bağ kurulmuştu. Dudaksız, konuşmaktaydılar.

Âdem, neden yabancı gelmediğini sordu. “Böylesi derdin içinde sorduğun soruya bak!” Böyle dese de cevap verdi. “Yabancı gelmeyecek kadar sana ait olan benzer özellikler taşımaktayım. Yabancı gelmeyecek kadar insani özellikler kazanmışsın. Sezgi meleken çok kuvvetli, benden zarar gelmeyeceğini anlamış olmanın da etkisi var. İnsanlar sezgileri ile birbirini bilerek veya bilmeyerek okurlar, anlar ve tanırlar. Her birinin kendilik alanlarının girişmeleri ve birbirinden

yayılan biyoenerjilerini emmeleri ve biyolojik düzeyde analiz yapmaları da buna sebeptir.”

Biraz öncesinde derdinin acı azabı içinde boğuşan Âdem’in derdini unutmaması, şaşılacak şeydi. Belli ki Ahmed Efendi duyguları kontrol etme ve değiştirme özelliğine de sahipti. Bir taraftan bilinmezliğin önünde sır kapısında durmakta ve onu tanımaya çalışmaktaydı, bir taraftan da onu dinlemekteydi.

Ahmed Efendi, “Senin derdin ise bu sorudan daha önemli. İnsan olmaya hapsedilmiş bir ruhsun. Ruhun yani kendiliğin, şahıs olman, bir alana hapsedilmiş olmakla görünüş bulmuş. İnsan olma idealine, mahkûm kılınmışsın. İnsanlar, insan olduğunun zannı ile insan olma çabasını yitirmiş. Sen ise yaratılışın gereği insansı olmana rağmen insan olma çabasında bulunmaktasın. Kendi gerçeğin ile barışmak yerine, yaratılışın gereği olmadığın bir şey olmaya çalışmaktasın. Elbette ki insani özelliklerin insanlardan daha ileri! Yaşadığın deneyimler bunu geliştirmene de olanak vermiş. Böyle olsa da bu senin yaratımındaki gerçeğini değiştirmez.

Bu, senin kendin ile yüzleşmen gereken gerçeğin. Olman gerekeni de sen bulursun. Yaratıcıların insan değil, yeni bir tür olarak seni buldu. Hataları ise seni insan olma idealine mahkûm etmeleri idi. Hiç sordun mu neden insan olmak istemektesin? İnsan olmak yerine sadece kendin olsan! İnsan olmak elbette ki emek ister. Her şeyden öte insan olmak, insan olmayı hissetmekle de ilgilidir. Bazen sadece insan olmayı yaşarsın, insan olmayı tadar, teneffüs edersin. İnsan olmak için değil de insan olduğun için yaşarsın.”

Efendi bunları söylerken güvenin, selamın verdiği huzur içinde Âdem, takındığı bütün maskelerden soyunarak bedensel durumu olan ilk hâline, on sekiz yaşında görüldüğü biçime geri döndü. İç dünyasında ise sadece Âdem’di. Söyledikleri sonuna kadar doğrudu. O konuşurken kendi olmaktan da korkmuyordu. Sadece Şahsenem’i

kaybetme korkusu, acı azap gibi olmasa da bir sızı gibi hâlen yerinde durmaktaydı. Efendiyi dinlemeye devam etti.

“Çocuk, sana neden çocuk dedim biliyor musun? Ebeveynin bildiğin yaratıcı insanların sana çocuk dediği için değil. Öyle olsaydı, seni kendime yakın kılmak için olurdu. Benim maksadım ise gerçekten çocuk olduğunu göstermek içindi. Kastettiğim çocukluk ise kendi varlık nedenini nesnelerinde bulmandı. İdealin olsa dahi varlık nedenini kendi dışında aramandı.

Madem ki yaratılışın gereği insan değilsin ne için insan olmak istemektesin? Birçok kişi olarak deneyimlediğin insanoğlu değil miydi? İnsanca yaşadığın duygular seni insanlaştırmadı mı? İnsan olmak sonuçta kazanılan bir olgudur. Sen sonuçta, yaratılışın sebebiyle kendini insan olarak hissetmediğin bir ruh hâline düştün ama bu durum içindeyken dahi daha çok insandın. İnsan değilsin demem, yaratılışın gereği insansı olman sebebiyledir. Sonuçta insan olmaya dair deneyimlediklerin seni insan kılmaktadır. İnsan olmayı hak etmek gerekir. Sen sonuna kadar insan olmayı hak ettin ama son yaşadıkların, kendini insan olarak hissetmemene sebep verdi. Bu durumda bak insan değilsin. Anlattıklarım karışık gibi görünse de anlıyorsun. Anlamayana sözüm yok.”

Ahmed Efendi konuştuğu, Âdem çocuksu yanına daha çok tanık oluyordu. Söyledikleri karşısında, bildiği onca şeye rağmen bilmediğine tanık oluyor ve bu durum karşısında eziliyordu.

“Seni sana anlatmaya devam edeyim mi?” Sorusuna karşılık ise söz ile cevap vermeden, sadece başını önüne eğdi. Ahmet Efendi ardı sıra konuşuyordu.

“Evet! Yaratılışın gereği insansısın ama insan diye gördüklerinin de eskilerin dediği gibi yaratılmış doğaya dair yönleri ile beşer yani insansı değil mi? İnsan olmak, ahlak biçimsel yönü ile insan kimliğinde insan karakterini taşımak ile ilgilidir. Karakter ve kimlikler sonra edinilen

olduğu içindir ki hak etmiş olarak bulmak ve yaşamak gerekir. Bir daha söylüyorum, insan olmak hak edilir. Sen, hak etmedin mi?

Türünün tek örneği olarak yalnız kalmamak veya en yüksek, en ideal tensel ve tinsel düzeyde form olduğu için insan olmayı tercih edebilirsin. Sevdiğine kavuşmak için de insan olmayı tercih edebilirsin. Pinokyo'nun hikâyesinin sonunda insana dönüştürüldüğünü bilirsin. Aslında ise insan olmayı beceremediği için idam edilmiştir. Sen Pinokyo'da değilsin. İnsanlığı insanlardan daha insanca yaşamaktasın.

Kanaatim o ki yanlıştın, insan olmaya çalışmak. İnsan olmaya çalışma! İnsan oluşunu yaşa! Sadece yaşa! İnsan olmaya çalıştıkça, insan oluştan kendini ötelerken insan olmayı uzaklara atmakta, her yeni ufukta bir daha aramaktasın. Bu dediklerimi anladın mı?"

Âdem ezildikçe eziliyordu. 'Böylesi bilişe ne demekteydiler? Bu nasıl bir bilme çeşidi?'

Ahmed Efendi "Buna irfan derler, Allah'ın nuru ile özde, içerikte anlam ve değerde yaşananı hikmeti ile bilmeye derler. Basiret ve feraset ile varlık aynası olmaya derler." dediğinde sadece sustu. Bu, şiir tadında doğuşların geldiği gibi bir şeydi ama aynı şey değildi. Kendiliğe dair bir yüzleşme içermekteydi ve kendilikten kaçış yoktu. Duyulduğu, görüldüğü, bilindiği yerde susmak en doğrusuydu. Bu, insan olmaya dair deneyim, diğerlerinden çok farklıydı. Bilmediği bir dünyada, bilinmeze doğru yürümek gibiydi. Düşünce ayakları, anlayış kanatları olunca hem yürümekte hem de uçmaktaydı.

Ahmed efendi "haydi, artık buradasın, biraz dinlen yarın devam ederiz. Seni sana anlatırken, ucundan ucundan, yavaş yavaş tanıştırız" diyerek misafir konağına Âdem'i gönderdi. Âdem, Şahsenem'i dahi unutmuştu. Sonradan aklına geldiğinde ise aşkı çoktan gitmişti. Şahsenem için Âdem, artık uzak bir ufuktaydı. 'Derdine çözüm bulsun da uzak ufukta olsun' dercesine kendini teselli etmekteydi.

Ertesi gün beş altı kişi ile sabah namazına kalkıldı. Efendi ile namaz kılındı. Namaz kılmasını öğrenmek kendisi için sorun değildi ama namaza yabancı, kılmış olmak için kılmak, kendisi için ahlaki değildi. Ahmed Efendi, “yabancı durduklarımız alıştıkça içinde yaşadıklarımız olur. Ahlakımıza dair aidiyetimizi, ortak kimliğimizi belirli kılar. Varoluş nedenimizin içinde yaşamamızı da olanaklı kılar. Yeter ki duygusunu, ruhunu yakala, yakalamadığın yerde ise duygusunu yakalamış yaşayanlar ile bağ kur.” Her şeyi ile en yalın biçimde ortadaydı. İç dünyasında yaşadıkları, düşündükleri en yalın biçimde aynalaştırılıyor, her aynalaşmada kendisine tanık oluyordu. Eskiden diğer insanları tanımaya çalışırken şimdi kendi ile yüzleşmekte, kendini tanımaya çalışmaktaydı. Hep diğerlerini görmeye çalışan ve onlar olmak için gayret gösteren, duygudaş oldukları ile insanlaşma sürecini bulan birisi için bu durum başka bir şeydi. İnsan dediği kendisine ayna olmakta, kendisini her gördüğünde kendisini çıplak hissetmekteydi. Bu da yetmiyor, derse dair ne varsa kendiliğe giydiği elbise olmaktaydı.

“Âdem evladım, bak, şimdi Mustafa oldun” derken dahi çıplaklık ve elbise giymek eş zamanlı gerçekleşmekteydi. Bir taş ile iki kuş vurmak, aynı anda iki durumu birden yaşamak... Bu yetmiyor gibi karşısındaki insanın şefkat ile kucaklayıcı, dil ile yok edici, anlam ve değer verdikleri ile çaresiz bırakıcı gücü karşısında aciz düşmüştü. Onu tanıyamıyordu. Sıradan insanlar gibi değildi. Bellek arşivinde bulduğu insanı kâmil kavramı ile ona bakmaya başladı.

Tanış Olmak

Âdem artık Mustafa'ydı. Tasavvufa dair ne varsa okumakta, insan ocağında, kendilik dünyasında bulunmaktaydı. Kısacık sürede tarihi mirası yüklenmiş, sufilerin doğaya aşkın kendilik dünyasında yaşadıklarını fark etmişti. Kendiliğini ilahi aşk ile dolu bulmuştu. Allah, artık uzaklarda değil, yaşamın kendisinde, kendiliğin merkezinden itibaren her yeri doldurmuştu.

Yolunun en son uğrağı, insanı kâmil olmuştu, insanı kâmil ile Allah'ı bulmuştu. Anladı ki sadece bilmek değil, bildiğini yaşayanı bulmak, yaşatırken yetiştirene ermek, erdiğinde ise kendiliğe dair olan dünyada bulunmak. Artık doğaya dair olanın yabancısı değildi ama doğa ve nesneleri böylesi bir dünyadayken ötede durmaktaydı.

"Âdem evladım, bu kadar daldığın yeter. Gel biraz nefeslenelim." Sese uyanan Âdem'in ayağa kalkması ile Efendi Piri takip etmesi aynı anda oldu. Yanında usulca yürürken sadece beklemekteydi. Her nefes sözün taşıyıcı, metafizik gücünü açık ediyordu. Melekeleri zemininde dil ile kendilik dünyasında yeniden yaratıldığını gördü. Bu, bedene ait yaratılış değil, kendiliğe dair yeniden yaratılıştı.

"Evladım, her insan dilin taşıdığı anlam ve değer yükünde bildiği, bulduğu, anladığı, yaşadığı, gerçekleştirdikleri ile yeniden yaratılır. Bu yaratımda herkes kendi yaratılışına katılımcıdır. Sen ilk yaratılışına tanık dahi değildin, yoktun ama bu yaratılışında varsın ve tanıksın.

Sadece bir eksiğin var. Eksiğini tamamlamak ve kendini yeniden inşa etmen gerek." Bunları konuşurken Rahmet tepesinde ibadet dairesinin önündeydiler. Kibleye, Mescidi Harama bakan yönü değil de Kuzeye bakan kapıdan içeri girdiler. Efendi Pir, kapının mermer kemerinde yazan yazıyı işaret etti. "Burada senden başkası yok" yazmaktaydı. Üç basamaklı merdiven Efendi Pirin hemen arkasından çıkıldı. Efendi Pir yeniden kapı üstü kemeri işaret etti. "Burada Allah'tan başkası yok" yazmaktaydı.

Görülen o ki Apollonia tapınağına “kendini bil” yazanlardan iki adım daha ileriydiler. Kendini bilmek, hangi referansa göre kim ile kendini bilmek? Şahıs olmanın tek ve biricik oluşunda Allah ile kendini bilmek! Kendini bilmeye çalışanların yolunu kaybetmemesi için bu önemliydi. Anlaşılan o ki bu meydan, yaratan ve yaratılanın buluştuğu -düşünceyi temsil eden- orta bir yoldu. Kendi ile Rabbini bilenlerin değil, Rabbi ile kendini bilenlerin meydanı idi. Rabbi ile nefisini bilen yani Rabbi ile hem nefsi emmaresinin şerrini hem de asli anlamda kendini bilen Muhammed Mustafa’nın hatırasıydı. ‘Nefsimi kudret elinde tutan Allah...’ hadisi şerifi ile de varoluşun ortak gerçeklikte buluşmak olduğunu net olarak ifade etmiş olanın hatırasıydı.

Dümdüz yuvarlak bir alan içinde yalnızdılar ama yalnızlık yerini dostluğa, yakınlığa, kardeşliğe bırakmıştı. Rahmet meydanının tam ortasında durdular. Efendi Pir kıbleye doğru sağ elini kaldırarak “Bismillah Allah’u Ekber” dedi. Allah’ın huzurunda Allah’a eğildi. Meydanın ortasında rahatça oturarak derin bir nefes çekti. “Allah Daim Hûû” diyerek sadece sustu ve beraber saatlerce oturdular.

Mustafa olmuş Âdem, neden Rahmet tepesi olduğunu anlamıştı. Düşüncenin rahmet edildiğine işaret bir ibadet alanıydı. Derin düşüncenin merkezindeydi. Gelenlerin, sadece kendi şahısları ve Allah ile oldukları, Allah’a yükseldikleri ibadet yeri idi. Düşünce, Allah’ın kullarına indiği, kullarının da Allah’a yükseldiği buluşma yeri idi. Sonunda varoluşun ikili gerçekliğinde kim olarak kendini bulduğun önemliydi.

Güneş yükselirken, her yer aydınlanmakta, kızıla boyanmış bulut kümeleri yavaş yavaş çözülmekteydi. Mustafa’nın iç dünyasında da belirsizlikten, belirliliğe dair yaşananlar bu kadar güzel resmedilebilirdi. Gözünü açtığı anda, doğada kendisinin temsil edildiği bir dünya ile baş başaydı. Bu resmi çizen ve çizerken de kendisini gerçekleştirdiği üzerinden görünüşe taşıyan Allah’a da tanıktı. Hem kendi dünyasında yaşananların temsil edildiği, anlam kazandığı bir dünyaya bakmakta

hem de böylesi aynalaşma içinde Kendini görünüşe taşıyan Allah’a, nesnellğe aşkın öznel oluşunda tanıktı. Efendi Pir, derin nefes alarak gözlerini açarken, gözlerini açmış derin düşüncede kendilik dünyasında yaşayan Mustafa’ya; "İşte bu, tevhittir. Birliğin içinde aynı olmayan ayrı da olmayan ile varoluşun seyridir. Derinden derine doğru içine çekildiğin, üzerine katlandıkça Allah ile daha çok buluştuğun kendiliğin dünyasında yaşamaktır. Bir boğulma değil, varoluşa dair derin bir nefes almaktır. Evladım bak! Doğurulmadan yeniden doğdun."

Ertesi gün aynı yerde aynı biçimde yeniden rahmet meydanındaydılar. Tek fark Mustafa’nın Efendi Pirin karşısında oturmasındaydı. Dün yanındaydı, bugün ise karşısında bir ayna misali oturmaktaydı. Efendi Pir sağ eliyle Mustafa’nın kalbinin üzerine dokundu. Ruhunu nur deryasında dağılmayacak biçimde özgür bıraktı.

Artık bedene hapis olmuşluktan kurtulmuş, Nur deryasından da bakmaktaydı. Her yer Allah’ın nuru ile, Allah ile doluydu. Mustafa asılların aslı olan illiyunda seyir etmekteydi. Bir an Mustafa olduğunu da unuttu. Sadece nur olanın kendisi sonsuz kendilik alanını doldurmuş olarak her yerdeydi. Her şey değildi ama her şeydeydi.

Gözler açıldığında, kendisi ile dolu olan kendi olanı yaşadığını fark etti. Efendi Piri ile gözden göze, özde olan ile özden öze bakılmaktaydı. İki göz, dört göz dahi olsa tek olan bakmaktaydı. Şahıs olmak ona mahsustu. Her şahıs ondan aldığı ruh/ kendilik istidadı kadar şahıstı. Özneler arası ilişkide bir ve farklı oluşun korunması ile de Allah olmaktaydı. Rahman, Rahim, Aliyy ve diğer kimlik belirimleri ile karakter sahibi olarak kendine vücut vermekteydi. Tarihi miras ile beraber bunlar daha rahat anlaşılıyordu. Allah’tan yana sonuç almaya dayalı bir yol olarak tasavvuf dinin özünü kendinde koruyordu.

Mustafa, Efendi Pirin ardın sıra Kibleye bakan kapıdan çıkarak, rahmet tepesinden çam ağaçların olduğu alana doğru yürüdü. Efendi Pir "onlara dokun, birliği yeniden yaşa" dediğinde ağaçlar ile hemhâl, uçan

kuşlar ile hemhâl, yerde yürüyen karıncalar ile hemhâl, bütün âlemler ile hemhâldi. Daha önceleri insanların duyguları ile duygudaş olarak hemhâl oluşu yaşamıştı ama artık her şey ile her şey oluşa içkin her şeyi yaşarken ruhlar, kendi oluşlar ile hemhâldi. Eşyanın özüne inerek içeriklerini tanımak, onlar ile aynı gerçekten hareket ile aynı dünyada yaşadığını fark etmek. Bu nasıl bir aydınlanmaydı. Doğaya karşı değil, şahıs olmaya yönelik, derin bir uyanıştı. Bir olmak değil, bir olan ile kendini bulmaktı.

Görülen o ki insan olmak veya daha farklı bir canlı olmak, aynı özden bakıldığında büyük bir ailenin parçası olmaktı. İnsan olmak, Allah ile bulunmadığı sürece hep beşer/ insansı olmaya mahkûm kalmaktı.

Günlerce bu hâller üzeri kendilik dünyasında gezindi. Rahmet tepesinin eteklerinde değil, zirvesindeydi. Sadece derin duyguları ve düşünceleri ile nur deryasında yüzmekteydi. Zamansızlığa tutunulmuş, bitimsiz, olumsuzlaması yapılamayacak varlığın, kendiliğin hakikati ile tanışılmıştı. Kendiliğinde O'nu bulmak değil de O'nda kendiliği bulmak söz konusu olduğunda, her şeyin içinde tek oluşun gerçeğinde sadece var olmak söz konusu olardı.

Gece yarısına doğru yatsı namazından sonraydı. Efendi Pir, sohbetin sonlarına doğru dua etti ve sohbetten kalktı. Sohbet halkası dağıldı. Mustafa ilahi aşk ile yanıfta artık insan olmaktan daha çok kendi olardı. En köşe yerlerde yalnız kalmak tercihiydi. Artık yalnızlık geride kalmış, Allah ileydi.

Efendi Pir, "Mustafa sence iki yabancı mıyız?" der demez artık yabancı olmadığı ile tanışmıştı. Her şey, herkes ile barışık, tanış olmuştu. Her ne yaşamakta iseler sonuçları kendilerini bağlardı. Özlerinin hatırına, her şey ile barışıktı, tanış olmuştu. Çoklu gerçeklik içinde çokluğa değil, birliğe tanıktı. Efendi Pir, herkesten daha yakın bulduydu.

"Efendim!"

Yabancılık çok uzaklarda kaldı.

Çatallanmış çıkmaz bir yolun başında gömülü kaldı.

Hakikate uyanan canın gerisinde kaldı.

Biz birken, geçmişin anılarında kaldı.

Yabancılığa yabancı olunan bir dünyada, uzakta kaldı.

Varlığa ayna ruhunuzun dudaklarında kaldı.”

Derken Mustafa, en samimi duyguları ile sustu. Susmak en güzel cevaptı. Yabancıysa olmadığı bir dünyadaydı. Biz olduğu birliğin dünyasındaydı. Hakikate ermek söz konusu ise özden hareket ile tanış olunan bir dünyada yaşıyordu.

Aynı değil ayrı da değil oluş içinde farklı ve bir oluşun korunduğu bir dünyada görünüşe gelmekteydi. Aynı olmadan ve çokluk içinde farklı oluşu ile vücut bulan her ne ise özünde hakikati ile ayrı olmadığı birlik içindeydi. Özne-nesne, madde-enerji, bağıntısında ikili birliğin gerçeğinde var olmaktaydı. Allah varlığının, şahsının tek oluşu gerçeğinde bulunurken bu ikili gerçeği yarattıkları ile ilişkide buluyordu. Varlık olarak özünde tek olsa da var ettikleri ile ilişkilerde varoluşunu ikili, çoklu gerçeklikte kimlik ve karakter belirimlerinde vücut kazanması ile bulmaktaydı. Görülen o ki kendinde varlık olarak değil de yarattıkları ile iletişimde ve ilişkilerde kendisini karakter ve kimlik belirimlerinde hep yeniden yaratan gerçekliği vardı. Kendisini Allah, Rahman, Rahim, Kerim, Rezzak, Samed ve daha birçok karakter belirimli kimlik buluşlarda yaratmaktaydı. Ahlak biçimsel olan bu varoluş biçimleri, ilke gereği belirlilik içerdiğinden sonsuz sayıda değillerdi ama her yeni ilişkide varoluş biçimleri olarak bulundukları sonsuz renklilikte yaşıyordu. Tanrı olarak rahmeti öncelerken şahsiyetini, kişiliğini isimleri ile görünüşe taşımaktaydı.

Böylesi varoluş içinde Allah ve insan, iki yabancı değil, hep tanıdıktı. Yeter ki bir adım atma azmini gösterebilelim. Nereden geldiğin,

öncesinde kim veya ne olduğun önemli miydi? Hayır! Önemli olan sonunda kendini ait olduğun yerde nerede yerleşik bulacağın, sahiplendiğin değerler ile neyi yaşamaya karar vereceğindi. Sonuçta kim olduğunun, kendi gerçeğinin sorumluluğunu yüklenmiş olarak yaşamandı. Gerçekleştirdiklerine dair her ne yaşadıysan sonuçta sorumlu olduğunun idraki ile sadece kendini yaşamandı. Yabancı olmaya yabancı kalacağın bir dünya hep seni beklemekteydi.

Eksik Kalan ve Geride Bırakılan ile Yeniden Yükselmek

Günler sonbahara uzanmıştı. Yaşam bitimli ve bitimsiz oluştta hep akış içinde her an yeni renklerde yaşanmaktaydı. Öğle güneşinin altında Rahmet meydanını aydınlatmakta ve ısıtmaktaydı. Efendi Pir, meydanın ortasında kible kapısına doğru oturuyordu. Gözleri kapalı dalinçtaydı. Mustafa aylardan beri efendinin yanında, kendi olmanın zevkinde yaşamaktaydı. Efendinin yanına oturdu. Gözlerini kapattı. Hoş geldin seslenişine, hoş bulduk diyerek karşılık verdi.

“Evladım bir eksğin var, fark ettin mi?” Mustafa eksği içinde eksğini göremediğini fark etti. “Hayır” demek ile yetindi. Biliyordu ki eksğini söyleyen, eksğini de gösterecekti. Efendi Pir söze devam ederken sanki her şey bitmişse, son bulmuşçasına derin bir üzüntü kendiliğini kapladı. Eksğini görmemekte bir eksiklikti.

Efendi Pirin sözlerine kulak kesildi. “Evladım, eksik olanda yaşarken eksikliğini nereden bileceksin. Sen ilk geldiğin günden beri bu eksikğin sayesinde, belki senelerce sürecektir bir yolculuğu, bitirmesen de çokça yol aldın. Eskilerin merteye, makam, hâl dediği, farklı düzeylerde, doğru sabitelerde, varlığına dair hakiki duygularda nasibini buldun ama... Eksikğin var. Eksikğin, kolayca kazanımlarda bulunmana neden olsa da insan olmaya dair eksikğin, eksik olanın tamamlanması gerektiği içindir ki tamamlanmalı.” Efendi Pirin anlatma biçiminde, eksik olanın Şahsenem olmadığı kesinlikle belliydi. Öyle ise eksik olan neydi?

Efendi, “Evladım! Sen benden razı mısın?” dediğinde, “Razıyım” sözü en samimi duyguda ifade edildi. Efendi Pir, “bende senden razıyım. Sen benden, ben senden razı isek Allah’ta bizden razıdır. Madem ki razısın sana iki hediye vereceğim.” Pirin karşısına oturmak adetten değildi ama Pir Mustafa’yı karşısına dizi dizine degecek biçimde oturttu. Sağ elini Mustafa’nın alınına, sol elini de Mustafa’nın kalbi üzerine koyduğunda ve derinden bir nefes Mustafa’ya üflediğinde, Mustafa kendisine akan ruhu nurdan bir akım olarak hissetmekteydi. Bu akış

içinde sadece huzur vardı. Hemen ardından Efendi, Mustafa'nın kalbinin hemen altına doğru simsiyah akan bir şey daha verdi. O akarken sadece korku ve karanlık vardı. Mustafa ne olduğunu anlamadı. Sadece ne olduğuna dair cevap bekler gibi bakıyordu.

“Evladım! Sen yaratılışın gereği İsa gibiydin. Nebi Muhammed Mustafa buyurdu ki “âdemoğulları içinde en hayırlısı, şeytanın dokunamadığı Meryem oğlu İsa’dır.” Senin eksığın, şeytanının olmamasıydı. Hadi bakalım! Şimdi, şeytanın olacak nefsi emmare ile nasıl razı olacaksın görelim. Şeytanı olmadan razı olmak kolaydır. Şeytanın ile razı ol da görelim. Onun ile ne bulacaksın bilelim. Genetiğin, iyi dokunmuş, görülen o ki beşeriyetine dair yaratıcıların kendilerinden sana çok şey katmışlar. Onlardan aldığın ve kendinde buldukları ile nasıl bir mücadele vereceksin, benden aldıkların ile de ne yapacaksın? Eminim ki sen kazanacaksın. Bu eksığın, görünmeyen birçok eksikliği tamamlamana sebep verecek.”

Eksik oluştan yana bilinmez olan bilinmişti ama böylesi bir şey nasıl hediye olabilirdi. Hem Kur’an’ın razı olmak ayetlerinde “gir cennetime” denilmekteydi. Şeytanı, şeytanlığı hediye almış birisi için cehenneme girmek sonuçta kaçınılmazdı. “Efendi sen beni cehenneme attın.” “Hayır! Ben seni cennetime aldım. Bunu ileride anlayacaksın” diye konuşulduktan sonra susmak, sonucu beklemenin rızasını göstermek için olandı.

Mustafa, daha öncesinde hissetmediği duygular, düşünmediği düşünceler bulmaya başladı. Kötülüğe meyletmeye sebep duygular ve kötü düşünmeye sebep sanılar, vesveseler. Bu durumundan kendisi dahi korktu. Sonbaharda dökülen yapraklar misali kendisinde hayra dair ne varsa sanki dökülüp kendisini terk etmekteydi. Uykusuz bir gecenin sabahına doğru kendini, tek kişi olarak kaldığı odasından dışarıya attı. Derin bir nefes aldı. İçinden “Ben bu değilim, bu olamam, böylesi sığ düşünceler ve duygularda bulunamam” demekteydi ama

boşunaydı. Sadece kötü olmaya dair yaratılışı olan bir şey ile nasıl mücadele edecekti.

Sanki boğuluyordu. Rahmet meydanına koşarak gitti. Efendi meydanın ortasında hep olduğu gibi oturmaktaydı. Görülen o ki erken uyanmış, zikir veya dua etmekteydi. Sessizce yaklaştı. Yanına oturdu. Gerçek ile ilgisi olmayan ne kadar düşünce varsa sanki üzerine yığılmaktaydı. İçinden “Efendi, bu canavarı ne olur al. Ben eski hâlimden razıyım. Eksiklerim olsa ne olur... Eksiklerimle yaşamaya da razıyım. Yeter ki bu canavar ile beni yalnız bırakma.”

Efendi duayı bitirdi. Mustafa’nın yüzünü eli ile mest etti. “Biraz daha yaşlı görün” dedi. Mustafa, genç Âdem oluştan farklı yirmi dokuz yaşında birisi olarak göründü. Efendi Pir, “şimdi daha iyi. Bu yaşın hakkını mücadelen ile ver. Görülen o ki savaşın tam ortasına düşmüşsün. Savaşmakta isen doğru yoldasın. Ona sakın teslim olma. Savaşın çetin olabilir ama sonunda teslim olan o olmalı. O olma, bastırma, terbiye etmeye çalış. Kötülüğü emredici ve korkak yaradılışlı olduğunu unutma. İçinde kötülüğe dair ne olursa at aşağılara! Güzelliğe, iyiliğe, rahmete dair ne olursa yap ki ayırım ve karşıtlık içinde diyalektik oluştan mücadele ederken Allah’ı bulasın. Bu insani olarak gelişmen, ilkeye dair olanın görünüşe gelmesi, en önemlisi de haz, duygu, inançta, eylemde, ilişkilerinde değer biçtiklerin ile yaşamı değer biçimsel olarak yaşaman için önemlidir. Kendi içindeki ilkeye dair bu mücadelen, seçimlerinden yana özgürce yaşamının ve gerçekleştirdiklerinin sorumlusu olarak kendini bulmanın gereği olarak da önemlidir.

Sana bir şeytan hediye ettim. Şeytanın ile savaşın, bulunduğu dünya içine seni çekerken yaşadığın dünyayı gerçek bulmana da olanak verir. Çok sesli oluş içinde sana fazladan bir ses daha hediye ettim. Yeni misafirin gürültü yapmayı ve kötülüğü emretmeyi sever. Onun ile kendi varlığında varoluşuna dair savaşırken, savaşın kazananı sonuçta her daim sen olursan, ikinci yaratılışına verdiği emeğin değer olması ile

kendini insan olmanın idealinde değer olarak bulacaksın. Bunu ise iyiye, doğruya, güzele dair rahmet olarak yaptıklarını, kendine mal etmeden, yaşam sevinci ve övünç duygusu bulduğunda hissedeceksin. Sonuçta ise kendi değerini vicdanında sen biçeceksin, başardıkların sonucunda hakkın olan övgü ile de onandıkça, takdir edildikçe de hakkı ile değer biçilen olacaksın.

Bil ki şeytan kendisine mal etme derdine düşer. Sen kendine mal etmeden rahmete dair ne varsa, şeytanına inat, hakkı ile yaşamaya bak. Böyle yaşadığında kendi değerini kendinden yana mutmain oluşturma bulacaksın. Nesnelerini tadarken nesnelerinde kendiliğine yitik değil, kendini kritik ederken kendini tatmanın yolunu bulmuş kâmil bir insan olacaksın.

Elbette nesnelerini de tadacaksın ama hakkı dışında tattığın, hakkı dışında değer yüklediğin, kendi nefsine hak görerek diğerlerinden sakındığın, kendine böylesi mal ettiğin olarak değil. Hakkı dışında yaşadığın her ne olursa, kendine yaptığın zulüm olacağı gibi sana vicdanında acı azap olarak geri dönecektir.”

Bu uzun konuşmanın her anını duygusu ile beraber belleğine yazdı. Geçmiş deneyimleri ile birleştirerek anladı ki süreç ve evre varlığı olarak insan olmanın son durağı yoktu. Hakikate ermek, hakikat ile kendiliğini bulmak sadece yeni bir başlangıçtı. Zaten Efendi Pir, “savaşın kazananı sonuçta her daim sen olduğunda” derken, kendisi olmayan ama hayra dair olarak terbiye etmek ile henüz kendisine katmadığı karanlık tarafı ile zamana dair ucu açık bir savaşın içinde olacağını vurgulamıştı. Demek ki insan olmaya dair yaşayacağı çok şey vardı.

Bu konuşmadan sonra halkın içine gönderildi. Bu, gönderilmekten daha çok indirilmektir. Halkın içinde Allah ile olmayı bulmalı, şeytanı ile mücadelesi içinde daim Allah ile kendiliğini yaşamalıydı.

Şahsenem aşkı olarak geride kalmıştı ama bir dost olarak hep yanındaydı. Beraberce Efendiye haftada, kimi zaman ise ayda bir uğrarlardı. İnsanlar içinde şeytanına inat iyiye, doğruya ve güzelliğe dair ne varsa rahmet olarak yaşama mücadelesinde bulunmaktaydı. En sevdiği ise bahar yağmurları altında saatlerce yürümekti.

İnsan canlısı olmuştu. Geride bıraktığı ne varsa, geniş dünyasına yeniden almaktaydı. Şeytanına inat insanlık âlemine ait ne varsa hakkı ile yaşamaktaydı. Zordu... Ama zevkliydi.

Günler, iç dünyasında şeytanı ile savaşıyor geçmekteydi. Eskisi gibi gece yarısı uyanmaya veya sabah ezanı ile kalkmaya eriniyordu. Rahmete dair ne varsa şeytanına eziyet gibiydi. Böyle olsa da olması gereken ne ise hakkı ile yapıyordu.

Sonuçta Allah aşkı söz konusu ise şeytan da Allah'a ulaşmanın, hakkı ile O'nu ahlakında yaşamanın bir gereği idi. Geride bıraktıkları ve eksik kalanı ile hakkı gereği yaşarken Allah'a yeniden yükselmenin yolunu bulmuştu. En yüksek idealde, Allah'ta, insan olmayı böylesi yaşamak ile bulmuştu.

Efendinin dediği gibi, şeytanlık kendisine bir hediye idi. Hediye ise bir emanetti. Emanete hıyanet etmeden, sadece hakkı olanı vermek ile terbiye etmekteydi.

İnsanlığın geneli ise hep savaşıması gereken hediyesini şımartmakta, ona teslim olmayı insan olmanın bir gereği olarak kabul etmişti. Böyle olsa da hediyesini kutusunda tutmayı başarmış insanlarda vardı. Bazısı ise hakkı gereği ile hak kılınmış ve hak edişlere bağlı olarak hediyesiyle yaşamayı öğrenmişti. Öğrenmeyenler için hukuk ve ilahi adalet sonuç olarak buldukları olmaktadır/ olacaktı. Bu hediye sayesinde insanın insan olma hikâyesi, gerçeğe dair anlam bulmakta ve değer kazanmaktaydı.

Kötülüğün kendisine dair bir hikâyesi yoktu. Allah'a ve insan olmaya dair hikâyesi olanların hikâyesi içinde, -tarihsel süregelişinde- varoluşa

dair bir yeri vardı. Efendi bir gün şunu söylemişti. “Seni nesnelerinde kışkırtan, ayartan, gerçeğe kör kılan her ne ise gerçeğin görünmesine sebeptir. Özünden gelen rahmete engel olmadığı sürece, seni Allah’a yükseltir. Küçük resimden değil, insanlığın büyük resminden bakarsan, sonuçta açık olan hikmetten/ gerçekten bakarsan eğer her şeyin yerinde ve gerekli oluşta gerçekleştiğine tanık olursun. Hikmet, olan biten ve olan biteni gerçekleştiren Allah ile bir daha barışık olmanın kapısını aralar.”

Her şeyin nedeni olanı bulması ile birliğe tanık olmuş, her şey ile de tanış olmakta barışıklığı bulmuştu. Sonuçta açık olan gerçeklik anlamında hikmete tanık olduğunda da yerinde ve gerekli oluşta gerçekleşen her olay ve olguyu barışık oluşunu korumuş olarak bakmaktaydı. Geride bıraktığı her ne ise yeniden anlamlı ve değerli bulmuştu. Onlar ile değerinde yaşadıkları ile kendiliğinin tadına varmaktaydı.

Yaşadığımız Başka Dünyalar da Var

Kış, sıcak ve yağıştan yana kurak geçmişti. Bahar her zaman ki gibi güzeldi. Cennet sanki doğaya bir örtü gibi yerleşmekteydi. Yaz mevsimine doğru Efendi ile rahmet meydanında, diğer kardeşleri ile beraber sukut içinde derin dalınçta oturuyorlardı.

Efendi, “Her yolculuk yolda yürüyenleri ile çokluk içinde başlasa da herkes yolculuğunda yalnız başınadır. Yakınlık kurduklarımız sebebiyle yalnızlığımızı geride, uzaklarda bırakmış olsak da yolculuk hep biricik oluşun yalnızlığında devam eder. Görülen o ki yol bitesi değil, öyle ise biten biz olacağız. Bittiğimiz yerden hep yeniden doğurulmadan ruhta/kendiliğimizde doğduklarımızla yürümeye devam edeceğiz.”

Mustafa, bu sözler üzerine Efendinin nur göğüne, ebediyete göçeceğini anladı. O Efendi babasıydı. İkinci yaratılışında özünün parçasıydı. Kendini tutamadığı bir ağlama ile onu dinlemekteydi. “Doğru anladın evladım” denildiğinde ise hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Ardı sıra “biraz işimiz var, daha var” dediğinde ise az bir şey rahatlamış bir durumda bakınmaktaydı. Bu duruma karşı Efendi Pir, “Mustafa evladım bu dünyadan daha farklı dünyalar görmek ister misin?” Kim istemezdi ki.

Kalbin dili olsa da konuşsa, nasıl bir acı çektiğini. Sıkışan göğsü, gözlerinden inen göz yaşları ile yıkanmaktaydı, rahatlamaktaydı. Hiçbir yere gitmek isteği yoktu ama efendinin elbet bir bildiği vardır diyerek, başını evet dercesine önüne eğdi. Efendi Pir eliyle ayağa kalkmasını işaret etti. Başı önünde, görmediği için olsa gerek ki kardeşlerden sağında duran, sol dirseği ile hafiften dokununca Efendi Pirin işaretine uyanı verdi. Ayağa kalkarak hemen yanında ayağa durdu. Bekliyordu.

Efendi kible istikametine baktığı yönde, bakışları ile bir insanın geçebileceği siyah ve beyaz nurların bir urgan gibi sarmal olduğu yuvarlak nurdan bir kapı açtı. Kapı açık dururken, Mustafa’ya, kendisine doğru eğilmesini işaret etti. Kulağına, “mekân ve imkân Allah’ındır. Mülke dair ne varsa sahibi O’dur. Sen bir vakit bu dünyanın

dışında başka dünyalarda gez. Yaşadığımız başka dünyalar da var.” Sağ elinin baş ve işaret parmağı ile gözlerine dokundu. “Yolun açık olsun” diyerek kapıdan geçmesini işaret etti. Bu, başından savma değil, yeni bir deneyimin başlangıcıydı.

İçindeki şeytanı korku doluydu ama Efendi Pirin ruhuyla cesareti en derinde tüylerini diken edercesine bulmaktaydı. Kapıdan geçti. Samanyolu galaksisinin iki yıldızlı dev bir dünyasındaydı. İki yıldız olsa da yaşanabilir atmosferinin hemen dışındaki manyetik alanı taş ve toz bulutuyla dolu dünyada devamlı olarak karanlıkla aydınlık arası loş ve kasvetli bir hava hâkimdi. Geldiği yer beyaz savaşçıların alanıydı. Başları oval, yüz hatları ile insanı andırsalar da insan olmadıkları ilk bakışta belliydi. Gözleri yok denilecek kadar düz bir çizgi, burunları ise küçük bir yapıda yüzlerine güzellik katar gibiydi.

Beyaz ince bir materyalden çok zarif, şık, ayaklarına kadar uzanan elbiseler giyorlardı. Ellerinde elbiseleri ile aynı cevherden yapılmış elbiselerine yapışabilen silahlar taşıyorlardı. Kılıç kadar uzun olmasa da hatırı sayılır büyüklükte, büyük ve küçük uçlu, sivri ve çift taraflı keskin silahları ile tam uyum içinde görünüyorlardı. Yakından bakıldığında ise birbirine benzeyen bu varlıkların elbiseleri, bedenlerinin bir parçası olduğu görülüyordu. Organize oldukları yapılar içinde ortak bir akıl geliştirmiş olarak yek vücud gibi hareket etmekteydiler.

Mustafa bu dünyaya ilk düştüğünde milyarlarcası organize olmuş bu varlıkların öncü kuvvetlerinin saldırısına uğramıştı. Saldırı başlamadan önce tehlikeli olmadığını ön görmüş Mustafa’ya zarar vermemek için ikiye adım geri çekilmişlerdi. Yirmi insan gücünde ve hızında, akli faaliyetleri ise en gelişmiş yapay zekâdan kat be kat daha hızlı olan Mustafa’ya zarar verecek güçte değillerdi. Bunu da görmüş olsa gerek ki geri çekilmişlerdi. Yek vücud nizami hareket etmekteydiler. Hışırta biçiminde ses frekansları ile konuştukları da dikkatten kaçmıyordu. Mustafa’yı aralarına alarak yerleşke alanına götürdüler.

Bulundukları dünyada gökte ve yerde rahatça hareket ediyorlardı. Kimisi kümelerce ve sonu görülmeyen bir alanda savaş teknikleri çalışıyordu. Kimisi de gök kubbede, kendilerinden jöle benzeri bir şey çıkarıyorlardı. Yanlarında bulunan diğerleri de bu jöle benzeri şeyi yiyerek, bölünerek çoğalıyorlardı. Aynı jöle benzeri şeyi biraz daha sertleştirerek dünyalarını da kurmaktaydılar. Yollar, ev benzeri yuvarlak hatlı yapılar hep kendilerinden ürettikleri ile yaptıklarıydı. Estetik zevkleri mükemmele yakın bir dünya kurmuşlar ve içinde yaşamaktaydılar. Milyarlarcası, belki de trilyonlarcası düşünüldüğünde bu onlar için kolaydı. Yemekleri ise ölenlerini gömdükleri toprak benzeri mineral zenginliği olan yapı içinde büyüyen yumuşak kristalize bitki benzeri şeylerdi. Rengârenk çeşitlilikte, zengin besin kaynağı olarak dünyalarına güzellik katıyorlardı.

Çok geçmeden, cüsse olarak daha büyük olan baş komutanın, savaş efendisinin önüne getirildi. Askerler savaş efendisine başlarını eğerek selam verdiler. Savaş efendisi de aynı biçimde... Getirilene kadar, Mustafa dillerini kısmen olsa da çözmüştü. “Nesin, nereden geldin? Zararlı olmadığın anlaşılmış. Sen kimsin?” Mustafa dünyalı bir insan olduğunu söyledi. İlk defa insan olduğunun hissiyatı, ne olduğunun özgüveni ile kendine iman etmiş bir biçimde bunu dile getirmişti. Milyarlarca ışık yılı ötedeki bir gezegenden geldiğini belirtti. Söyledikleri inanılası değildi ama zararsız olduklarından emin oldukları kişi önlerinde gerçek olarak durmaktaydı. Birkaç dakika içinde dünyayı, geldiği yeri, güzellikleriyle şiir gibi anlatıyordu.

Çok geçmeden yanlarına haberci olduğu söylenen birisi geldi. Saygı ile eğilerek selam verdi. Savaş efendisi de saygıyla eğilerek selam verdi. Savaş hazırlıkları tamamlanmış, hazır kıta beklenilmekteydi. Komutan, “keşke farklı bir vakitte gelseydin. Daha çok beraber olurduk. Geldiğin yerleri öğrenirdik. Bizler milyarlarca zaman içinde başka dünyaları bilmeden sadece savaşarak yaşayan bir dünyadayız. Fark edilmeyecek kadar uzak bir gezegende, kimsenin ruhu bile duymadan yaşamaktayız.

Serbestsin. Sana zarar verilmeyecek. Dilediğin kadar kalabilirsin. Bir isteğin olursa da söyleyebilirsin” dediğinde hüzünlüydü. Barışın olduğu dünyaların da olduğunu öğrendiğinde, birbirlerine bu kadar duyarlı varlıkların hüzünlenmesi olağandı.

Mustafa bu konuşulanlardan önce; varlığa, varoluşa dair olağan yürüyüşünde neden böylesi fantastik bir seyre geçtiğine pek anlam verememişti. ‘Yaşanan gerçeklik içinde şimdi bunun sırası mıydı?’ diyecek birçok insan vardır ama konuşulanlar ve paylaşılan duygular, varoluşa dair önemliydi. Görülen o ki Efendi Pir bu dünyaya bilerek kapı açmıştı. Öğrenmesi, yaşaması gereken ne ise peşinden gitmeliydi.

Savaş efendisine, savaşın nedenlerini, kiminle olduğunu öğrenirse eğer kendilerine katılabileceğini söyledi. “Sen ne yapabilirsin ki” denildiğinde ise yakın savaş tekniği gardını aldı. Sadece beklemekteydi. Genişçe olan varoluş meydanı içinde karşılık beklemekteydi. Savaşçılar içinde üç dört kişi öne çıktı. Sadece birisi kendisine doğru gelirken gardını bozmadan diğerlerini de çağırdı. Selam verdiler selam alındı ve dövüş başladı. Her biri çekiç kadar sert yumrukları ile saldırıyordu. Silahlarını kullanmamaları ve Mustafa’ya zarar vermemeleri için düşünsel olarak talimat almışlardı. Savaş efendisinin belli belirsiz bakışı ile verdiği talimat, telepatik iletişim kurabildiklerini de göstermekteydi. Dövüş fazla sürmedi. Mustafa’nın karşısında hiçbir şansları yoktu.

Savaş efendisi Mustafa’yı yanına aldı. “Bizler bu savaşı yapmaz isek öbür taraf kazandığında hiç kimseye yaşam hakkı tanımaz. Biz ise her savaştığımızda onlara yaşam hakkı tanıyacak kadar zarar verir ve geri çekiliriz. Onlar varlıkları ve varoluşları durumunda bize benzerler. Güçlenip yeniden çoğaldıklarında ise intikamdan daha çok iktidar olmak ve ötekine yaşam hakkı tanımadan var olmak isterler.” Bunları konuşurken, hayal gücünü dışarda görünür kılma yeteneği ile düşmanı da göstermekteydi.

“Sizin gibi dediklerin bunlar mı?” dediğinde Mustafa, boynuzlu, boynuzsuz, gri ve geneli siyah renkli sert çizgilere sahip yaratıklara bakmaktaydı. Belli bir düzen içinde olmasalar da askeri disipline sahip oldukları görülmektedir. Normal bir insan olsa korkudan dudakları uçuklardı. Korkak yaratılışlı ama savaştıklarında kaba kuvvetleri ve birbirlerine dayanak oluşları ile cesaret dolu oldukları görülmektedir.

Beyaz ve az da olsa krem renkli olan savaşçılar ise olgun, disiplinli, ne için savaşmaları gerektiğini bilecek fedakârlık duygusu içinde savaş meydanına doğru yürüyorlardı. Fedakârlıkları ile erdem dolu yürüyüşlerinde cesareti, nedenini dışarda bularak değil, özlendir bularak savaşanlardı.

Kasvetli dünyanın, kötülüğe ve varoluşa dair savaşında beyazlardan yana olarak savaş meydanındaydı. Siyah renkli olanlar beyazlardan biraz daha büyük olsalar da beyazlar hem daha kalabalık hem de strateji geliştirmiş olmaları ile taktiksel harekette savaş alanına hâkimdi. Yüz milyonlarcası ile savaş meydanındaydılar. Alan vahşetin alanıydı. Başlangıcı ve sonu görülmeyecek kadar genişti. Dağlık bir tepede Savaş efendisi ile vahşet meydanına bakıyorlardı. Askerler, efendileri ile yek vücud beklemekteydiler.

Beklenen an geldi. Karanlığın bekçileri beyazlar ile aydınlığı karartacak siyahlar arasında amansız bir savaş başladı. Siyahların savaş efendisi etrafını koruyan binlerce koruması ile savaş meydanındaydı. Bu, askerler ile bağ kurmak için olması gerekendi. Beyazların savaş efendisi ise telepatik iletişim içinde ordusu ile bütünlükte önce ortadan, ardında da yan kollardan devam eden saldırı ile savaş alanına hâkimdi.

Siyahların üstünlüğü bir kat daha güçlü olmalarında görölse de havada rahat hareket edemedikleri için Beyazların hava güçleri karşında görülen o ki kaybetmeye mahkumdular. Savaş alanı beyaz, gri, krem ve siyah renklerde akan kanlar ile örtünmüştü. Vahşet her yerdeydi. Savaşın gölgesinde, cesaretin kıyamında birbirlerini öldürmekteydiler.

Cesareti ilk kırılanın yenileceği gün gibi ortadaydı. Her iki savaş efendisi de savaş alanına ne kadar hâkim olursa, savaşçıların cesaretinin kırılmasına da engel olmuş olacaktı. Bunun için elinden gelen ne ise yapıyorlardı.

Beyazlar fazlası ile kayıp verdi ve veriyordu. Hava kuvvetleri vahşet alanına daha çıkmamıştı. Çok uzaklarda Mustafa'nın gözüne bir şeyler göründü. İlk başta ne olduğunu anlamasa da hava güçlerine karşı kullanılacak ok benzeri silahlar olduğunu anlamıştı. Arka safta hazır kıta beklemekteydiler. Dikkatlerden uzak gizlenmişlerdi. Savaş efendisine tehlikeli durum bildirildi. İzin verirlerse, hava saldırısını bir süre daha erteleyecek, tehlike imha edildikten sonra hava saldırısına başlanacaktı. Sağ duyulu komutan bu yönde karar aldı.

Milyona yakın sayıdaki güçlü birliği arka kollardan saldırmak üzere gönderdi. Karşı taraf bu hareketliliğin farkına vararak ön cepheden asker çekerek arka kolları güçlendirdi. Mustafa bunu fırsat bilip orta koldan var güçle saldırılması gerektiğini söyledi. Öyle de yaptılar. Arka kollardan bastırılırken ön orta cepheden direk yararak okçu birliğine ulaşılması hedeflendi. Ön kolda savaşması içinde izin istedi. Savaş efendisi iki silahından birini Mustafa'ya verdi. Milyona yakın asker ile ön koldan tam ortalarından beklemedikleri anda saldıracaklardı.

Düşmanın askerleri arka yan cepheleri güçlendirirken ön cephe daha da boşalmıştı. Saldırı emri ile orta cepheden yarma hareketi başlamıştı. Mustafa var gücü ile yakın savaşa dair bütün hünelerini göstermekteydi. Bir ara havalanması ile düşmanın üzerinde hedefe ne kadar kaldığına bakmış ve kardeşi Kıyamet ile yaptığı dövüş pratiklerini hatırlamıştı. Kendisi ve olan biten ile barışık bir sufinin savaşçı ruhunu canlandırması doğru muydu? Savaş meydanı ise varoluşa dair böyle soruların cevabının ileriki bir zamana bırakılacağı yerdı.

Mustafa ve beraberindeki birlik, büyük kayıplar vererek yol alıyorlardı. Siyahlar bunun farkına vardıklarında artık çok geçti. Okçu birliklerine

varılmıştı. Zayıflayan ön cepheden ise yeni birlikler saldırıya geçmiş ve yardıma gelmekteydiler. Okçular dağıtıldı. Hava birlikleri saldırıya geçtiğinde ise siyahların artık hiçbir şansı kalmamıştı. Kaçanlara dokunulmadı. Savaş meydanında kim var ise öldürülmüştü.

Her yer vahşet ve şiddetin acımasız resmi ile şekillenmişti. Böyle olsa da savaş meydanı, en şiddetli biçimde öz değerlerin korunduğu, varoluşun değer olarak bulunduğu, cesaretin ve korkunun iliklere kadar hissedildiği, yaşandığı yerdı. Canların bir ideale kurban edildiği yerde sadece kendin olabilirdin. Her şeyi ile kendi varoluşunu, ruhunun derinliklerinden alıp en yüksek değerde sunabilirdin. Eskiler, feda-i can demişler. Varoluşunu en yüce değer olan Allah'a böylesi özgürce sunmak her baba yiğidin harcı da değildi. Savaş meydanı sunak taşı, canlar kurban olmuş, kanları içinden asıllarına yükseliyorlardı.

Beyazlar kısa bir süre içinde toparlandı. Bu kadar kısa anlattığım savaş ise günlerce sürmüştü. Geri dönüşte, barışık oluşa rağmen yaman bir savaşçı kesilmesine anlam vermeye çalışmıştı. Böylesi şiddet içinde öz değerler elbette korunmalıydı. Değerler, toplumsal ve bireysel olarak içselleştirilmiş değer olarak ortak karakter ve kimlikte bütünlüğü korur iken varoluş çoklu gerçeklikte sevdikleri, namus bildiği değerleri ile anlamlı iken gerekirse can alıp, can verilebilmeliydi. Yerleşkeye varıldığında ise bütün askerler kirlerden temizlenmiş, fedakâr erdemli savaşçılar iken iş paylaşımlarına geri dönmüşlerdi. Bir kısmı ise savaşçı eğitimine devam etmekte ve hazır kıta beklemekteydi.

Savaş efendisi Mustafa'yı, fedakârlığından ve cesaretinden dolayı başını eğerek selamladı. Mustafa da aynı biçimde yeni dostunu selamladı. Bu esnada sarı renkli nurdan bir kapı biraz ilerlerinde açıldı. Varoluş meydanında sıra sıra dizilen askerler ve diğerleri aynı anda eş zamanlı senkronize olmuş biçimde selam verdiler. Gökte ve yerde milyonlarca beyazın selamı ile yayılan enerji karşısında Mustafa' tüylerinin diken diken olmasına engel olamıyordu. Coşkun bir ruh

hâlinde onlara selam verdi. Kapıdan geçerken göz yaşlarını tutamıyordu.

Kapıdan gidilecek yerin ormanlık bir alan olduğunu görmekteydi. Artık soğuk kanlıydı. Şeytanının korkak yaratılışını cesaret ile terbiye etmişti. Bazen, başkalarının yaşamı söz konusu ise yaşamını dahi feda edecek biçimde savaş ile de barışık olmak gerekirdi. Kötülüğün galip gelmesindense ölmeye razı olacak biçimde ötekileri için canını vermek, erdemli insan olmanın bir gereği idi. Bazıları için bu, şövalye ruhunu taşımak demekti ama sufi geleneğinde alp eren, savaşçı eren olmak demekti. Nebi Muhammed Mustafa gibi erdemlerini, değerlerini korumak için hayatı pahasına savaşarak yaşamak demekti.

Görülen o ki geldiği bu dünya özen ile seçilmişti. Hem şeytanı ile nasıl savaşması gerektiğine ayna hem de değişen koşullar karşısında kaçmadan, mücadele etme duygusunu kaybetmeden, kriz anında dahi olsa olması gerekenden yana ne yapacağını bilerek yaşaması gerektiğini bulmuştu. Geçmişine dikkat ettiğinde ise hep kaçmıştı. Efendi Pir hariç her şeyden kaçmıştı. Bunu ilk defa fark etti. İlk defa kaçmadan, olması gerekeni yaşadı.

Barışık olmaya gelince; kendinde kutsiyeti bulan için, olması gerekeni yapmak dururken kutsiyette kalmaya çalışması, bencilliğin başka bir yüzü olarak yaşadığı olurdu. Tanrısal oluşa dair yüce duran kutsiyetten, yardıma ihtiyaç duyanlara yardım elini uzatarak inmek, erdemli olmanın ve kutsiyetin korunmasının gereği idi. Savaş meydanında, vahşet ve korkunun gölgesi altında, kan kokusu her yeri kaplamışken, cesaretin kıyamında da bulunulmakta ise yaşananın hikmetine tanık olmak beklenemezdi. Her anı yerinde ve gerekliliğinde alanına göre hakkı ile yaşamak olması gerekendi.

İki Ayrı Dünyada Olmak

Yeni kapı yeni bir dünyaya açılmaktaydı. Samanyolunun güneşten iki kat daha büyük yıldızı olan bir sistemde dünya büyüklüğündeki bir gezegene açılmıştı. Gece ve gündüz birbirini takip ediyorken, yakın yıldızların güzelliği ve uydularının hızlı hareket ederken oluşturdukları güzellik karşısında şaşkıındı.

Sık olmayan devasa çam ağaçları ile dolu bir gezegenin seçilmiş alanına çıkmıştı. Tehlike sezmekte ama nereden geleceği ve nasıl bir şey ile karşı karşıya kalacağına dair bir düşüncesi de yoktu. Sadece yürümekteydi. Dünyadakinden daha farklı ve devasa bitki çeşitleri de vardı. Hafifçe salınanlar, güneşe duyarlı hareket edenler, rüzgâra kendini bırakanlar. Her biri ile hemhâl oldukça sevgiden başka bir şey göremedi. Bu durum ona güven verse de içinde tehlikeyi sezdirenen çanlar çalmaktaydı.

Güröl, güröl akan devasa bir ırmağa geldiğinde yaşam sevinci dolu farklı türdeki sürünen, uçan, gezinen hayvanlara tanık olmaktaydı. Iрмаğa yakın her yer rengârenk hayat doluydu. Beslenme zinciri bir kaçış ve kovalamaca ile gerçekleşmekte değil, kendini sunuş ile gerçekleşmekteydi. Her can ne zaman öleceğini sezmekte, ölüm yakınlaştığında ise kendisini ihtiyacı olana sunmaktaydı.

Böylesi bir şey mümkün müydü? Kurban olmak, buradaki doğanın bir parçasıydı ve rıza ile uygulanmaktaydı. Peki tehlikeli olan neydi? Neydi ki en derinde rahatsız edecek biçimde olan, sanki arkasından kendisini takip etmekteydi. Rahmeti büyülenmiş bir biçimde bulan bir dünyada, kendini ötekine feda etmek, belki anlaşılabilirdi ama böylesi güzel ve yaşam sevinci olan bir dünya da kötüye dair ne olabilirdi? Korkunun olmadığı bir dünyada neden korkulurdu?

İrmak boyu, yaşam sevinci olan dünyada yürüdü. Bir gölgenin kendisini takip ettiğini de sonunda fark etmişti. Devasa ağaçların ve gölgesinde oturduğu güzel kokulu rengarenk olan, bazıları şeffaf, bazıları dokusuna

dolgun ve daha nice çiçeklerin altında gezinmekteydi. At benzeri siyah bir hayvan ile kaplan benzeri beyaz bir hayvan da yanından geçerlerken durdular. Hanım eli gibi kokan bir çiçeğin altında otururken karşılaşmışlardı. At ve kaplana benzer hayvanlar, onu uyarırcasına hareket etmekte ve kalmasını ister gibi de davranışlarda buluyorlardı. İsteklerini anladı ve onlara eşlik etmeye karar verdi. Çiçeğe teşekkür edercesine ses verdiler. Sesleri kaplan ve atinkini anımsatsa da pek benzemiyordu.

Atın üzerine bindi. Kaplan ile yarıştı. İki arkadaş görülen o ki yeni bir arkadaş edinmişlerdi. Bu dünyanın sayısız bitki ve hayvanları yaşam sevinci ile yaşama tutunmaktaydılar. Kötülüğün olmadığı, iyiliğin, sevginin, doğruluğun, dostluğun, güzelliğin, erdemli oluşun hâkim olduğu cennet güzeli bir dünya. Cennet kadar güzel bir dünya.

Üç dost beraberlerken Mustafa, dostlarının dilini çözmüştü. Onlar gibi konuşmasa da onları anlamaktaydı. İçindeki derinden gelen korkuyu, onları rahatsız etmemek için sormaktan çekindiyse de dayanamayıp sordu. Dostları cevap vermedi. O gece gök yüzünün güzelliği, şeffaf çiçeklerin ateş gibi parlamasının ışığı altında kaplan ve ata benzeyen dostları yanında hemen uyudu. Gündüz, kaplan benzeri dostunun yalaması ile uyandı. At benzeri dostunun kayık biçimli yapraklar içinde ikram ettiği tatlı olan çiçek özleri ile karnını doyurdu. Sanki yeniden doğmuş gibiydi. Onlar yanında iken gölgenin takip etmediğini de fark etti.

Özel ismin olmadığı, tümel isimlerde bütünlüğün, birliğin bulunduğu bir dünyada yaşıyordu. Varlık içinde var olanlar, varlıktan özel isimler ile ayrıştırılmamış, varlık içinde varoluşunu ayrı tutmadan yaşam olduğu gibi yaşanmaktaydı. Farklılıklara rağmen varlığı bilmek yerine varlık içinde yaşanmaktaydı. Dostu olanların dahi özel ismi yoktu. Ortak isme dair neleri varsa ayrımsız olarak yaşamayı öğrenmiş, bir can gibiydiler. Ötekisi olmayan bir dünyada yaşam sanki su gibi akmaktaydı.

Ata benzeyene bindi. Üçü beraber ormanlığın sık ve farklı devasa ağaçların olduğu yerleri geçtiler. Üzerinde ot dahi bitmeyen yalçın dağların eteklerinde durdular. “Sorduğun sorunun cevabı, dağlardan sonra bulacağın dünyadadır. Vedalaşmak, yolculuk devam edecek ise yolu yürümenin gereğindendir.”

Bu sözler ile anlaşılan, ayrılık vaktinin geldiği idi. Dostları başka bir dostu çağırmışlardı. Dağları aşması için Anka kuşu misali bir kuş yetiştirdi. Ateş gibiydi ama kanatlarını çırpıtığında ateş gibi başı, rengârenk kanatları ve kuyruğu ile güzellik abidesiydi. Sevgi doluydu, sanki aşka dair ne varsa kendisinde taşıyordu. Aşk, kendi ateşi içinde yeniden doğmaktı. Allah’ın kutsiyetine dair varoluşunu tatmaktı. Her şeyden arı kendilikte buluşmaktı. Ruh, aşkta ne güzel durmaktaydı.

Kuşa bindi, dağları aştı. Kasvetli gölgeler dünyasının önünde durmaktaydı. Kuşa teşekkür etti ve ayrıldılar. Kuşun ait olduğu dünya, burası değildi.

Gece olduğunda, kötülük dolu gölgeler her yerdeydi. Kendi şeytanı gibi milyonlarcası buradaydı. Bu kadar uç noktada iki dünya, iç içe olmasa da yan yana durmaktaydı. Şeytanlar günahattan ve zulümden beslenirken yemeğe ihtiyacı olmazdı ama ihtiyaç için değilse de hazları için yerlerdi. Gecenin karanlığında rahatça hareket etseler de gündüzün aydınlığında göründükleri için kaçacak delik ararlardı. Aydınlıktı ve onların alanına daha geçmemişti. Vahşet dolu bir canlılık ile karşı karşıyaydı.

Karanlık ve aydınlık yan yanaydı ve ikisinin de varoluş sınırları belirli kılınmıştı. Mustafa için derinden gelen korku daha da şiddetlenmişti. Buna anlam verememekteydi. Gölgeler ile de nasıl savaşıacaktı?

İki dünyanın tam sınırına geldiğinde, şeffafa yakın beyaz tenli, uzun iki insan boyunda, dört metreye yakın boyları olan heybetli canlılar ile karşılaştı. İnsan yapısına benzer gibi olsalar da insan değildiler. Nurlu,

ışık saçan bedenleri ile melek gibi görünseler de melek değildiler. Varlıkları rahatsız etmiyor üstelik güven veriyordu.

Kimdiler, neden birden göründüler? Üç kişiydiler ve yanlarında köpeğe benzer sadık bir koruyucuları vardı. Pek korunmaya ihtiyaçları varmış gibi de görünmüyorlardı. Uzun ve güzelliği ile Mustafa'ya eğilen kalbine dokundu, gönlünü Mustafa'nın gönlüne açtı. Onun ile bağ kurduğunda diğerleri ile de bağ kurmuştu. Kendisini takip eden, kaçak gölgeyi de sert mizaçlı olanın nurlu ellerinde kısırılmış şekilde buldu.

Şeytanı ait olduğu karanlıklar vadisine attılar. Merhamet dolu üçüncü kişi ise ellerini Mustafa'ya uzattı. "Bizler sınır bekçileriyiz. Bu dünyanın her yeri ile bir bütünlük içindeyiz. Bu dünyanın ruhu gibiyiz. Her iki dünyaya da hayat hakkı bağışlandığı içindir ki hak kılınmışlar gasp edilmediği, sınırlar çiğnenmediği sürece olup bitene dokunmadan sınır bekçiliği yaparız. Bizler Allah tarafından yaratıldığımızdan beri, karanlığı ve aydınlığı yan yana bulan bu dünyanın bekçileriyiz. Olmadığımız vakitlerde bu dünya karanlığa aitti. Zulumun her türlüşü yaşanırdı."

Bekçi böylesi konuşurken Mustafa, 'koskoca şu dünyada üç kişi nasıl oluyor da her yerde olarak iki dünyanın sınırlarını belirli kılıyordu' diyerek düşünüyordu. Gördü ki Allah'ın nuru ile bulundukları dünyanın her yerinde görülmekte ve kendilerinden bir değil binlercesi, belki de daha fazlası ile görünmüş olarak bekçilik yapıyorlardı. Okudukları zikirler ile de Allah'ın güzeller güzeli nurunu iyiliği, doğruluğu, erdemlere dair güzelliği koruyan bir silah gibi kullanıyorlardı.

Öyle bir durum oldu ki şaşırmamak elde değildi. Özel isimleri dahi olmayan bu üç sınır bekçisi için söz konusu adaleti tesis etmek ise yek vücud olmahtaydılar. Hem altı metre büyüklüğünde heybetli bir bekçi olmuş hem de binlerce kopyalanmış olarak görünmekte iken şeytanlara geçit vermiyorlardı. Şeytanların hakkı olan varoluş sınırlarını da gözeterek doğruluğa, dostluğa, iyiliğe, sevgiye, güzelliğe, erdemlere

dair ne varsa koruma altına alıyorlardı. Güçlüydüler ve önlerinde duracak hiçbir şeytan yoktu. Söz konusu adalet ise yek vücud olmaları da kaçınılmaz olarak bulduklarıydı. Bir dünyada iki ayrı dünyada olmak, varoluş hakları ve sınırlarının gözetilmesi ile mümkün olmaktaydı.

Mustafa, bekçiler ile tanıştığında içindeki derinden gelen korkunun yok olduğunu gördü. Bu defa savaştacak değildi ama kendisini şeytanlığa, takip eden karanlık gölgesine karşı nasıl koruyacağını yolunu bulmuştu. İçindeki korkunun da nedenini, bekçilerin köpeğe benzer beyaz hayvanında bulmuştu. Onu severken, alnına dokunduğunda Şeytanının da kendisini sevdiğini sezdi. Korktuğu kendisini takip eden kaçak şeytan değil, Kendi şeytanının korkusunu yaşamasıydı. Onun korktuğu ise Mustafa'ya bir şey olabileceğiydi.

İnsanın nefsi emmaresi iyiliğe, güzelliğe, doğruluğa dair terbiye olunca, kendisi için değil de sahibi için korkan bir köpeğe döner. İyilik, doğruluk ve erdemlere dair güzelliğin edinilmesinde ise karanlık zapturapt altına alınmıştır. Hayat, gerçekten güzel olarak anlam ve değerinde yaşamayı hak etmiş olmaktadır.

Görülen o ki gittiği her dünya, kendinde yaşadığı veya yaşaması gereken ne ise temsili olma özelliğinde kendi ile aynalaştığı bir yolculukta bulunmasına neden olmaktaydı.

Eflatun renkli nurların hâkim olduğu ebruli renkte bir kapı biraz ileride açılmıştı. Bekçiler ile vedalaştı. Özündeki kaderi ile aynalaşacağı yeni bir dünyaya doğru bakmaktaydı.

Sonsuza Açılan Kapı

Kapı farklı bir galaksideki yeşilimsi, mavimsi, sarımsı, kırmızımsı aydınlıkta ışık saçan, birbirine fazla uzak sayılmayacak ve zarar vermeyecek mesafede bulunan yıldızların bulunduğu ve binlerce gezegeni barındıran bir sisteme bakmaktaydı. Devasa sistem içinde her şey sema edercesine birbirinin etrafında uyum ve dengeleri koruyarak dönmekteydi. İnanılmaz güzel bir manzaraya bakmaktaydı.

Kapının önündeydi. Efendi Pirin sesini özünde bulmaktaydı. Uzaklık olmadan, sanki içinde konuşmaktaydı. İki ruh birbirine benzer, sevgiyle birbirine kenetlenir ise uzakları olmadan, beraber oluş içinde birbirinden haberdar olabiliyordu. Binlerce gezegen içinde birini seçmesini söyledi. Işıl ışıl parlayan, yeşil ve mavi renkleri daha çok barındıran yıldız gibi duran bir gezegeni seçti. Seçmesi ile kapının oraya açılması da bir oldu.

Milyonlarca, belki de milyarlarca canlı çeşidinin olduğu güzel bir dünya, kendi içlerinde farklı türleri olsalar da çoğu ışık saçarak etrafını da aydınlatacak biçimde bulunmaktaydı. Uçanı, yürüyen, sürünen, iki ayaklı, on ayaklı, iki kanatlı, dört kanatlı ve daha nice. Şeffaf ve rengarenk, ışık saçan güzelliktedirler. Hayır, hayır! Melek değillerdi. Meleği andıran güzellikte yaşayan canlılardı. Kelebeğe benzer olandan tutunda, ejderha misali olana kadar ne ararsan vardı. Ayaklı, uçan kanatlı, sürünmekte olanı ile nice yılan biçimli olanına kadar ne ararsan vardı.

İçlerinde farklı bir tür, diğerlerinin kopyası gibiydi ama simsiyah bir enerji yaymakta, yayarken de geri kendi üzerlerine çekmekteydiler. Işık saçan ve karanlıktan nefesleniyor gibi olanlar arasında korudukları bir mesafe olsa da birbirleri ile isteyerek karşı karşıya kaldıklarında birbirlerini yok edecek biçimde çarpışıyorlardı. Bulundukları dünyaya güçlü bir enerji salınmış olarak hem ısı hem de ışık yaymış oluyorlardı. Bölünerek, kopyalanmış olarak çoğalmakta hem yenilere yer açmak

hem de dünyalarına rahmet olmak için ölüme koşarcasına garip bir zevk içinde çarpışmaktaydılar. Işıl, ısl bir dünya oluşu, bu kadar canlının birbiri ile olan garip böylesi ilişkisinde gerçekleşmekteydi. Işık ve ısı yayıldıkça ondan nefeslenenler. Çarpışanların varlık bilgisini kendilerinde buldukça yavaş yavaş farklı biçimlere evrim geçirmekteydiler.

Aydınlıktan beslendikçe siyah olanlar içinde melez renklerde veya beyaz olan yeni canlılar da çıkabilmekteydi. Beyaz renklerde bulunanlar içinde ise bazen siyah veya melez renklerde canlılar da çıkabilmekteydi. Bu pek ender görülse de genele hâkim bir durum değildi. Sonuçta eşleştikçe veya çarpıştıkça aydınlık bir dünyaya neden olmaktaydılar.

İlk bakışta, içinde var olanların değişmez görüldüğü bir dünya gibi görünse de böylesi bir beslenme biçiminde gerçekleşen değişimin gerçeği karşısında sabitelerini koruyamayan şeylerin, her an bir değişime tabi tutulduğu bir dünyaydı. Görülen o ki bu dünyadaki tek sabite, karanlığa rağmen yok oluşa bağlı olarak aydınlanılması ve beslenilmesi ayrıca süreksizlik ve değişim içinde her an yeni bir oluşa evirilerek var olmaktı. Bilmece gibiydi. Madem ki temsile dair taşıdığı bir gerçekliği vardı, öyle ise neydi? İlk akla gelen parçacık ve anti parçacıkların doğasıydı ama sadece onu anlamlı kılan bir dünya olmadığı görülmekteydi. Büyüyen ve değişen varlık yapıları ile yaşayan bu canlılar, Mustafa'nın geldiği dünyaya benzeseler de aynı değil ve hep değişmekte, yeni bir biçime, kimi durumda çok hızlı kimi durumda ise yavaş yavaş dönmekteydiler. Evrimin dünyası mıydı? Hayır! Birbirine evrilişin ve evrildikçe de evrim geçirilen bu dünya başka bir gerçeği taşımaktaydı.

İç içe yaşanan bu dünyada kimi zaman hızlı kimi zaman ise yavaş değişimlere tanık olunuyordu. Yere ayağı bastığında ise kaygan ve sert bir zemine sahip bir dünyada olduğunu gördü. Rengârenk güzellikte bitki örtüsüne sahipti. Bitkiler de hayvan gibi siyahın ve renkliğin

hâkim olduğu canlılardı. Beslenme zincirinde, siyahın beyaz, beyazın siyah ile buluşması gibi birbirlerini tam içerirken büyük bir enerji açığa çıkması ile yok olmakta ve ortaya çıkan enerjiden, geride kalanlar nefes alarak beslenmekteydiler. Yerini koruyan canlılar beslendikçe hem yeniden bölünmekte hem de bölündükten, geride birini veya birkaçını bıraktıktan sonra yeni bir sona doğru eşleşmekteydiler. Yeni bir oluşa değil, yok oluş ile beraber geride kalanların yeni bir oluşa taşındığı bir dünya idi. Sibernetik oluş içinde diyalektiğin bu biçimde gerçekleştiği değişken bir dünyadaydı. Hiç bitmeyen bir döngüde hep aydınlık oluşun gerçekleştiğine ve hâkim olduğuna tanıktı.

Tam bu esna da böyle bir dünya mı olur diye düşünürken, ayağı kaydı, yerde kendini bulmuştu. Yanlışını anlamıştı. Tam ayağa kalktığı anda ise uçan kanatlı siyah bir yılanın, yele benzeri baş perdelerini kabartması ile önünde durduğunu gördü. İnsanın içini ürpertecek biçimi ve bir anda önünde durması yetmiyormuş gibi tüylerini diken diken edecek bağırıma benzer bir biçimde öndeydi. Ağzını açtığı anda ise korkmayacak bir insan evladı yoktu. Böyle iken bir şey yapmıyordu. 'Önüme nereden çıktın' dercesine bakıyordu. Mustafa düşüncesinin karşılığı olarak böyle bir dünyanın olduğunun, olabileceğinin cevabını birinci elden iki defa almıştı. Rahman olan Allah'ı duymak kolaydı. Yeter ki O'na can duyarlılığı ile kulak verilmiş olunsun.

Siyah yılan, arkasından kovalayan rengarenk, ısırlı, ısırlı olan bir ejderhanın avı gibi kovaladığıydı. Görülen o ki ejderha ile eşleşmek isteğinde değildi. Eşleşmeler kimi durumda özgür seçimler ile raks eder gibi olmakta kimi durumda ise av ve avcı misali, galip olanın isteği üzeri gerçekleşmekteydi. Böyle olsa da sonuçta hep aydınlığa dönen bir dünya vardı.

Siyah uçan yılan, saldırdığı siyah enerji ile kendi üzerine kapanırken küçük bir top gibi oldu. Görülen o ki teslim olmuştu. Ejderha ise onu ağzına alması ile beraber gök yüzüne havalandı. Siyah yılan ejderhanın

ağzındayken açıldığında eşleşmeyle beraber yok oluş ile gökyüzü gözleri kamaştıracak biçimde ısıt, ısıt parlamaktaydı. İnsana benzer, koca kulaklı ve koca gözlü, uzun boylu varlıklar da görülenler içinde yaşamaktaydı. Biraz dikkatli bakınca tıknaz, kısa boylu, küçük kulaklı, küçük gözlü insana benzer varlıklara da tanıktı.

Siyah ve renkliliğin buluşmasından çıkan aydınlık enerji için de eşleşme vakitlerine kadar yaşıyorlardı. Bu eşleşme üremek için değil, garip bir zevk içinde rahmet olma özelliğinde gerçekleşmekteydi. İşin ilginç bir yanı da siyah olanlar renkli olanlar ile eşleşmek durumunda kalır iken renkli ışık saçanların, üzerine kapandıklarında patlama gecikiyordu ama sonunda ışık saçanların içeriden etkileşimi ile aydınlık enerji daha kuvvetli bir biçimde her yere yayılıyordu.

Mustafa bu durumları gözlerken, fikirlere gebe düşünce ve irade dünyasının karakter yapısal biçimde resmedildiği bir dünyada olduğunu anladı. Biraz geç olmuştu ama olsun! Sonunda anlamıştı. İç dünyasında anlamanın verdiği aydınlıkta kendisi de beslenmekteydi. Her beslendiği ile yeni bir dünyanın biçimlendiği, istenci de içeren fikirler dünyasında yaşadığını anlamıştı. Karanlık duranlara rağmen gerçek olanlar ile aydınlanan ve değişen bir dünya içinde vardı. Kendiliğin değişmez oluşunda, gerçek olan ile aydınlanmakta ve her yeni duruma göre değişen bir dünyada yaşamaktaydı.

Gördükleri, kendi varoluşunun dışında tanık oldukları olsa da kendisine ayna olardı. Kendisinin de düşünce dünyasında fikirler ile yaşadığı, bundan öte değildi. Gerçek olan ile karanlık olanın hep geride bırakıldığı aydınlık bir dünya... Kendisine ayna olan böylesi bir dünya içinde kendiliği ve düşünmeyi, düşünmeye başladı.

Düşünce dünyasına içkin kendiliğin, kendi gerçekleştirme istenci olarak bulunduğu düşünsel etkinlik içinde, kendilik alanını düşünce dünyası kıldığına tanıktı. Kendiliğin bitimsiz oluşuna bağlı olarak kendini gerçekleştirme etkinliği anlamında düşüncenin de bitimsiz oluşunda

yeni fikirler ile değişen ve gerçek olan ile hep aydınlık olan/ olması gereken bir dünyaya tanıktı. Değişmeyen kendiliğin düşünce etkinliğinde hep kendini görünüşe taşıdığına tanıktı. Değişen ne idi? Değişmeyen kendiliğin anlam ve değer edinimlerinde varoluşunu hep anlamlı kılması, düşünce zenginliği içinde derinlik kazanmış olarak kendisini hep yeniden yeni anlam ve değerlerde tavırda olarak gerçekleştirmesiydi.

Kendilik sınırsız ve bitimsiz oluşunda sonsuzdu... Düşünce ise kendiliğin olanaklarını gerçekleştirmesi, varoluşsal olarak kendini var ettikleri ile ilişkilerde karakter ve kimlik belirimlerinde hep yeni tavırlarda olarak yaratması olanağı ve yüklemi olarak kendiliğin sonsuzluğuna açılan kapısıydı.

Her yolculuk sonsuza açılan bir kapı gibiydi. Kendisinde olan ve kendisi dışında gerçekleşenler, ortak gerçekliğin her yerde, organik düzeyde, farklı biçimlerde paylaşımı gibiydi. Kendisini, katmanlı ve girift bir yaratılıştta buldu. Birbirini içeren gerçekliklerde, birbiri ile bağıntılı dünyalarda, kendisine hep yeniden tanık olmaktaydı.

Fikirlerin karakter biçimsel olarak çizgiler taşıdığı dünyanın, sert ve kaygan zemininde dikkatli yürümek gerektiğine de tanık olmuştu. Fikirler, karakter biçimsel olarak çarpışırken, farklı biçimlerde dans ederken, birbirlerini yutarken, tamamlarken vb. birçok biçimde buluştuklarında ve eşleştiklerinde insanın iç dünyasının aynı kalmasına imkân yoktu. Sonuçta ise hep aydınlığın kazandığı rahmet dünyası olması ile yaşanmaktaydı.

Bir daha gördü ki şeytanlığa dair karanlık, fikirler dünyasında dahi vesvese ve batıla dair ne varsa, hak ve hakikate dair ne varsa hep hak olanın galip geldiği bir dünyada da aydınlanmanın gereği olarak yerini almıştı. Hak olan batıl üzerinden görünüş bulmaktaydı. Karanlık, aydınlığa hep gebe kalmaktaydı. Sonunda hep aydınlık olan bir günde yaşanmaktaydı.

Aynı sistemin farklı bir gezegeninde ise bu durum tam tersiydi. Dört güneşe rağmen hep kasvetli loş karanlık içinde, yaşanmaktaydı. Gözlerin gözü görmediği bu dünyada insanlık pek uzaktı. Karanlığın hâkimiyeti karşısında, acı bir azap içinde gerçekleşen, rızaya, barışa taşımayan eşleşmelere tanık olunmaktaydı.

Anlayışsızlığın ve cehaletin olduğu bu dünyada ne söylediğin önemli değil, nasıl anlaşıldığın önemliydi. Işık saçanların burada uzun süre yaşaması olanaklı değildi. Bir pırıltı gibi görünmeleri ile karanlıkta kaybolmaları arasında kısacık bir zaman geçmekteydi. Sanki hiç var olmamış gibi hiçliğe gidiyorlardı.

Yaratımda amaca, ereğe bağlı içerik ve biçim beliriminde temsiller dünyasında varoluş olanaklı kılmışken, yoruma açık dünyalarda bulunuluyordu. Hakikate tanık kılan bilişin, yakın kılan anlayışın öldüğü bir dünyada, uzak kılan çıkarımlar ve karanlıkta bırakan anlamalar ile körlüğe mahkûm olmuş bir dünyada yaşıyordu.

Cehalet, anlayışsızlık hayati derecede bütün yaşamı etkilemekteydi. Yalanın, vesvesenin, batıl olanın hâkim olduğu bir dünya ne zamana kadar var olacaktı? Karanlık saçanların dahi rahat bir nefes alamadığı, görünüş bulamadığı bir dünya, korku uyandıran hortlaklar diyarı gibiydi. Somurtan, homurdanan, güzelliğe dair ne varsa yok olan bir dünyada yaşamak, ahalisi için bir şey ifade etmese de ahalisi olmayanlar için acı bir azaptı. Işık saçan pırıltılar için böylesi bir dünya, ait olmadıkları bir dünyada bulunmaktı.

“Ya Hazreti Pir” diyerek himmet istediğinde, tam önünde beyaz nurdan bir kapı açıldı. Aydınlığı yutan böylesi bir dünyada aydınlığın yaşama hakkı yoktu. Her insanın şeytanı ile kendinde taşıdığı bu dünyayı, hızlıca terk etmenin vakti gelmişti.

Millet Olma Becerisini Göstermek

Kapının ardına baktığında, farklı bir galaksinin can alıcı noktasına yakın bir yerdeydi. Kara deliğe sürüklenen uzay nesneleri; en derinde, en küçüklerin, illiyn nurlarından itibaren içeriye doğru çekilmesi ile öğütülüyorlardı. Kara delikten uzak bir ufukta, bir yıldızın sistemine doğru kapı yakınlaşıverdi. Yıldız sistemindeki en güzel görünen gezegeni Mustafa, Efendi Pir ile senkronize olmuş bir durumda aynı anda seçti.

Güneşten yüzlerce kat büyüklükteki devasa bir yıldızın hayat taşıyan iki gezegeninden biriydi. Kendini gezegenin en kalabalık yerinde buldu. Uzay seyahatleri yapacak teknolojileri olan ve devasa büyüklükte geniş alana yapılmış binalarda yaşayan farklı türden binlerce çeşit canlının yaşadığı bir gezegendi. Bütün binalar yıldızlarından gelen enerji ile çalışan yapay zekâlar ile entegre otonom yapıları.

Türler içinde soylular, estetik olarak kusursuz, uzun boylu ve zarafetleri ile göz kamaştırıcıydı. Yeşilimsi, mavimsi renkte tenleri vardı, ceylaninkine benzer iki gözleri ile ortama hâkimmişçesine bakınmaktaydılar. Düşünceye dair birikimleri ve halkın yararına olan öncü fikirlerin babalarıydılar. Kendilerinden emin adımlar ile yürüyorlardı. Bunlar bu dünyanın bilim ve büyü işleri ile uğraşanlarıydı. Bilginin ve büyü'nün gücünü bildikleri doğrultuda halkın yararına olmak kaydı ile sonuna kadar kullanırlardı. Yönetici sınıf, beyaz tenli, başları saçsız ve cüsselerine oranla biraz büyüktü. Net yüz ifadeleri ile özgüvenli olarak yürüyorlardı. Çalışan işçi ve çiftçi sınıf olarak görülenler, diğerlerine nazaran orta boylu ve becerikli olacak yapıda insanı andırıyorlardı. Hayatlarından memnun oldukları da yüzlerinden okunuyordu. Gri renkte ve sert yapıydılar.

Dev benzeri üç insan cüssesinde basık yüzlü, küçük burunlu, gözleri avcı türler gibi önde olan, kırmızı ve tonlarında tüylü ve koyu mavi renkte askeri zırhlar giyinenlerin kolluk, güvenlik kuvvetleri oldukları her

hâllerinden belliydi. Beyaz, siyah, kırmızı, sarı, mavi, yeşil vb. benzeri renklerde ten rengi olan, renkleri gibi omuzlarından hemen aşağısında sonlanan saçları ile dikkat çekenler ise din adamları gibi giyinmiş bir türdü. Tıpatıp birbirine benzeyen yapıda, güzel yüz ifadeleriyle dişil ve eril cinsleri ile nizami bir biçimde yüzlerce kişi olarak yürüyorlardı. Her türden tüccar ve alışveriş yapan canlıların kalabalığı içinde yürürlerken, yol açar gibi sağa ve sola çekilen halk, saygı ile başlarını eğerek onlara selam vermektedirdi.

Yüzlerce kişi tek kişi gibi hareket ederken açılan yolda yürümekteydiler. Halkın içinden, koyu turuncu tüyleri olan, kanatlı ama daha uçamayacak kadar küçük ve gelişmemiş bir canlı önlerine atıldı. Ortada yürüyen bir din kadını şefkat ile onu kucakladı. Yakında, onlara doğru hızla ve saygı ile gelen annesinin ellerine bıraktı.

Hepsi şefkati yüreklerinde hissettiler. Görülen o ki ortak bilinç alanı oluşturmuş, yaşadıklarını ortak biçimde yaşamaktaydılar. Şehrin tam ortasında, kendisinden daha uzun ve büyük bulunmayan, etrafı daire biçiminde genişçe açık olan piramit yapı ibadethaneleriydi. Oraya doğru yürüyorlardı. Şehir halkı görülen o ki hakiki duyguları ile onlara saygılarını göstermekteydiler. Soylular kıskançtı ama saygıdan yana kusur da etmezlerdi.

Adalet ile paylaşılan kaynaklar, iş bölümüne göre haksızlık yapılmayacak biçimde emeğe göre taksim edilmekte ve hiç kimseye haksızlık edilmemekteydi. Kandırmanın olmadığı bir dünyada yaşam ne kadar zor olabilirdi? Emeğin paylaşımı adil olsa da tüccar sınıfı hep zengindi. Zengin olmaları nedeni ile de birçok olanağa sahipti. Böyle olmasına rağmen, adalet ile denetlenen düzenli ve ölçülü bir dünyada hesapsız da değillerdi. Temel ihtiyaçların sağlanmasını kâr amacı güderek karşılanmasını sağlarken halk içi koordinasyonda bütünlüğün sağlanmasında büyük rolleri vardı. Denetimden, hesap verebilir olmaktan ve kazanımlarının vergilendirilmiş olmasından da muaf değillerdi.

Havada uçuşan, sisteme yerleşik duran ve sisteme yerleşik durmayan yuvarlak hatlı, uzun şeffaf biçimli, yüzü gözü belli olmayan ama organize hareket edebilecek kadar bilinçli olan yüzlerce biçimde, her biri farklı renkte ve türde canlılarda göze çarpmaktaydı. Çok küçük ve hızlı olmalarına rağmen gözle görülebilen bu canlılar da dikkatten kaçmamaktaydı. Sisteme yerleşik olanların kimisi sistem içi temizlik ve sağlık yardımında iş görmekteydi. Kimisi sistem dışı kalmayı tercih edenleri sisteme zarar vermemeleri için baskılamakta veya yutmaktaydı. Aşırıya kaçanlar olduğunda ise kolluk kuvvetlerinin yardımı ile kontrol altında tutulmakta, gerekirse yok edilmekteydi.

Sonuçta adalet, suçun meşru olmaması için de gerekliydi. Diğerlerinin hakları olanı zorla almak veya engellemek söz konusu ise tesis edilmesi her durumda gerekliydi. İlişkilerin sürdürebilir ve varoluşun sürekliliği için gerekli olardı.

Gezegendeki sayıları pek az olmakla beraber sisteme etkileri pek fazlaydı. Sistem dışı kalmayı tercih edenler yaramaz çocuklar gibi hep yeniden organize olmakta, yeni taktikler ile sistemi zorluyorlardı. Sisteme yerleşik olanlar ve kolluk kuvvetleri ile sistem dışı atılmakta, hayati olduğu için yok edilmekteydiler. Kimisi de sistem içi hareketlilikten bıkmışçasına sistemin en kuytu yerlerinde yaşamayı tercih etmişti. Sistemin hep hareketli ve yenilenmesine ve gelişimine büyük katkıları olduğu için de tamamı ile yok edilmiyorlardı. Böylece sistem içi hareketler sekteye uğramadan sürekli ve sürdürebilir bir gelişim içinde var olunmaktaydı.

Sistem içi güvenlik hat safhada olduğu için herkes kendi işinde, güvenlik kaygısı olmadan yaşıyordu. Her şeye rağmen organik düzeyde bütünlüklerini korumaktaydılar.

Dini sınıf ibadethaneye giderken, Mustafa'da en güvenilir olarak gördüğü bu türün arkasında onları takip ediyordu. Arkada, en gençleri olarak görülen koyu mavi renkli kızın yanında yürürken, kıza kalben

ismini sordu. ‘Yıldız gibi’ anlamına gelen “Raha” dedi. “Eşlik edebilir miyim” dediğinde ise “zaten eşlik etmekteisin” cevabını almıştı. Dillerini öğrenmekte zorlanmadı. Yol arkadaşları ile ibadethaneye kadar yürürken dillerini öğrenmişti. İbadethanenin en alt bölümü geniş bir alandı. Binlerce inananı alacak genişlikte ve ferahlıktaydı. Halk ve diğer sınıftan olan türler burada eşit durumda bulunurdu. Hangi durumda bulundukları, hangi sınıftan oldukları, öncesinde günahkâr ve hata sahibi olmaları da fark etmezdi. Hepsi yaratıcı önündeydi ve hep kendisine yönelirlerdi. Bütün türler bu alanda iyi veya kötü yargısı olmadan huzurda durmaktaydılar. İbadet, ayakta veya oturarak zikre benzer biçimde yapılmaktaydı. Herkes dilediği gibi yakarmaktaydı. Af, yardım ve daha nice dilek ile Âlemlerin Rabbi olan Allah’a, yaratıcılarına yönelirlerdi.

Üst katlar ise din görevlilerine aitti. Halkın ve diğer sınıfların girmesinin yasak edildiği kutsal alanlardı. Muhafız biçimli özel birlikler yukarı katlara çıkışları tutmuşlardı. Mustafa piramide girdiğinde, bir korunma alanı olduğunu fark etti. Üst katlara gitmeli ve din sınıfı tür ile konuşmalıydı. Raha’ya isteğini söylediğinde, grubun en önünde bulunan ve diğerlerinden biraz daha olgun görünen, yaşça büyük olduğu hemen anlaşılan ulularının izin verdiğini söyledi. Bu dünyaya ait değildi ve bunu biliyorlardı. Kutsal katlara çıkmasına da izin verilmişti. Kutsal katlara hiç çıkamamış olan soylular için bu, kıskanacakları bir durum olsa da yapacakları bir şey yoktu. Din sınıfı, siyasete yönetim olarak karışmamakta olsalar da halk ile ilgili her işe halkın yararına olmak kaydı ile müdahildiler.

Piramidin her katında ve odasında ibadet yapılabilmekte ve bilgi işlem yapan işlemci kütüphaneler vardı. Üç zamanlı bilinçli olan en üst yapay zekâ ile bütün yapı bellek sahibi olarak kontrol edilmekteydi. Piramidin en üst katında şehri, üç yüz altmış derece ile her yönden gören, tepe noktanın altında durmaktaydılar. Alanda secde etmiş olarak bulunan onlarca din sınıfından kişi, derin dalınçta senkronize olmuş biçimde

zikretmekteydiler. Sesleri büyüleyiciydi. Renkli bedenlerinden etrafa yayılan rengârenk nurlar ile huzur yayıyorlardı.

Uluları Mustafa'yı yanına doğru çağırdı. Secde edenlerin arkalarından dolaşarak ulunun yanına geldi. Dilsiz, kulaksız konuşmaya başladılar. Yaşadıkları dünyanın ölüme doğru sürüklendiğini belirtti. Uzayda seyahat yapabilme teknolojileri olsa da yakın dünyalara gidebilmenin dışında başka seçenekleri ve olanakları yoktu. Zaten bütün halka yetecek araçları da yoktu. Soylu sınıf da bunu bilmekte, panik, izdiham, kaos olması riskinden dolayı halktan saklamaktaydı.

Evet! Biraz kibirliydiler ama halkı hiçe sayacak kişilikte değillerdi. Ölüme doğru giderken halkın bundan haberleri yoktu. Gezegenlerinde yer hareketleri hızlanmış, depremler, volkanik patlamalar vb. birçok felaket ile baş etmek zorunda kalmışlardı. Yönetici sınıf ise soylu sınıfa hem doğa felaketlerinin nedenini hem de halkı farklı gezegenlere taşıyacak devasa kapı açabilme araştırmalarına destek veriyordu. Kapı açılabileceğini biliyorlar ama nasıl açabileceklerinin bilgisine sahip değillerdi. Bulundukları yıldız sisteminde bilmedikleri ve bulamadıkları bir nedenden dolayı gezegenleri yok olmaktaydı. Sorunun, gezegenin kendisinde değil, yıldız sistemi veya başka bir nedenden olduğunun deneyleri ve gözlemlerini yapmışlardı ama sorunu bulamıyorlardı. Yok olan yaşamlar karşısında, bir şey yapamamanın çaresizliğini yaşamaktaydılar.

Değişmez belirimleri ile sınıflanmaları, farklı türler oldukları için değil de yaratılışları gereği farklı yetenekleri, yeterlilikleri sebebiyle birbirlerini tanıyarak ve varoluşları gereği birbirlerini tamamlamalarını esas alarak bulduklarıydı. Böylece sürekli ve sürdürebilir ilişki ağları ve yapıları kurarak varoluşlarını güvenli bir biçimde sürdürmekteydiler. Türlerin yeteneklerine bağlı olarak fırsat eşitliği, kaynakların ve kazanımların adilce halka genel hizmet olarak sunulması, herkesin hesap verebilir olması, hak ve had belirimlerine göre denetlenebilir bir

dünyada adalet tesis edilmekteydi. Hakkaniyet ilkesi gözetilerek de emeğe göre ilişkilerin düzenlenmesine göre tesis edilmekteydi.

Çatışkının değil, hayra dair rekabetin hâkim olduğu bir dünyada yaşanmaktaydı. Bilmedikleri bir zamandan beri adaletin gözetildiği bir düzen içinde memnun olarak yaşıyorlardı. Geleceklerine dair olan sorunları her ne ise dini sınıfın aracı olması ile seslerini duyurmaktaydılar. Bunun haricinde yönetici sınıftan daha ileri olarak karar meclisleri vardı. Bütün türlerin seçilmiş temsilcilerinin olduğu yüce mecliste sorunlar ele alınırken türlerin ayrı ayrı menfaatleri değil, halkın ortak menfaatleri dikkate alınarak kararlar alınmaktaydı. Yönetici sınıf da yüce mecliste alınan kararlara göre yönetimde bulunmaktaydı. Geleceklerine dair en önemli sorundan ise haberleri yoktu.

Baş ulu, gezegenin en büyük ve baş şehrinde sadece beklediklerini dile getirdi. Diğer şehirlerdeki ulular ile sadece dua ediyorlardı. Sona doğru yaklaşıldığı, depremler, yer kaymaları, volkanik patlamaların çoğalması ile belli olmaktaydı. En az on şehri kaybetmişlerdi. Her bir şehrin ahalisi yüz milyonları bulmaktaydı. Kabaran denizlerin yuttuğu şehirler, kasırgaların yok ettiği alanlar, volkanik patlamalar ile asit yağmurlarında kaybolan yaşamlar ve deprem sarsıntıları ile zarar gören şehir ve yapılar. Halktan bunları saklayacak durumları da kalmamıştı. Halkın er ya da geç haberdar olmasını da istemekteydiler. Soylular ve yöneticiler bir neden ve çözüm bulana kadar beklemelemlerini istemişlerdi. Çaresiz, beklemekteydiler. Kendileri için değil, sevdikleri halkları için üzülmekte ve bütün çabaları ile beraber beklemekteydiler.

Mustafa Hazreti Pirden yardım istedi. Aynı ilaha, Allah’a bağlı olarak bulunduğu bu türler için bir şeyler yapılabilir miydi? Hazreti Pir, sonunda ruhaniyetiyle, her şeyi ile nur olarak göründü. Mustafa, hasret ile özlem arası efendiye, yapılabilecek bir durum var mıdır diye de bakmaktaydı.

Halka, gerçek anlatıldı. Bütün şehirler organize edildi. Kitleler hâlinde, eşyaları ve araçları ile yeni ve daha güvenli dünyalarına açılan, koyu ve alacalı yeşil nurlardan olan devasa kapılardan geçmekteydiler. Kaos içinde değil, birbirlerine yardım ederek bir bütünün parçası olduklarını göstermekteydiler. Yeni dünyaları, geldikleri dünyadan daha bereketli yaşam kaynaklarına sahipti. Bir dünyadan başka bir dünyaya adım atmak, bir adımlık mesafe kadar yakındı.

Bir taraftan yer sarsıntıları olmakta, bir taraftan da korkan halkı yeni dünyalarına taşımaktaydılar. Allah'ın yardımı, has kullarının eliyle, yeni dünya sahiplerine ulaşmıştı. Kapı açma yeterliliğini bulamayan soylular, saygı ile Efendi Pirin önünde eğilmekteydiler.

Yöneticiler yeni dünyada nasıl yaşayacaklarını organize ediyorlardı. Askerler, işçiler ve çiftçiler, var güçleri ile çalışıyorlardı. Tek benlikte buluştukları yeni dünyada, yeni bir oluş içinde yaşamayı öğreneceklerdi. Öfkenin, kinin, nefretin, bencilliğin, hasedin, kibrin, zulmün, hırsın olmadığı değil ama yerleşik olmadığı bir dünya da beraber yaşamayı öğrenmek daha kolaydı.

Bu türlerin hataları, günahları yok muydu? Elbette ki vardı. Kolluk kuvvetleri ve adaleti tesis etmelerinden de bunun anlaşılması gerekirdi. Günahkâr ve hata sahibi olunabilirdi ama bu halk, her durumda Allah'a yönelmekte ve O'na geri dönmekteydi. Böylesi bir yaşamda bütünlüğü ahlaki oluştta ve hukuku hakkı gereği ile tesis etmekte yakalıyorlardı. Ortak inanca göre yaşamaları da bütünlüğe sebep ve bütünlüğü korumaları için bir gerekçe olarak bulduklarıydı. Uluların Allah'a şükrü ise etraflarında yayılan rengârenk nurlardan belli oluyordu. Tevhid idraki ile Cenabı Allah'ı bilmek ve gerçekleştirdikleri üzerinden O'na tanık olmak sadece insana mahsus değildi.

Tevhid gereği Allah'ı, her şey bilmek değil de her şey üzerinden gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak seyir etmek, müminlerin hakkıydı. O'nu bilmek ile insanın, hakkı olan varoluş sınırlarında haddini bilerek

şeytanını terbiye etmesi de olanak dahilindeydi. Yeterliliklerine göre haddi olandan sapmadan tamamlayıcı olarak bir bütünün parçası olmak, yaşamsal düzeyde hem ahlakiydi hem de bereket ve ihsandan yana yardımın ulaşmasına sebepti.

Bu yolculuk, farklılıklara rağmen çokluk içinde bütünlüğün yakalanmış olması ile bedenlenişe, vücut bulmaya dair nasıl yaşanması gerektiğinin aklını taşımaktaydı. Tek bir ruhta buluşarak, tek benlik oluşta bütünde birbirini yaşamak ile biz olmak böyle bir şeydi.

Mustafa, gezegen halkının kapıdan geçerlerken birbirlerine tür, sınıf, ulu, günahkâr ayrışımı yapmadan nasıl yardım ettiklerine ve yeni dünyalarında tek benlik olurcasına buluşmalarına, birlikte varoluşlarına tanık olmuştu. Halk olmak ve erek belirimde ahlak biçimsel oluşta buluşmak ile millet olarak vücut kazanmak da böylesi mümkün olmaktaydı.

Hayalinde, millet olmaya dair tanık olduklarını hatırlarken, iyiliğin yumuşak gücü ile kötülüğün, -sert duruşuna rağmen- nasıl giderildiğine de tanık olmuştu. Sonuçta hep daha iyi, doğru olan ile herkesin güzelliğine katkıda olacak yüksek bir amaçta veya ilkede buluşmak yeterliydi. Yeter ki ilkenin varlıksal veya varoluşsal düzeylerde karşılıkları olsun. Yani gerçekliliği olsun.

Yasalar zemininde yeterliliklerin gözetilerek bütünün bir parçası olmak ayrıca ilişkilerde uyum, denge ve tutarlılık içinde varoluşa dair sonuç alarak yaşamak daha kolaydı. Süreksizlikte sürekli oluşun korunmasını olanaklı kılmakta da daha başarılıydılar. Yaratılışa bağlı özelliklerin açılımı ve gelişimi sürecinde, ilişkilerde ahlaki olmanın korunması, sonuçta daha öngörülebilir bir dünyanın kapısını aralamaktaydı.

Yok Oluşa Rağmen, Hesapsızca Yaşamının Hazin Sonu

Hazreti Pir yeni bir dünyanın kapısını açtı. Kapı, grimsi, belli belirsiz bir renkte, aynı yıldız siteminin bilindik yaşam biçimine dair hayat barındıran gezegenine açılmıştı. İnsan, yaşamın sadece biyolojik canlılık düzeyinde olmadığını anladığı zamanlarda yaşamaktaydı. Böyle olsa da kendisi gibi canlılık özelliği olan dünyalar da aramaktaydı. Mustafa ise böylesi dünyalarda Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın nuru ile korunmuş olarak rahatça gezinmekteydi. Bu, Mustafa gibi olanlar için şaşılacak bir şey değildi. Asıl şaşılacak olan, mucizeler ile dolu bir dünyada mucizelere ve mucizelerin yegâne sahibine kör yaşamaktı.

İşte, yeni bir yolculuğun kapısının açıldığı yeni bir dünya! Diğerinin ikiziydi hem yaşam türleri hem de büyüklük olarak benzerdi. Aynı biçimde organize olmaları söz konusu olsa da mucizelere kör olanların dünyasıydı. İkizi olduğu dünyadan farkı ise ahalisinin, bir bütünün parçası olmak yerine, ağır kast sistemi içinde varoluşu, zulüm içinde bulmakta olmalarıydı. Allah'a iman edenleri olsa da iman etmeyenler galipti.

Soylu kesim, nesnelliğin gerçekliğine büyülenmiş ama mucizelerin sahibi üst öznel gerçekliğe yabancı durmaktaydılar. Nesnelerin gücünü, kimyasını kullanarak yeni oluş biçimlerine, teknik gelişime sebep verirlerken bu dünyanın düşünme ve yaşam biçimini derinden etkileyen yeni din sınıfı gibiydiler. Türlerle hayrı, rahmeti gözeterek duyarlı olmak ise onlarda görülmeyecek bir şeydi. Siyasetin çizdiği çizgide çalışmalarını yürütmekte, egemen sınıfın gölgesi altında çalışmaktaydılar.

Egemen sınıf ise yönetici sınıf gibi görülse de gezegen çapında ticaret ağları kurmuş tüccar sınıfı. Kaynak paylaşımında acımasızlardı. Yönetici sınıfın yönetimde öncelik haklarını kullanmaları da olmasa emeği de sonuna kadar sömürecek yasalar çıkarabilirlerdi. Gerçi bu acımasız sınıfa teslim olmuş acımasız olan iktidar, hırsına yenik düşen

yönetici çoktu ama halkın yararına çalışan yöneticilerde az değildi. Asker sınıfı ise ticari menfaatler için kullanılmaya hazır savaşçılar olarak yerlerini almışlardı. Halk ayaklanmalarına karşı da hem psikolojik baskı hem de fiziksel düzeyde zulüm etmenin aracıydılar.

Dini sınıf ise ruhban olarak halkın üzerinde söz sahibiydi. Allah'ı görmekten, seslenişini duymaktan acizdiler. Dini iktidar ve menfaat aracı olarak görmekten ve bu doğrultuda yapısal kılmayı, kendilerine hak görmüşlerdi. Halkın yararına olmaktan daha çok zararına iş gördükleri kesindi. Âlemlerin Rabbinden yana O'nu görmeye, duymaya hakkı ile yaşamaya dair sonuç almayacak ne varsa yapmakta hünerliydim. Soylu sınıfın büyü işlerini kendileri üstlenmiş, karanlık köşelerde iş gören hırsızlar gibiydim. Zillet içinde ahlaktan yoksun yaşıyorlardı. Şekilci oluşları ile halkı yozluğa mahkûm kılmışlardı.

Soylular ise normlar ile baktıkları bir dünyada yaşıyorlardı. Özde kaynağı nur olan yaşam, nesnelliğin zemininde yükselerek görünüş bulurken, öznelliğin amaç edildiği evrende, nesnelliğin gölgesinde kalmışlardı. Deney, gözlem ve ölçüm gözlükleri ile ruhsuz bir dünyadan ruhsuz bir dünyaya bakıyorlardı. İçlerinde hakikate duyarlı olanları olsa da geneli böyleydi. Gerçek gayeden uzak şekilciliğin amaç edinildiği ve hakikatten uzak normlar ile bakılan bir dünyada, iki farklı dünyayı yaşarlarken aralarında sanki yarış varmış gibi haksızca bir mücadelenin içindeydiler. Varlıksal öz zemininde varoluşu anlamaya çalışmaktan uzak, birbirlerine zulüm oluyorlardı.

Mustafa bunlar ile beraber isimlerin ilahlaştırıldığı ve öznelikte değer belirimi ile galip kılındığı, isimlerin gölgesi altında ikiliğin, öteki oluşun uç noktalarda yaşandığı bir dünyaya tanıktı. Elbette isimlendirme ile bilinen ve isimler ile anlamlı kılınan varoluşta, isimlerin birçok hikmeti ile gerekli olduğu tartışılmazdı ama isimlerin ilahlaştırıldığı bir dünyada gerçekten kopuk yaşamak da kaçınılmazdı.

Mustafa'nın tanık olduğu, isimlerin gölgesi altında kendiliğe yitik yaşanırken varoluşun, nesnelerinde tadıldığı bir dünyaydı. Nesnelerin tadıldığı bir dünyada ise gerçekte tadılan haz ve arzulardı. Elbette bunlar olacaktı ama haz ve arzuların sorumsuzca öncelendiğı bir dünyada, kendi dışına çıkmaktan, ötekine uzanmaktan yoksun bir yaşam kaçınılmazdı.

İsimler ile markalaşan her ne ise tüketilen özneliliğın nesne kılınmasının bir aracıydı. Arzu nesneleri içinde hakikatten uzaklaşmakta, varsayılmış bir gerçeklik içinde kendiliğe kayıp yaşıyordu. Kibrin beslendiğı, her işin pragmatik olarak ver ve al mantığı ile yapıldığı, hakkaniyetten uzak bir dünyaya bakıyordu.

İsimlerin ihtişamında performans göstererek yaşayanlar, gizli bir yarışın içinde kaybolup gitmekteydi. İsimlerin ihtişamı altında ezilenler ile aralarında, adaletsizlik hüküm sürmekteydi. Elbette emeğın kazanımına bağılı olarak eşitlik, adaletin gereğı olarak beklenemezdi ama iktisadi adalet, isimlerin iktidarlığına kurban edilemezdi. Kendiliğının dışına çıkmayan duyarsız kitleler için yaşam; varoluş nesnelerine, oyuncaklarına tutunmanın ve kaçışın sığılğında yaşıyordu. Öz değerlere, köklerine yitik böylesi yaşama seyirciyken, kahrolma duygusunu kendiliğının derinliklerinde bulmuştu. Haktan, hakikatten gafil her yaşam, konforlu ve ihtişamlı bir yaşam olsa da sefilce, zillet içinde yaşanıldı. Hakkı, hakikati namus bilenler için ise böylesi zulme kahrolmamak elde değildi.

Gerçek amaçtan, Allah ve Allah'tan uzak varoluş ise sapkın yaşamının nedeniydi. Tevhide, irfana uğramamış, Allah'ın hakikatinden yana sonuç almamış bir yaşam ise hakkı verilmemiş bir yaşamdı. Hakkı verilmemiş yaşamın hakkı, elbette sonunda istenirdi.

Bu gezegenin küçük ama anarşiye sebep türleri de hem daha kalabalıktı hem daha güçlüydüler. Kötülük, görünmenin korkusunu taşır. Bundan olsa gerek ki belli belirsiz, bir şeye benzetilemezdi. Bu küçüklerin de bir

şeye benzediği söylenemezdi. Gizil olmayı koruyarak karanlıklarda iş görürlerdi. Şurası da gerçek ki kötülük sonuçları itibarı ile parçalayıcıydı ve yıkıma benzerdi.

Halk böylesi sistem içinde, savaşlara gebe tarihleri boyunca acılar içinde gelişmekteydi. Gelişmenin nimetlerinden faydalansalar da fırsat eşitliğinin, iktisadi adaletin, denetimin, güvenliğın, hesap verilebilir olmanın olmadığı bir dünyada boğulmaktaydılar. Gelişim, nesnel düzeyde daha gelişmiş ve güzel bir dünya kurmalarını olanaklı kılmıştı ama niceliğın temeli üzerine yükselen nesnelliğın gölgesi altında daha değersiz ve anlamsız gelen bir yaşamın içindeydiler. Savaşların gölgesi altında ise huzurlu ve güvenli bir dünya kurma çabasından uzak korku imparatorlukları kurmaktaydılar.

Elbette ki nesnellik önemliydi. Varlıksal temeller nesnellik zemininde bulunmalıydı ama varoluşsal her durum öznelliğın belirimiydi. Öznelliğın geriye atılmış olduğı nesnelliğe dair varlık görüşü ile şekillenen bir dünya ise aslına yitik, ruhsuz olmaya mahkûmdu. Nesnellik varoluşa zemindi ama hakkının dışında anlam ve değer bulduğunda, başa belaydı. Doğru bilgiye ulaşmak ve kullanmak için nesnellik ne kadar gerekliyse, ilkeye bağılı doğru, iyi ve güzel yaşamak da öznelde, varoluşsal olarak bir o kadar gerekliydi.

İyinin, doğrunun, ahlaki güzelliğın anlamını ve değerini yitirdiğı, ötekinin önemsenmediğı bir dünyada yaşam anlamını yitirir. Yaşayanlar ise anlam ve değerden yoksun ruhsuz gibidir. Ötekinin unutturulduğı bir dünyada ise değerler unutturulmuştur. Halk zulüm içinde, yaşam kaynaklarından hakkı gereğı ile yararlanamamaktaysa, güvenliğe dair kaygı içinde yaşamaktaysa soylular sınıfı aracılığı ile gelişmek ve tüccar sınıfı ile yönetici ve asker iş birliğinde genişlemek ne anlam ifade ederdi? Menfaate, iktidara dayalı korkuları ve korkularının dışavurumundan başka neleri vardı?

Tüccar sınıfı gelişmeyi destekleyecek kadar aydıncı ama sömürülen yaşamlara kör olacak kadar da bencil ve kibirliydi. İkizleri olan dünyayı ise aşağılayarak anarlar, taşıma maliyetleri yüksek olmasa, yaşam türü olarak fazla kayıp verilecek olursa da sömürmek için istila ederlerdi. Yayılımcı ve sömürgeci bir dünyada, yaşam hakkının değersizleştirilmesi kaçınılmazdı.

Halkı kurtulan gezegen ahalisinin böylesi bir yaşam biçimini tercih etmişler ile bir arada yaşamaları dahi söz konusu değildi. Bu dünyaya gelmelerine sebep verecek bir düşünceleri olmadığı gibi felaketlere dair sorunları, onların da yaşadıklarını bilmekteydiler. Bu gezegenin soyluları da aynı sorunların komşu gezegende yaşandığını haber almışlardı. Tek farkları daha gelişmiş olan teknolojileri ile sorunun nedenini bulmaya daha yakın durmakta olmalarıydı.

Yıldızlarında genişlemeye dair azda olsa belirtiler başlamış, kara delikten de az da olsa etkilenebilecek sınıra gelmişlerdi. Felaketlere dayanabilecek yapılar yapsalar da bu sondan kaçış olmadığını fark etmişlerdi. Gezegenlerinin nihai sonunun ne vakit olacağını bilmeseler de binlerce sene sürecek bir aşamaya girmişlerdi. Soylular, felaketlerin nedenlerini bulmuş ama çözüm bulamamışlardı. Yönetici ve tüccar sınıfa da haber vermişlerdi. Tüccar ve yönetici sınıf ise kaçmanın yollarını ararken halkın bundan haberi olmaması için ellerinden geleni yapmaktaydı. Ölüm unutturulmuş. Ölümden kaçışın çareleri aranmaktaydı. Uzun süre yaşayanlar için son hep uzaktaymış gibi gelirdi ama en sonunda yüzleşilecek gerçekleri idi.

Zaman içinde artacak felaketler ve gezegenin nihai sonunun, ölümün yakın olduğu haberi halk tarafından duyulduğunda ise evvela korku dolu gözler yerinde çıkacakmış gibi oldu. Daha uzun seneler bu sondan uzak olduklarının kanaati, bir çare bulunacağının vaadi ve umudu, ölümü öncelikli konu olmaktan çıkardı. Hayatın normal bir parçası yaptı. Varoluş korkusu en derine atıldı. Yaşamın, acılara rağmen hazlar ve mücadele ile geçen gerçekliği içinde, kıyamet olarak bulacakları

sonu unutmuşlardı. Yaşam her şeye rağmen hazlar ile tatlıydı, sevilenler ile bağımlısı olunandı ve derinlere itilmiş varoluş korkusuyla da değerliydi. Hiç ölmeyecek gibi yaşamak, büyük kıyametin, ölümün haber alınmasından hemen sonra dahi devam etmekteydi.

Mustafa 'böylesi yaşamak ölümden beter. Sorumsuzca ve ölüme yabancı, unutmuş gibi yaşanmakta. Varoluş değer olarak bulunmuş ama yaşamı, değerleri hiçe sayarak yaşamak, yaşam olmasa gerek. Böylesi yaşamda, ölmeye gerek yok, zaten hak ve hakikatten habersiz ölü gibiler' diye düşünürken, 'bunlara bir çare var mıdır?' Diye de sormaktaydı. Her sorunun cevap bulacağı bir gerçeği vardır. Sorunun cevabını ise hangi durumda bulursak bulalım, özde olan Allah'ın anlam vermesi ile bulmaktayızdır.

Yok oluşa rağmen ölmeyecek gibi yaşamak, metanın değer kılındığı bir dünyada kendiliğin, değer ve anlam buluşundan yana da tüketilmesiydi. Anlam ve değerden yana tükenen yaşamların yaşama hakkı var mıydı? Elbette vardı. Her yaşam, biçim ve içerik olarak neyi temsil etmekte ise temsil ettiğinin değerinde yaşama hakkına sahipti. Yeter ki başka yaşamlara haksızca ve kendinin temsil ettiği anlama ve değere zulüm ederek ihanet etmemiş olsun. Sonuçta her yaşam, yaşadıkları ile mesul kılınmış olarak anlam ve değeri sorgulanması gerekendi. Kullar eliyle adalet tesis edilmemekte ise ilahi adalet ile er ya da geç tanışılacaktı.

Mustafa evvela iç görü ile yerli halkın Nura dediği, kütlesi genişlemiş yıldıza baktı. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın göstermesi ile gördüğü, yıldızın yakıt deposu olan helyum ve hidrojen den buzdan dağlar vardı. Her biri gezegenler kadar büyüktü.

Mustafa, bir İstanbul efendisi olan, Allah'ın velilerinden Muhiddin İhya Efendinin de böyle bir keşfi olduğunu bellek arşivinde bulmuştu ama mavi ve yeşili andıran renklerde böylesi devasa buz dağlarını daha önce görmemişti. Yıldızın içi kendini aydınlatan bir fener gibi ışıltılıydı. Biraz

daha koyu ısı, ısı olan, gün ışığı benzeri renkte meleklerin yaşadığı bir ortamdaydı. Nur göğünden seyir eder iken bakışlarının, görüsünün önünde Asrın isimli uçuşan melekler sevgi ve şefkat doluydu. Yıldızın daha derinlerine, merkeze doğru gidildikçe karanlık hâkimdi. Varlık düzeyinde karanlığın en derininde Allah gizilde bulunandı.

Buz dağları ile bir yıldızın çeperindeki sıcaklığın tacındaki sıcaklıktan az olmasının nedenine tanık olmaktaydı ama yıldız kendi içinde kırılmalar yaşamakta ve kaynamaya başlamıştı. Kütle büyümesinin nedeni de gün gibi ortadaydı.

Kudret hayat verdiği ne ise verdiğini de almaktaydı. Görülen o ki yıldız için geri sayım başlamıştı. Her başlangıcın sonu olduğu gerçeği ile süreksizlik içinde varoluşu bulmak, var olmanın en temel kanunuydu. Süreksizlikte varoluş eşikleri ve varoluş eşiklerine bağlı olarak süreksizlik içinde değişimlerde varoluşu bulmak, Allah'ta varlık bulmanın gereğiydi.

Hazreti Pir, kara deliğe yönelmesini istedi. Keşif gözleri ile karadeliğin olay ufkundan bakmaktaydı. Güneş büyüklüğünde karadeliğe akan uzay nesneleri ile dehşet derecesinde bir manzaraya tanıktı. Korku ile karışık cesaret, keşif gözleri ile karadeliğin içine yöneldi. İçinden geçmekte iken nurdan sarmal olarak akan devasa bir nehrin içinden geçtiğini görmekteydi. Şuurunu Rabbi olan Allah'ta bulduğu için şuurunu yitirmeden böylesi harikalara tanıktı. Saniyeler içinde milyarlarca ışık yılı uzakta bir kuasarın tam merkezinden küre biçiminde bir gözmüşçesine her yöne fışkıran aydınlık bir nur deryasının içindeydi. Nur fışkırırken, milyarlarca melek anında yaratılıyordu. Allah ile vücut kazanmış olarak ne için yaratıldıysalar sonsuzlukta, hikmetleri gereği yerlerini almaktaydılar. Öncesinde gittiği her yerde Allah'ın nurundan yarattığı meleklerle, görevli oldukları işleri ve hikmetleri ile tanık olmuştu.

Kara delikten aslına dönen her nesne Âlemlerin Rabbi olan Allah'a dönmekteydi. O'na iman ile dönmek, sıfatlarını, esmalarını yaşarken dönmek vardı ama Rabbine dönüş bazen de böyle olmaktaydı. Karanlıktan aydınlığa çıkışın böylesi resmedildiği bir yerde vardı. Kendisinden başka bir Rab olmadığına, kendisi ile bir daha tanıktı.

Şuurunda bütün kâinat ile hemhâl olmak geçti. Söz konusu nur ise imkânsız diye bir şey yoktu. Kâinat, Rabbinin Serendâm'ıydı. Gökadalar rahmetten yuvalar, yıldızlar sevgi kandilleriydi. Her yerde Rabbinin sevgisi ve rahmet dolu varoluşuna tanıktı. Azamet bu kadar güzel olabilirdi. Azametten yana korku yerini huzura bırakmıştı. Bu huzur içinde Mustafa kendisine döndü. Her son Rabbine dönüşün bir basamağıydı. Sondan korkulacak da değildi. Bir daha anlamıştı ki nesnellığe dair görünen her şeyin, öznellığe dair izler taşırken, varoluşlarının iç yüzüne inmek tevhidin gereği idi. İçerikte öznellığe dair yaşadıkları ruh ile anlam ve değerinde var olan her şeyin sadece nesnel düzeyde var olduklarının yanılgısında olmak, ruhsuz bir dünyaya bakmaktı.

Hazreti Pir'in sesini kendiliğinde duydu. "Mustafa! Böylesi varoluştan gafil yaşamak, yaşamak değildir. Madem ki onlar hakkı, Allah'ın hakikatini unutmuşlar. Zulmü hak bilmekte, hakları olarak görmekteler. Olanlar için ölüm, kıyamet olması ile haktır. Sonunda herkes Rabbine dönmekte ama hesapsız dönmek de var. Yaptıklarının hesabını verecek, sorumluluğunu yüklenecek biçimde dönmekte var.

Yok oluşa rağmen, hesapsızca yaşamamanın hazin sonu, son olmadığının gerçeği ile tanışmakta görünüş bulacaktır. İlahi adaletten kaçacak hiç kimse de yoktur. Yaptıkları canına yük, kendini kahredecek kadar eziyet vermekte... Vermesin! Yok oluşlarına engel olmamak vicdanına yük olmakta... Olmasın! Sonuçta her can yaptıkları ile hesaplaşacağı kendiliğinden kaçamayacağı günde kendini bulur. Nesnelerinin gölgesi altında, kendiliğe yitirse kişi, kendinden kaçamayacağı gün, kendisine dönmesinin bayramıdır. Böylesi günde, yaşananların sonuçları ile

yüzleşmek, hesaplaşmak ise pişmanlık ile kahrolacakları acı azaptır. Bayramı unutarak acı azap içinde yaşamak ise yaptıklarının sorumluluğunu yüklenmektir.

Demek istediğim o ki tekâmül olacak ise her can, bırak kendi yollarında gerçeği bulmuş olarak bulsunlar. Hak ve hakikate gözünü kapatmış, kulağını tıkamış ise her can, talep edenlerin dışında el uzatacağın kimse yoktur. Bil ki herkes kendi yolunda giderken yaptıklarının sorumluluğu başkalarına yüklenmez. Öyle ise kendine dert etme! Her an ne canlar var olmakta ve yok olmakta. Yok olmayı değil, yok oluş içinde sürekli oluşu gördüğünde, yaşamın sürekli olmasına bağlı olarak sonuçlara göre yaşamak, ereğe bağlı süreçte kendiliğe kattıkları ile hesapsızca var olmak selametin, özgürlüğün anahtarıdır. Öyle ise kendiliğine acı bir azap ile dönmeyeceğın, hayra dair sonuçları olan şeyleri yaşamam hakkındır.”

Hakka dair söz bitmez. Şeytanlığa dair karanlık yönü olanlar için Hakka dair her söz, sıkıntı veren seslenişlerdir. İman edenler için ise imanlarından yana tazelendikleri, Rablerine karşı sevgi ile duygulandıkları rahmetten incilerdir.

Bu dünya ya kendi içinde düzelecek ya da yok olup gidecekti. Hazreti Pirin söyledikleri ile beraber Rahmet ağır bastı. Mustafa son bir hediye olarak rahmetten bir nefes üfleyerek bu dünyanın ahalisine gerçekte yüzleşmeleri için fırsat tanımak istedi. Yaptı da... Soylular, yöneticiler, halk ve din sınıfına, başka bir dünyadan gelen gerçeğın haberci olarak seslenmeyi umut etmişti. Milyonlarca kalabalığa aynı anda gök yüzünde görüntüsünü oluşturacak biçimde hitap ederek seslenmekteydi. Yüzlerce şehirde kendini görünüşe taşımış ve ‘lütfen kabul edin’ dercesine konuşmaktaydı.

“Rabbim Âlemlerin Rabbi olan Allah’tır. Sizi bekleyen son yaklaşmışken size teklifim, zulmü bırakmanız ve adaletin tesis edildiğı yeni bir düzen içinde yaşamanızdır. Allah’a iman etmekteyseniz bana uyun ve sizi yeni

bir geleceğe taşıyayım.” Bu sözler yabancıları oldukları sözlerdi. Hiç bitmeyecek gibi gelen yaşamda, onlar için sanki bir son yoktu. Ölüm ise hâlen uzak bir gelecekte durmaktaydı. Gözler kör, kulaklar sağır, kalpler mühürlü olduğunda acı azap ile uyanmak kaçınılmaz sondu.

Soyluların geneli ve halktan iman edenler Mustafa ile yeni bir geleceğe doğru yürümeye karar verdiler. İman etmişlerdi. Felaketlere dayanaklı yerleşkeler yaparız diyerek Mustafa’nın söylediklerini önemsemeyen ve nesnelliğin büyüünde kaybolanlar ise nerede ise nüfusun tamamıydı. Demek ki Allah’ın dilediği, talep edenlerin dışında hidayet bulacak kimse yoktu.

Kutsal olduğuna inandıkları ve Allah ile kutsiyeti olan nurlu bir vadide buluştular. Milyarlarcası içinde yüz binlerce soylu ve halktan başka kimse yoktu. Yöneticiler Soyluların gitmesini istemese de yapabilecekleri bir şey yoktu. Zorla alı koymak isteseler de kaçmayı başarmışlardı. Askeri birlikler peşlerinden gitmiş olsalar da yakalayamamışlardı. Kendilerini kamufle oldukları görünmezlik durumunda saklamayı başarmış ve Mustafa’ya yetişmişlerdi. Bu, nebiler tarihinde nebilerin bilindik hicret hikâyeleri ile benzerdi. İman edenlerin hikâyeleri ortak ve bilindik bir hikâyeydi.

Kutsal vadiyi tersten hilal gibi ayrışık biçimde çevreleyen ikiz dağlar; kızıl, açık kahve ve sarımsı renklerin yatay çizgiler olarak uyum içinde olduğu renk cümbüşünde görülmekteydi. Vadi görülebildiğine düz, koyu krem renginde büyükçe kumlar ile kaplıydı. Çöl değildi ama çöle benzemekteydi. Etrafında ki dağların yüksekçe yerlerinden, şelale olmuş akan devasa ırmaklar vardı. Vadinin etrafını çevrelemiş, durguna yakın bir akış içinde huzur ve esenlik vermekteydi. Vadiyi bir göze benzer gibi çevreleyen suların öbür tarafı vadinin devamı olsa da yeşil, sarı, kızıl, mavi daha nice renkte bitki örtüsü ile kaplıydı ama kutsal vadi denilen yerde bitki yoktu. Nurun fazla akışı söz konusu ise radyoaktivite fazlası sebebiyle böylesi bir durumun olması mümkündü. Vadi huzur ve selamet doluydu.

Vadiye taşıma araçları ile girmek yasaktı. Irmağın iki yakasını tutan cam benzeri bir maddeden yapılmış köprülerden geçtiler ve Mustafa ile buluştular. Mustafa önce düşüncesinde nereye gidileceğinin bilgisini buldu. Hayal gücü ile evvela kapıyı kendi iç dünyasında açtı. Kendilik dünyasında kapıyı açtıktan sonra, kapalı olan gözlerini açtığı anda kutsal vadideki nur akışı ile yek vücud olarak devasa büyüklükte yeşil nurlardan bir kapıyı açmıştı. Öznellikten nesnellığe uzanan potansiyeline de farklı bir durumda bir daha tanık olmuştu.

Kapının öbür tarafında komşu gezegenin sakinleri yeni dünyalarına yerleşme, alışma çabasıydılar. İman edenler, birbirine yardım ederek kapıdan geçmekteydiler. Soylular evvela halka öncelik vermiş, onlara yardım ediyordu. Geçmişin acılar ile dolu hesabı, yapılan yardımlar ile unutulacak değildi ama af edilebilirdi.

Böyle de oldu müminler, müminlere kin beslemez ve af ederlerdi. Görülen o ki yaşadıkları ne olursa olsun her canlının biraz ilgiye ve sevgiye ihtiyacı vardı. Birbiri ile var olacak, yaşayacak, kaynaşacak, beraberce yeni bir dünya kuracaklar ise samimi olmaya ve birbirlerine değer verdiklerini gösterebilecekleri sevgiye ihtiyaçları vardı.

En son Mustafa kapıdan geçti. Arkadan birisi “Mustafa, Mustafa, Mustafa” diye bağırıyordu. Arkasını döndüğünde, din sınıfından bir gencin koşarak geldiğini gördü. Kapı kapanmak üzereydi. İman eden birisi için biraz daha açık kalabilirdi. Eller eller ile buluştu. Mustafa genç iman edeni, ellerinden tutarak kapıdan öbür tarafa aldı, ardından da kapı kapandı. Bunlar yaşanırken gezegenin yer altı hareketleri hızlanmış ve deprem oluyordu. Gözünün önüne şehirlerin yer, denizler, lavlar tarafından yutulduğu, yıkımlar gösterildi. Gerçek ile yüzleşmeyi bu kadar erken beklememişlerdi. Kudretten kaçışın olmadığı acziyette, hazin bir son ile kıyametlerini bulmuşlardı.

Kendi Yolunu Çizmek

Kurtulanları, komşu dünyanın ahalisi sevgi ile kabul etti. Birbirlerine verebilecekleri çok şey olduğu görülmekteydi. Mustafa vedalaştı. Gittiğine tanık olanlar “Mustafa, Mustafa” diye selam vermekteydiler. Dilleri Mustafa söylemeye yeterli gelmese de sesin ruha etkisi övünç bulmaya neden olurken, Mustafa’nın göz yaşı dökerek mor nurdan açılan yeni kapıdan geçtiğine tanık oldular. Mustafa ise onların gözlerinden kendi gidişine tanık olmakta, nur göğünden kendine bakmaktaydı.

Yeni dünya, geleceğin, mahşerin dünyasıydı. Vicdanların uyandığı, zerre kadar haksızlığın olmadığı, herkesin yaptığı ile yüzleştiği ve sonuçlarını bulduğu, dünyanın mahşer zamanındaydı. Öncesinde, gökten, nur göğünden bakarak göz attı. Bölük bölük, sıra sıra insanlardan ve cinlerden kim varsa oradaydı.

Karanlıkta korkular içinde, dehşetin ve ahlaksızlığın kötü kokuları içinde nurdan nasibini almamışların bulunduğu alan bakılası değildi. Yapılan kötülüklerin günah karşılığı; zifiri karanlık içinde simsiyah olmuş yüzlerin sahipleri ile doluydu. Çirkinlik her birinde, yaşadıkları ahlaksızlığın, yaptıkları ve kendi nefislerine yaşattıkları zulmün karşılığı olarak benzersiz biçimlerde bulduklarıydı. Hak olana iman etmemenin pişmanlık ateşini başında bulanlar, hak olana göre yaşamayanların kalbine oturan, bağlanan kapkara hüsrana taşı, hazin sonu resmetmekteydi. Kısırcağlığın kurtlarını dökenler, dilencilüğün sürüngenliğini tadanlar, kul hakkı yemenin ateşini irin gibi kusanlar, kibirli olmanın kalkık burnunu taşıyanlar, kendine mal ettiklerinin göbeğini yüklenenler, aç gözlülüğün körlüğünü yaşayanlar, aymaz ve pişkin olmanın yüzüzlüğünü bulanlar, zinanın karalığına boyananlar, iftiranın ateşi içinde yananlar, yalanın karanlığına bakanlar vb. daha nicesi ile bakılası olmayan bir dünyanın yaratıkları gibi durmaktaydılar. Sapkınlıkta yol öncüleri olanlara nefret kusmakta, nefretleri ise

simsiyah akan bir irin gibi öncülerine ulaşmaktaydı. Rabbinin nuru ile görmeseydi, o zifiri karanlık içinde görülecek değillerdi. Yakınları dahi olsa tanınmayacak durumda, tanımayacak kadar dehşet içindeydiler.

Loş sarımsı ışıktaki ne olacağına dair korku ve umut içinde belli belirsiz duranlar; İman ettiklerini söyleyen, ellerinden geldiğince salih amel yapan ama ahrete/ akıbete göre yaşamakta zorlanan, kimi vakit günahattan da geri durmayanlardı. Dehşet üzerlerinden alınmış olsa da ne olacaklarına dair korku gözlerinden okunmaktaydı. Etraflarına yayılan kokuları, rahatsız etmeyecek düzeydeydi. Günahları ve sevapları ile beklemekteydiler. Takdir Allah'ındı. O ise zerre zulüm yapmadan, hakkıyla hüküm edendi.

Bu grup da yaptıklarının sonuçları olan biçimlerde yaratılmışlardı. Yaptıkları iyiliklerin nurani güzelliğini bulanlar, yaşadıkları günahların affını beklemekteydi. İman ile yaşam arası tutarlılık ve sebat göstermedikleri için Araf denilen daire içine alınmış bölgedeydiler. İman ettikleri ve yaptıkları iyilikler için seviniyorlardı. Günahları gözlerinin önünden geçirilirken de kimisi bayılıyor, kimisi korkuya kapılarak af ve mağfiret diliyordu. Kötülük ve iyilik, hak ve batıl arasında kararsız kaldıkları durumlar sebebiyle de burada olanlar vardı ama silik ve arkalarda pusmuş gibi çaresizce bükülü oturmaktaydılar.

Sanki, Fatiha suresinde zulmette olduğunun idrakine ermiş ilkeler ile düşünen vicdan ehli gibi hem nimet içinde olanları gören hem de kendine zulmetmiş sapkınları gören ve her ikisinin arasında nimet sahibi olanlardan olmayı dileyen insanı resmediyorlardı. Hem hak ve hakikate örten hem yaptıkları ile başkalarına zarar veren hem de kısas/ karma gereği kötülüğe/ günaha dair yaptıklarının, sonuçlarını zulmet olarak bulması ile 'öncesinde kendine zulmetmiş olanlardan eyleme' diye dua etmekteydiler. Yok mu şefaet edecek birisi? Allah'ın dilediği dışında yok!

Gün ışığı gibi aydınlık bir alanda duranlara baktığında ise Beyazlar içinde kendilerini takip eden melekler ile beklemekteydiler. Ahlakın, hakkı gereği imanlı yaşımanın sonucunu hem rahmete dair hem de bedene dair güzellik olarak bulmuşlardı. Aydın yüzlü, etrafları da Allah'ın nuru ile aydınlıktı. Korku kendilerinden alınmış, huzur ve selamet yüreklerini kaplamıştı. Bunlar iman eden ümmetlerdi. Nebileri başlarında her biri bölük bölük beklemekteydi. Bulundukları alandan insanı kendine doğru çeken güzel kokular yayılmaktaydı.

Anlaşılan o ki yaşananlara bağlı olarak edinilen karakterlerin kendine has kokuları vardı. İçerik olarak ahlakın sonuçta biçimselliğe içkin biçimi belirli kılması ve koku biçimsel olarak da belirimlerinin olmasına tanık olmaktaydı. Önceden yaşananların sonuçlarını böylesi bir dünyadaki karşılıkları ile görmekteydi. Geçmişin temsil edildiği biçimsellikte herkes kendi ile yüzleşmekteydi. Mahşer böylesi bir yerdi.

Her grup birbirinden uzak olsa da bulundukları alan dümdüz olduğu için, birbirlerine saklı değillerdi. Her hâlükârda, öncesinde yaşadıklarının karşılığına göre görülmekte oldukları için de gizliliğin olmadığı yerdeydiler. Saklanan sırların ve takınılan maskelerin olmadığı dümdüz bir dünya... Gruplar arasına kudretten bir perde çekilmiş, gruplar bir diğerine karışmamakta, karışmamaktaydı. Kudretten perdeyi tutan nöbetçi ve hüküm verici olan çetin yaradılışlı melekler de bulunmaktaydı.

Gruplar bir nevi sınıflandırılmıştı. Bu, cinsiyet, ırk, tür, millet farklılıklarına göre sınıflandırma değil, bunlara bakılmaksızın niyetlere bağlı olarak yapılanların, yaşananların sonuçlarına göre sınıflandırılmasıydı.

Hepsinin önünde ve ilerisinde hem gün ışığı gibi aydın hem krem renginde görülen bir yerde nebiler ve ümmetlerinden olan veliler, salihler grubu durmaktaydı. Mis gibi güzel kokular ahlaklarının güzelliğine işaret etmekteydi. Hem aydınlıktaydılar hem de etraflarına

nur saçmaktaydılar. Nebiler hem ümmetlerinin önünde hem de velilerin içinde, iki yerde de bulunmaktaydı. Her kişi, niyetine bağlı olarak yaşadıklarından, gerçekleştirdiklerinden sorumlu tutulduğu bir günde kudretin huzurunda bekliyordu. Aidiyetlerini Allah'ta bulmuş, yaptıkları, yaşadıklarının sorumluluğunu dünyada yüklenmiş ve hesabını önceden verenler için bu dünyada korku yoktu.

Mahşer dedikleri yer de muamele, iman, ahlaki tekâmül ve nurlanmış olma düzeyine göre değişmekteydi. Kimsenin, başka biri adına sorumlu kılınmadığı bu dünya, kudretin sonsuzluğu karşısında beklenen bir yerdi. Adalet er ya da geç beklenmesi gereken olarak en sonunda tesis edilmekteydi.

Büyük meleklerden birinin sesi yankılandı. “Herkes ait olduğu yerdedir. Kimseye haksızlık da yapılacak değil.” Bu ses ile beraber, Mustafa, salihlerin olduğu yerde kendini buldu. Huzur, selamet içinde beklemekteydiler. Efendiyi özlemişti. Nerde olduğuna bakındı. Diğerleri gibi kendisine has manevi bir hâli vardı ki bunu hissettiğinde doyasıya bir nefes çekti. Sanki onun has hâlini bir nefes gibi içine çekmekte, özlemine, özlem katmaktaydı. Nur göğünde gözleri ile onu ararken onu kızı Şahsenem ile yan yana kendisine tahsis edilen yerde gördü. Şahsenem solunda, kendisi ise sağında beklemeleri için tahsis edilen yerdeydiler.

Efendisini gördüğüne sevindi. Özünden, en derin muhabbetiyle nebilere ve velilere selam verdi. Tanınmayacak biçimlerde, tanımayacak ruh hâlinde bulunulan bir gündü. Allah'ın dilediği dışında şefaata edilmeyecek bugünden Allah'a sığındı.

Siyah nurdan kapı açtı ve geldiği zamana geri döndü. Sanki bir anlığına ayrılmış gibi her şey yerli yerindeydi. Usulca, hiçbir şey olmamış gibi boş bıraktığı yere oturdu.

Efendi Pir sohbet etmekteydi. “İman, hakka dönmek için fırsattır. Salih amel, Rabbini hakkı ile yaşamak için olması gerekendir. Allah'ın

varlığında sonuçları öngörerek yaşamak, ahrete ve akıbeti göre yaşamak ise geçmişine mahkûm kalmamak için, sonuçta selametın anahtarıdır.

İman etmek, salih amelle taçlanır ama ilahi adaleti, ahret ve akıbeti unutarak yaşamak, sonuçta hüsrana nedendir. İnsanların çoğu bundan gafildir. İman edenlerin genelde unuttuğu, her yaşananın sonuçta, bir hesabının olduğudur. Hesaba çekilmeden önce kendi hesabınızı vicdanınızda verin! Olması gerekeni yapın! Burada, dünyada iken sordukça soran ve cevapları ile dünyalar kuran bizleriz. Hakikatin gün gibi aşikâr olduğu günde sorular sorulmaz, sorulamaz. Soruların bitirildiği ve kişiye, hesabına dair soruların sorulacağı gün gelmeden önce, olması gerekenleri yapın!

Kendi yolunu çizmek, Rabbi ile yaşamayı öğrenmeyen için sonuçsuzdur. Sonuçtan bakarsanız her iş; rahmet, hak ve adalet üzeri olmakta. Kendi yolunu iman, hak, rahmet ve adalet üzeri çizmeyen için hüsrana ve pişmanlık, kişinin kendisine öncesinde verdiği sonuçta bulacağı mahkûmiyet hükmüdür.”

Bu sözler ilahi adaletten habersiz yaşayanlar için, unuttukları ahrete ve akıbeti göre yaşamın, ne kadar önemli olduğunun hatırlatılmasıydı. Küfrün, gafletin değer kabul edildiği, bencilce yaşamının özgürlük kabul edildiği bir dünyada, ahrete ve akıbeti göre yaşamak gerektiğini hatırlatmak da gerekliydi.

Geçmişten gelen bir nefes ile sohbet devam etmekteydi:

“İnsan!

Rahmet ol yağ!

Rahmette yaşayacağın can,

Sevgili olup da gönüllerde doğduğun an,

Kendine üfllediğin can.

Zan etme ki başkasına rahmet edersin

Rahmet ettikçe kendine yağansın.

*Sen, selsebil kendini yaşarsın.
Başkasını değil, kendini yaşarken Hakk'ı yaşarsın.
Beden için tüketirken,
Ruh için, üretirken beslenirsin.
Öyle ise yağ!
Rahmet ol da yağ.
Ürettiğin, emeğin ile kendine yağ.
Erdemler değişmezsin olsun,
İbadet bineğin olsun.
Emeğin Allah'tan olsun
Kendine böylesi, rahmet ol da yağ!
Kendinde, kendini doğurmadığında
Gölgesinde durduklarını yaşarsın.
Rahmet ettikçe kendini aşarsın.
Üretirken Rabbine vardığında
Rabbin ile kendini bulduğunda
Özgür olacak olansın.
Demirden halka olup da zindanın olsa âlem,
Zincirlendiğin hesap defterin olsa geçmişin
Müebbet cezan ateşten gömleğin.
Geçmişin hesabını bugün bulduğunda
Rahmet olup da kendini doğurduğunda
Geleceğini kurtaransın.
İnsanlığını bulduğun anda
Allah'ı hakkı ile yaşadığında
Saltanatında, kendini bulduğunda
Hak ettiklerini, hakkın olanda
Özgürce yaşayacaksın.*

Bunlar söylenirken, Mustafa bir taraftan yaşadıklarına anlam vermeye çalışmaktaydı. Varlık deryasında sayısını yalnızca Allah'ın bileceği yaşam vardı. Allah'ın varlığından vücut bulup, yok olmalarına bakıldığında ilk bakışta sanki hiçliğe karışıyorlardı. Bir rüya gibi var ile yok arası varlık buluyorlardı. Bir anlık pırıltı gibi var olup yok olurken, bilinmiyor olmanın hiçliğindeydiler ama yaratıcıları olan Allah ile vardılar.

Her gözden kayboluş ile hiçliğe mi gidiyorlardı? Hayır! Vücut kazanan her can, var olmanın çabasında bir oluştan başka bir oluşa doğru hem bütüne hayat ve anlam katmakta hem de yeni bir varoluş biçiminde kendiliğin ölmezliğinde yaşamaktaydı. Ölmeyecek gibi yaşamak da her yeni varoluşa hazır olmak için önemliydi. Yok olmak yeni bir hayatta, yeni bir dünyada var olmaktı.

Her dünya mahşerini yaşadıklarının sonucu olarak er ya da geç bulmaktaydı. Hesabı görülecek olan var ise kendi hesabını kendi göreceği yeni bir dünyada elbet bulunacaktı.

Farklı Bir Yerden Bakmak

Her yeni gün, ölümden hayata yeniden kucak açmaktı. Varoluşunu yeniden hissetmek, her nefeste varlık değerini yeniden bulmaktı. Serendamda, kâinatta bir hiç olmadığını, var olduğunu bir daha bulmaktı. Önemli olan varoluşunu yaşadıklarıyla hissetmekti. Değişen dünyalarda hiç durmayacak gibi koşarcasına seyir ederken bazen insana, varoluşa dair yaşadıklarını, olgusal tarih belirimi ile yakından görmek için yavaşlamak, olan bitene hikmeti ile tanık olmak da gerekliydi.

Bu hâl üzere olmasa da sabahın erken saatinde uyanmanın verdiği uyuşuklukta kalkma çabasında da değildi. Yeni bir güne başlamanın yaşam sevinci ile gözlerini açmıştı. Yolculuk her hâlükârda devam ediyordu. Kendisini neler beklemekteydi? Bilmiyordu ama merak ile bekliyordu. Bir çocuğun heyecanı ile Efendiye koştu, namaz kılındı. Rahmet meydanında derin düşünceye dalındı.

Efendi, “kendiliğe dışsal nice âlemler seyredilir. Önemli olan ise kendiliğe dönüşe sebep verecek ve gelişimini devam ettirecek içinde bulunmaktır. Melekler içinde melekleşmek, cinler içinde cinleşmek uyum sağlamanın doğası gereğidir. İnsanlık içinde insanlaşmak da ahlakın kendi gibi kılma doğası gereği bulduğumuzdur. Bunun içindir ki bir melek değil de “içinizden bir nebi gönderdik” ayeti bir anlamda da kendi gibi olan ile aynalaşırken ideal olana yükselmenin olanaklı olduğunu işaret eder. İnsanlık âleminde tarihsel gelişimi ile insana tanık olmak, nerede olunduğunu ve nerede olduğunu bulmuş olarak tarih bilinci edinmiş olmak önemlidir. Yeni katkıları ile de insanlığa âlemine katılmak ve miras varlığı olmak ile yeniden kendini bulmak için insana yeniden dönmek gerekir. Mustafa, bakalım insanlığa dair nelere tanık olacaksın. Allah hayır üzeridir. Bazen de akışa bırakmak gerek” dedi. Bu sözler ile Mustafa, derin dalınç içinde nur göğünde açılan eflatun renkli nurdan bir kapıdan görülen dünyanın içine girdi.

Hafif sarımsı aydınlık bir dünyadaydı. Nur göğünde seyrettiği ise iki filozofun ayakta, hararetle bir biçimde tartıştığıydı. Gönül gözü ile bakınca kim oldukları da ayan oldu. Platon, babacan tavrı ile nasihat verircesine öğrencisi Aristoteles'e bir şeyler söylemekte, Aristoteles ise çok bilmiş bir eda ile olmasa da bildiğini okuyan birisiymiş gibi bakılmakta... Sıra kendine geldiğinde ise böyle olması gerekmez mi tavrı ile söz yetiştirmekteydi. Tartışmayı yakından dinlerken etrafına bakındı. Biraz uzakta duran Parmenides, Heraklitos ile değişmeyen birin ve her an değişen oluşun güreşini tutmaktaydı.

Süreksizlik ve sürekli olan, değişim ve değişmeyen karşıtlarında doğa felsefesi yapılr iken katmanlı ve girift gerçeklikte var olanlara içkin olan ve kendiliğe dışsal etkinlik içinde bulunacak olan Tanrı varlığından habersizdiler. Katmanlı, girift çoklu gerçeklik içinde değişmeyen, sürekli olan hakiki varlık Tanrı idi... Her an değişken etkinlik içinde süreksizliği daim yaratımın biçimi olarak ussal kılan da O idi. Yaratım etkinliği içinde hem nur olması nesnellğinde hem de şahıs olmanın aynılığında, kendinde karşıtlığı barındırmadan töz olan da O idi. Bu durumda yarattıklarına içkin/bir, yaratıklarına eylem etkinliği ile aşkınsal olan ve karşıtı olmayan ötekisi olarak farklı duran da O idi. Yaratımın, ortak varoluşun, yakınlık bulmanın vb. gereği olan aynı değil ama ayrı da değil oluşun içinde karşıtı olmayan yarattıkları ile sonuçta Tanrı olarak kendisini karakter ve kimlik belirimlerinde bulan da O idi. İman eden ruhlara Tanrı kimliği ile kendisini görünüşe taşıyan da O idi.

Süreksizliğe rağmen var olan değil, süreksizliği var olanların varoluşunun gereği kılan da O idi. Hakiki varlık olarak değişmeyen, sürekli olan ve var olanların varoluşun olanağı olarak süreksizliği var kılmış iken değişken tavrı belirimleri ile her an etkinlik içinde bulunması gereken de O idi. Sürekli, bitimsiz olan için süreksizlik bir karşıtlık değil, kendi olanaklarını açmamasının, var kıldıklarının varoluşunu olanaklı kılmasının bir gereğiydi. Böylesi çoklu ve girift gerçeklik içinde sadece değişim, süreksizlik, oluş veya değişmez, sürekli ve varlık oluşa

özdeşlikte indirgenmeyecek kadar nesnel bağıntılı oluştta bilinmesi, bulunması gereken de O idi.

Böyle olsa da Heraklitos felsefe meydanını biraz daha doldurmuş baskın gelmiş bir biçimde yana çekilirken Thales ile yan yana sıralanmış doğa filozofları ile birlikteydiler. Biraz uzaklarında duran, şüpheden beslenen sofistlere, beslenmeleri için kendi elleri ile yardım etmekteydiler. Farklı tözler söz konusu ise kesin bilgi var mıydı? Sofistler kesin bilgi edinilebileceğini ret ede dursun... İtibarsızlaştırdıkları ve inandırmaya çalıştıkları ile sözün gücünü ilk keşfedenlerdendi. Bu dahi kesin bir bilgi edinmek değil miydi? Yalnızca pragmatik sonuçları olan bilgi onlar için doğruydı. Bilgiye dair ucu açık bir dairenin merkezinde olan insandı. Onlar için her şeyin ölçütü insandı.

Şurası gerçek ki felsefe meydanı onlar ile sallanıyordu. Kendi içinde kırılmalar yaşarken çatallanmış yollara ayrılmaktaydı. Bu yolların ucu ileriye doğru uzanmaktaydı. Onların buluştuğu yolun önünde ise büyük usta Sokrates oturmaktaydı. Kesin bilgiye ulaşılabilir mi? Ölçü insan ise insandan kesin bilgi doğurulabilir mi? Yoluna fener olan sorular, sanki akla dokunan diyalektik bir asa olmuş, çelişenler ile, çelişkiler içinde doğruya kapı aralamıştı. Kesin bilgiye vardığı tartışılır ama nasıl yaşanması gerektiğinin ahlaki cevabını canı ile vermişti. Bilginin öznel izafi olduğunu yani kişiden kişiye göreceli olarak değiştiğini göstermeye çalışan sofistlere inat nesnel izafiyetin olduğunu yani kişilere göre değişmeyen bağıntılı oluştta ortak ve köklü gerçeklerin de olduğunu ilk kapısını, ahlakın asası ile aralamaktan habersiz, cansız oturmaktaydı. Ahlak asası olmuş sıkıca tutmakta, hiç ölmemiş gibi bakmaktaydı.

Böylesi bir miras içinde iki usta, varlık ve varoluş üzerine konuşmak yerine varlığı, var olanları ne ile bilebileceklerini tartışıyorlardı. Kesin bilgi mümkün müydü? Raffaello'nun Atina Okulu eserindeki çalışmasındaki gibi Platon, bir an sağ elini yukarı kaldırırken işaret parmağı ile yukarıyı işaret ederek "ideaları görmezden gelemezsin"

dedi. Aristoteles ise “efendim, görmezden gelmemekteyim. Uzaklarda değil, içerik olduklarını kastetmekteyim. İdealar ile değil, kategoriler ile usta, değişmezleriyle biçimsel bilinecek bir dünyada yaşamaktayız. Sadece bunu söylemekteyim” demektedir. Anlaşılan o ki binlerce senelik çınarların gölgesi altında bir tarih yazılırken duyuşsal algıya dayalı bilme üzerine yapılan teorik tartışmaları hiç bitmeyecek gibi görölmekteydi. Varoluşu önceleyen özler ve özlerin dışsal veya içerik olarak olup olmadığı üzerine tartışma tarih içinde devam etmekteydi.

İstenç, potansiyelin gerçekleşme erkine bürünmesi ile -ilk evresinde böylesi- görünüş bulurdu. Duyular âlemi ile ilişkide idealar öznelde istence döndüklerinde, kendi için güzel, iyi, doğru olana yönelen özne için bilmek ampirik olarak başlardı. Gelişim süreci içinde dil ve ussal biliş biçimlerinde gerçekleşmeye devam ederdi. Belki Aristoteles’in unuttuğu; ideaların, Platon’un dediği gibi asıllar evreninde olması ve onlar ile bilmenin gerçekleşmesi değil de onlar ile bilme yönelimin gerçekleşmesiydi. Böyle olsa da idealar, ussal ilke belirimleri ile usun vicdan formasyonu kazanmasına da sebep vermekteydi. Us, vicdan formasyonunda öznelliğe dair edim ve eylemlerin kritik edilmesinde ise idealar, bilme yönelimi sağlamak ile beraber ahlak biçimsel olarak öznelliği, değer yargısal belirimde değer biçme düzeyinde niteledikleri ile bilmeye neden olmaktaydı. Özne, idealar ile değer yüklendiği ve değer biçildiği ilişkilerinde, gerçekleştirdiklerinde öznellikte vücut kazanırken yine idealar ile ahlak biçimsel olarak bilinendir. Platon ahlak biçimsel olarak biliş, idealar ile gerçekleşir deseydi daha doğru olurdu.

Her ikisi de bilmeyi temellendirmeye çalışırken bilme ile sabitlenen bir dünyaya açılan pencerenin önünde durmaktaydı. Oluş içinde olgular da değişir iken gelişmekte olunması ise metafizik bir olgu olarak eksik durmaktaydı. Olgunun tarihsel gelişimi ile değişen dünyalara, hızlı değişen dünyalarda tanık olmak daha ilerideydi.

Biraz ileride Hipokrat onlara doğru yürümekteydi. Bırakın ne ile bileceğinizi de nasıl bileceğime yardım edin diye, hastasına çare arayan

bir hekimin çırpınışı ile seslenmekteydi. Biraz ötede, hemen arkalarında Plotinos vakur bir eda ile yürümekteyken yanlarına geldi. O bilmeyi unutmış bir ruhun, yeniden bilebilmesinin, uyanmasının derdindeydi. Çokluğu bilmek değil de biri bilmenin, açıklayabilmenin derdindeydi. Varoluşun başlangıcı ve zemini olan varlıkla ilgilenmekteydi.

Hemen yanında Farabi, felsefenin kavramsal bakışta görü vermesi ile Tanrı'yı ve olan biteni anlama derdine düşmüştü. Us uğrağıydı, ussal olarak felsefe ve din arasında bağıntı kurmaktaydı. Ona uğramış ve yürümeye devam eden, Avrupa orta çağına etkisi ile tanınan İbni Sina ise varlığın başlangıcını, olması zorunlu mutlak varlık olan Tanrı'da bulmuş Plotinos'u ayak izlerinin yanına kendi ayak izlerini bırakmaktaydı. Biraz ilerde onların açtığı yolu takip eden Muhiddin Arabi de geliyordu. Onların varlık görüşünün üzerine katmanlı varoluşun resmini çizmekteydi. İnsanlığın yolculuğunu bir hikâye gibi anlatmaktan alıp, herkesin ortak gerçeği olanlar ile dile getirmenin derdini, elinde tuttuğu Fusûs'ı Hikem ile gösterircesine haykırıyordu. Varlık ve varoluş anda ve aynılıkta kaybolmuştu.

Birbiri ardınca gelen Sudurcular, özellikle Vücutçular, sağ gözleri ile net ancak sol gözleri bulanık görmekteydi. Tanrı ve var olanları aynı kıldıkları özdeş indirgemeci yaklaşımdan bakar iken aynı değil ayrı da değil oluş içinde, bir ve farklı oluşun korunarak varoluşun ortak gerçeklikte gerçekleştiğinden habersizlerdi. Varlık, aynı değil ayrı da değil oluşta, bir ve farklı oluş içinde, değişimlere rağmen değişmeyen, sürekli olardı. Tanrı böylesi bilinmesi ve evrensel varoluş belirimleri ile yaşanırken anlaşılması gerekendi. İzafi indirgemeci bakışında yani katmanlı, girift çoklu gerçeklikte, aynı değil ayrı da değil oluş içinde, bir ve farklı oluşta, kişilere göre değişken göreceli olmaktan daha çok varlığına dair varoluş belirimleri ile nesnel bağıntılı oluş içinde bilinmesi gerekendi. Sıfatları ve isimleri bunun içindir ki önemliydi.

Bir olan ile farklı oluş içinde aynı olunmadığı içindir ki varoluş, Allah ile kul ikiliğinde karakter ve kimlik kazanma ilişkisinde gerçekleşmekteydi. Varoluş ortak gerçeklilik, görünüşe gelmek, yarattığı ile ilişkide kendisini karakter ve kimlik belirimlerinde tinsel oluşta yaratmak, varlık olmanın değil, varoluşun gereği olarak bulunandı. Tevhid dahi kul ile Allah ikiliğinde vahit olan Allah'a sıfat ve isimlerinde, farklı oluşta tanık olmak ve bir oluşta O'nu hak etmiş olarak yaşamaya çalışmanın ilmi değil miydi?

Anlaşılan o ki sudur görüşü, töz olarak neden başlandığı (kozmoğoni) sorusunun cevabını vermemekteydi. Modern çağlarda bilimin öncülüğünde öngörülen büyük patlama görüşü de nesnel olgusal yaklaşımı dışında Sudurcu çizgiden pek de farklı durmakta değildi. Sudurcular, kozmoğoniye dair görüşleri ile dikkate değerdi. Ancak nasıl olmakta (kozmoğoloji) sorusunun cevabı içinde kaybolmaktaydı. Sudur, ilahiyat çizgisinde bilmeyerek olsa da nasıl sorusunu soranlarının yoluydu. Zaten sudur, kavram olarak neden ve nasıl gerçekleşti sorularını içermekteydi. Sudurcular, nasıl erişilir ve nasıl yaşantılanması gerektiğini de sorgulamışlardır. Ne için olunduğuna dair de vahiy bilgisine başvurulması gerektiğinin yolunu açmışlardı. Hemen ileride buluşup, Tanrı'dan gelmek ve Ona geri dönmek arasında bir daire çizmeye çalışsalar da eğrilen çizgiler ile beraber dairenin son ucuna bir türlü yetişemiyorlardı.

Vahiy bilgisi ile bilme işini görülen o ki onlardan biraz uzakta Gazali de üstlenmişti. Bilgi ve mantık gerekliydi ama bilginin doğruluğu ve edinme yöntemi kesinlik taşınmalıydı. Şüpheli bakışlarını, kalbine inen nur ile aştığını söylerken, vahyin düşüncede ilham ile devam ettiğini bilmeyerek olsa da dile getirmişti. İman ve akli alanı farklı oluş belirimleri ile ayırıştırır iken din bilgisi ile dünya bilgisini farklı disiplinler olarak görünüşe taşımıştı. Yaptığı belki o zamanlar için gerekliydi ama sonuç verilere göre bilmek söz konusu ise Kur'an'ın iman alanı da öznelliğe dair tahkike açık sonuç veriler ile biçim kazanmış ussal oluşa

sahipti. Bundan habersiz olduğu içindir ki anakronik yargıda bulunmamak, ahlaki olarak olması gerekendi.

Ardı sıra gelen kelimcılar ile Tanrı'nın ne olduğuna ne olmadığına cevap vermeye çalışırken, Sudurculardan fazla da uzakta durdukları söylenemezdi. Tanrı'nın nasıl Tanrı olduğunu sormaktan uzak, ne olduğuna dair bakar iken ne sorusu ile nedenlerin içinde gezinilen ama donuk bir dünyanın kapısını araladıkları, hiç akıllarına gelmemişti. Varoluşa dair, ayet yorumlarının dışında söyleyecekleri fazla bir şey de yoktu. Fıkıh ve kelam belli bir çizgiden sonra belirli kılınmış bir dünyaya bakmaktan öteye geçememişti. Kelamcılar nedensellik çizgisinde formel uslamamalar ile Tanrı bilmeyi öncelemekte iken O'nu anlayabilmekten uzaktılar. Tanrı'nın ne olduğuna dair zati, subiti, isim belirimli düşünmelerinde, 'aynı değil ayrı da değil' oluşun gerçeğini sadece tenzihin ilkesi olarak ele alırken Tanrı'da sabitledikleri bir metafizik ile eksik bakmaktaydılar.

Bu ilke bir ve farklı oluş gerçeği içinde: yaratımda varoluşa taşımanın, bütünde içinde görünüşe taşımanın, ilişkilerde karakter ve kimlik belirimlerinde varoluş bulmanın, tenzih gereği ile Tanrı'nın varlık mahiyetinin şeylerin sınırlı varoluşu ile bilinemeyeceği tenzihin gerçeğinden bakmanın ve ayrı değil bir oluşun gerçeğinden hareket ile yakın elde edile bileceğinin gerçeğini de taşımaktaydı. Bir oluşun aynı olmak anlamına gelmediğini de anlamlı kılmaktaydı. Bunlar ile beraber sibernetik bir usamlama olarak biçim ve içerik gerçeğinde varoluşun olanaklı olduğunun ifade ediliş biçimiydi. Çoklu gerçeklik içinde nesnel bağıntılı oluşta varoluşun olanaklı olduğunu da anlamlı kılmaktaydı. Böylesi düşünmeden uzak aşkın yani nesnelliğe öte anlamında değil, nesnelliğe içkin ve dışsal olarak kapsayıcı olan Tanrı fikri ile bakmaktaydılar. Oluş içinde olup bitmekte olan her şey ise Tanrı varlığına bir delil olması bakımında ayet olarak üzerine düşünülmesi gerekendi. Allah'ın selamı üzerlerine olsun!

Gazali, Farabi, İbni Sina ve diğerleri ile aynı çizgide ama sanki yan bir kulvardaymış gibi duran ve uzaklarda bulunan, loş ışık altında incilin içine akan, kendini geri çektiğinde ise felsefe gözlüğü ile incili okumaya, anlamaya ve yorumlamaya çalışan birisi görülmekte. Görülen Aziz Augustinus 'tu. Okuma masasından kalktığı anda ise kendi etrafında dönercesine düşünmekte, çözümsüz kaldığı yerde, neredeyse saçlarını yolmaktaydı. Bir ileri bir geri hareket ederken de loş ışık hep kendisini takip etmekteydi. Doğrusu ve hatası kendisine dursun, felsefenin kavramsal görüş düzeyinde her alanda kullanıla bilineceğini ilk resmedenlerdendi.

Galileo “ne olduğunu değil, nasıl olduğunu bilmek istiyorum” derken, Sudurcuların bilmeyerek, oluşa dair nasıl sorusuna cevap arayışları ile açtıkları yolun doğaya ait mecrasında kafa yormaktaydı. Topallayarak da olsa yürümeye devam etmekteydi. Duyuları geriye atan, usu, düşünmeyi baş tacı yapan Descartes, çıkmaz bir sokağın önünde çıkmazın duvarlarını kırmakta, kendine yol arayan, yol açan biri olarak görülmekteydi. Bunu yaparken de düşünceyi varoluşa öncelediği için usun ilahlaştırıldığı bir dünyanın kapısını aralarken, kendisine itiraz edenlerin seslerini duymamaktaydı.

Kültürel olan dogmaya asi, gerçeğe elini uzatmış Spinoza, Descartes'in hemen ilerisinde onun erek sonuç olarak bulduğu Tanrı'dan hareket ile felsefesinin başlangıç noktasını belirli kılmıştı. Erek neden değil de fail neden üzerinden kozmogoni düzleminde nedenselci ussal oluşu ile felsefi görüşünü biçimlendirmekteydi. ‘Tanrı her şeydir’ derken yaratan-yaratılan, doğa-Tanrı vb. ikicilikli farklılıklar arasındaki ayrımı kaldırma çabasıındaydı. Böylesi bakıldığında Sudurcular gibi panteizm çizgisinde görülse de varoluşun, şahıs varlık olarak hem töz olması hem de var ettiklerinin öznesi olması ile yaratıma kendisini nesne edinişiyle nasıl gerçekleştiği ile ilgili değildi. Böylesi varlıktan taşma biçiminde nasıl olduğu ile ilgili değil, varlığın ve varoluşun ne olduğu ile ilgiliydi. Onda varlık ve varoluş Tanrı'nın varlığında sabitlenmişti. Aşkın Tanrı

görüşünden farklı olarak da kendisine içkin olunan ve kapsayıcı olan Tanrı görüşünden bakmaktaydı. Anlaşılan o ki materyalist metafizik yaparken şüphecilikten uzak kesin bilmenin yolunu aramaktaydı. Nedeni sadece kendi ve kendinde olan Tanrı idi. Tanrı'nın kendi tözünden var kıldığı nesnelerin özü ve ideleri Tanrı'daydı. Sonuç olarak Tanrı onun için doğaydı.

Nedenselliğin önsel değil de sibernetik ussal oluştta amaç, erek ve sonuçtan hareketle belirli kılınan nedenlerin nesnel kılınması ile görünüş bulduğundan habersizdi. Mutlak fail önsel olduğu kadar erek belirimi ile sonuçtan hareketle istenç ve ussal oluştta fail olma özeliğine sahipti. Böyle bilseydi Tanrı'ya dair görüşleri değişmez miydi? Amaç varlığı olduğu içindir ki Tanrı istenç ve duygulardan yoksun da değildi.

Sibernetik ussal oluş içinde amaca, ereğe, sonuca bağlı belirli kılınmış bir dünyada nedeni sadece önsel fail olarak aramak eksikti. Elbette sibernetik ussal oluştta, kendinden yaratımın ve kendinde var kılmış olmanın sonucu olarak katmanlı varoluş içinde Tanrı'ya içkin oluş kaçınılmazdı ve Tanrı'nın da yarattıklarına içkinliği töz olması nedeni ile tartışılmazdı. Böyle olsa da sibernetik ussal oluştta amaca, ereğe, sonuca göre nedenler belirli kılınırken nesnel oluş içinde olmak kaçınılmazdı. Bu durumda içkin oluş söz konusu olsa da nesnel oluşun gerçeğinde bir ve farklı oluşa bağlı olarak aynı değil ayrı da değil oluş içinde varoluş olanaklıydı. Önsel olan fail nedenden bakarken bunu görmesi beklenemezdi.

Özdeş indirgemeci yalınkat yaklaşımıyla, izafi indirgemeci oluştan yani bir ve farklı oluştan uzak eksik bakmaktaydı. Aynı kılmaya çalışmanın hatasına düşmüş, bir ve farklı oluş içinde varoluşun gerçekleştiğinden uzaktı. Bir demek aynı olmak anlamını taşımazdı. Doğada olanları Tanrı'ya yükseltmiş iken sibernetik oluş içinde tanrısal/ evrensel olanlar ile Tanrı'ya dönmenin bir ve farklı oluş içinde gerçekleştiği görülebilir miydi? İlk -önsel neden- ve son -ereksel neden- Tanrı olsa da ilk ve son arası oluş içinde varoluş olanaklıydı. Sibernetik düşünmek

ile bu durum yapısal anlamda aydınlatılabilirdi. Varlık ve varoluş arasındaki bağ ussal olarak böylesi anlamı kılınabilirdi.

Böyle olsa da farklı alanların ikicilikte belirimli olan ayrışmış durumlarını özdeş indirgemeci yaklaşımı ile mutlak ilke içinde eritmesi ilk dikkati çekendi. Böylesi durumda Hegel'i, onun ile anlamak daha kolaydı. Aralarında ki en belirgin fark ise Hegel, diyalektik oluş içinde mutlak töze doğru ussal açılımları olan hareketli metafizik bir dünyaya bakmaktaydı. Spinoza ise mutlak töz önermesi ile sabit kıldığı metafizik bir dünyaya bakmaktaydı. Doğa ve Tanrı, sonlu ve sonsuz, yaratan ve yaratılan böylesi görüş içinde aynı kılınmış olarak onun metafizik anlayışında yerlerini almaktaydı.

Matematik ve mantıksal çıkarımları ile mutlak ilkeden hareket ile şüphe edilmeyecek bilgiyi, gerçekliği hedeflemekte olduğu kesindi. Bilmeyi hangi referanstan başlamak ile edinmek gerektiğini işaret etmesi sebebiyle önemliydi. Her şeyden önce kendisi de dahil olmak üzere hiç fark edilmeyen gerçeği, hikmetten aldığı pay olan kavramın görü vermeye dair olan gücüydü. O 'her olumlama bir olumsuzlamadır' önermesi ile 'Tanrı her şeydir' savı ile bakar iken doğaya Tanrı olarak bakıldığında doğa artık doğa değil Tanrı idi. Bu durum Muhiddin Arabi'de de görülse, Muhiddin Arabi'de öznel metafizik yapılmakta iken Tanrı öznesi daha çok öne çıkartılırken, bu kadar net değildi.

Muhiddin Arabi Tanrı'yı nesnelere indirgerken Tanrı ile âlemleri aynı kılmaktaydı. Spinoza ise nesnelerini Tanrı'ya yükseltmiş olarak doğa ile Tanrı'yı aynılaştırmaktaydı. Farklı yönden yaklaşımları ile özdeş indirgemeci olmaktaydılar. Zaten Tanrı itikatları birbirinden çok farklıydı.

Spinoza yalınkat olan ve materyalist çizgide beliren metafizik bakışı ile belirli bir dünyaya doğrusal bakarken, katmanlı ve girift nesnel bağıntılı (izafi) oluştan, varoluşun bir ve farklı oluş içinde gerçekleştiğinden habersizdi. Kavramın değiştirici ve manipüle edici gücü ile hem batıla,

yanlış olana hem de gerçeğe, doğru olana makas gibi yön verdiğine de tanık kılmış olması ile görüşlerindeki eksik ve yanlışlara rağmen selam verilmesi gerekendi.

Bilgi öznel; nesnesini, nesnel izafi oluştta bağıntıları ile bilmek ve öznel izafi oluştta göreceli yorumlamaya, iki uçlu olarak açıktı. Açık yönlü olmaya olanaklıydı. Bu, sonuçta bilginin öznelde anlamın eril gücü sebebiyle inanılan olması ile farklı veya karşıt olarak birbirini olumsuzlamaya, eleştirmeye de kapı aralamaktaydı. Felsefe, eleştirel doğası gereği bilginin böylesi bağıntılı oluştlarda görü sahibi kılarken yorumlanmasında hikmetini/ gerçeğini bulmaktaydı. Tespitler değil de önermeler ile başlayan her görüşte, bilginin iki uçlu çatallanması daha eleştirel oluştta felsefeyi de sorunsal kılmaktaydı. Sorunsal olan ile ilgili olan felsefenin sorunsallığı da burada saklı idi. Böylece bu sorunsal oluşt içinde tarih olgusal olarak gelişim göstermekteydi.

Dilin öznelde inandırma gücü, anlamın eril, dirimsel, biricik ve bütünlüklü görüş vermesi sebebiyleydi. Şeytan ise anlamın inandırma gücünü yalan ve olumsuz anlamda yapısökümde bulunduğu vesvese ile açık etmişti.

Biraz ilerisinde nedenselliğe ışık tutma çabasında olan Hume görülmekteydi. Olay ve olguların gerçekleşme nedenlerinin olduğunu, aynı koşullar altında aynı nedenlerin aynı sonuçları verir iken belirli bir dünyaya baktıran anlamında nedensellik, tarihsel bir dönüm noktasındaydı. Hume nedensellik ilişkisi diye gördüğümüzü, mekânda bir arada olanların, ardışık oluşt içinde gerçekleşen birlikteliğini ussal alışkanlık olarak algıladığımız anlamında tanımlardı. Neden-sonuç ilişkisinin olmadığı, ardışık durumların olduğunu söyleye dursun, sibernetik uslamlamadan habersizdi. Amaç ve ereğe bağılı olarak varoluş eşikleri olan yasalar ve varoluşun olması gerekeni olan ilkelere göre nedenlerin belirli kılındığı bir dünyada ardışık belirimler, nesnel gerçekliğin ve sonuçta açık olacak hikmetin görünüş bulması içindi.

Nedensellik formel mantığın gözlüğü ile okunduğunda Hume haklı gibi dursa da sibernetik uslamlamada nedensellik, sonucu belirli kılan önsel bir neden olmaktan daha çok amacın, ereğin, sonucun nedenleri belirli kılması anlamında anlaşılması gerekendi. Ampirik uslamlamada da zaten sonuç veriye göre gözlemlenen ve ön izlenimleri ile kavramlaştırılan bir dünyaya tanık olunmaktaydı. Her kavramın sonuçta varlıksal veya varoluşsal karşılıkları olmalıydı. Nedensellik kavramının ise ampirik düzeyde karşılığının olmadığı savındaydı. Sibernetik bakıldığında ise nedensellik, önsel kılınanlar ile bir düşünme biçimi olmaktan daha çok sonuç belirimlere göre zorunluluk, gereklilik ve yerindelik belirimlerine göre nedenlerin nesnel düzeyde belirli kıldığı bir dünyaya baktıran kavramdı.

İnsan dahi üç zamanlı ampirik oluşunda sibernetik düşünme yapısallığında amaç, erek, sonuç belirimlerine göre varoluşsal belirimi ile nedenselliği yaşamsal düzeyde bulmakta değil miydi? Salt nesnel bir dünyaya bakıldığında çıkarımları doğru gibi görünse de sibernetik usamlama biçiminde nedensellik, olay ve olgularda gizil duran hikmetin sonuçta açık olan gerçeklik olarak bulunmasının gereği idi. Nedensellik bu çerçevede tanıtlandığında, ne için olunduğunun ilmi olarak da görünüş bulmaktaydı. Amaca, ereğe, sonuca göre nedenlerin belirli kıldığı bir dünyada nedenler, nesnel kılınmış olarak değer biçimsel oluşta ne için olduklarının ve ne için olunduğunun anlamını da taşımaktaydılar. Duyusal ampirik oluşta tabi ki buna tanık olmak beklenemezdi ama ampirik oluşun öznesi olanın, sonuç belirimlere göre nedenleri belirli kıldığı sibernetik yapısal düşünce biçiminde nedensellik zaten düşüncenin doğası gereği olardı.

Hume deneyciliğin aletleri ve düzenekleri ile oynayadururken, kendisinden etkilenen Kant; nedenselliği, bilmenin önsel bir belirteci olarak kategorilerde yerleşik buldu. Sibernetik düşünme biçiminden uzak, formel mantığı bunun ile temellendirme çabasında bulundu. Düşüncenin idealar zemininde ampirik oluşa bağlı olarak üç zamanlı bilinçli oluşta sibernetik doğası gereği kategorilerin işlevsel olduğundan habersizdi.

Nedenselliği, ussal alışkanlık izlenimine indirgeyen Hume'dan, nedenselliği bilmenin önsel izleği olan ussal ön kabuller olarak belirtmesi ile biraz daha ileride durmaktaydı. Sibernetik bir dünyada nedenselliğin; amaca, ereğe, sonuca bağlı olarak belirli kılınan nedenlerin nesnel kılınması ile gerçekleşen bir olgu olduğuna, her ikisi de yalınkat doğrusal düşünceleri ile uzaktı.

Kant Hume'dan etkilenişi ile, bilmenin hangi sınırlarda gerçekleşeceğinin derdine düşmüştü. Aristoteles'e yakın, bilmenin hangi mecrada devam etmesi ve nerede durulması gerektiğinin kurgusunu oluşturmakta, doktrinini vermekteydi. Bilinemez dedikleri ve bilinebilir olanlar arasına çizgi çekerken de ussal olan ile imana dair olan arasında Gazali gibi ayrışma gitmişti. Gazali, dini gerekçeler sebebi ile Kant ise Hume'dan etkilenmesinin izleği sonucunda böylesi bir sonuca varmıştı. Bundan olsa gerek ki imanın da deneyimsel ussal ve kadim bilgelik tarihi ile ussal olduğuna tanık olmaktan uzak, bir yanı ile karanlıkta bir yanı ile loş ışık altında, Platon ile Aristoteles'in konuşmasına katılma çabasındaydı. 'İnsan zihninde dilde üretilen Tanrı, ruhun ölümsüzlüğü, kendinde şey, vb. varlıksal karşılığının olup olmadığını deneyleyemeyeceğimiz' dediği her ne varsa onlar ile felsefesini dogmalara hapsetmişti.

Tanrı neden bilinemezdi ki? Kur'an'da deneyimlenebilecek, varlığının olup olmadığından yana tahkiki yapılacak Tanrı'dan, Tanrı'nın bizzat kendisi bahsetmekte değil miydi? Kur'an dili sonuçlara göre ifade biçimi olan bir dil yapısallığına sahip iken her sonuç, deneyime bağlı tahkiki yapılabilir olan değil miydi? Bu bağlamda Kur'an bir meydan okumada olarak üzerine düşünülmesi gereken değil miydi?

Kendilik olan ruh da neden bilinemeyecekti ki? Ölümsüzlük, ölüm sebebiyle deneyimlenemeyecek olan değil, ölüm sebebiyle bizzat deneyimlenecek olandı. Dünyaya bir değil birçok defa gelmek ve gitmek bilim tarafından ispat edilseydi Kant ne diyecekti?

Öznel ilkeler (iyi, doğru, özgürlük, adalet vb.); anlam, duygu, irade, eylemde gerçekleşme, kültürde yerleşik ve medeniyette kurumsal düzeyde işletilebilir ampirik oluşa sahip iken zihnin bir ürünü olmaktan

daha çok ussal bir gereklilik olmaları ile beraber ilke gereği gerçekleşirken, varoluşsal karşılıklarının olması ile tanık olunanlardı. Varlıksal ve varoluşsal olarak karşılığı olanın kavramlaştırılması, onu görünür kılarak yaşanan dünyayı hikmeti ile anlamlı kılmak değil miydi? İlkelerin ussal nedensellik ile ilgi olduklarından yana haklıydı ama varoluşsal karşılıkları ile hem yapısal olana istenç, duygu, anlam, değer ve inanç belirimleri ile yerleşik olduklarına hem de varoluşsal ilke olarak da ereksel olan gereklilikler olduğundan yana sibernetik düşünmekten uzak, eksik bakmaktaydı.

Nedensellik bir önsel neden olmaktan daha çok, sibernetik olgusal oluştan bakıldığında, varoluş eşikleri olan yasalar ve gereklilik olan içerik belirimli ilkeler ile varoluşun belirli kılınmış olduğunun farkına gelmekti. Bu anlamda Tanrı dahi ispat edilemeyecek olan değil, ereksel oluşu ile kendisine evirilmiş olunan gelişim, tekâmül içinde kendisine dönüldü. İlkelerin olgularında yerleşik olarak tarihsel gelişim, tekâmül içinde bulunması dahi bunun bir kanıtı idi. Varoluşa içerik olarak yerleşik olan ilkelerin (kendinde şeylerin) tarih olgusal olarak ilişkilerde gerçekleşirken görünüş bulmasında ise kendisine evirilen Tanrı, -ikicilikte olan inancın nesnesi değil- yaşamın öznesi olarak kendisinden alınan istidat ölçüsünde gerçekleşen ikili birlik içinde var olunurken zaten hep yaşanandı.

Kendinde şey dediği ise biçime içkin ve belirimleri ile kapsayıcı olan mahiyetin kendisi iken bilinemez değildi. Her olgu içeriğine bağlı olarak gerçekleşmesinde içeriğini de dışlaştıracı değil miydi? Gizilde duranın gerçekleşme erkine bürünmesi ile gerçekleştiğinde görünmesi zaten olmakta değil miydi? Mahiyet anlamında ilkelerin olgularında yerleşik olarak tarihsel gelişim içinde bulunması da kendinde şeyi bilmenin bir açılımı değil miydi? İçerik nesnel ise deney, gözlem ve ölçüme bağlı olarak geliştirilen alet ve yöntemler ile tanık olunan değil miydi? Gerçekleşme erkinde bulunmayanların ise bütüne katkıları, bütün içindeki rolleri ve karakteristik varoluş belirimlerine göre içerik belirimleri ile görünüş bulmaları söz konusu iken kendinde şey oluşları ile bilinmemesi mümkün müydü? Sezgisel biliş duyarlılığında, var olanların kendiliklerini, özlerine dair mahiyetlerini bilmek, hemhâl

oluşta keşfi olarak da olanaklı değil miydi? Kadim bilgelik tarihi böylesi deneyimler ile doluyken, Tanrı tanık olunan iken, ölümü tadabilen ölümsüz ruhlar/ kendilikler iken Kant usun soğuk dünyasına insanı hapsedmişti. Bunlara rağmen kendinde şeyin bilinmemesi diye bir dogma felsefede kabul edilebilir miydi? Varlıksal ve varoluşsal bilgi karşılığı olan veya olmayanlar arasında bilinir veya bilinemez demek ne kadar doğrudu?

Elbette her teorik görüş, bilginin öznel göreceli, nesnel bağıntılı oluş durumlarına göre karşıt belirimli referanslar ile olumlanabilir veya olumsuzlanabilirdi ama gerçek, evrensel doğru olarak ampirik ve pragmatik düzeyde tarihsel olgu olarak gelişimde hep sonuç verendi ve sonuç verenler ile düşünce yürüyüşü devam etmekteydi. Batıl olan ise kullanılabilir olsa da hep sonuçsuz bırakandı. Ampirik ve evrensel düzeyde pragmatik olarak sonuç alınamayacak olardı. Hakikat ise olumsuzlaması yapılabilir olanları bilmek gibi değil, olumsuzlaması yapılabilir olanların olumsuzlamanın yapılması sonucunda olumsuzlaması yapılamayacak olanda aranması gerekendi. Olumsuzlaması yapılamayacak olan ise kendiliğin kendisiydi. Kendilik, kendisine benzemeyen şeyler ile bilinecek değil, kendisi ile bilinecek olardı. Olumsuzlaması yapılamayacak olan iken bir şeye benzer değil sadece kendisine benzeyen, biçimsiz biçim oluşunda bulunması gerekendi.

Duygu, düşünce, istence dair olanlar susturulduğunda en yalın hali ile iki gözden bakan kendilik görülecekti. Bu durumda görülecek olan bakan, şuurlu, kendinde diri, bütünlüğü oluşu ile şahıs olmanın gerçeğiydi. İşte! Bir şey oluşa benzemeyen sadece kendine benzeyen ortak gerçeklik kendiliğin kendisiydi. İnsan ruhu, yani kendilik, altısında veya sekseninde ne ise yaşlanmadan bulunandı. Ölümsüzlüğüne delil nesnel ve ussal bitimli zaman içinde tüketilemez olduğuydu. Hakikat böylesi kendilikte bulunduğu Tanrı'yı da bilmeye olanak verirdi. Sınırlı kendiliği ile insan, Sınırsız kendilik alanında sadece kendine benzer oluş içinde bulunan Tanrı'dan aldığı kendilik payı kadar Tanrı'yı yaşarken Tanrı'yı kendi gibi bulabilir/ bilebilirdi. Tanrı bilinemeyecek

olan değil, kadim bilgelik tarihi ile de anlaşılması gerekir ki kendisi ile bilinebilecek olandı.

Batıl olan sonuçta gerçek karşısında galip oluşunu yitirir ve sadece tarihin sayfalarında kalır. Tarih gerçek olanın sonuç verilerine göre biçimlenirken ve insanlık batıl olan üzerinden görünüşe gelen gerçek olan ile ilerler iken yanlışlar, doğrunun azığı olmaktan öteye geçemezlerdi.

Ahlak felsefesi yapılacak ise zihinde önsel belirteçler olan ilkelere, üst yapı kurumu olarak ihtiyaç duyulsa da sibernetik düşünmeye de ihtiyaç vardır. Sibernetik uslamlama ile bakılan bir dünyada amaca, ereğe, sonuca bağlı olarak nedenlerin belirli kılınması ile nesnel olmaları sonucunda görünüş bulan her şey, ne için olduklarını da bulmaktadır... Sonuca göre değer belirimli olarak varlıkta yerini almaktadır.

Sonuç, erek, amaç belirimine göre nesnel olanın değer belirimli olarak varoluşa katılımı gerçekleştiğinde ise varoluşun ortak gerçeklik olması sebebiyle varoluşa değer olarak katılanın sonuç, amaç, erek belirimine göre varoluş hakkının değer olarak gözetilmesi ahlaklı olmayı gerekli kılar. Bu durum hukukunda ilk belirimi olarak ilişkilerin, nesnel kılınan ve varoluşları gereği değer olarak belirenlerin varoluştaki yer aldıkları değere göre ahlak belirimli olarak biçimlenmesine nedendir. Sibernetik ussal oluşta sonuç, erek, amaç nedene göre değer olarak varoluş bulunur iken karşılıklı oluş içinde varlık haklarının gözetilmesi de söz konusu olduğunda hukuk, hakların gözetilmesi anlamında ikili ilişkide ahlak biçimsel olarak tesis edilmiş olunur. İnsanın nefsi emmaresi sebebiyle karanlık tarafı olduğu ve tarih olgusal olarak da zalim ve güvenilmez yönü düşünüldüğünde hukuk varoluşun sürekliliği ve ilişkilerin sürdürülebilirliği için gerekli ilke olarak tesis edilmek zorunda kalmaktadır. Sibernetik düşüncüyü genele yaygın olarak yapısal kılar iken ahlak biçimsel yaşamının gereği olarak da insanlık tininde yerini alır.

Sibernetik düşünme biçimi sadece bir bilme yöntemi değil hem öznellikte düşüncenin, bilinçli oluşun doğası gereği yapısaldır hem özneler arası ilişkide bir ve farklı oluşta varoluşun nasıl olanaklı

olduğunu görünür kılar hem de kendisi ile değer teorisinin anlaşılır kılınması ile ahlak, hukuk felsefesini yapmaya kapı aralar. Hukuk felsefesi zemininde ise siyaset, sosyoloji, ekonomi vb. alanları daha doğru olarak anlayabilmek ve yapısal kılınmasının yolunu bulmaya da araçtır. Tanrısal alan olarak doğa dahi sibernetik oluşta nedenlerin belirli kılınması ile varoluş eşikleri olan yasa ve ilkeleri içerik beliriminde yapısal oluşunda gereklilik olarak barındırması ile daha kolay anlaşılabilir. Bu, Tanrı'nın dahi sibernetik ussal oluşta yaratımda bulunduğu, zorunluluk, gereklilik ve yerindelik belirimlerinde hikmet üzeri iş gördüğünü anlamak için de önemlidir.

Üç zamanlı bilinçli özne olmak, amaca-ereğe-sonuçlara göre varoluşsal nedenleri belirliyor olmak, sonuçta ise anlam ve değer varlığı olmak ve bu doğrultuda tutum ve davranış belirimli karakter görünüşlü kimlik ediniminde ahlak biçimsel olarak varoluşunu bulmak kaçınılmazdır. Sibernetik ussal özne oluştan bahsedilmekte ise amaç, erek ve sonuç bağıntısında kendiliğin, üç zamanlı bilinçli oluşta anlam ve değer bağıntısında gerçekleştirilmesinden de bahsedilmekte ise dolaylı olarak ahlak biçimsel varoluştan bahsedilmiş olunur.

Ahlak, fitri düzeyde varoluşsal olarak vücuti yani yapısal olanda ilke gereği yerleşik bulunandır ayrıca ilişkilerde değer yargısal oluş belirimi ile de itibari yani olanak ve gereklilik olması düzeyinde tesis edilmek zorunda kalınandır. Bu durum doğada ve insan ilişkilerinde net olarak tanık olunacak bir tespittir. İstenç ilk beliriminde potansiyelin gerçekleşme erkine bürünmesi olarak görünüş bulur iken ahlakın yapısal oluşta istenç belirimlerinde öznel bir dinamik olarak bulunduğunu gösterir. Özneler arası ilişkilerde ise varoluş değer olarak bulunur iken ahlak, tesis edilmesi gerekendir.

Yaratımdan bahsedilmekte ise amaca, sonuca, ereğe bağlı her yaratım, anlam ve içerik belirimli olarak varlık kazanırken ahlaki oluşu, yapısal oluşunda zaten bulmaktadır. Yaratıcı özne için ise yaratılana verilen emek; amaca, sonuca, ereğe bağlı olarak anlam ve içerik verilmesi sebebiyle değer biçimsel olarak kendilik alanına katılması; emek verilenin sorumluluğunun üstlenilmesi, yaratılan ile yaratıcı arasında

ahlaki olmayı gerekli kılar. Amaca, ereğge, sonucuna bağılı olarak ne için olduğı belirli kılınan ve ne için olduğına bağılı olarak değeri oluşunda görünüş bulana değeri biçimsel yaklaşımında bulunmak ile ahlak biçimsel oluşta varoluş kaçınılmaz olarak bulunur. Özneler arası ilişkilerde ise ortak varoluşun gereğı olan hak ve had belirimli gelişen değeri biçimsel her tutum ve davranış ahlak biçimsel olarak görünüş bulur.

Hakların gaspı ve hadlerin çiğnenmesi sorununda da ahlak biçimsel olmak, olumsuz olan kötü ahlak beliriminde görölür. İlkeye bağılı rahmet tavrında olarak ilişkilerde hak-had belirimlerinin gözetilmesi ve hakkaniyet ilkesi gereğı ötekinin öncelemiş olduğı tutum ve davranışlarda bulunmak ile de güzel ahlak hak edilmiş olarak bulunur.

Koşullanmalar karşısında seğıimlerde bulunma durumu ise ahlakın sadece bir yönüdür. İyi-kötü, doğıru-yanlış, güzel-çirkinine dair ne varsa, değeri yargısal olmaları ile değeri biçme durumları olarak ahlak biçimsel belirimleri ile yaşanandır. Koşullandıran durumlar karşısında ilkeli oluşta tutarlılığın gözetilmesi ve edimlerin, eylemlerin, gerçekeştirenlerin ne için yapıldığı, gerekeçli oluşta anlam ve değeri kazanır. Bu neden ile her türlü eylem, edim ve gerçekeştirmelerde niyetin, gerçekeştirenleri değeri kıldığı ve ahlak biçimsel oluşa sebep verdiğı gözden kaçırılmaması gerekendir. Koşullanmalar karşısında varoluşsal değeri belirimlerine yani ilkelere göre usun vicdan formasyonunda uslamlamada bulunulur iken istenç, seğıim belirimli olarak güzel ahlakta kendiliğın gerçekeştirilmesi erkini de taşır.

Güzel ahlak, nesnelerini haz ve arzu belirimli olarak tatmanın değıil, kendiliğini ilke belirimli edimlerde tatmanın, kendiliğinden yana mutmain olmanın gereğıdir. Böylesi ahlak biçimsel olarak varoluş bulan özne için, değeri buldukları ile ilişkilerinde hak ve had belirimli olarak itibari, gereklilik olması düzeyinde ahlak biçimsel yaşamak kaçınılmazdır. Ahlak varoluşsal bir gerekliliktir. Bir ide olmak ile beraber pratikte gereklilik olarak hem öznelde hem de ilişkilerde tesis edilmesi gerekendir. Hukuk dahi ahlak biçimsel yargısal oluşu ile ahlakın genele yaygın tesis edilmesinin bir aracıdır.

Güzel ahlak, usun idealar ile işlevsel oluşunda vicdan formasyonunda belirmesi ile edinilendir. Varoluşun ortak gerçeklik olması sebebiyle sürekli olması ve ilişkilerin sürdürebilir olması gereği ile de olması gerektir. Nesneleri ile bilinçli olmak değil, öznelliğin bilincini edinmenin gereği olarak vicdan, değer yargısal olarak öznelliğe değer biçen ussal belirir olması ile de ahlakı koşullayan melekedir. Vicdan, ahlak ile değer biçimsel olarak görünüşe gelmenin, vücut bulmanın gereğidir. Ahlak bir ide olmaktan ileri, değer belirimli olarak varoluşu bulmanın gereğidir. Varoluşun güzel ahlak ile değer kazanması ise ampirik olarak insan ilişkilerinde dahi gözlemlenebilir olana.

Hakikati bilmek ise bilmekle kalmayıp, hakikate göre yaşamın nasıl olması gerektiğini uslaması ile idealize edildiğinde ahlak kaçınılmaz olarak bulunan olur. Her ideoloji de hakikat anlayışına göre idealize edilirken, ahlak biçimsel olarak tesis edilmek zorunda kalır. İdeolojilerin toplumsal oluşta kültürel ve medeniyet düzeyinde yerleşik olması referansından kritik ile bakıldığında da bu duruma tanık olunabilir. Hakikat idealize edilirken önemli olan ise ahlakta şekilciliğin öncelenmesi değil, hakikatin zamansal oluş içinde ilkesel açılım belirimlerine göre ahlakı, hakikate göre yeniden tesis edebilmektir.

Hakikatin kendilik olmasından, öznel oluşundan bahsetmekte isek değişen devirlerde hakikati, hakkı gereği ile görünüşüne sebep olacak karakter ve kimlik ahlak belirimlerinde yaşamak, her devirde ihtiyaç olana. Nebi Muhammed Mustafa “Allah’ın sıfatları ile sıfatlanın, ahlakı ile ahlaklanın” derken bu evrensel duruma dikkat çekmiştir. Fıtrat gereği ahlakın yerleşik olduğundan bahsetmekte isek tanrısal olan ilke belirimli ahlak biçimsel yüklemeleri nefsi emmareye göre değil de en ideal biçiminde Tanrı’ya göre yaşamak insan olmanın gereğidir.

Bu bağlamda özgürlük ise hakikat belirimli sonuç, erek belirime göre kendi kaderini yaşama olanağını sadece kendinde bulmak, tanrısal olanı hakkı gereği ile yaşamak ile mutlak olana bulunacak olana. Özgürlük, insan da bir ide olmak ile beraber süreç belirimli var olan öznenin varoluş sürecinde kendine kattıkları ile kendisini, ereğe bağlı

ilkeli oluŖta gölgeler altında kalmadan özgünce gerçekleŖtirmesinde bulduğuydu. Sonuçta kendisini vicdana ve ceza yaptırımli hukuki sonuçlara mahkûm kılmamanın gereklerinde yaşamak ile erek belirimli ilke oluŖunda sürekli kılınması gerekendi. Özgürlük, öteki ile kendini tamamlar iken de hak ve had belirimli olarak ilkeye, gerçeğē bağı meŖru alanlar içinde hakkı gereğı hakkaniyet ilkesinde ortak varoluŖun gereğı olarak yaşamaktı. Nefsi emarenin tekbenci olan kötülüğē dair emredici doğasına inat, hak olanı hakkınca iyiye, doğruya, güzele, adalete, Ŗefkate vb. ilkelere dair ne varsa olması gerekeni yaşama cesaretini göstermekti.

İnsan iç dünyasında kötüye dair tarafı ve ilkeye dair olması gereken ile özgürlüğü, yalınkat doğrusal oluŖ içinde değıl, karŖıt ayrımlı istenç belirimlerinde diyalektik oluŖ içinde ahlaki ilke gereğı bulur. Toplumsal oluŖu içinde bilinçdışı kılması gerekenleri ile ahlaki olmayı, bir varoluŖ mücadelesi olarak bulur. Öncesinde özgürlük, kendiliğın özgünce gerçekleŖtirilmesi için yapısal oluŖ içinde istenç ile, hak kılınmışları hakkınca yaşamak adına yerleşik oluŖta ahlak biçimsel oluŖun gereğı olarak bulunur. Hem iç dünyada hem de toplumsal yaşamda varoluŖ mücadelesinde ise özgürlük, ahlaki ilke gereğı sonradan hak edilmiş olarak kazanılandır. VaroluŖsal oluŖun başlangıcında kendiliğın hakkı gereğı gerçekleŖtirilmesinin bir gereğı olarak yapısal duran özgürlük; içsel ve toplumsal yaşam içinde ahlaki ilke ile hak edilmesi gereken olanak olarak bulunur.

Öznesi için özgürlük, ilkeli oluŖta sorumluluğunu yüklendiğı yaşamda kendi ile ayağā kalkma başarısını göstermektir. Ahlak biçimsel varoluŖa dair sadece kendiliğini hakkı gereğı ile yaşamaktır. Öteki ile varoluŖta ise varoluŖun ortak gerçeklik olması sebebiyle haddi gereğı ile yaşamaktır. VaroluŖsal ilişkilerde öteki ile tamamlanmanın gerçeğinde hakkaniyet ilkesi ile yaşarken hak edilmiş olarak selamet içinde yaşamaktır. Ötekini kucaklar iken güven içinde var olmaktır. Ussal olmak ile beraber ilkeye bağı ereksel oluŖta ahlak biçimsel olarak yaşamaktır. VaroluŖu değıer olarak en ideal olan biçimde hakkı gereğı bulmak ve yaşamaktır.

Kayyum, yani kendine yeten ismi gereği ile Allah'ı, her türlü olumsuzluğa rağmen hakiki olarak duygusunda ilkeleri yaşama cesaretini göstermek ile bulmaktır. Tanrı ile yani mutlak ilke ile, kendine yeterli oluştaki kendini gerçekleştirmektir. Mutlak ilke, bir üst yapı kurumu olarak sınırlayıcı ahlaki bir ide olmaktan öte, ahlak biçimsel olarak en yüksek idealde kendine yeterliliği mutmain oluştaki bulmanın erek belirimidir. Ahlaki olarak ihtiyaç duyulan olmaya hapsedilmekten öte, ahlak ilkesinde buluşmak ile özgürlüğün kapısını aralayacak olan en temel ilkedir. Bu nedenledir ki ahlak, mutlak ilkeye ermenin, yakınlık edinmenin de bir aracı olarak mutlak ilkede gerçek özgürlüğü bulmanın gereğidir. Bu anlamda ahlak, mutlak ilkeye gerçek özgürlüğü bulmuş olarak yükselmenin en temel aracıdır. Gerçek özgürlük ise güzel ahlakta Tanrı'yı hakkı gereği ile yaşamaktır. Sonuçta hesabı olmayan bir yaşam, gerçek özgürlükte kendiliğini tadarken yaşamaktır. Nesnelerini tatmaya hapsolmuş, kötülüğü ahlak edinmiş ruhların gerçek özgürlüğü bulmaları için ise vicdan ve hukukun tesis edilmesi şarttır.

Ahlak, pragmatik olarak sonuçları insan ilişkilerinde ampirik oluşuyla görülen ve bir yönü ile de insan ilişkilerinde entegrasyon aracıdır. Diyalektik oluşa aşkın ilkelerde, tevhitte buluşmanın bir gereğidir. Özgürlüğü öncelerken ikili birliğe (özne- nesne, madde-enerji, celal-cemal vb.) aşkınsal yaşamının da gereğidir. Bu bağlamda geneli bağlayan etik oluştaki hukuk ile nesnel kılınmış olarak da tesis edilmesi gerekendir. Nedensellik ilkesi ile eksik olarak anlamlı kılınır iken sibernetik uslamlama ile üç zamanlı bilinçli oluştaki erek ilkeye ve sonuç belirlimlere göre ilişkilerde tutum ve davranışların belirli kılınmasını koşullayan ilke olarak okunması gerekendir. Böylesi gerekli olan ile rahmet, tanrısal düzeyde tesis edilen olur. Anlaşılan o ki Kant, ahlak ve özgürlüğe, doğru baktıkları ile beraber eksik bakmaktaydı.

Ahlak, en temel metafizik olgu olarak sibernetik düzeyde beliren nedenselliğin öznel düzeyde ussal olarak ilke gereği yorumlanışı ile varoluşa katılmasını olanaklı kılmaktaydı. Vicdan bu bağlamda varoluştaki yerini almaktaydı. Ahlakı varoluşunun gereği olarak bulan insan için metafizik oluştaki kaçış var mıydı?

Hukuk ise tarihsel gerçeklikten bakıldığında, insanın nefsi emmaresi sebebiyle zalim ve güvenilmez olması sonucunda, ortak varoluşun bir gerçeği olarak tesis edilmek zorunda kaldığı görülmüyordu. Ahlak biçimsel olanın, ilişkilerinde hukukun tesisini gerekli olarak bulması dahi ahlak biçimsel oluştan kaçışın olmadığını işaret etmekteydi. Hukuka yaratımdan bakıldığında ise varoluş, ahlak biçimsel olarak olanaklı iken varoluş haklarının ilişkilerde gözetilmesi ile ahlakın adalet ilkesinde tesis edilmesi kaçınılmazdı.

Varoluş ortak gerçeklikte olanaklı iken yaratım nesnesinin hem emek değer hem de ahlak biçimsel olarak görünüş bulur iken varoluşsal değer belirimi ile varoluş hakkının gözetilmesi, adaleti ahlak biçimsel oluşu ile tesis etmeyi gerekli kılar. Karşılıklı ilişkide de hak ve had belirimlerine bağlı olarak ilişkilerde sürekliliğin yakalanması için adalet, tesis edilmesi gerekmektedir. İlişkide ahlak biçimsel norm olarak adalet diyalektik oluşa aşkın yaşamanın da gereği olarak bulunur.

Doğada adalet, varoluşsal eşitlik bağlamında varoluşun gereği olarak görülmez. Bir ve farklı oluş içinde görünüşe gelmekten bahsedilmekte ise doğada eşitlik bağlamında adaleti aramak, sığ anlamda bakmak anlamını taşır. Bir ve farklı oluş içinde görünüş bulmak söz konusu ise doğada adaleti, varoluşun değer olarak bulunması gereği ile varoluş haklarının gözetilmesinde görmek gerekir. Her var varoluş olanakları içinde gerçekleşmeyi bulur iken adaletin gözetildiği bir dünyada bulunur.

Süreksizliğe ve vahşi doğaya rağmen, doğada adaletin olduğunu söylemek ilk başta anlamsız gelebilir. Ancak süreksizliğe ve vahşi görülene rağmen varoluşsal düzeyde tutarlılığın görülmesi, doğadaki adaleti görünür kılar. Her var olan, süreksizlik içinde yerini almış olarak birbirini yok etmekte gibi görünse de birbirlerini tamamlıyor olarak varoluşlarına katkıda bulundukları ile bütünün bir parçası da olmuş olarak adaletin gereğinde yaşamaktadır.

Süreksizlik, varoluşun bir gereği olarak adaletin bir parçasıdır. Doğadaki nesnel anlamda tümeline bağlı her belirimin, varoluşsal haklarının fitri olan hakları gereği kadar -daha fazlası değil- gözetiliyor olması zaten adaleti görünür kılmaktadır.

Doğada eşitsizlik, aynı değil ayırda değil olmanın gerçeğinde varoluş bulmanın gereği olarak adalettir. Eşitliğin olduğu bir dünyada varoluşsal olarak görünüşe gelmekten bahsedilemez. Eşit kılınmamış olmak, çifti ile de birbirini tamamlama olanağının verilmiş olması adaletini taşır. Her şeyin denk olduğu bir dünya olmuş olsaydı, yeni bir oluşta çifti ile buluşup yeni bir dünya kurmak, beraberce var olmaktan da yoksun kalınmış olunurdu. Sonuç ilke olarak varoluşun ortak gerçekliliğinden bakıldığında da doğadaki eşitsizliğin adalet belirmi olduğuna tanık olunur.

İnsan yaşamında ise sözleşme olarak hukuk, bir sözleşme olmaktan daha çok, varoluş haklarının gözetilmesi anlamında adaletin tesis edilmesinin tarihsel gerekliliği içinde bulunmasıdır. Süreksizliğe rağmen varoluş haklarının gözetilmesi ile ilişkilerde tutarlılığın ve varoluşun güvenliğinin tesis edilmesi anlamında dahi olsa adalet, ahlak biçimsel ilke olması anlamında yaşama katılmaktadır.

İlk bakışta doğada, bir ve farklı oluş içinde varoluşun gereği olarak görülen eşitsizlik, varoluşun gereği olduğu içindir ki varoluş hakkının gözetilmesi anlamında, yaratımda dahi adaletin gözetildiği anlamını içerir. Bu anlamda doğadaki vahşiliğe ve süreksizliğe aldanmadan, varoluş haklarının gözetilmesi anlamında adaletin tesis edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmak gerekir.

Doğadaki örneği ile bakıldığında adalet, tek tipleştiren ve sabit bir dünya kurmak için tesis edilmesi gereken değil, değişen dünyada ilişkilerin sürdürebilir olmasına bağlı olarak tutarlı ve güvenilebilir bir dünyada var olabilmek için gerekli olandır. Bu anlamda bir ve farklı oluşun içinde her türlü değişime, yıkıma rağmen beraber yaşayabilmek için tesis edilmesi gerektir.

Doğadaki örneğe bir daha bakıldığında sibernetik ussal oluş içinde, herkesin birbirini tamamlaması ile varoluşun olanaklı olması söz konusu ise kazanımlarda adaletin gereği olarak eşitlik aranmasa da kazanımların vergilendirilmiş olarak içinde var olunan bütüne, içinde kazanılmış olunması sebebiyle geri aktarılabilmesi ile adaletin tesis edilmesi gerekir. Bu anlamda adalet, varoluş haklarının gözetilmesi ile beraberce ortak varoluşa katkıda bulunmakla hem sürdürebilir hem de sürekli kılınmış ilişki biçiminde ahlak biçimsel oluşu ile tesis edilmiş olur. Böylece kendi üzerine katlanmış gerçeklik olarak sibernetik ussal oluşun ilişkilerde tesis edilmiş olması içinde ortak varoluşun gerçeği olarak adalete tanık olunur.

Bu anlamda olgusal olana hangi referanslar ile nereden baktığımız önemlidir. Doğada adaleti, süreksizlik ve vahşi olunması referanslarına bağlı olarak sığ bakışları ile görmeyen ve sadece insan tininin, düşüncesinin bir ürünü olarak bakanlar ile tevhidin gereği olarak aynı noktada buluşmak söz konusu dahi olmaz.

İşte orada! Adalete insan tininin bir ürünü olarak bakan, Kant'a çaprazdan sırtını dönmüş, anlaşılmaktan yana başa bela Hegel... Aynı aklın insanı olmasalar da ruh ve usa vurgu yapan Plotinus'tan arta kalan bir yan boşluğu sonuna kadar doldurmaktaydı. Usta kurgulanan diyalektik ile nasıl sorusunun yolunu doldurmaya çalışmaktaydı. Heraklitos'un açtığı yolun üzerinde, diyalektik yöntem ile ayırım ve karşıtlık ilişkisi içinde olanları, kapsayıcı olan yeni bir kavramda içerilmiş olarak buluşturma çabasında iken öznelde eril, dirimsel, bütünsel, tek ve biricik olan anlamın diyalektiğinin yapılamayacağından habersizdi. Tercih ettiği diyalektik yöntem ile anlam kavramlaştırılamazdı. Anlam, ampirik oluşta tarihsel süreçte kavramlaşandı. İsimlendirmek, anlamak, tanımlamak ve deneyimlemek ile öznelde söze bağlı imgesi, formu ve içeriği olan, sözcükler ile dışa vurulan anlamın kavramlaştırılması, tarihsel bir süreçti.

Kur'an'da "isimleri belletti, talim ettirdi" denilirken buna da dikkat çekilmekte idi. İsimler ise öznel tümeller düzeyinde yani iyi, doğru,

güzel, Rahman, Rahim, Adl, vb. anlam, duygu, irade, eylem karşılıkları oluşması sürecinde hem içsel hem de eylemde deneyimlenen, talim edildi. Kültürde de değer olarak karşılıkları oluşan, medeniyette ise ilkesel düzeyde gerçekleştirilebilir, işletilebilir olmaları ile yaşamsal düzeyde deneyimi, talimi olması gerekenlerdi. Nesnel tümeller düzeyinde yani insan, ağaç, kuş vb. isimler ise duyular ile duyumsanan olarak deneyimlenen, talim edilenlerdi.

Diyaletik ise tarih olgusal olarak kavramın görünüş bulmasının, kavramlaştırmanın nasıl gerçekleştiğinin sadece bir yöntemi. Böyle olsa da karşıt olmayan kavram çiftleri ile de anlam verilirken kavramlaştırmak da mümkündü. Madde-enerji, insan-doğa, özne-nesne, şahıs-eşya, kadın-erkek, Aziz-Hâkim, Muizz-Muzill vb. birçok kavram, varlık ve varoluştaki karşılıkları ile karşıt değil, ikili birlik durumunda bulunmaktaydı. Karşıt kavramlar değil, kavram çiftleri olarak ele alınmaları gerekirdi. Bu gibi kavram çiftleri varlıksal veya varoluşsal karşılıklarında karşıt olmadan bulunurlar iken zihinde veya usta karşıt kılmakla gerçekliklerinden koparmak ile yanlış açıdan bakılıyor olunur. Bu bir zorlama olup gerçekten koparılmış olarak sanı ile görü sahibi olmaya çalışma çabasından öte bir sonuç vermez. Gerçekte olana ise uzaklaştırıcıdır.

Varlık ve hiçlik ise varlıkta hiçliğin olmaması sebebiyle karşıt olmaktan öte durdukları için, ancak diyaletik oluşta ussal kurgul bir zorlama olarak değerlendirilebilirlerdi. Kavramsal düzeyde ise hiçlik bir yadsıma, değilleme olarak kullanılabilir olsa da varlık karşısında varlığın onanması ile anlamını yitirdi. Dışsal varlığın değillenmesi hiçlik ile kurgul düzeyde olanaklı kılınırsa eğer sonuçta değillenmesi yapılamayacak olan kendilikte, kendiliğin hakiki varlık oluşunda yine anlamını yitirdi.

Bu durumda anlaşılıyor ki hiçlik ve varlık, hiçliğin sonuçta değillenmesi ile yeni bir oluşta buluşacak değillerdi. Ayrıca hiçlik ile yapılacak her değilleme, yüklem olarak alınanların yadsınması için dahi olsa hiçlik,

belki diyalektik yadsımanın gereğiydi ama sonuçta yadsıması yapılanlar ile hakiki varlığın, aynı olmadıkları sonucuna ulaştırması gereken kavram olarak ele alınması gerekendi. Hakiki varlıkta ise her olay ve olgu; aynı ve başka olmayı korurken özdeş indirgemeci olarak yeni bir oluştta bulunacak olan değil, izafi indirgemeci olarak bir ve farklı olmaları korunurken karşıtı olmayan ötekisi ve nesnesi oluştta varlıkta yerini almaları ile değerlendirilmeleri gerekendi... Aynı değil, aynı da değil oluştta bulunmaları gerekendi.

Ayrıca tespiti yapılanın, tanımlanması ve tanıtlanmasının yapılması yöntemi de bir kavramlaştırma biçimiydi. Kavramsal düzeyde tanım, tespit edilenin tanıtlanmasını da içermekte ise ampirik olarak karşılığı olanın kanıtlanmasıydı. Ampirik her sonuç veri ise tespite dayalı yeniden tanımlama olanağını vermekteydi. Orada duran, böylesi kavramlaştırmak ile de görünür kılınabilirdi.

“Rahman okumayı belletti, insanı halk etti, beyanı belletti” ayetinde işaret edilen varoluş sürecinde ise imgesel karşılığı oluşanın sezgisel anlaşılması, duysal tanık olunması, istenç ve duysal yönelimler ile ampirik bilinmeye çalışılması ve ussal olarak farklı bilinç ve mantık yöntemlerinde okunmaya çalışılması, en geniş anlamda içerilmiş olarak vurgulanır. Yani kendilik düşünsel etkinliği yüklem olarak bulur. Düşünsel etkinliğin farklı formasyonlarında da kendiliği gerçekleştirme olanağı edinir. Düşünce, okuma yetisi olması anlamında ise kendiliğin kendilik alanında yüklem olarak bulunduğu. İnsan öznesi yani kendilik, doğa ve nesneleri ile buluştuğunda, kendiliğin öznel alan olarak gerçekleştirilmesi alanı düşünsel etkinlik alanı olarak bulunur. İnsan ise okudukları ve gerçekleştirdikleri ile anlam ve değer varlığı olarak kendilik alanına kattıklarıyla halk edildi. Okuduklarını/ deneyimlediklerini ise imgesel belirimleri, kavramsal anlatım biçimi ve gerçekleştirdikleri üzeri ifade edebilendi. Nesnel olan ile öznel olan arasında böylesi bir bağ kurulduğunda, tarih olgusal olarak kendine kattıkları ile insan olmak, hep yeniden üretilendi. Diyalektik ise anlamın

değer biçimsel olduğu öznellikte gerçekleşen olarak bir ve farklı oluş içinde görünüş bulmanın nasıl olduğuna dair bir okuma biçimiydi. ‘Bir’, aynı anlamında değil, içerilmiş olmak anlamında anlaşılması gerektirir.

Hegel, anlamın diyalektiğinin olmayacağından habersiz, bir bina inşa etme çabasıındaydı. Bina ilk bakışta anlamlı durmaktaydı ama en temelde dayanağı eksikti. Kimi vakit, diyalektik pergelini eline almış nasıl olduğuna dair daireler çizse de ne varlıkta ne de varoluştaki karşılığı olmayan bir çabanın peşindeydi. Zaman zaman doğruya dair şeyleri düşünce ufkunda yakalasa da usta izafi indirgemeci oluştan uzak, özdeş indirgemeci yöntemi ile doğrusal bir dünyanın resmini çizerken yanlış taraftan bakmaktaydı.

Bilmeye yönelik olan kavramın, anlamın değere dönüştürüldüğü öznellikte bir diyalektik kurgulaması olduğundan habersizdi. Öznelde eril, dirimsel, bütünsel, tek ve biriciklikte olan kavramın/ anlamın diyalektiği nasıl yapılabilirdi? Usta özdeş indirgemeci olan kavramsal yöntemi ile ne kadar doğru olunabilirdi?

Karşıt kavram kıpılarının yeni bir oluşta, kavramda buluşmaları ve yeni kavramın da karşıt belirimleri içinden karşıtını çıkarması usamlaması ile düşüncenin öncelenmesi ile olana bitene bakıldığında; düşüncenin diyalektik usamlamada her an bir oluş içinde aynılıkta kendi olan ve aynı ve başka oluş beliriminde kendine katmış olduğu ile kendini hep geliştirdiği görülür. Burada sorun; düşüncenin kendiliğe öncelenmesi ve düşüncenin kendisi olarak her belirimin, yüklem olması yerine özdeş indirgemeci oluş ile düşüncenin kendi olarak görülmesidir. Sonuçta düşünce kendine kattıkları ile oluşunu Tanrı’da, kendilikte bulması gereken olur. Kendiliğin doğasına özne düzeyde ampirik olarak da bakıldığında, bebekte dahi iki gözden kendi olan bakıyor iken düşünsel etkinlik, kendiliğe yüklem olarak sonradan edinilir. Düşünsel etkinliğin ampirik olarak yadsınması ile sonuçta yadsınamayacak olan kendilik, hakiki varlık olarak hep orada duruyor olarak kendi oluşunda bulunur.

Aslında ise Tanrı, düşünceye öncelenmesi gereken kendilik olması ile düşünceyi de gerçekleşme istenci erki olarak yüklem olması ile edinendi. Tanrı yani öz kendilik hem nur (enerji) oluşu hem de şahıs oluşu ile gerçekleştirdiklerinin, yarattıklarının öznesi olarak var olanların tözü iken nesnel ve öznel iki farklı yönlü olarak değil, kendini nesnel ve öznel oluşunda aynılıkta bütünlük içinde bulandı. Öznel ve nesnel olması yönleri ile kendinde, aynı ve farklı oluş içinde kendine yabancılaşmış olarak diyalektik oluşta, yani fark ve karşıtlıkta kendini de bulan ve olumlayan değildi. Kendiliğinde karşıtlık barındırmadan kendi oluşunu bulan ve kendiliğini gerçekleştirme erkini istenç olarak buluşunda özgürce yaşıyordu. Anlaşılan o ki Hegel; saltık düşünce, usun doğası içinde ideanın diyalektik oluşta gelişimi ve sonuçta oluş içinde görünüş bulması ekseninde felsefesini yaparken mutlak tin anlamında Tanrı'yı kendinde varlık (hem nesnel hem de öznel oluşun aynılığında yarattıklarının tözü olan) olarak hakkı ile tanıyamamıştı. Düşüncenin doğası gereği diyalektik oluş içinde olan bitene, kendi bilincinde ayna tutmaktaydı. Kendinde karşıtı olmadan kendiliğin düşünceye yüklem değil, düşüncenin kendiliğe yüklem olduğundan habersiz, Descartes'in 'düşünüyorum öyleyse varım' deyişinin çizgisinde karşıtlığın doğası içinde oluşta bilinci, düşünceyi varoluşa önceleyerek varoluşu zihninde anlamlı kılma çabasıydı. 'Tin insandır, insan düşüncedir' derken de özdeş indirgemeci yaklaşımında düşüncenin kendiliğe yüklem oluşundan uzaktır. Ayrıca düşüncenin doğasında idenin sadece karşıtlık içinde değil, yüklemelerini içerik olarak görünüşe taşıyan ve farklı çağrışımlar ile anlam bulmalarda tamamlayan kavram çiftlerinde de tamamlanması söz konusu olan değil miydi?

Hegel "Ussal olan gerçeğe ilgilidir, gerçek olan da ussaldır" derken de gerçekliği ussal oluşta aramak gerektiğini işaret etmiştir. Gerçek ise 'her şeyin gerçeği, yalnızca töz değil töz olduğu kadar özne olarak da kavranmaya ve anlatmaya dayanır'; 'töz kendini özünde özne olarak gösterir' demek ile işaret ettiği idi. Düşüncede düşüncenin doğası gereğinde töz ve özne oluş özdeşliğinde görünüş bulduğuna dikkat çekerken doğru gibi görünse de düşüncenin tanrısal bir yüklem olarak

bir etkinlik alanı olduğundan habersizdi. Düşünce kendiliğe özdeş değil, kendilik alanında gerçekleşme erki istenci bulunduğu, varoluşsal düzeyde en temel olanak olarak kendilik alanında kendiliğe yüklem olarak bulunan etkinliktir. Öznelliğe dair gerçekleşen her sıfat, nitelik belirimi ile kendiliğin kendisi değil, kendiliğe yüklem olarak bulunandı.

Tanrı'nın 'kendinde varlık' oluşuna yakın gibi duran bir ifadede bulunmuş gibi görünse de Tanrı kendinde hiçliği barındırmadan kendi oluşunun hem tözü hem de öznesi oluşta her iki durumu başka ve aynı oluşta değil, sadece aynılıkta bulmaktaydı. Düşünce ise Tanrı'nın, kendisinde kendini gerçekleştirme olanağı olan belirimi olması ile kendilik alanını düşünce etkinlik alanı olarak bulurken gerçekleşme erkinde istenç belirimli bir yüklemi olarak edindiğidir. Kendiliğe dair niteliksel belirim olan her gerçekleşme, gerçekleşme erkinde istenç belirimli olarak kendiliğe yüklem olarak edinilir. Her yüklem olarak edinilenin de olumsuzlamanın yapılacağı düşünüldüğünde varlık olarak düşünce, Tanrı ile aynılıkta değil, edimsel yüklem olarak kendiliğe, varoluşa katıldır.

Yüklem olarak edinilen her ne ise hakiki gerçek olan değil, olanak olması gerçekliğini taşır. Yüklem olanlar, kime yüklem ise yüklemi olduklarının hakiki varlık olduğunu işaret eder. Düşünce de bir yüklem olmak ile beraber ampirik düzeyde yadsınması/ değillenmesi söz konusu olur ise hem hakiki varlığa varımın delili hem de en temel yüklem olarak düşünce etkinliği içinde kendilik alanının düşünce alanı olması ile kendiliğin hakikati ile aynalaştığı yüklemi olarak da bulunur. Kendilik düşünce içinde düşünce ile de kendine tanıktır/ tanık olabilir. En temelde ise kendilik, düşüncede değil de şuurlu, dirimsel oluşunda şahıs olan özne olarak kendi oluşunda kendine tanıktır.

Bu durumda iken kendilik, nur oluşu ile kendinde hareket sahibi iken kendilik alanın tamamında sınırsız hareket kabiliyetinde kendiliğini aynılıkta bulur. Kendiliğini kendi oluşun varlık oluşunda zaten bilmektedir. Kendini gerçekleştirme erkini istenç olarak bulması sonucunda ise düşünceyi, gerçekleşme etkinliği olarak yüklem edinisinde bulur. Böylece kendiliğe dair hareket kabiliyeti, kendiliğini

gerçekleştirme olanağı olarak düşünce etkinliği olması anlamında bulunduğu, diğer olanaklarının da gerçekleşmesinin ana nedeni olur.

Düşünce, kendiliğin gerçekleşme erkinde iradeye bürünmesi yani kendiliğin gerçekleşme yöneliminde bulunması ile kendilik alanının düşünce etkinlik alanı olarak bulunmasında gerçekleşendir. Bu gerçekleşme içinde yüklem olarak edinilen düşünce değil, düşüncenin öznesi anlamında töz hem nur hem özne oluşunun aynılığında karşıtlık içinde olmadan yaşamsal/ dirimsel olarak hareket içinde bulunandır. Düşünce, kendiliğin hareket içinde bulunur iken gerçekleşme erkinin istenç belirimli yüklem olarak edinilmesinde, yine kendilik alanında olmak kaydı ile kendilik alanında açık olur... Böylece kendilik alanı hem kendiliği gerçekleştirme alanı hem kendini gerçekleştirirken kendiliğe dair olanaklarını açık etmenin ve bulmanın hem de yaratım alanı olarak bulunan olur.

Düşüncede ilk yaratım, kendiliğin üzerine dönülmesi ile karşıtı olmayan ötekisi olarak bulunmasında gerçekleşir. Karşıtı olmayan ötekisiyle düşünsel etkinlikte sözün edinimi ile düşünce, karşıtı olmayan ötekisiyle aynalaşma düzeyinde ikili oluştta gerçekleşmesinin doğasını bulmuş olarak devam ettirilir. Aynalaşmaya dayalı bu ikili ilişkide karşıtlık aranmamalıdır. Böylesi ikili oluştta özde bir ama farklı oluş belirimi ile karşıtı olmayan ötekisi arasında anlam yaratmak ile gerçekleşen ve anlama dayalı her ilişki, bağıntı kurma ilişkisi olarak usu görünür kılar.

Yaratımda amaca bağlı olarak nesneler edinmek ile de varlıksal alan zemininde varoluşsal alan olarak düşünce, karşıtı olmayan ötekisi ve nesneleri ile kendiliğin gerçekleştirildiği hem alan hem de etkinlikte beliren yüklem olarak bulunur. Kendilik her düşünsel etkinlikte, karşıtı olmayan ötekisi ve nesnelerini düşünsel alanda bir ve farklı oluş içinde hem kendiliğine dışsal hem de kendilik alanında kapsayıcı oluşunda bulur.

Kendilik, düşünce etkinliği içinde kendine dışsal ama kendilik alanında kendiliğinde kapsayıcı olarak bulduğu her ne ise hem içkin olduğu hem

de dışsal bulduğu olarak katmanlı gerçeklik içinde bulur. Düşünce böylesi katmanlı oluş içinde etkinlikte edinilen yüklem olarak edinilmiş olması ile kendiliğin kendinden olarak kendinde yarattıkları ile varoluşunun ana zemini olur. Düşünce, yaratımda veya bilişim etkinliğinde kendiliğin, amaç ve karşılıklı ilişki belirimlerinin sonuçlarına göre erek belirimli hareket etmesi gerçeğinde ise sibernetik ussal oluşu, kendiliğin doğası gereği bulur.

Kendilik alanında kendilikten pay almış olarak düşünce etkinliği içinde var olan her ne ise katmanlı oluşta özde dirimsel ve kendi olması bağlamında düşünceden de hak kılındığı ölçüde pay almış olarak varoluşunu bulur. Düşünsel etkinlik içinde karşıtı olmayan ötekisi bağlamında kendilik, düşüncenin öznesi olarak her yeni var olanın da hakkı olarak verilmiş olur. Bu durum, sınırsız sayıda tekrarlanıyor olma olanağı içinde, düşünsel alanda karşıtı olmayan ötekilerin var olmasını ve bu ötekilerin düşünsel etkinliğe katılmaları ile sürekli kılınır. Böylece bir ve farklı oluşa bağlı olarak düşünsel etkinliğe katılanlar ile içkin ve dışsal olan katmanlı oluş içinde kendilik alanında sınırsız içerikte belirimler ile düşünsel derinlik edinmenin de olanağı bulunmuş olunur. Böylece varlık alanı, aynı ve karşıt olmadan, bir ve farklı oluş içinde gerçekleşmekte olanlar ile düşünsel etkinlik alanı olarak bulunur.

Kendiliğin düşünsel etkinliği içinde karşıtı olmayan ötekisi ve nesnelere dair var olan her ne ise kendiliğin amaçsal belirimleri gereğinde anlam katması olarak da isimlendirilir. Karşıtı olmayan ötekisi ve nesneler, usun doğası gereği isim ile belirli kılması sonucunda hem belirli varlıklar kılmış hem de kişi olarak varoluş verilmiş olması ile özde bir ama varoluşsal olarak farklı kılmıştır. Artık ötekisi ve nesneleri kişi varlıklar olması ile bir ve farklı oluş içinde karşıtı olmayanlar olarak düşünsel ilişkilerde varoluşun gereği olmalarıyla, kendiliğin düşünce etkinliği içinde yerlerini almışlardır. Böylece düşüncenin katmanlı ve sibernetik ussal oluşu içinde karşıtı olmayan ötekisi ve nesneleri ile doğrusal ilişkide olarak doğrusal uslamlama biçiminde düşünce gerçekleşme olanağı bulur.

Düşüncede kendilik, karşıtı olmayan öteki ve nesneleri ile katmanlı bağıntılı oluş içinde sibernetik uslamlamada üç zamanlı oluşta etkinlik içinde bulunur. Böylece kendilik hem düşünceye içkin olan töz hem de düşünce etkinliği içinde bulunacak olandır. Sibernetik ussal oluşta ise kendilik, üç zamanlı zamansal oluşunda tüketilemez gerçekliği sebebiyle zamansal olarak hep aynı oluşunu koruduğu durumu ile üç zamanlı oluş içinde değişmez zamansal oluşta da zamansız olarak bulunur. Kendiliğin bitimsiz oluşu içinde düşünce, bitimsiz zamansal etkinlik olan yüklem belirimi olarak görünüş bulur.

Düşünce, kendiliğin etkinlik yüklemi olarak katmanlı oluş içinde ötekisi ve nesneleri ile gerçekleşir iken kendiliğin kendiliğe mekân oluşunun gereği olarak bulunur. Kendilik, düşünce etkinliğinde aynalaşmayla yine kendiliğe mekân oluşta bulunur. Zaten özde, kendilik kendiliğe mekândır. Kendilik, kendiliğini kendiliğine boyut olarak bulur. Düşünce etkinliğinde katmanlı varoluş beliriminde aynalaşma ile de kendilik, karşıtı olmayan ötekisi ve nesnelerinin de varoluşunun zemini olarak mekânsal oluşun ana nedeni olur. Her an bir oluşta süresiz kılmaya bağlı olarak daim yaratım içinde, nesnelerinin ardışık varoluş etkinliğinde ussal belirimli bitimli zamansal oluşta bağıntılı gerçekleşme olanağında da mekânsal oluş içinde yapısal olarak ussal oluşu bulması ile de kendilikte var olanların varoluşunun zemini olur.

Bitimli zamana aşkın olarak da ilke belirimli içeriklerde kendiliğin, karşıtı olmayan nesneleri ve ötekisi olanları ile ilişkide ayrıca var olanların birbirleri ile bağıntılı oluşu içinde isimlendirme ile kimlik ediniminde hem düşünce alanında bütünlük korunur hem de nesnelliğe aşkın olgusal olanın zamansal oluşu içinde, kendiliğe dair zamansızlık anlam ve değer yüklenmiş olarak bulunur. Böylece karşılıklı varoluş da düşünce zemininde bağıntılı oluş içinde ussal olunması ile yakalanmış olur. Bu durumda düşüncenin katmanlı oluşu içinde hem düşünceye içsel hem de kendiliğe dışsal duranlar ile düşünce, iç ve dış nutuk edinimi ile gerçekleşme olanağı bulur.

Düşüncenin nesneleri; kendilik alanında kavramlar ve imgelerdir. Kendiliğe dışsal kılınanlar olarak da biçim ve içerik bağıntısında görünüş

bulanlardır. Dil ise kendiliğe dışsal kılınan ile kendilik arasında, düşüncenin ussal olarak yapısal kılınmasının gereği olarak bulunur. Yaratılmış gerçekliğin zemini olarak da anlam ve değer yüklemeleri ile kendiliğin kimlikte görünüş bulması ve kimlikte yaratılmış gerçeklik edinimi ile varoluşun anlamlı kılınmasının da ana rolünü üstlenir.

Dil ile bağıntılı oluş içinde düşünce, us formasyonunda görülür iken kendiliğin içkin olduğu ama dışsal kıldıkları ile katmanlı oluş içinde süreksiz oluşa bağlı olarak etkinlikte var olanların etkinliği üzerinden kendiliğin içinde olarak bulunacağı alan olarak vücut kazanır. Böylece çoklu katmanlı oluşun yakalanması ile kendiliğin içkin olduğu ama içinde bulunacağı ayrıca bir ve farklı oluşun korunması sebebiyle varoluşunu bulduğu tinsel olan mekânsal alan olur.

Düşünceyi kendiliğinde bulan her ruh, böylesi varoluş içinde Tanrı'nın düşünce etkinliğinden pay almış olarak Tanrı'nın düşünsel alanında varlık bulur. İnsan düşünceyi böylesi oluş içinde bulur iken düşünceye içkin düşünce içinde kendiliğini, bilişe dair anlam ve değer buldukları ile hep yeniden yaratır iken aslında düşünceyi, her an yaratıldığı Tanrı evi olarak bulur. Düşündüğünde anlam vereni, anlam yaratan Tanrı olduğu içindir ki düşüncede, düşünceye içkin düşünce içinde Tanrı ile de buluşması olanaklı kılınmıştır. Buluşma gerçekleşir ise karşıtı olmayan ötekisi olarak Tanrı ile, dilin varlık aynası olması nedeni ile aynalaşma düzeyinde kavuşulmuş olunur.

Miraç hadisesi de sadece âlemler seyri değil, düşünce evinde Tanrı ile buluşmanın olanaklı olduğunun anlamını da taşır. Yeter ki düşünce, Tanrı'yı düşünürken Tanrı'ya yükselmenin bir aracı olarak bulunmuş olunsun. Karşıtı olmayan ötekisi ile düşüncede buluşmanın başlangıcı ise hakiki olarak dua edilmesi ve varoluş derdine düşmüş olanın soru sormak ile cevap arayışında bulunmasıdır.

Dua, kabulü ile Tanrı varlığının hem ispatı hem de O'na muhabbetin, imanının artmasını sağlar iken Tanrı'yı düşünmeyi olanaklı kılar. Varlığa, varoluşa dair samimi olarak doğru soru sormak ise doğru cevap edinimleri ile gerçeğe kapı aralanır iken Tanrı ile buluşmaya doğru yol kat edilmesine sebep olur. Tanrı'ya ulaşmak, buluşmak derdine -aşk

ile- düşülmüş ise sonuçta elbet düşünce evinin kapıları sonuna kadar aralanmış olarak düşünce evinde Tanrı ile buluşmak söz konusu olur.

Belki, kendiliğe içkin ama kendiliğe dışsal doğada, süreksizlik içinde varoluşun nasıl olduğunu sorgulayan, merak eden İbrahim ve Üzeyir nebi gibi doğadan yankılanan Tanrı'nın sesini buluruz. Tanrı'nın içkin ve etkinlikte içinde bulunacağı düşünce alanı olan doğada kendiliğin dünyasına yükselmiş olarak Tanrı ile buluşabiliriz. Belki, İsa nebi gibi kendiliğin içkin olduğu ve içinde bulunacağı düşünce evinde, karşıtı olmayan ötekisi olan Tanrı'nın sesini, samimi olmamız doğrultusunda merak ettiklerimize anlam veren olarak düşünce dünyamızda yankılanıyor olması ile bulabiliriz. Kendiliğin içkin olduğu ama içinde bulunacağı, kendiliğe içkin ama kendiliğe de dışsal olarak düşünce dünyasında, düşünceye içkin ama düşünce içinde kendiliğe dışsal oluştta Tanrı ile buluşabiliriz. Anlamın idealar ile istenç belirimli olarak gerçekleşme erkine bürünmesi ile de düşüncede yorumlama gücünü ifade etme biçiminde bulabiliriz. Belki de Muhammed Mustafa gibi hem doğada, doğaya içkin ve etkinlik içinde hem de düşünceye içkin ve içinde bulunacak Tanrı ile, kendiliğe içkin ama düşüncede dışsal olarak karşıtı olmayan ötekisi oluştta nesnelliğe aşkın tevhid görüşü ile buluşabiliriz. Muhammed Mustafa gibi, kendiliğe içkin ama katmanlı oluş içinde beliren düşünsel alanlarda (doğa ve tinsel olan) kendiliğe dışsal buluşulacak olunan Tanrı'yı, katmanlı birlik içinde olunması sebebiyle hakkı gereği ile yaşama çabasında bulunabiliriz. Kendilik Tanrı'da bulundu ise düşünceye içkin düşünce içinde, doğaya içkin doğa içinde etkinlikte olarak temaşada Tanrı'yı yaşarken anlayabiliriz. Olmuş olması, olabilir olduğunun emsalini taşır. Belki de olması gereken bundan ibarettir.

Böylesi katmanlı oluş içinde Tanrı ile yaratılan, nefsi emmareye -kulun şeytanına- inat ötekisi olmayan yakınlıkta, yabancı olmayı geride bırakmış olarak buluşabilir. İnsan olarak Tanrı'ya veya doğduğumuzdan itibaren doğaya yabancı durmamız, onlar ile karşıtlık içinde olduğumuz anlamını da taşımaz. Katmanlı varoluştta ikili birlik içinde bulunduklarımıza yabancı olsak da karşıtımız değıllerdir.

Buluşmak gerçekleşir ise yabancı duran ötekisi, yabancı olmayan Tanrı ile buluşmuştur. Böylesi katmanlı oluş içinde buluşmak, formel mantık veya diyalektik mantık ile değil, sibernetik ussal oluşa da aşkın, katmanlı ve girift mantık anlayışının düşüncede yapısal kılınması ile anlaşılabilir. Katmanlı ve girift mantığı ussal olarak yapısal kılmak için ise içkin, içinde, dışsal, yüklem, çoklu gerçeklik, nesnel izafiyet, izafi indirgeme, aynalaşma, kapsayıcılık, etkinlik, etkinlikte görünüşe gelmek, eylemde aşkınsal oluş, vb. kavramlara bağlı olarak düşünmek gerekir.

Buluşmak ise böylesi katmanlı ve girift oluş içinde karşıtı olmayan ötekisi ile sibernetik ussal oluşta gerçekleşen spekülatif yani aynalaşma mantığı içinde değerlendirilmesi gerekir. Düşünce de aynalaşmak ise kendiliğin, düşünceye içkin düşünce içinde ötekisi ve nesneleri üzerinden hep yeniden kendine dönmesi anlamını taşır. Tanrı için bu durum, bir bilme eylemi olmaktan öte, kendini görünüşe taşıma mantığını kurgulaması ve yapısal kılması ile görünüşe gelme etkinliğidir. Kullar için ise bu durum hem bir bilme etkinliği içinde olmak hem de görünüşe gelen Tanrı ile varoluşu anlamlı bulmak anlamını taşır/ taşımalıdır.

Buluşmak gerçekleşir ise düşüncenin kendilik dünyası oluşu içinde gerçek; tende, görüngülerde, dil, imge vb. düşünce nesnelerinde değil, kendilikte bulunmuş olur. Düşünce nesneleri, Tanrı ile buluşmanın, anlam ve değer bulmanın, anlamlı ve değerli kılmanın vasıtası olarak düşünce dünyasında yerlerini alırlar. Gerçek, kendiliğe ve anlama dair olarak düşüncede bulunur; düşünce nesneleri ise gerçeği görünüşe taşımanın gerekleri olarak düşünce dünyasında yerlerini almışlardır.

Tanrı'nın düşünce âlemlerinde her ruh, kendilik olarak kendini bulur iken bulunduğu dünyanın içinde düşünce etkinliği içinde Tanrı'nın düşünce etkinliğine katılmak zorunda kalır. Önemli olan ise bir ve farklı oluş içinde böylesi etkinlikte, sibernetik ussal oluş ile ilk ve erek neden olan Tanrı ile düşüncenin etkinliği içinde buluşabilmektir.

Birbirine içkin ve dışsal -katmanlı- oluşta buluşmak eylemi, ancak bir ve farklı olunmasında, düşüncenin katmanlı oluş etkinliği içinde

olanaklıdır. Böylesi katmanlı oluşta içsel derinlik edinilmiş olarak karşılıklı aynalaşmak ile varoluş birlikte, karakter ve kimlik edinimleri ile değer belirimli anlamlı kılınması olanağında gerçekleşir. Bu durum kendiliğin, karakter ve kimlikte değer belirimli anlamlı kılınışında öznel düzeyde yaratılması olanağının edinilmesidir. Böylesi oluş içinde bu durum, birbirini bilmekten veya kendiliğini bilmekten daha çok, birbirleri ile tinsel/ öznel oluşta kendiliğin gerçekleştirilmesi düşünsel etkinliği içinde, varlık olması bakımından değil, varoluşsal belirimde olarak hep yeniden yaratılması fırsatını verir.

Kendiliğin, karşıtı olmayan ötekisi ile hep yeniden deneyimlenmesi, dilde karşılık bulurken aynalaşmak kaçınılmazdır. Her aynalaşmak ise hakiki varlık olma anlamında kendiliği bilmek değil de kendiliğin olanaklarına dair kendini bulmak, anlamak ile derin bilişte kendini bilmek anlamını taşır.

Düşünce, töz anlamında varlıksal olarak karşılığı olmayan olsa da tinsel düzeyde varoluşsal olan yüklem olması ile edinilir iken kendiliğin kendini gerçekleştirme istenç belirimindeki süreklilik gereği ile sürekli kılınmış olanak olarak devamlı kılınır. Kendini gerçekleştirme erki, istenç olarak belirdi mi varoluşsal gereklilik olarak susturulmadan, birçok biçimde ve ussal belirimlerde devam ettirilir. Sibernetik ussal oluş içinde gerçekleşirken de karşıtı olmayan öteki ve nesneleri ile ilişkide kendiliğin, yüklem edindikleri üzerinden kendini gerçekleştirirken ve yaratımda bulunurken üç zamanlı bilinçli olmayı bulması ile düşünce, artık yapısal kılınır.

Kendilik öz nitelik olarak kendinde şuurlu, dirimsel şahıs olma özelliğinde bulunurken, kendini gerçekleştirmek ile yüklem olarak bulduğu sıfatlarını ve nesnelerini var ederken de sibernetik ussal düşünme olanağında olanaklarını görmüş olması ile bilinçli olmayı bulur. Karşıtı olmayan öteki ve nesneleri ile ilişkide de nesnesinin bilgisi ile bilinçli oluşta bulunur. Varoluşsal olarak sürekli olmanın gereği olarak da ilkesel olan ahlaki belirimleri ile de öznelliğine dair bilinçli oluşta kendini bulur.

Tanrı'da kendiliğin, düşünce etkinliğinde yaratım alanı olarak da bulunmasında var olan her ne ise bir ve farklı oluş içinde karşıtı olmayan ötekisi ve nesneleri olması ile ilişkide varoluşsal değer olarak bulunur. Böylece düşüncede amaca bağlı her var olan; değer yargısal ilişki biçiminde görünüş bulur iken kendiliği karşıtı olmayanlar ile gerçekleştirmenin ilkeleri olan iyi, doğru ve güzel idealarının gerçekleşme erkinde düşünsel etkinliğe katılımları ile ahlak biçimsel varoluşu gerekli kılmış olarak düşünsel alan içinde var olur.

Karşıtı olmayan ötekisi ve nesneleri ise düşünsel ilişkide istenç belirimlerinin artması ile sınırsız sayıda çoğaltma olanağı içinde var edilir. Ancak karşıtı olmayan ötekisi ile olan ilişki içinde düşünce, kendiliğin parçalı olmaması için sürekli kılınır. Karşıtı olmayan varoluş nesneleri kendilikten aldıkları pay kadarı ile dirimsel oluşa sahip olarak yeni özneler anlamında ötekiler olarak düşünsel alanda yerlerini alırlar. Çoklu oluş içinde düşünsel ilişkide amaca bağlı erek belirimine göre anlam ve değer belirimleri ile yer edinirler iken sözün bağlam olarak bağlayıcı olması gereği isimlendirilmeleri ile karşıtı olmayan ötekiler olarak düşüncenin katmanlı yapısal oluşu içinde varoluşsal alanı doldurmaya başlarlar.

Düşünsel ilişkide öz kendilik ve karşıtı olmayan ötekiler arasında isim ile belirli kılınmış bir dünyada ilişkilerde hem karakter hem de kimlik belirimleri ile parçalanmamış bir dünya kurmanın da olanağı edinilmiş olunur. Her karakter ve kimlik edinimi, değer yargısal edinilir iken ahlak biçimsel olarak öznelliğe dair bilinçli oluşun nesnesi olur. Özde birlik hep korunmakta olduğu için ve karşıt kılmadan ötekileri ile de isim belirimli ilişki sürekli kılındığı için ahlak biçimsel olarak varoluş, düşüncede bütünlüğün bulunmasının ve sürekli kılınarak korunmasının gereği olarak edinilir. Ahlak, düşüncede karşıtı olmayan ötekisi ve nesneleri ile parçalanmış bir dünyada olmadan karşılıklı ilişkide aynalaşarak tinsel/ öznel anlamda varoluşu sürekli kılmanın gereği olarak artık kendiliğe yerleşik kılınır. Ahlak bundan öncesinde ise kendiliğe yüklem (düşünce, irade, bilme, konuşma vb. sıfatlar) olarak edinilenlerin sürekli kılınması ile varoluşa dair nesnel ahlak belirimi olmaları ile bulunmalarında zaten edinilmiştir. Karşıtı olmayan ötekiler

ile düşünce etkinliği içinde karşılıklı aynalaşmaya dayalı olarak değer yargısal belirimli özneliliğin ahlakı ise hem karakterde ve kimlikte kendiliğe giyilen hem de değer biçimsel düzeyde kendiliğin, aynalaşma içinde görünüş bulmasının ve kimlik beliriminde varoluşsal düzeyde yaratımının gereği olarak edinilir.

Varoluş karşılıklı değer belirimli olarak olanaklı kılındığında, ahlak biçimsel olarak kendiliğin gerçekleştirilmesi kaçınılmazdır. Her türlü ahlak biçimsel oluş içinde varoluş, karşıtı olmayan ötekisi/ ötekiler ile aynalaşma mantığı içinde gerçekleşir. Ortak yüklemelerde buluşmak, adalet gereği ile gerçekleştirilenlerin sonucu ile yüzleşmek, dilin aynalaştırıcı gerçekliği içinde bulunmak vb. aynalaşmanın hem bilgibilimsel hem de ahlak biçimsel olması gereğine tanık kılar.

Yani düşüncenin ilk aşamalarında kurgusal anlamda diyalektik, karşıtı olmayan ötekisi ve varoluş nesneleri ile ilişkide görülmez. Düşünsel ilişkide kendilik, nesneleri ile olan düşünsel ilişkisinde kendiliğe örtünmek anlamında gerçekleşir ve ötekiler ile karşıt belirimli ilişkiler içinde bulunduğu ise nesnelerinde kendiliğe yitik gerçekleşme etkinliği olarak bulunulur. Bu da Tanrı'da ve üst âlemleri olan asıllar göğünde değil, aşağı âlem anlamında Tanrı'nın düşünsel alanı içerisinde düşünce etkinliğine katılımcı olduğumuz doğanın koşulları ve yapısı içinde, varoluşsal bir etkinlik olarak bulunur. Böylesi etkinliğe içkin olmasına rağmen Tanrı için karşıtı olan ötekiler anlamında diyalektik oluştta bulunmak, bir ve farklı oluş içinde olanaklı değildir. Düşünsel alanda düşüncenin öznesi olan kendilik özde aynılığını korurken, bir ve farklı oluş içinde ötekilerinin varoluşunu da olanaklı kılar iken çoklukta ötekileri karşıtı olarak bulmaz. Düşüncenin sibernetik ussal doğası gereği de amaca bağlı erek beliriminde düşünsel alanda yer edinen her ne ise anlam ve değer içeriğinde varoluş bulurken karşıtı olmayan ötekiler olarak düşünsel etkinliğe katılmış olurlar.

Hegel için varlık, ideanın diyalektik oluş içinde ussal devinimde açılımları ile karşıtlığın aşılmış birliğinde kendisine kattıkları ile hep oluş içinde ereğinde tamamlanması gereken olarak bulunandı. Bu ifade

doğru gibi görünse de kendinde tam olanın kendini tamamlaması değil, kendinden açılan yüklemeleri ile karşıtlık içinde olmadan kendiliğini tavır belirimlerinde çeşitlendirme ve farklı kıldıkları ile ilişkisinde karşıtlık içinde olmadan kendisini karakter ve kimlik belirimlerinde ahlak biçimsel olarak her an değişken tavır belirimlerinde yeniden yaratması söz konusu olmalı.

İnsan düşüncesinden de bakıldığında anlam ve değer bağlamında varoluşa nesne olarak bulunan içinde insan, varoluşsal etkinlik alanına kattıkları ile karşıtlık içinde olmadan bir ve farklı oluşun belirimlerini koruyarak kendi içinde gelişen tavır belirimlerinde ahlak biçimsel olarak varoluşu ve gelişimi içinde kendini bulandı. Tamamlanma, kendiliğin tekil düzeyde tam olması nedeni ile varoluşsal bir etkinlik içinde bulunandı. Böylesi bir tamamlanmada ise karşıtlık içinde olmadan, karşıtı olmayan ötekiler ile hem düşünsel hem de ahlak biçimsel düzeyde varoluş, değişken ilişkiler içinde bitimsiz olarak bulunabilirdi. Diyalektik ise düşünsel olarak gelişimin gereği olsa da düşüncenin en temel özelliği değil, kendiliğin karşıtı olarak sonradan edinilen ötekinin düşünce etkinlik alanında yerleşik olarak bulunması sonucunda gerçekleşme olanağı bulandı. Düşünce en saf hali ile kendiliğe anlam ve değer belirimlerinde katılanlar ile karşıtlık içinde bulunmadan kendiliğin gerçekleştirildiği bir yüklem, etkinlik olarak bulunulandı.

Kendinde varlık olarak kendiliğin kendisini yeniden yaratması ise aynı olmadığı ama bir olduğu, tekil ve tikel belirimli farklı oluşu ile görünüşe getirdiği ama karşıtı olmayan ötekisi ile mümkün olmalı. Bu durum karşıtlık içinde değil, spekülative yani karşıtı olmayan ötekisi ile aynalaşma içinde varoluşu ortak gerçeklik olarak bulmaktı. Varlık olarak kendinde varoluş değil, ötekisi ile ilişkide kendiliğe yüklem olarak edinilen karakter ve kimlik edinimi ile varoluştı. Böylesi varoluş ise ortak gerçeklik olarak bulunandı. Bu durum kendinde varlık olarak bir tamamlanma değil, varoluşsal olarak kendiliğe karşıt belirimli olmadan etkinlikte beliren yüklemeler olarak karakter ve kimlik edinmekte kendiliğin açılımıydı. Bu durum varoluşa dair bir tamamlanma olarak da görülecek ise olanaklarının açılımında, ötekisi

ile diyalektik içinde olarak değil, aynalaşmada olarak hem ilkenin anlam, değer, duygu karşılıklarında açılımı hem de karakter ve kimlik edinimi içinde kendiliğe yüklemeler edinilmiş olarak gerçekleşti. Bu da ideanın gelişimi olmaktan daha çok kendiliğin gelişimi olarak görülmesi gerekendi.

Yaratım, enerjinin/ nurun kendinde varlık oluşu içinde çekim ve bozunum arası gerilimler içinde amaca bağlı sibernetik oluş içinde varoluş eşikleri var ederken diyalektik oluşa da haiz olarak gerçekleşse de karşıtı olmadan ötekisi ile varoluş, diyalektik devinim içinde olmadan gerçekleşti. Kendiliğin etkinlik alanı olarak düşüncede kendiliğin, karşıtı olmayan ötekisini var kılınması üzerinden gerçekleşmesinde de buna bir tespit olarak tanık olunabilir. Kendiliğin düşünce de böylesi varoluşa gelme biçimi, bir ve farklı oluş içinde, karşıtlık ilişkisinde bulunarak değil, aynalaşma durumunda gerçekleşir.

Hegel özdeş indirgemecidir ve düşünceye yüklem olarak öznelliği önceler. Varlık ve varoluş belirimlerinde karşıtı olmadan kendinde çeşitlenen bir Tanrı'dan uzak düşünür. Ayrıca yarattıklarıyla ilişkisinde değer belirimleri ile karşıtlık içinde bulunmadan kendisini Tanrı ve diğer karakter ve kimlik belirimlerinde ereğinde yaşayan, görünüşe taşıyan bir Tanrı söz konusu olmalıdır.

Hegel 'gerçek olan tamamlanmalıdır' der. Varlık olarak kendinde tam olanın tamamlanamayacağından uzak, kendisinde tamamlanması gerekeceğinden anlaşılan o ki habersizdir. Her yüklem olarak edinilen anlam, değer, duygu, karakter ve kimlik edinimi dahi erek belirimli yaşanırken yüklem edinimleri olarak varlıksal değil, varoluşsal tamamlanmalar olarak görülse de karşıtı olmayan kendilik için, kendi içinde diyalektik oluşta edinilen değildir. Varoluşsal olarak karşıt gibi görünen karakter ve kimlik durumları olsa da kendilikte bunlar karşıtlık taşımadan çeşitlenme olarak yaşanılır. Zaten edinilen yüklemeleri yaşamak, kendilik içinde karşıtlık içinde bulunmadan varoluşunu bulmak ve yaşamaktır.

İdea, kavram ise anlamın doğası gereği eril, dirimsel, biricik oluştta bütüncül, tümel iken nasıl tamamlanması gerekirdi? Diyalektik oluş içinde ideanın anlamına dair gelişimi sadece diyalektik oluş içinde değil, ideanın diğer görünüşe gelme kurgul biçimi olan kavram çiftleri ile de olanaklıydı. Gelişim ise ideanın tamamlanmasından daha çok kendinde anlam olarak tam olan ideanın farklı biçimlerde açılımı ile çeşitlilik içinde zengince görünüşe gelmesiydi. Gerçek ve batıl olanın diyalektiği sonucunda gerçeğin hem ampirik hem de pragmatik düzeylerde açık olması sonucundan bakılır ise gerçeğe dair idea, her türlü çatışkı ve engele rağmen gerçekleşti. Çatışkı ise ilkeye dair ideanın hem görünüş bulması hem de tarihsel oluş içinde tesis edilmesi gerektiğinin açılımıydı. Kavram çiftlerinde ise anlamdan yana birbirlerinin içeriğini tamamlaması değil de içeriğe dair olanın çağrıştırılması ile anlaşılması anlamında birbirlerini tamamlamaları söz konusu oladı. İdeanın görünüşe gelme biçimleri ile açılımı, ilişki belirimlerinde öznelde, kültürde, medeniyette tesis edilmesi, ilkeye dair diğer idealar ile nesnel bağıntılı oluş içinde karşılıklı anlam çiftleri ile de anlam çeşitlenmesi ile zenginleşmesi gerçekleşti. Gelişimden kasıt ideanın öznelde, kültürde, medeniyette tesis edilmesi ise elbette bir yönü ile doğruluk payı vardı ama diyalektik oluş içinde ideanın tesis edilmesi, bir tamamlanma değil, erek belirimli olanın varoluşa yerleşik olarak açılım ve çeşitlenmesiydi. Kendilikte ise idea, düşüncede gerçekleşirken bir yüklem olmaktan öte değildi.

Tanrı ise kendinde kendi ile diyalektik oluş içinde olan bir varlıksal durumda bulunmaktan öte, kendiliğinden töz ve özne oluşundan bir şey kaybetmeden nesnel diyalektik ile yaratımda var olanları oluşa taşımak ve sibernetik diyalektik oluş içinde de kendisine erek belirimli olması ile varılmasına, var olanların kendisi ile tamlığını bulmasına olanak vermekteydi. Böylesi oluş içinde sadece diyalektik ile değil, her idea da dahil olmak üzere her var olanın karşıtı olmayan ötekisi ile çift oluşunda tamamlanırken kendisine erek belirimli olarak varması ve kendisini, kendisinden alınan pay kadarı ile hakkı gereği kadar yaşamasını olanaklı kılınmıştı. Her şey diyalektik oluş içinde anlamlı kılınacak diye bir kaide de yoktu.

Ayrıca kavramın tarihsel olarak ihtiyaca veya bağıntılı olduğu olgulara göre anlam içeriği ile yüklem alması söz konusu olsa da kavram hangi içerikte kullanılmakta ise içerik olan anlamının biricik oluşunda yüklem almadığı da tarihsel olarak görülmekteydi. Biricik olan ideanın, karşıt idea ile aynı ve başka oluşta yeni bir idea da buluşması mümkün müydü? Düşünceyi kendisine bir yüklem olarak bulan Tanrı, anlaşılan o ki yüklem almayan özler var etmişti. Kendiliğe yüklem olabilen ama yüklem almayan özlerin karşıt oluş içinde yeni bir kavramda özdeş ve başka oluşta buluşması söz konusu dahi olamazdı.

Dil bilgisinde dahi ‘ellerim, düşünüyorum, görmekteyim, ismim vb. ifadeler de görüleceği gibi özne, yüklem kazandıkları ile kendisini ‘ayrı değil aynı da değil’ oluşta bir ve farklı olarak karşıtlığı içermeyen kendini görünüşe taşımaktadır. Kendiliğin böylesi görünüşe taşınmasında dahi özne düşünceye yüklem değil, düşünce özneye yüklemidir. Dil kendiliğin ve kendiliğe yüklem olarak beliren usa, düşünceye yerleşik görüngüsü iken dil üzerinden düşünülerek dahi bu gerçeğe tanık olunabilirdi. Dilin böylesi gerçekliği içinde aynı değil ayırda değil oluşta bir ve farklı oluş içinde karşıtlık değil, kendiliğe yüklem ile aynalaşmak kaçınılmazdı. Dilin spekülatif yani aynalaşmaya dayalı böylesi gerçekliği içinde düşüncede dahi özdeş indirgemeci değil, izafi indirgemeci oluş içinde ifade biçimi kazanıldığı görülmektedir.

Anlaşılan o ki ‘her olumsuzlama bir olumlama’dır’ diyen yadsıma öncelikli olumlama varımda olarak sonuçta olumsuzlamayı olumsuzlayan Hegel, yanlış yerden ve yanlış yargıda bulunması ile yanlış yöntem kullanarak oluşun doğasını çözümlemeye başlamıştır. Hegel oluşu, varoluştan ve varoluştaki etkinlik alanlarından hareket ile kurgulamıştır, hakikatinden değil.

Oluşun hakikatinden, öz varlık olarak kendilikten, mutlak ilke referansından itibaren kurgulanmış diyalektik oluşta ise yüklemelerin yadsınması sonucunda, başka ve aynı olarak değil de kendinde aynı oluşun tekil gerçeğinde, tözü sadece kendi olan öznenin kendiliğine

varım amaçlanır. Kendiliğe varımın sonucunda ise yüklemlere geri döndüğünde, yüklemelerin hakikat değil, hakikate yüklem olarak kendini gerçekleştirmenin olanakları ve görünüşe taşımanın nesneleri olduğu görülür. Bu anlamda oluş, diyalektik oluş değil, diyalektik oluşa aşkın hakikatin görünüşe gelmesinin belirimi olarak bulunmuş olur.

Oluş, varlık ve hiçliğin, töz ve öznenin aynı ve başka oluşunda aşılmış olarak varlık değil, nesnelliğe aşkın (öte anlamında değil, üzerinde anlamında) olarak varoluşsal etkinlikte kendini sıfat ve isim yüklemlerinde görünüşe taşıyan hakikatin etkinlikte görünüşe gelmesidir. Olguların oluşta, harekette bir kılınması ise hakikat değil, oluşu yüklem kazanmış hakikat olarak görme sanısında bulmaya nedendir. Gerçek hakikat ise kendiliktir... Kendilik ise her an bir oluş içinde yüklemeleri üzerinden kendisini görünüşe taşır. Oluş, hakiki varlık olan kendiliğin kendisi değil, kendiliğinin yüklemeleri ve nesneleri üzerinden etkinlik belirimi olarak görünüşe gelme olgusudur.

İşte tevhid, yüklemeleri hakikat zan etmek değildir... Her an böylesi oluş içinde etkinlikleri ile kendini yüklem belirimleri üzerinden etkinlikte görünüşe taşıyan kendiliğe tanık olmaktır. Yani nesnel olgusal bulunuş içinde görülen var olanlara, etkinlik yüklemeleri üzerinden aşkın olarak görünüş bulan hakikate, tanık olmaktır. Karşıtlığın aşılmış birliği de hakikat değil, karşıtlığa aşkın etkinlik üzerinden görünüşe gelen kendilik hakikatin kendisidir. Öznesi olduklarının hakikati olmuş olarak etkinlikte görünüş bulan kendiliğe yüklemlerinde çeşitlenmesi üzerinden tanık olmak ise tevhitir. Tek başına etkinliğin kendisi yani oluşun, hareketin kendisi ise hakikat değil, hakiki varlık olanın belirimidir. Yani hareket, bir varlığın hareketi olarak var iken kendi başına varlık değildir.

Sonuçta her yüklem yadsındığında, kendilik, doğası gereği yadsınamaz biricik oluşta bulunan olur. Hareket ise kendiliğin, varoluşunun doğası gereği bulunduğu en temel belirimlendendir. Başlangıcında nurun, kendiliğin doğası gereği yüklem değildir ama nurun/ kendiliğin varlık oluşunun bir belirimi olarak varlığı olanaklı olandır. Sonuçta ise istenç

belirimi olarak bulunduğunda, bütün olanakların yüklem olarak edinilmesinin olanağıdır.

Sonuçta ötekisi olmayanın görünüş bulması üzeri, ötekisi olmayanın hakikati olarak hakikat, etkinlikte görünüş bulduğunda hakikat olma özelliği taşır. Ancak, bu durum karşıtlık ilişkisinde değil, karşıtı olmayanların varoluşu üzerinden görünüş bulan bir durumdur. Hakikat sahibi için ise kendisini tevhid ile bulmak, bilmek söz konusu değildir... Hakikati olduğu var olanların üst gerçeği olarak kendisini tevhitte bulmaları için tevhid, bir orta yol olarak varoluşun ötekisi ile olanaklı olduğunun anlamını taşır. Yani hakikat kendisinde olunan aşkın gerçeklik olarak tevhit ile bilinmesi, bulunması olanaklı olandır. Her daim, karşıtı olmayan ötekisi ile varoluş bulunduğunun gerçeğini taşır.

Celal-cemal, özne-nesne vb. çift belirimleri ise yeni bir oluş durumunda birlemek veya düşünce, irade, doğa vb. öznel ve nesnel yüklemeleri birlemek tevhid değildir. Tevhid, bu yüklemeler üzerinden etkinlikte olan Tanrı'ya, öz kendiliğe özne oluşunda tanık olmaktadır. Yani tevhid, ussun nesnelliğe dair teorik uykusunda yargı belirimi olan birleme değil, bir olana etkinliği içinde ampirik ve pragmatik sonuç verileri üzerinden tanık olmaktadır. Karşıtı olmayan ötekisi ile Tanrı'nın buluşmasıdır. Tanık olan ve tanık olunan, erekte bulunan ve ereğinde yaşanılan olmak kaydı ile katmanlı gerçeklikte karşıtı olmayan ötekisi ile karşıtlığa bağlı olarak değil, aynalaşmaya bağlı olarak ikili birlik içinde bulunandır.

Zaten iman, karşıt olmayan ikilikte buluşmaya neden değil midir? Bu anlamda tevhid en yüksek düzeyde kimlik edinimi ile -karşıt değil-karşılıklı varoluşta aynalaşmaya bağlı görünüşe gelmeyi anlam olarak içerir. Karşıtı olmayan ötekisine tevhitte her daim ihtiyaç vardır. Kimlik ise nesnelliğe aşkın kendiliğin, özdeş indirgemeci olarak var olanlar dahilinde nesnelleştirilmesi değildir. Nesnelliğe aşkın kendiliğin, her an bir oluşta yüklem alması anlamında edinilendir. Dilde ise kimlik, yüklem almış kendiliğin nesnel kılınmasının gereği olarak bulunur. Bu anlamda kimlikte nesnellik, sadece karakter yüklemine dilde de yüklem almış olması ile nesnel olanın ve harekette oluşun öznesinin

görünüŖe taşınmasıdır. Her görünüŖe taşınmada ise karşıtı olmayan ötekisine veya karşıt kılınanların ilişkisine ihtiyaç vardır.

Bu anlamda tevhid, teorik düzeyde gelenekte süregelen vahdeti vücutçu anlayışta ki gibi var olanı/ ötekini söz de şirk koŖmamak adına yok saymak değildir... Ayrıca bir olan ile, özdeş indirgemeci olarak var olanları veya yüklemelerini birlemek de değildir. Tevhid, etkinliğı içinde etkinlik belirimlerine göre Tanrı ile, ötekisi olarak var olanın sezgisinde ve dilde aynalaşmak sonucunda ve erekte olanın erek belirimine göre yaşanması anlamında birliğine tanık olmak anlamını içerir.

Bu da şirk koŖmak değıl, varoluşun ortak bir gerçeklik olduğıunun anlamını taşır. Kimlikte görünüŖe gelmekten bahsedilmekte ise bu şarttır. Zaten yaratmak demek, Tanrı'nın Vahid olması ve dengi olmaması sebebi ile karşıtı olmayan ötekisini ve nesnelerini var etmek anlamını taşır. Var isek varoluşu hiçlemek veya aynı değıl ayrı da değıl oluşun gerçeğinin dışında sadece özdeş indirgemeci olarak bir olan ile birlemek çabası, usun teorik uykusunda bulunmak olduğı içindir ki hakikate kıyasen bir anlam taşımaz. Hiçlemek ve sonuçta aynı kılmak anlamında birlemek düşüncesi, katmanlı varoluş içinde olanaklı değıldir. Tanrı sonuçta karşıtlığın aşılmış birliği veya oluşun kendisi değıl, kâinattaki etkinlikte oluşun içinde bulunması gerekendi. Hakikatin, varoluşun ortak gerçeklik taşıması üzeri katmanlı ve girift oluşta aynalaşmakta belirmesi referans alındığında, hiçlemek ve birlemek ussal yaklaşımı bir zorlama olmaktan ibarettir.

Bu durumda mutlak anlamda hiçlemek veya mutlak anlamda özdeş indirgemeci olarak birlemek varoluşu anlamsız kılar iken kendi içinde çelişen bir ironi olmak ile beraber, hakikatin belirmesi durumu referans alındığında tutarlı bir anlam taşımaz. Bu durumda mutlak hiçlemek veya mutlak birlemek yerine, varoluşun ne için, nasıl ve sonuçta nereye doğıru gittiğı ile ilgili olunması daha doğıru olur.

Tevhidin gereğinde ise yüklemeleri mutlak düzeyde hiçlemeden sadece yadsımak ile hakiki varlık olan kendiliğe ulaşmak ve sonuçta yüklemeleri mutlak özdeşlikte değıl, içkin olunan ve etkinlikte olarak içerilmiş olunan yaratılmış gerçeklikler olarak bulmak olması gerektir. Hep

oluş içinde var olanlara aşkın kendiliği karakter ve kimlik belirimleri ile bulmakta isek hakiki varlığın ve var olanların oluşta mutlak birlenmesi değil, oluşa içkin oluş içinde bir olan olarak yaşanması söz konusu olmalıdır. Yaşamsal olan düşünsel etkinlik içinde ise usun teorik uykusunda uyanmış olarak nesnel olgusalığa ve karşıtlığa aşkın olarak karşıtı olmayan gerçeklikte yaşanılmaktadır. Bu anlamda izafi indirgemeci olarak aynı değil ayrı da değil anlayışına ihtiyaç vardır.

Kimlik ise nesnelliğin, hareketin öznesi olarak en yüksek düzeyde kendiliğe yüklem alınmış olması doğrultusunda, ötekisinin varoluşunu koşullanmış olması ile sonuçta edinilendir. Nesnelliğin veya karşıtların birliği, birlenmesi anlamında bir kılınması ile değil, nesnel olgusal anlamında var olanlara veya karşıt belirimlere aşkın etkinlik içinde görünüşe gelmenin gereğidir. Nesnelliğe aşkın öznellikte kendiliğin, dilde yüklem kazanmış olarak nesnel kılınmış olması ile görünüşe gelmesinin de gereğidir.

Bu anlamda kimlik, yadsınması olanaklı olan varoluşsal belirimi olarak, kendiliğin değer yargısal düzeyde görünüş bulmasının gereğidir. Dilde yüklem olarak kimlik bulma anlamında dil hem aynalaştırıcı hem de ötekisi ile varoluşun olanaklı olduğunu görünüşe taşıyan olgu olarak varoluşta beraber var olmanın orta yolunun bulunmasıdır.

Bu durumda dil, aynı değil ayrı da değil oluşun içinde tevhid dili olarak biçim kazandığında ise kimlikte nesnelliğini bulan kendiliğe, nesnel olgusal olanlara aşkın öznel edimsel belirimleri ile tanık kılar iken hakikate yakın kılmış olur. Esmâ felsefesi bu anlamda yaratan ve yaratılanın orta yolda buluşması adına önemlidir. Yani mutlak hiçlemek ile birlemek veya karşıtlıkların birliğinde özdeş indirgemeci olarak birlemekten öte, yaratan ve yaratılan arasında varoluşun ortak gerçeklik olması sebebiyle uzlaşa sağlar. Vahdeti vücut anlayışı ve kendisine anlayış biçimi ile yakın gibi görünen Hegel anlayışı, görülen o ki dilin böylesi doğası gereğinden de uzak düşünmektedir.

Varoluşun hakikatinde mutlak ayrışmaya veya mutlak aynılışmaya olanak verilmemiş iken her ayrışık tutma veya aynılaştırma çabası anlamsızlaşır. Ayrışık tutma hakikatten uzak tutan usun teorik

uykusudur. Aynılaştırma da sonuçta tek tipleştirilmiş bir dünyada özgünlüğün, karşılıklı varoluşun anlam ve değerinin yitirilmesine sebep veren torik usun uykusundan öte değildir. Bunun içindir ki orta yol olarak aynı değil ayırda değil oluşa, varoluşun hakikatini işaret ediyor olması gereği ile orta yolu göstermesi sebebiyle ihtiyaç vardır.

Her etkinlik ise amaca bağlı sibernetik ussal oluşun gereğinde eylemsel oluşta yüklem olarak edinilmiş olanın öznesi olanı işaret eder. Hareket, -özde- kendiliğin aynı olmasa da kendiliğin varlıksal doğası -nur olması- gereğinde varoluşsal doğası olarak bulduğudur. Hareket etkinliği, gerçekleşme erki olarak istenç belirimi olduğunda, artık kendiliğe bir yüklem olarak görünüş bulur. Düşünce de dahil olmak üzere sığata, kimliğe dair yüklem alınacak ne var ise edinilmesinin olanağı olarak bulunur. Demek ki oluş, etkinlikte yüklem edinmek ve ilişkiler de yüklemeleri ile görünüş bulmanın varoluşsal gerçeğiydi. Ancak, yüklemelerin yadsınabilir olması sebebiyle hakiki varlık değil, hakiki varlığın yüklem olarak edindiği yaratılmış gerçeklikte belirimiydi. Bu anlamlar bağlamında hareket, var olanlara aşkın varoluşsal belirimdir. Kendiliğin karakter, kimlik belirimlerinde dahi her etkinlik, nesnelliliğe aşkınsal öznelliğin belirimidir.

Varoluşsal belirim olarak hareket, kendilikte sadece kendilik için iken hem ötekisini var etmek hem de ötekisi ile varoluş olanaklı kılındığında ötekisi için de olan olması gereği ile gerçekleşir. Bu durumda ötekisi, karşıtı olmayan olarak bulunur. Kendilikte sadece tekbençli olmuş olunsaydı yaratımdan bahsedilmezdi. Yaratımdan bahsedilmiş olursa da sürekli ve sürdürebilir bir varoluş olanağı bulunmazdı. Demek ki varoluşun ortak gerçekliği sebebi ile hareket, ötekisi için de olması gerekendir. Çatışkılı diyalektiğin olumsuz örnek olması ayrıca aile ve toplum olmanın gereği olan aidiyet, sorumluluk, sahiplenme düzeylerinde ahlak biçimsel düzeyde varoluş da bunun kanıtıdır.

Tevhid, yaratılmış öznenin sezgisel olarak Tanrı'yı öznel edimsel olan etkinliklerinde bulması, düşünsel olarak da kavramsal görüş düzeyinde isim belirimleri ile etkinlik belirimlerinde Tanrı'ya tanık olmasında gerçekleşir. Tanrı'ya tevhitsel görüşde tanıklık, diyalektik oluşta değil,

diyalektik oluş aşılış olarak öznel edimsel oluşta, karşıtı olmayan ötekisi ile ilkelerin yüklem etkinliğinde gerçekleşmesinde ve yaşanmasında, düşünsel etkinlik içinde aynalaşma düzeyinde gerçekleşir. Tevhid, öznel edimsel düzeyde Tanrı'ya, yüklem etkinliklerinde -diyalektiğe aşkın- tanık olmanın ussal belirimidir. Sonuçta ise bir bilme durumu olarak Tanrı'yı bilmenin, tanık olmanın ve hakkı gereği ile yaşamının ilmidir.

Hikmet ise tevhid gibi ussal oluşta diyalektik aşılış olarak olanın, süregelenin sonuçta açık olan gerçekliği üzeri kendilerine gerçeklik belirimleri ile tanık olmanın ussal belirimidir. Sonuçta ise bir bilme durumu olarak gerçekliğe, sonuç belirimli tanık olmaktır. Sonuçta açık olan gerçeklik ile olan bitene döndüğünde, sonuç belirimlerine göre zorunluluk zemininde gerekli ve yerinde gerçekleşmiş olduklarına tanık olunur. Bu anlamda hikmet, diyalektik oluş gibi doğrusal değil, sibernetik ussal oluşta gerçekleşen içeriğin olgusal belirimleriyle sezilmesinin kavramlaştırılması sonucunda olan bitene dönerek gerçeklik görüşü edinmenin ilmidir. Hikmet orada durmaktadır; sezgisel olarak anlayışta tespit edildiğinde, ussal olarak kavramlaştırmak ile tanımlandığında, oluş belirimleri ile varlık ve varoluşsal karşılıklarında tanıtlandığında, ampirik ve pragmatik sonuçları ile de kanıtlandığında açık olan gerçekliğin ilmidir.

Oluş, sonuçta her an bir etkinlik içinde yüklemeleri üzerinden görünüşe gelen hakikatin kendisi değil, hakikatin belirimidir. Buna, diyalektik içinde değil de sonucunda tanık olmak ile kendiliğin yüklemelerine döndüğünde, gerekli ve yerinde gerçekleşen bir dünyaya tanık olunur. Hakikat olan kendiliğin dünyasında yaşananlar, diyalektik oluşa aşkın sibernetik ussamlamada -aynılık anlamında değil, kapsayıcı olarak içkin oluş anlamında- bir ve faklı oluşun gerçeğinde temsil içerikli olarak hep kendi ile aynalaşmada olarak hikmet üzeri temaşa edilir.

Bu anlamda Tanrı olmak, kâinat ile farklı olmanın aşılış birliğinde oluşta olarak aynı olunması anlamını taşımaz... Tanrı olmak, karşıtların birliğinde oluşta bulunmak değil, eğer böyle olsa idi hiçbir zaman bilemeyeceğimiz bir Tanrı'da Tanrı oluşta bulunuyor olurduk. Tanrı

olmak, katmanlı varoluş içinde her an etkinlik içinde aynı değil, ayrı da değil olmanın gerçekliğinde var ettikleri ile buluşmakta olanaklı idi. İşte bu orta yoldur. Tanrı, kâinat ile aynı oluşta değil, katmanlı varoluşta kâinat içindeki etkin oluş içinde buluşulması ile bilinmesi gerekendi. Öz anlamında içkin ve kendisinde olunması gerçeğinde ayrı değil, aynı da değil oluşun gerçeğinde yaşanırken de bulunması gerekendi.

Zaten kâinat veya insan Tanrı'nın karşıtı değildir ki bir kılındıkları bir oluşta aynı kılınmış olarak buluşmuş olsunlar. Tanrı kâinat ile oluşta değil, kâinatın oluşu içinde yaratım etkinliğinde bulunması gerekendi. Bulunması ile de Tanrı olduğunun gerçeğinde kendisine hakiki varlık olarak yüklemelerin yadsınması ile erilmesi gerekendi. Hakiki varlık olarak nur, kendilik olarak bulunduğunda ise kâinatın oluşu içinde her an yaratım etkinliğinde tanık olunması gereken, her an yaratım etkinliğinde olmak ile de hak edilmiş olduğu kadarı ile yaşanması gerekendi.

Anlaşılan o ki Muhiddin Arabi ve Hegel, uslamlamalarında farklılıklar olsa da birleme çabasında bulunur iken katmanlı varoluş içinde aynı değil, ayrı da değil gerçeğini hakiki anlamda ıskalamışlardı. Katmanlı varoluşta yaratımın öznesi olan, kendiliği ile aynı oluşta birlemekte değil, var ettiklerine içkin olan bir olunduğu içindir ki ayrı olmadan aynı olmamayı yaratımın gereği olarak öncelemektedir. Sonuçta da katmanlı varoluş içinde içkin töz ve her an yaratım etkinliğinde dışsal olarak bulunabilecek kendiliği ile Tanrı oluşunda buluşmak olanaklı olsun. Sonuçta ise Tanrı'nın düşünce etkinliğinde Tanrı ile buluşmak, karşıtlık içinde değil, aynalaşmak ile olanaklı kılınmıştır. Aynalaşmak ise yaratımın, ilerlemenin, tinde gelişimin gereği olan diyalektiğe aşkın olarak karşıtı olmayan ile buluşmak idi.

Hegel 'doğa ya da dünya farklılaşmış mutlak tindir' derken özdeş indirgemeci yaklaşımı ile doğa veya dünyanın aynı olmadan mutlak tine varoluşsal düzeyde nesne olan bir yüklem olduğundan anlaşılan o ki habersizdi. Bu, düşüncenin doğasına dair bir söylev olsa da doğa, karşıtlık içinde öteki olmadan kendiliğe nesne, düşünceye yüklem olmaktan öte değildi. "Mutlak tin doğada kendisinden başka bir şeye

dönüşerek özüne aykırı düşmüştür” derken de başka ve aynı olmaya dikkat çekerken özdeş indirgemeci olarak düşünmeye devam eder. Mutlak tin denilen Tanrı veya düşünce olsun fark etmez, Tanrı’da kendiliğe yüklem alınan ile özüne ters düşmek olmadığı gibi aynı değil, bir oluş içinde varoluşuna değer olarak kattığı doğa ile karşıtlık içinde olmadan özüne de aykırı düşmemiştir. Bilakis özünü gerçekleştirmeye ve görünüşe taşımaya uygun nesnelerini var etmektedir.

Hegel’in ifadesi, düşüncenin doğası gereği dahilinde söylenmiş olsa dahi düşünceye anlam ve değer belirimli yüklem olarak katılan her ne ise sibernetik uslamlamada amaç, erek belirimli olarak varoluşa katılır iken düşüncenin, düşünmenin özüne aykırı düşmez. Zaten düşüncenin böyle olanağı da yoktur. Özne düşüncede kendiliğe yüklem olarak buldukları ile kendini ifade ederken dahi buna tanık olunur. Düşüncede dilin ikili ve spekülâtif doğası gereği karşıtlık değil, aynalaşmak kaçınılmazdır.

Sibernetik usamlama gereği erek, sonuç ve istenç belirimli gerçekleşme erkinde düşünce etkinliğinde bulunur iken kendilik alanında yaratılan her ne ise kendiliğe karşıt ötekisi olmadan anlam ve değer yüklem belirimleri ile kendiliğe rağmen kendiliğe aykırı varoluş bulmaz. Bu bağlamda doğa da mutlak kendilik alanında kendiliğe rağmen kendiliğin özüne aykırı düşünsel belirim olarak gerçekleşmiş değildir. Sibernetik düşünme biçiminde özü ile aykırı oluştta varoluş gerçekleşmez. Amaç, erek, sonuç belirimlerine göre nedenlerin belirli ve nesnel kılındığı bir dünya da amaca, sonuca, ereğe bağlı olarak anlam ve değer kazanmış olarak var olan her şey özüne aykırı değil, yerinde ve gerekli oluşu gereğinde varoluşunu bulmuş olarak tanık olunan olur.

Aykırı düşmek değil ama farklı ve çeşitli kılmak hem yaratım düzeyinde varoluşu olanaklı kılmak hem de yarattıkları ile ilişkide karakter ve kimlik belirimlerinde kendini de yaratmak, karşılıklı varoluşu olanaklı kılmak için zaten olması gerektir. Bu da sadece diyalektik oluş içinde

olacak değil, karşıtı olmayan ötekisi ile bir ve farklı oluş içinde nesnel bağıntılı oluşta sibernetik tinsel oluş içinde olmak ile zaten olanaklıdır.

Ayrıca kendilik, kendiliğe yüklem sıfatları olanakları olarak bulurken, öznel belirim olan karakter ve kimlik belirimlerini de varoluşsal olanakları olarak bulurken ve doğaya dair nesnel olgusal olanları da varoluş nesneleri olarak anlam ve değer belirimleri ile kendiliğe katarken, kendiliğine karşıt bulmadan sadece varoluşsal durum belirimlerine göre, içinde duran gerçeklik olarak yaşar. Bu, insan kendiliğini referans alınması ile düşünüldüğünde de tanık olunması gerekendir. Kendiliğin böylesi varoluş içinde, karşıtı olmadan öteki olanlar ile bulunması parçalı varlık olmamak için önemlidir.

Varlık ise düşüncenin doğası ile özdeş olarak Hegel’de karşılık görür. Düşünce tanrısal bir yüklem iken varlığa özdeş aynı değil, içkin olarak yerleşiktir. Tanrı olarak tözün de düşünce veya us değil, düşünen iken izafi bağıntılı oluşta bilinmesi gerekmez miydi?

Var olanlar yadsındığında, düşünce susturulduğunda, irade ve duyguya dair olanlar uyandırılmadığında en yalın gerçeklik olarak kendilik, en yalın halinde ‘ben’ olarak yerinde durmakta değil miydi? Hegel ‘ben, düşünür halindeki düşüncedir” derken düşünceye özdeş indirgenmiş ‘ben’ ifadesi ile Descartes çizgisinde düşünceye özdeş yüklemde ben oluşu, kendi doğasından uzak tanımlamış değil miydi? Ayrıca Tanrı’da töz ve özne olmak hem başka hem de aynı olmak değildi. İnsan tininde dahi kendilik hem nesnel yönü ile töze içkin hem de özne oluşu ile kendinde ikilikte bulunmadan, başka ve aynı değildi.

Spinoza’da Tanrı doğa idi, Hegel’de ise evrensel oluşu ve belirimleri ile us veya düşüncenin doğasında düşünceye, özneliğe özdeş oluş içinde diyalektik oluşta açılımları ile gelişim içinde kendini tamamlayan idi. Oluşa özdeş kendisini tamamlayan bir Tanrı, kendiliğinde zaten tam iken kendisini varlıksal olarak tamamlaması gerekmekte değildi. Varoluşsal olarak hem olanak niteliğinde yüklendikleri hem varoluşuna

nesne olanın anlam ve değer belirimleri ile varoluşuna katılması hem de yaratıkları ile ilişkide karakter ve kimlik olarak yüklemeler edinmesi ile kendisini ahlak biçimsel olarak anlam ve değer kazanımında tamamlaması anlamını taşır. Bu durumda tamamlanmak kendini gerçekleştirmenin, görünüşe taşımanın ve ilişkilerinde bir ve faklı oluşu koruyarak her daim yeni yüklemeler edinerek gelişim içinde bulunmak anlamını taşımaktadır. Ancak Tanrı kendiliğine karşıtı olmayan olarak aynı değil ama bir oldukları ile farklı oluşunu koruyarak sadece diyalektik değil, sibernetik, spekülatif, ampirik vb. birçok usamlama biçim ve yöntemde, kendine yüklem aldığı varoluşsal açılımlarını görünüşe taşımaktadır.

Ussal oluşun ilke evresi olarak sezgi ve ampirik düzeyde bilgi edinmek kaçınılmazdır. Formel mantık usamlaması ile kategoriler düzleminde ne olduğunda dair bilgi edinilmesi bilmenin bir biçimi olarak edinilir. Nedensellik ilkesi çizgisinde nasıl olduğuna dair doğrusal ve yalınkat bilgi edinilmesi de söz konusu olmuştur. Analitik düzeyde de bilimsel olan ampirik yöntem ile nasıl olduğuna ve nasıl olduğunun sonucunda ne olduğuna dair sonuç veri tespitlerinde bulunmak da bir bilme biçimi olarak görünüş bulur. Bu bilme çeşitlerinde, karşıtı olmayan ötekisini, nesnesini bilme olanağı, usun farklı biçimlerde yapısal kılınması ile gerçekleşir.

Sibernetik bilme biçimi ise üç zamanlı bilinçli olan öznenin, bilinç yapısallığında düşünsel etkinlik içinde yerleşik olarak bulduğu en temel usamlama biçimidir. Özneden ve amaç, erek, sonuç belirimli olarak üç zamanlı öznelliğinden bahsetmekte isek sibernetik, varoluşa yerleşik bilinçli olmanın ussal yapısı olarak bulunur. Düşünme biçimi olarak yapısal kılındığında ise amaca, ereğe, sonuca bağlı olarak nedenlerin nesnel kılınması ile ne için olduklarını bilmeyi olanaklı kılan bilme biçimidir. Evrende de tanrısal yüklem olarak, bilinçli oluşta ussal oluşun bilinç belirimidir. Spekülatif yani aynalaşmalı bilme biçiminde ise içerikte dirimsel olana, gerçekleşen/ yaşanan olaylarda yansıtılmış

olması ile tanık olmak ile bilme durumunda bulunulur. Spekülatif bilme biçiminde yaşanan her şey, karşıtı olmadan ötekisi ve nesnesi olanlarda veya diyalektik oluş içinde karşıtı olan ötekisi ile yaşananlarda içerikte ortak olanın dışlaşması ile aynalaşma durumunda bulunulur.

Tevhid ve hikmet de ampirik ve pragmatik ussal karşılıklarının varlık ve varoluşta bulunması ile ussal olan bir bilme biçimidir. Diyalektik ussal oluşta ise oluşa, harekete, zamansal belirimli olarak içeriğe ve biçime dair varoluşun ve ilke belirimli gerçekliliğin görünüşe gelmesinin, karşıt belirimli oluş içinde nasıl olduğuna dair bilgi edinilir. Diyalektik, ilkeye dair olgusal olan gerçeğin nasıl görünüş bulduğunun ve tesis edilmesi gerektiğin uslamlamasını taşıırken bilmeye neden olur. Nasıl olduğu/ olunduğuna dair soru biçimi, geçmişe dair olarak süreç ve evre belirimli zamansal oluşta bilmeyi gerekli kılar. Bu nedenledir ki diyalektik söz konusu ise olgusal olanı, tarihsel süreç belirimlerinde evre belirimli olarak bilmek kaçınılmaz olarak bulunur. Olgusal olanın hak ve batıl üzerinden nasıl gerçekleştiği, görünüşe geldiğine tanık olmanın da bilme biçimi olan diyalektik, hak olan ile gelişimin gerçekleştiğini de görünür kılar.

Yani diyalektik varoluşsal olarak ele alındığında ussal oluşun sadece bir belirimi olarak görünüş bulur. Varoluşsal düzeyde bulunanı bilmeyi sadece diyalektik oluşa indirgeyerek bilmek, sadece bir perspektiften yalınkat olarak bilmek anlamını taşır. Üç zamanlı bilinçli oluşta usun doğası diyalektik değil, sibernetiktir. Doğada varoluş eşikleri olan zorunluluklara/ yasalara ve varoluş eşiklerine bağlı olarak görünüş bulan var olanlara sonuç ilke olarak bakıldığında, süreksizlik içinde döngüsel oluşta görünürler iken sibernetik ussal oluş içinde bulundukları görülür. Biyolojik yapısal olan varlıkların özellikle insanın, sebep-gerekçeli olarak istenç belirimli ilişki ve kendiliğini gerçekleştirmesine bakıldığında da üç zamanlı oluşta sibernetik ussal bilinçli olmasında da sibernetiğe tanık olunur. Sonuç ilke, doğa ve doğada biyolojik yapısal oluş içinde sibernetik ussal oluşta bulunmak

ise böylesi sonuçta aşikâr olanın, özden hareket ile özün yani kendiliğin düşünsel yüklem olarak sibernetik oluş içinde kendini gerçekleştirmesi söz konusu olmalıdır. Böyle olmakta ise amaç, erek ve sonuç bağıntısında sibernetik ussal oluşun öznesi olmak kaçınılmazdır. Sibernetik; kendiliğin, düşüncede karşıtı olmayan ötekisi ve nesneleri üzerinden biliş ve yaratım durumlarında üç zamanlı bilinçli oluşta kendini gerçekleştirme -düşünce- etkinliği içinde bulunması ussallığında görünüş bulur. Diyalektik, sibernetik oluş içinde usun sadece bir belirimi olarak yer edinir. Olgusal düzeyde varoluşun ve karşıt belirimli ilişkiler üzerinden gerçeğin nasıl görünüş bulduğuna tanık kılar.

Sibernetik oluş içinde kendilik; kendine aynı ve farklı olarak karşıt olmadan, diyalektik oluşun gereği olan karşıt belirimleri nesnesi kılarak amaca, ereğe, sonuçlara bağlı olması sebebiyle ile de nesnesi kılmış olması ile ne için olduklarını da belirli kılmış olmak ile -kendisine rağmen kendisine aykırı olmadan- kendi için kılar iken varoluşsal bütünlüğünü korumuş olmanın gerçeğinde bulunur. Töze bağlı varoluşun ve özneelliğe bağlı olarak da gerçeğin karşıt belirimli oluş içinde nasıl görünüş bulduğu diyalektik oluşta görülür.

Diyalektik, sibernetik oluş içinde analitik oluş beliriminde bulunur. Çözümsel oluşa bağlı olarak varoluşun ve gerçek olanın nasıl görünüş bulması gerektiği ile ilgili olarak bir çözüm üretme biçimidir. Sonuç almaya dayalı olarak çözümleyici bir uslamlamadır. Sonuçta ise hep yerinde durur iken sibernetik oluş içinde yer edindiği içindir ki hep aşılandır. Sonuçta ise felsefe içinde usun doğası olarak yanlış yerde konumlandırılanlara inat, sibernetik oluş içinde varoluşun ve gerçeğin görünüşe gelmesinin sadece bir ussal belirimi olarak kullanıldığına tanık olunmamıştır.

Tanrı, yarattığına töz olarak içkin olsa da zamansal olarak yarattığının hep önünde duran değil miydi? Her oluş, bir öncesinde olanın sonuçta yaşanmasıydı. Bu bağlamda düşünce veya doğada oluş içinde var olmak, hep bir önceki olanı geçmişî yaşamak iken hem doğaya ve

düşünceye özdeşlik hem de hakiki varlık olarak Tanrı'ya özdeşlik aynılıkta olarak ne kadar mümkündü? Düşüncenin özneye öncelendiği bir anlayışta ise aynılık böylesi bir durum karşısında mümkün olabilir miydi?

Varlık olarak kendinde biricik olanın aynı olmadan bir ve farklı oluş içinde varoluşu olanaklı kılması ayrıca yaratıklarına içkin ve dışsal olarak kapsayıcı olması önemliydi. Ancak yaratılmış olarak var olan için, her daim oluşta olmayı geçmiş yaşamak olarak bulması ayrıca bir ve farklı olması içinde hakiki varlık ile özdeşlikte aynı olması olanaklı mıydı? Elbette hayır! Bu anlamda diyalektik oluş içinde doğrusal olarak gelişimi önceleyen bir görüşte aynı ve farklı olmak içinde oluşta özdeşlik ne kadar doğrudu ve kendini tamamlayan mutlak tin ne kadar anlamlıydı? Erege göre tamamlanmak ise yaratılmış olanın kaçınılmazı olarak bulduğu olur. Yani gelişim, zamanın gelecek okuna göre görünüyorsa da yarattığına/ yaratılmışa gelecek zaman belirimli olarak duran Tanrı'nın, kendisine tekâmül etme beliriminde yarattığının, düşüncesinden itibaren tanrısal olan yüklemeler ile Tanrı'ya evrilmesi ile sibernetik oluş içinde belirli kılınmış olarak bulunandı. Bu bağlamda mutlak töz anlamında Tanrı kendisini tamamlayan olmaktan daha çok yarattığına anlam akışı ile gelecekte geçmişe uzanırken karakter ve kimlik açılımları ile kendisini de gerçekleştirirken yüklemeleri ile görünüşe taşınmaktaydı.

Hegel'de oluş, karşıtlığın aynı ve başka olunan yeni bir belirim içinde aşılmış durumu olarak anlamlı kılınmış olsa da oluş, tasavvuf içerikli olarak tanrısal olan evrenselerde evrensellerin gerçekleştirilmesi ile Tanrı ile buluşmak, yakın bulmak durumu olarak anlamlı kılınabilir.

Böyle olsa da yaratım, yaratıcıyı önceler iken yaratıcının zamansal olarak da yarattıklarının önünde olmasını gerekli kılar. Bu durumda Tanrı ile katmanlı gerçeklik içinde içkin oluşunda varlıksal düzeyde birlik yani ayrı olmamak söz konusu olsa da varoluşsal düzeyde aynı olunmayan gerçeklikte bulunulur. Yani katmanlı gerçeklikte yaratıcı

özne, gelecek belirimli olarak yarattığının hep önünde durur. Bu durumda varlıksal olarak ayrı olmamak söz konusu olsa da aynı olmamanın gerçeğinde varoluş olanaklı olur. Zamansal olarak gelecek belirimli olarak yarattığının önünde durmak, geçmişten geleceğe bir oluş içinde bulunmak değil, gelecekte geçmişe uzanan bir oluş içinde aynı olunmadığının gerçeğinde var olunduğunun gerçeğini taşır.

Demek ki oluş, karşıtların aşılmış birliğinin bir ve aynı oluşta yakalandığı ve geçmişten geleceğe uzanılan bir durum olmaktan uzak, gelecekte duran yaratıcı öznenin geçmiş belirlimlere karşıtı olmadan varoluşsal olarak dönmesinin hakikatini taşır. Bu durumda oluş, sibernetik ussal oluş içinde hem yaratımda bulunmak hem de yaratıklarına geri dönüşte olarak uzanmak ile erek belirimli olmak ve varoluşsal olarak ilgili olmak anlamında hareketin, geçmişte olan ile gelecekte duranın hep buluşması içinde gerçekleştiği anlamını içerir. Böylece oluş, hareketin kendisinde karşıtların aşılmış birliğinde bulunmak değil, geçmiş ile gelecek arasında aynı değil, ayrıda değil olmanın gerçeğinde hep şimdi ve burada olmanın karşılıklı buluşmasında bulunmak anlamını taşır.

Tanrı'nın yani yaratıcı öznenin, geçmiş ve gelecek arasında çift taraflı varoluş sağlaması, yarattıkları için şimdi ve burada olmayı hem geçmişin sonucu olarak bulmayı hem de geleceğe uzanmış olarak bulmayı olanaklı kılar. Demek ki oluş, yaratıcı öznenin yarattıklarına uzanırken hem onları daim yaratım içinde var kılması hem de gelecek belirimli varlık olarak onlar ile aynı olmaması gerçeğini taşır. Oluşun böylesi gerçekliğinde ise varlıksal düzeyde yaratıcı özne ile aynı olmayan var olanların, ayrı değil olmaları gereği varoluşsal etkinliğe katılmaları, Tanrı ile her ne kadar birlik içinde bulundukları anlamını taşısa da Tanrı'nın yarattıklarına hep gelecek belirimli oluşta bulunması sebebiyle oluş, Tanrı'ya uzananlar olarak Tanrı'nın izleri içinde var olmak anlamını taşır... Tanrı'nın izlerinde yani gerçekleştirdikleri içinde

etkinliğine katılımcı olarak Tanrı'yı hem bilerek veya bilmeyerek takip etme içinde yürümek hem de izlerinde yaşamak anlamını taşır.

Bu anlamda elbette Tanrı neden Tanrı olarak Tanrı olmaktan uzak, erek Tanrı olarak uzandığı yarattıkları ile buluşmasında Tanrı oluşu ile kendisine yönelme ve sonuçta da tanık olunması ile Tanrı oluşunu bulmaktadır. Bu durum kendini ilke beliriminde tamamlayan Tanrı'ya tanık kılarsa da Hegel'in diyalektik kurgusu içinde bulunacak olan değildir. Böylesi zamansal oluş içinde katmanlı gerçeklikte hareketin sadece doğrusal olması anlamında oluş olarak bulunması pek anlamlı değildir. Oluşun zamansal anlamda yaratan ve yaratılan arasında geçmiş ve gelecek belirimli olarak çift yönlü olması sebebiyle şimdi ve burada olmanın gerçekleşmesinde üç zamanlı oluşta gerçekleşmesi, Hegel'in oluş anlayışından ötedir. Böylesi üç zamanlı oluş içinde Tanrı ile buluşmak ise sibernetik usamlama içinde tevhid, hikmet ve hak-batıl diyalektiği içinde hak olanın galip gelmesi tarihsel yürüyüşü içinde gerçekleşme olanağı bulur. Tanrı ile hep böylesi etkinliği içinde ayrı değil aynıda değil oluşun ortak yolunda, hep bir akış içinde buluşmak söz konusu olur.

Ayrıca öz kendilikten, töz olan nurdan beslenmek söz konusu olur ise Tanrı'ya tanrısal olan ile yükselmek, gelecekte durana çekilmek anlamında buluşmayı olanaklı kılar. Zaten Tanrı, gelecek zaman belirimi ile hep gelecekte duran olarak bulunmakta ise oluş, hep geleceğe doğru çekilmek anlamını taşır. Tanrı'ya yükselmekte ise yaratan ve yaratılan ikiliği hep korunmaktaysa, böylesi oluş içinde yükselmeye dair varoluş, aynı değil ayrı da değil gerçeği içinde hep yeni bir yakınlık durumunda bulunmak anlamını taşır.

İrade, düşünce ve yüklem olan her tanrısal meleke ile Tanrı'ya yükselme olanağı da bulunabilir. Bu, izleri içinde O'nun ile buluşma ve tanışma çabasıdır. Karşıtlık içinde değil, karşıtı olmayan ötekisi ile aynalaşılan oluş içinde hep gerçekleşendir. Tanrı için bir (Vahid) denilmekte ise bir ve farklı oluş içinde aynı olmadan varoluşun olanaklı

olduğu bir dünyada Tanrı'ya karşıt olunmadan var olunduğunu da söylemiş oluruz. Zaten yaratımın amaçsal olunması içinde her ne ki var olmaktadır, sibernetik ussal oluşa bağlı olarak hikmet üzeri halk edilmektedir... Yerinde ve gerekliliğinde çelişkisiz oluş içinde varlıkta yerini almaktadır.

Böylesi varoluş içinde yaratan ve yaratılan ikiliği bir karşıtlık değil, aynı olmadan, bir ve farklı oluş içinde var olan ötekisi ile aynalaşmaya zemin, düşünsel etkinlik içinde bir buluşma biçimi olarak görünüş bulur. Böylesi ikilikte zamansal oluşta önünde duran olarak yarattığı ile buluşan Tanrı, Tanrı oluşunu yarattığı ile bulmaktadır. Töze bağlı birlik sebebiyle de tanrısal olan yüklemelerinde, izlerinde deneyimlenebilir oluşu ile hem bilinebilecek hem aynalaşmaya bağlı olarak tanık olunabilecek hem de karşıt olunmayan ikili oluş içinde ikili oluşa aşkın etkinlikte yaşanabilecek olandır.

Etkinlik, nesnellığe aşkın ve karşıtlıktan öte, ötekisi olmayan kendisi ile kendilikte buluşmanın olanağıdır. Kendiliğin kendisi değil, belirimi olarak yaşamsal oluşta katılımcı olunur iken öz kendiliğe yükselebilenin olanağıdır. Buna rağmen hak kılınmış olan istidat gereği ile aynı değil ayrı da değil oluş içinde yaşanandır.

Bu kadar ifade doğrultusunda Hegel felsefesi: Hakiki varlıktan hareket ile bakıldığında, sibernetik ussal oluş içinde değerlendirildiğinde, doğrusal ve yöntemsel olarak yanlış diyalektik kurgusu içinde eğrelti durur. Düşünceye yüklem olarak gördüğü benlikten bakılırsa, hakiki varlık durumundan değil de etkinlik belirimi ile yüklem olan bir nitelikten hareket ile varlığı ve varoluşu anlamlı kılmaya çalışması ile yanlış yerden başlaması çıkmazında da bulunur. Anlamlı diyalektiğinin olmayacağından habersiz olunması ile de yanlış yöntem içinde seyir edildiğine tanık olunur.

Hegel oluşu, zamansal olarak doğru okuyamaması sebebiyle tamamlanan tinde bitimli olarak bulur. Kendilik, düşünsel etkinlikte

varlıksal değil de varoluşsal düzeyde her daim yeni oluşta kendini yeniden yaratırken bu ne kadar doğrudur? Her daim yaratım içinde karşılıklı olarak üç zamanlı oluşa bağlı olmak ile hep değişen oluş içinde var olmak olanaklı kılınmış iken böylesi zamansal oluş içinde bitimli olmak olanaklı mıdır? Karşılıklı üç zamanlı oluş içinde aynı olmak anlamında oluşta bir olmak ne kadar olanaklıdır? Aynılığın bulunacağı bir yer var ise o yer, böylesi zamansal oluş içinde aynı değil ayrı da değil gerçeği içinde bulunacak değildir.

Aynı değil ve ayrı da değil oluş içinde Tanrı ile buluşmak hep orta yolda bulunmuş olmak ile olanaklıdır. Zaten yaratan ve yaratılan birliği, tözsel ve amaçsal oluş içinde gerçekleşir iken hem farklı oluşa hem de zamansal ötelenme gerçeği sebebiyle aynı olmama belirimi içinde gerçekleşir iken varoluş, orta yolun yakalanması olarak bulunur.

Nebilerin davası olan davetleri dahi karşıtı olunmayan ötekisi ile buluşmanın, aynalaşmanın, varoluşsal derinlikte beraberce var olmanın olanağını görünür kılar. Böyle iken davet dahi orta yolda yani tevhitte buluşmak ile zamansal öteleme içinde var olduğunun gerçeğini taşır.

Varlıkta, katmanlı oluşta içkin, içinde ve dışsal olarak birlik korunuyor iken isimlendirmek veya kimlik edinmek dahi varoluşsal olarak aynı olmamayı gerekli kılmaktadır. Zaten katmanlı gerçeklikte içinde, içkinliğe/ birliğe rağmen birbirine dışsal olmak, aynı olmamanın kaçınılmazlığını gösterir. Yaratım ve varoluşta toplamda aynı olmak değil, ayrı olmadan aynı olmamak amaçlanır. Daim yaratımda varoluşta bulunulmakta ise zamansal öteleme sebebiyle toplamda aynı olmak hiçbir zaman yakalanmaz. Katmanlı gerçeklikte de yaratımın sonucu olarak -hakiki varlıktan ayrışmadan- dışsal kılınmak/ kalmak ilkesi sebebi ile de aynı olmamak kaçınılmaz olarak bulunur. Böylesi durumda mevcudatta ise hakiki varlığa içkin -aynı olmadan- bir olmak ile beraber birlik yani bütünlük korunur. Sonuçta da mevcut kılınmış yaratılmış olanlar ile toplamda aynılık değil, harekette birlik ve

varoluşsal olarak da bütünlük söz konusu olandır. Zaten öznellikte varoluşun ereksel olması sebebi ile de hikmeti gereği her şey, aynı olmakta bulunmadan yaşamsal etkinlikte gerçekleşen birlik içinde yerini almıştır.

Sonradan olanlara içkin olmak anlamında bir olmak söz konusu olsa da yaşamsal etkinlik ve ereksel belirime göre birlik korunsun da hakiki varlık ile aynı olunmadan varoluş olanaklı kılınmıştır. Sonradan olanlar üzerinden etkinlikte olarak görünüş bulmak anlamında hakikat, hakiki varlığın yüklem aldıkları üzerinden görünüş bulmasıdır. Her yüklem ise aynı değil ayrı da değil oluşun gerçeğini taşır. Hakikat, oluş içinde toplamda aynı olmak değil, sonradan olanlara aşkınsal oluş etkinliğinde hakiki varlığın görünüşe gelmesiydi.

Hikmete bağlı olarak sibernetik ussal oluş içinde eylem etkinliğinde birlik korunuyor iken isimlendirmek ve kimlik edinmek aynı olmamakta görünüş bulmak ve bu doğrultuda ortak varoluşun belirli kılınmasının gereği idi. Esmayı Hüsnâ dahi kimlik edinmek ile kişi Tanrı olarak var ettikleri ile her türlü durumda birliği koruyor olmak ile beraber yarattıklarıyla ilişkide aynı olmayışta bulunuyor olmak değil miydi? Kimlik edinmek, aynı değil ayrı da değil oluş içinde varoluşta ortak yolun bulunmasıydı. Her kimlik beliriminde varoluş, şimdi ve burada olmayı gerekli kılsa da ilişkide görülen zamansal öteleme anlamında aynı değil ayrı da değil oluşu içermekteydi.

Varoluşun zamansal öteleme ile olanaklı olduğu düşünülürken, aynı değil ayrı da değil oluşun gerçeğinde kendini bilmek, Rabbi olan Tanrı ile kendini bilmek anlamını taşımalıydı. Varlıksal olarak birlik evrenseller anlamında -ötelemeyi olanaklı kılmadan- olanaklıydı ama varoluşsal olarak yarattığına zamansal öteleme sebebiyle öte duran Tanrı söz konusu ise kendini Rabb bilmek değil, Rabbi ile kendini bilmek olması gerekendi.

Yaratan ile yaratılan arasında zamansal öteleme, yaratımın sonucu olarak varoluş adına bir bariyer gibi durmaktaydı. Bu bariyeri aşmak için ise kendilikten, nur üstüne nur olan Tanrı'ya yani öz kendiliğe nurlanmak ile yükselmek olması gerekendi. Bu, yaratan ile yaratılanın yeni bir oluşta toplamda buluşması değil, kendiliğinde karşıtı olmadan var olanda, sadece kendisi olarak var olmaktı. Orada sadece başkası olmayan şahıs olmak vardı, kul değil.

Ayrıca varoluşun ortak gerçekliğinden ve zamansal ötelemekten bahsedilmekte ise varlık içinde birlik korunuyor olmak ile beraber buluşmak söz konusu olmalıdır... Oluşa bağlı toplamda aynı olunmasına -zamansal öteleme sebebiyle- olanak yoktur.

Başkası olmayan ve nur üstüne nur olan öz kendiliğe varımdan sonra yaratılmış kendiliğe dönüş söz konusu ise artık yaratan ve yaratılan varoluşu içinde zamansal öteleme gereği ile Tanrı ile kendini bilmek söz konusu olmalı. Tanrı da kendini bulmak, Tanrı ile kendini bilmek ve sonuçta ise yaratılmış olduğunun gerçeğinde hep önünde duran Tanrı ile buluşmak, zamansal öteleme içinde birbirine karşıt olmadan birbiri ile aynalaşmayı olanaklı kılmaktaydı. Böylece yaratan ve yaratılan en yüksek düzeyde aynı değil ayırda değil oluşta buluşmaktaydı.

Yaratılmış olmanın uykusundan uyanıldığında ise yaratılan her ne var ise hepsine aşkın duran kendilikte, varoluşun içinde zamansal öteleme bariyeri de aşılmış olarak, oluş içinde yani yaşamsal olan düşünsel etkinlik içinde karşıtı olmayanda sadece seyir edilmekteydi. Bu, oluş içinde toplamda aynı olmak değil, aynı değil ayrı da değil gerçekliği içinde varoluşu öz kendilikten bulmuş olarak karşıtı olmayan gerçeklikte başkası olmadan seyir etmektir. Var olanlar ise bu seyrinde, varoluşun gereği olan zamansal öteleme sebebiyle karşıtı olmayan başkası gibi durmakta bulunmaktaydı. Tanrı'ya her bakıldığında, tanık olduğunda zamansal ötelemeye bağlı varoluş bulmakta iken Tanrı ile her bakıldığında, zamansal öteleme içinde başkası gibi duran karşıtı olmayan ötekiler ve nesneler ile birlikte/ beraber ama kendiliğin onlara

aşkın bakışı içinde seyir edilmektedir. Bu durumda aynı değil ayrı da değil oluşun, varoluşsal anlamda hep korunduğuna tanık olunur. Yani toplamda aynı olma düzeyinde bir olmaya varoluşun gereği olarak olanak verilmez. Zaten yaratımdaki zamansal öteleme ve ortak varoluş gerçeğinde bu olanaklı değildir.

Zamansal ötelenme durumu, katmanlı varoluş sebebiyle varların birbirleri arasındaki hem birbirlerinin geçmişi hem de birbirlerine yönelimde iken gelecekleri olmaları ilişkisinde de görülür. Varlık değil de öznel düzeyde varoluşsal belirim olan hareket, geçmiş olanın gelecek olarak bulunması içinde zamansal öteleme ile varoluşu, aynı değil, ayrı da değil olmakta bulmayı olanaklı kılar. Yani varoluş, zamansal öteleme içinde aynı olmamayı gerekli kılar iken aynılığını koruyan varlık zemininde öze içkin ve amaca bağlı birlik içinde buluşmaktır. Böylesi hareket biçiminde, hareketin doğasında her şeyin harekette aynılaştırıldığına/ eritildiğine değil, her şeyin zamansal öteleme sebebiyle aynı kılınmadığına tanık olunur. Birlik ise var olanların varoluşunun olanağı olarak buldukları süreksizliğe rağmen, değişmeyen varlık zemininde ve hikmete bağlı sibernetik ussal oluş içinde ayrı kılınmamış olmanın varoluşunda sürekli kılınır.

Sibernetik ussal oluş içinde hareketin zamansal öteleme doğası gereği ile varoluş, buluşmaktan öte değildir. Bu anlamda varoluş, sibernetik ussal oluş içinde hareketin böylesi doğası gereği hep aynalaşma ussamlaması içinde yaşamsal olan düşünsel etkinliğe beraberce katılmaktır... Karşıtı olmayan ötekisi ile aynı değil ayrıda değil olmanın gerçeği içinde bulunmaktır.

Varlık zemininden hareket ile bir olunduğuna tanık olunur. Bir, aynı olmak anlamında değil, katmanlı gerçeklik içinde kapsayıcı olan varlık durumunda içkin, içinde anlamını taşır/ taşımalıdır. Sibernetik ussal oluşa bağlı olarak da amaç, erek, sonuç belirimine göre birliğin korunması söz konusu olandır. Bu anlamda var olanlar için bir olmak, nesnel bağıntılı oluş içinde aynı olmamak anlamını da taşır. Varoluşsal

olarak da her ilişki, zamansal öteleme sebebiyle varoluşun ayrı değil aynı da değil olan doğası gereği ile aynı olmamayı gerekli kılarak gerçekleşir.

Bir ve hiçbir zaman aynı olunmayan bir dünya içinde her ilişki, zamansal öteleme içinde gerçekleşir iken var olanların yeni bir oluşta aynı olmaları içinde değil, her daim yeni bir buluşmada birbirlerini karşılamaları içinde gerçekleşir. Yaşamsal deneyime bağlı olarak birbirlerine bıraktıkları izler üzerinden, birbirlerini evrensel olan düşünce etkinliği içinde zamansal ötelemeye bağlı olarak dolayımında yaşadıkları görülür. Bu anlamda birbirlerinin karşıtı olmaktan öte, birbirlerine ayna olarak gerçekleşme etkinliği içinde bulunurlar.

Her yaşam öznesi bir diğer özne ile ilişkide, zamansal öteleme sebebiyle aynı olmamayı varoluşunun gerçeği olarak bulur. Bu anlamda birbirlerine yaşamsal deneyim olarak bıraktıkları izleri üzerinden hem birbirlerinin geçmişi hem de birbirlerinin geleceği olmayı, şimdi ve burada oluşta buluşmakta olarak bulurlar. Bu anlamda geçmiş ve gelecek şimdi ve burada oluş içinde sanki karşıtların aşılmış birliğinde bulunuyor gibi görölse de bu usun teorik uykusunda ussal bir yargı olmaktan öte durmaz. Aslında olan ise yaşamsal etkinliğe geçmişin katılımı ile, geçmişin gelecek olarak bulunması sonucunda şimdi ve burada olmak ile aynı olmadan buluşmanın olanaklı olmasıdır. Ayrıca bu durum içinde iken geçmiş, geleceğin aynısı veya karşıtı olarak bulunan değildir. İzler anlamında yaşamsal deneyim olarak bulunan geçmiş, olgusal anlamda görülen -özne veya nesneyi- gelecek olarak bulmanın yönelim belirimi olarak olgusal duranın aynısı değil, izleri anlamında da ayrı da değil oluş içinde yaşamsal etkinlik içinde bulunur.

Geçmiş böylesi düzeyde gelecek olarak bulunduğunda, kendilik, şimdi ve burada oluş içinde geçmişin izleri ile gelecek olarak bulduklarına yönelimde olarak yaşayandır. Yaşamsal etkinlik içinde geçmiş, gelecek, şimdi ve burada olmak ise karşıtlık belirimi içinde bulunmadan yaşanır. Her öznenin yaşadığı da bundan ibarettir. Bu durumda hep yeni bir

oluşta, karşıt ve aynı olmanın yakalanması değil, her yeni oluşta ayrı değil aynı da değil oluş içinde buluşmak, varoluşun gereği olarak bulunandır. Özneler arası ortak amaçta buluşmak söz konusu olsa dahi zamansal öteleme sebebiyle aynı olmayış her durumda korunur iken en yüksek düzeyde buluşmak, biz olmak anlamında yakalanır.

Zamansal öteleme kavramı ile bakıldığında dahi vahdeti vücutçu düşünce çizgisi ve Hegel düşüncesinin eksik görüde, yanlış yargıda usun teorik uykusunda kaldıkları görülür. Zamansal öteleme gerçeği ile Hegel felsefesindeki çelişik ama aynı oluşta buluşma mantığının yanılıgısına tanık olunur. Vahdeti vücutçu gelenekteki mutlak hiçleme ile özdek indirgemeci olarak mutlak birleme anlayışının da ne kadar yetersiz olduğuna tanık olunur.

Nesnelliğin her oluşta değiştiğini belirtmeye çalışan Hegel felsefesinde ise hakiki varlığın değişmez yönü ve ayrı olmadan aynı olmayışın korunması ise hep geride bırakılmış olduğundan, olgunun hep oluş içinde değişen ve tamamlanan olması ile varoluşsal yönüyle ele alınması eksik olduğu içindir ki sonuçta yanlış yargıda bulunmaya nedendir. Ayrıca aynı ve başka oluş içinde karşıtı olan ötekisi ile diyalektik kurguda iken hep karşıtını üreten bir oluş içinde düşünce yapısal kılındığında, birbirine bir (aynı anlamında değil, içkin anlamında) ve farklı oluş içinde ayna olan ötekisi ile karşıtı olmadan gerçekleşen varoluştan habersiz olunur. Hep karşıtı olarak ötekisini üreten oluş içinde düşünce yapısal kılındığında ise ötekisine duyarlılığın yitirildiği bir dünyanın kapısı da açılmış olunur. Karşıtı olmadan ötekisi olan ile aynalaşılan ve karşılıklı olarak birbirlerine kattıkları ile rekabete dayalı bir dünyadan ise habersiz olarak yaşanılır.

Hegel, felsefesi ile birçok yanılıklar çemberinde ve eksikler piramidinde ne anlam taşımaktaydı? Yanlış olanın, doğrunun azığı olarak tarihsel yürüyüşte bir gereklilik ve yerinde oluşu ile gerçekleştığinin anlamını taşımaktaydı.

Yüklem alınanlar ile kendiliğın gelişmesi ise varlıksal değil, varoluşsalı. Diyalektik ise sadece devinim düzeyinde bilmeye dair uslamlama değil, doğadaki güçlerin devinim beliriminde varoluş eşikleri olan yasaların var kılınması ile aşılmış olarak evrensel usta yaratmanın da bir gereğı olarak görünüş bulur. Böyle iken özneler arası ilişkide karşıt olan ötekinin kendilik alanına düşünce etkinliğinde yerleşik kılınması ile hak-batıl diyalektik oluşu içinde, kendiliğın kendi içinde karşıtı olmadan kendisini gerçekleştirmesinin, görünüşe taşınmasının sadece bir ussal yönetimidir. Var olanlar ise sibernetik diyalektik oluşta, tam olana evrilmiş olarak evirilerek gelişmektedir. Tarihte, ilke anlamında ideanın gerçekleşmesi ve etkin olduğı alan belirimleri ile gerçekleştirilmesi zorunda kalınması, gerçek olanın galip olması sonucundan hareket ile de bu duruma tanık olunabilirdi. Hegel, diyalektik oluş içinde kendisine rağmen kendisine aykırı düşen bir Tanrı'nın olmadığından da habersizdi.

Gerçeklik ise ayrımlı karşıtlığın yeni bir oluş içinde aşıldığı diyalektik oluş değil, batıl ve gerçek karşıtlığı içinde gerçek olanın düşüncede galip gelmesi ile hep görünüş bulandır. Diyalektik oluşun gerçekliği ise bu açıdan bakıldığında, kendinde tam olan ereğı görünür kılmanın bir gereğı olarak okunması gerektir.

Bir ve farklı oluş içinde yaratılmış özneler için, tözü/ öz kendiliğı olan özünden ayrı düşmek veya uzaklaşmak değil de farklı oluşun gereğı olarak yabancılaşmak kaçınılmazdır. Öze olan yabancılık ise karşıtı olmayan ötekisi olanlarla çift olmak ile varoluşta birbirine ayna olmakla birbirini tamamlamakta iken yaratılmış gerçeklik alanına çekilmekle geride bırakılır. Yaratılmış gerçeklik alanında özüne yeniden varmak için, diyalektik oluş içinde ereğı doğru evrilmiş olursa da yabancılık aşılacak olan değildir. Her diyalektik oluş içinde karşıtı olan ötekisini hep üretmek söz konusu ise yabancılık sürekli kılınır.

Öze varmak, varoluş derdinde olarak bulunduğunda ise öze, kendiliğı yabancılık aşılması gereken bir sorun olarak bulunur. Daha öncesinde

öze, hakikate varmak ile yabancılığı aşmış olanlar bulunursa, karşıtı olmayan ötekisi ile aynalaşmak ve tanrısal olan yüklemelerin gelişiminde Tanrı ile buluşmak söz konusu olur ise hakikate dair yabancılık da aşılmış olunur. Tanrı ile karşıtı olmayan ötekisi olarak buluşulduğunda ve kavuşmak Tanrı'yı bilmek anlamı ile beraber yaşamak anlamı ile de bulunduğunda öze, hakikate yabancılık geride bırakılmış olunur.

Tanrı ve yüklemeleri olarak kendisine dair ne varsa ereksel olması ile zamansal olarak öndedir. Yaratılmış olanın zamansal olarak önünde duran bir Tanrı'sının olması hem yaratılmış olanın var olmasının bir gereğidir hem de Tanrı ile birlikte karşıt değil, karşılıklı olarak varoluşun olanaklı olması içindir. Bu anlamda bir ve farklı oluş içinde bulunan için neden Tanrı, erek Tanrı olarak yarattığına varlıksal değil de varoluşsal, zamansal olarak önünde oluşu ile devinmek zorunda kaldığıdır.

Bu sibernetik oluşun içinde oluş; var olanın, Tanrı'sı ile bir ve farklı olmak içinde aynı olmayı yakalayamadan isteyerek veya istemeyerek, karşıtlığı barındırmayan ötekisi ile varoluşunu bulmasıdır. Tanrı da tanrı olma ilkesinde, karşıtı olmayan ötekisi olan ile varlığına yüklem etkinlikleri içinde varoluşunu böylesi bulmaktadır. Tanrı karşıtı olmayandır; karşıt olan özneler arası hak ve batıl olunması içinde de ilke belirimleri ile kendini görünüşe taşır. Böylesi görünüşe gelmek içinde tanrısal olan yüklemeleri izinde hep yeni bir dünyanın kapısını aralarken, ilkenin tesis edilmesi içinde hep kendini gerçekleştiriyor olarak gelecek belirimli oluşunda bulunan olur. İnsanın kaderi ise Tanrı'ya doğru gelişim içinde bulunmak ve her gelişim içinde gerçekleştirdikleri ile ilke gereği erekte olanı yaşarken Tanrı'yı da yeniden bulmuş olur.

Karşıtlığa bağlı diyalektik ise kendi başına bir gerçeklik olmaktan daha çok kendiliğe dair gerçekliğin görünüş bulması ve gerçek ile öze doğru yürüyüşün tarihsel gelişim içinde gerçekleşmesi içindir. Sonuçta sibernetik ussal oluşun gereği olarak hem ilk hem de erek neden olarak

kendinde tam olan öz ile kendilik bulunduğunda, öz hep kendinde bulunacak olarak orada durmaktadır. Ancak oluşun zamansal oluşu içinde var olmanın gereği olarak yakalanmayan, ulaşılmayan aynılık, var olan yaratılanın tözüne bağlı olarak yadsımalarda bulunurken özde aynı olana varması ile bulduğu olur. Ancak töz olarak hakikate varım aynılıkta gerçekleştiğinde yaratılanın varlığı söz konusu değil, yaratıcı olanın varlığı bulunmuştur. Zamansal oluş içinde yaratıcı kendini yeniden öne alarak varoluş bahşederse eğer aynı olunmayan gerçeklik içinde varoluş, yaratılmış gerçeklik anlamında kaçınılmaz olarak yeniden bulunmuş olunur.

Öz için yabancılık olmadığı gibi yaratılmış özne için yabancılık ise ereğe varım ile aşılmış olur. Ayrıca varoluş nesnelerini kendiliğe özdeşlikte değil de yüklem olarak bulmak ile nesnelere aşkın varoluşunu bulmakla varoluş nesnelere olan yabancılık da aşılmış olunur. Diyalektik oluş içinde olunsu da özün çeşitlenmesi içinde karşıtlığa aşkın kendiliğin ilkelerde gerçekleştirilmesinde yaşanırken de her şey sonuçtan, erekten hareket ile zorunluluğa bağlı olarak yerinde ve gerekli oluşun ussallığında bulunur.

Diyalektik, kendiliğe yeni bir yüklem edinmenin gelişim ayağı olarak da yerinde dururken, erek belirimli olan ile buluşmanın sonucunda bir ve farklı oluş gerçeğinde karşıtı olmayan ötekisi ile aynalaşmak ve varlıksal olarak değil de varoluşsal düzeyde görülen eksiğinden yana tamamlanma anlamında birbirini bulmak söz konusu olmalıdır. Karşıtı olmayan ötekisini bulmak ile hep ereğe bağlı yeni bir oluş içinde tamamlanmak söz konusu olmalıdır. Erek olanın tamamlanması değil, erek olanda tamamlanmak, yaratılmış öznenin kaderi olarak bulduğudur. Oluş içinde ereğe bağlı her tamamlanma ise Tanrı'nın yani hakiki kendiliğin yüklemelerinde tamamlanmış olarak varoluşu bulmaktır. Kendiliğe yüklem olarak edinilen her ne ise etkinlik olarak belirir iken etkinliğin kendilik değil, kendiliğe yüklem olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Her yüklem belirimli etkinlik, oluş beliriminde olarak

görünüŖe taŖınmaktır. GörünüŖe gelmek ise sadece diyalektik oluŖ içinde gerekleŖecek diye bir kaide de yoktur. KarŖıtı olmadan ötekisi olan ile görünüŖ bulmak ve karŖılıklı iliŖkide varoluŖsal tamamlanmalar içinde tinselliğē dair geliŖim içinde bulunmak da olanaklıdır.

Böylesi tamamlanma içinde Tanrı ile aynı değil ayrıda değil oluŖun gereğinde bir ve faklı oluŖ içinde karŖıtı olmayan ötekisi olarak buluŖmak ise her ne kadar kendiliğē dıŖsal birok biimde gerekleŖse de en yüksek düzeyde düşünce de gerekleŖir. Tanık olmak ve sonuta bilmek ile buluŖmak düşünce dedir ama yüklemelerinde ayrı olmadan O’nu sadece yaŖamak, hayatın içinde karŖıtlık ve ötekisi olmayı geride bırakmıŖ olarak bulunur. Böyle olsa da yaratılmıŖ olmak içinde bulunulmakta ise karŖıtı olmadan bir ve farklı oluŖ içinde öteki olmak da kaçınılmaz olarak bulunur.

Yaratan ve yaratılan, kendilerine özel etkinlik alanı olan düşünce de, karŖıtı olmayan ötekisi oluŖ içinde anlam veren Tanrı ve anlam bulan yaratılan ikiliğēinde buluŖurlar. Aynı olmayıŖı koruyan tekil ve tikel belirimler dahilinde yaratıcı ile yaratılan arasındaki zamansal oluŖ farkı sayesinde hep gelecekte durandan gemiŖte durana, tözsel birlik içinde iken bir anlam akıŖı olarak düşünce etkinlik alanında buluŖma gerekleŖir. Hak ve batıl diyalektik oluŖ içinden hak olanla ve karŖıtı olmadan ötekisi olan kendiliğē ayna olanlar ile Tanrı’ya yükselmek düşünce ile olanaklıdır.

Ereğē, sonuca, amaca bağlı olarak yaratılmıŖ olanın, anlam ve değer ieriğēi yüklenmiŖ olarak ieriğēin gerekleŖmesine de olanak veren kıvam beliriminde ki biimi ile temsil niteliğēinde bulunmasının, yaratılmıŖ özne tarafından deneyimsel olarak bulunması da önemlidir. YaratılmıŖ özne için temsiller dünyasında bulunulduğuna tanık olmak söz konusu olduğunda ise diyalektik içinde olursa da diyalektik oluŖa aşkın spekülatif yani aynalaŖmalı bir dünyada bulunulduğuna da tanık olunur. Böylesi dünyada zorunluluklar zemininde yerinde ve gerekli olanlar ile iliŖkide, ieriğēin ereğēinde gerekleŖmesine tanık olunmakta

iken yabancılık geride bırakılmış olunur. Biçim içeriğin aynı değil ama birliğine bağlı olarak dilin temsil gücü içinde anlam kazanması sebebiyle de spekülâtif yani aynalaşmalı varoluş kaçınılmaz olur.

Söz konusu sibernetik oluş içinde amaca, ereğe, sonuca bağlı olarak hem kendini gerçekleştirirken hem varoluş nesneleri var ederken hem de varoluş nesneleri ile olan ilişkide bir ve farklı oluşu içinde kendisini karakter, kimlik belirimleri ile yaratırken yeniden varoluşuna anlam katması ise kendine rağmen kendisi ile aykırı düşmek, düşüncenin doğasında dahi ne kadar mümkündür? Bu durum düşünce ve doğayı töze özdeşlikte yüklem olarak gören Spinoza'nın varlıkta sabitlenmiş görüşü ile karıştırılmamalıdır. Doğrusal yalınkat diyalektik oluş kurgusu ile Hegel'in de bunu anlaması çok zordu. Özdeş indirgemeci olan birçok ifadesi ile eleştirilecek savlar bırakmıştı.

Muhiddin Arabi ekolünden gelenlerin aynı çizgide ifade ettikleri ile Hegel'i kendilerine yakın görmeleri de şaşılacak şey değildi. Ancak Vahdeti Vücutçu anlayış geleneğinde mutlak hiçlemek üzerinden mutlak birlemek anlamında anlayış, sonuçta özdeş indirgemeci olunması ile usa hakimdir. Hegel anlayışında ise karşıtlık ilişkisinde başlatılan yadsıma ve karşıtlığın bir kılındığı yeni oluşta yadsımanın yadsınması söz konusu iken tam anlamı ile yadsınmayan yeni oluşta özdeş indirgemeci olarak olumlanması söz konusu olandır.

Bu anlamda Hegel, karşıtlıktan başlaması sebebiyle yanlış yerden, yöntem sürecinde ise yanlış başlangıcı sürdürmesi sebebiyle yanlışta olsa da değişime rağmen olgusal olanın oluştaki sürekliliğini belirgin olarak görünüşe taşır. Bu anlamda vahdeti vücutçulardan farklı olarak, vücutçularda tekâmül işaret edilmiş olursa da sonuçta hiçlemek ile birlemek söz konusu olduğunda donuk kılınan bir metafizikten öte, hep oluş içinde değişen bir metafiziği görünür kılması ile ileri olan bir anlayışta görülür. Ancak vücutçu gelenek hakiki varlığı kendinde karşıtı olmayan gerçeklikte bulur iken Hegel anlayışının ötesinde, doğru olan yerden başlamıştır. Ayrıca Hegel, tarihin bitimli oluşunu söylemesi ile

olgusal olanda sabitlenen bir dünyaya işaret ederken ne kadar doğru idi?

Usun teorik uykusunda olmasına rağmen Hegel, tarihe us ile açılan bir kapının önünde oturmaktaydı. Olgusal olanın tarihsel yani değişen gelişim sürecinde zamansal olduğunu göstermekteydi. Özdeş indirgemeci olsa da varlık ve us perspektifinden insan tinini, doğrusal düşüncenin kurgusunda, istençle bağıntılı varoluş sürecinde mutlak ve nesnel tinde kendine kattıkları ile resmetmeye çalışmaktaydı. Düşünce anlamında tözün hem nesnel hem de öznel yönünü görünür kılarken tarih içinde açılımlarına tanık kılması önemliydi. Durağan bir metafizik dünyaya değil de hep oluş içinde gelişen hareketli bir metafizik dünyaya bakmaktaydı. Deleuze'dan önce düşüncenin yaratıcı doğasına dolaylı da olsa dikkat çekmesi önemliydi. Doğa ve tin alanlarının kendi içinde dışlaşan düşünce alanı olduklarını göstermesi adına düşünce meydanında yerini almıştı. Kendiliği değil de düşünceyi merkeze alırken özdeş indirgemeci yaklaşımı ile yanlış yerden bakıyor olsa da her şeyin bir düşünce dünyasında olup bitmekte olduğuna dikkat çekiyor olması önemliydi.

Elbette doğa Tanrı'nın düşünce alanıydı. Hegel'den önce İslam sufileri akli evvel anlamında ilk var olanın akıl olduğunu belirtmişlerdi. Akli evvel, faal akıl olarak sonrasında var olanların nedeni olarak doğaya içkin akli külli (tümel akıl) anlamında belirendi. Nebi Muhammed Mustafa'nın da ilk yaratılanın akıl olduğunu beyan eden hadisi şerifi vardı. Kendisi de o aklın görünüşe geliyordu. Plotinus'tan itibaren, ilk yaratılanın akıl olduğunu ifade eden düşünürler olmak ile beraber bu düşünürlerin akli kendi dinamiği içinde ele almasına tanık olmak zordu. Hegel ise başlangıç noktası yanlış olsa da diyalektik yöntem ile düşünceyi, us belirimlerinde kendi dinamiği içinde takip etmiş olması anlamında dikkate değerdi.

Düşünce tarihine birçok katkısından olsa gerek ki arkasından bakan birçok kişi, saygılarından dolayı şapka çıkartmaktaydı. Ancak tarih;

gerçeğin tamamlanması bağlamında bitimli değil, gerçeğin açılımları bağlamında tanrısal olanın çeşitlendiği değişimler ve temsile bağlı gerçekleşen varoluş içinde hep yeniden yaratılana, kurulana göre gerçekleşir iken bitimsiz oluş içinde yaşanmakta olundu. İlkesel oluşu içeren olgunun tarihi elbette vardı. Ancak, Hegel olgusal olanın geleceği olduğundan da uzaktı. Olgusal olan ile gelecek, ayrıntılar ile ne olacağına dair değil de olgusalığa bağlı gelişim perspektifinden nasıl olabileceği öngörülebilir olundu. Sibernetik oluş içinde ise hikmet sonuçta açık olan gerçeklik olarak bulunurken, gerçek ile olan bitene bakmak, zorunluluk zemininde yerinde ve gerekliliğinde tanık olmak da olması gerekendi.

Elbette doğa Tanrı'nın düşünce alanıydı ama karşıtı olmayan olarak bulduğu, nesnel olduğu kadarı ile öznel kıldığı yüklem olması ile varoluşuna kattığıydı. Doğada ise diyalektik devinim, yasalar ile aşılmıştı. Kütle çekim-entropi yani kütle korunumu ve süreksizlik Tanrı'da karşıt değil, amaca bağlı olarak doğada var olanların/olacakların varoluş eşikleri olan yasaların beliriminin gereği idi. Bir atomdaki negatif yüklü elektron veya pozitif yüklü proton dahi tözü gereği nur iken Tanrı'nın kendisinde karşıtlık değil, kendi ilişkilerinde dahi yadsınabilir anlamında karşıt değil, çift olma belirimli olarak ikili birlik içinde birbirlerini eksik yönlerinden yana tamamlar iken hem varoluş bulmakta hem de atomu görünüşe taşımaktaydı. Bu, çift oluşa bağlı olarak yeni bir yaratım durumunda bulunmanın gereği idi.

Çift olmak, karşıtı olmak anlamını taşımaz... Çiftleri karşıt olarak belirlemek ise bilmenin belirleyici doğası gereği ile ussal bir yaklaşım olmaktan öte değildi. Böylesi yaklaşım, sadece bilmeye yönelik olsa da çiftleri ilişkilerinde birbirlerinin karşıtı olmayan ötekileri olarak anlamaya olanak vermez. Bir ailede dahi kadın ve erkek çift olmak ile aile olmakta buluşur iken karşıtı olmayan ötekisi olarak üst bir kimlik beliriminde yaratımda olarak buluşmuşlardır. Çiftlerde tamamlanmak ve aynalaşmak ile hep yeni bir yaratım durumunda buluşmak söz

konusu olandır. Karşıtlıkta ise ayrışımında birbirini belirli kılmaya bağlı olarak varlıkta veya varoluşta ampirik veya pragmatik karşılığı olmayanın, hep gerçek olan ile yadsınması ve sonuçta gerçek olan ile ilerleme söz konusu olandır.

Çift olanları karşıt belirimler olarak ussal düzeyde karşıt kılmamız, doğalarını kısıları gereği bilmek anlamında bir yaklaşım olsa da çiftler, kendi doğalarında karşıt olmayan ilişki belirimlerinde birbirlerini tamamlamaktaydı. İnsan ilişkilerinde diyalektik ise doğru bilgiden yoksun, eksik veya yanlış biliş etkinliğinde bulunulması, özne göreceli veya nesnel bağıntılı oluşa bağlı olarak da eleştirel düzeyde yorum yapabilme olanağına sahip olunması ve salt düşüncesinde değil de sonradan edindiği, *içinde ki kötü* olarak karşıtı olan ötekini -nefsi emmareyi- barındırması sebebiyle tekbenci olması doğası gereği ile insanın bulduğuydu. Bu durumda karşıtlık ve karşıtlık içinde diyalektik, ampirik ve pragmatik sonuçlar gereği ile batıl olanın gerçek olan ile yadsınması ve bu bağlamda ilerlemeyi koşullayandı.

Çift ve karşıt oluşta farklı belirimli sonuçlar görülmesi, ikisi arasındaki farklı oluş durumunun görünüş bulması ile iki ayrı durum olduklarını açık eder. Anlaşılan o ki Hegel diyalektik yöntemi çift oluşlar da yapılması gereken iken karşıt oluş belirimlerine indirgenerek yapılan ussal bir zorlamadır.

Bu durumda çift oluşa bağlı olarak karşıt oluşun tanımının da yeniden yapılması gerekir. Ussal anlamda karşıt kıldığımız ama birbirini yadsımayan, tamamlayan ve doğaları gereği ilişkilerinde birbirlerini karşıt olarak değil de çift olarak bulan karşıtlar var. Bunun ile beraber değer yargısal olarak yadsınmaya olanaklı olan karşıtlar var.

Çift olanlar, birbirini eksiginden yana ve aynalaşma içinde yeni bir oluş durumunda tamamlar. Yadsımaya bağlı bir karşıtlık içinde değil, tamamlamaya bağlı bir oluş içinde birbirlerini karşıtı olmadan bulurlar. Birbirlerine rahmet olarak rağbet etmiş olmanın rekabetinde diyalektik

te bulunurlar. Bu durum insan ilişkilerinde Aidiyet, sorumluluk, sahiplenme, hak-had belirimi içinde tamamlamaya/ tamamlanmaya dayalı rekabet ilkesi altında gerçekleşen diyalektik oluştta gerçekleşir. Karşıt olanlar ise birbirini, olması veya olmaması gerekenler olarak yadsır iken görünüşe taşırlar. Gerçek olan olması gerekenin galip olması sonucunda ise olmaması gereken karşıt olan aşılmış olarak anlam yürüyüşü devam eder. Rahmet gerçek olan ile tarihsel yürüyüşte tesis edilmiş olur.

Bu anlamda diyalektik, karşıt olanlarda yadsımaya bağlı olarak eleştirel olmaya, çatışkıya dayalı görülür. Çift olanlar için ise diyalektik, karşıt oluş içinde değil, ussal olarak karşıt kıldıklarımızın, karşıtı olmayan ötekisi oluştta bulunurlar iken varoluş eşikleri olan yasa zemininde buluşmaları veya yeni bir ilkede buluşmaları ile birbirlerini tamamlanmalarında ve rahmet olmanın rekabet beliriminde görülür. Varoluştta sürekli oluşun yakalanması içindir ki yasa veya ilke de çift oluşun tamamlanmalarında varoluş olanaklı kılınır. Çift oluş belirimlerinde düşünsel etkinlik alanında tamamlanma, aynalaşma ve varoluşsal derinlik elde edilir iken karşıt oluş belirimlerinde gerçek olanın galip olması etkinliği içinde düşünsel etkinlikte gerçek olan ile ilerleme söz konusu olmandır.

Anlaşılan o ki diyalektik, çift veya karşıt olan belirimlerin birbirinden farklı olarak iki farklı formasyon biçiminde gerçekleşmekteydi. Çift oluşa dayalı diyalektik yeni bir oluştta yaratımın bulunması için gerekliydi. Karşıt olanların ilişkisinde görülen diyalektik ise gerçek olanın görünüşe gelmesinin ve gerçek ile ilerlemenin gereği olarak tanrısal olan düşünsel etkinlik içinde ussal kurgusal bir çözümlemeydi. Yani bir ve farklı oluş içinde, aynı değil ayırda değil oluşun gözetilmesi ile yaratımın nasıl olacağına ayrıca nasıl görünüşe gelineceğine ve nasıl ilerlenmesi gerektiğine dair analitik bir uslamlamaydı.

Düşünsel etkinlik yaşamsal etkinliktir. Bu nedenledir ki yaşamsal etkinlikte çift veya karşıt diyerek ussal belirlediklerimiz, karşıtı

olunmayan eylem etkinliğinde yaşanır. Düşünsel etkinlik yaşamsal olarak da yaratıcı etkinlik olarak gerçekleşir. Us ise bu yaratıcı etkinlikte, belirli kılınanlar ile yaratımın açık olmasının bilme formasyonu kazanmasıdır.

Yaratılmış etkinlik içinde çift oluşun ikili birliğinde her ne ki vardır... Düşünsel etkinliğin yaşamsal etkinlik oluşu içinde karşıtı olmayan ötekisi veya nesneleri olarak yerlerini almışlardır. Sorun ise düşünsel etkinliğin içinde var olan bizlerin, usun bilme doğası gereği çiftleri karşıt olarak belirler iken yaşamsal oluşta karşıt olarak bulundurulmadan varlıkta yerlerini aldıkları gerçeğinden uzaklaşmış olmamızdır. Düşünce etkinliği, karşıtı olmayan yaşamsal etkinlik olarak usun bilme doğasında açık olanların karşıt olmadan yaşanmasını olanaklı kılmış iken var olanların, usun bilmeye yönelik doğası gereği ile çiftleri karşıt bulması, hakikate giden yolda ilk adım olarak bilmek adına anlaşılabilir olsa da gerçeğinden uzak usun yanılgısı içinde bulunmaktır.

Bu duruma aynalaşma mantığı ile bakıldığında gerçeği, us aynasındaki ters belirimli görünüşünde aramaya benzer. Nasıl ki zihnin yanılgıları vardır... Usun da böylesi yanılgı içinde bulunmaları vardır. Buna teorik bilişimde sıkça rastlanır. Us ile kendiliğin hakikatine tanık olunmaz ise kendiliğe/ hakikate giden yolda mutlak ayrıştırıcı, özdeş indirgemeci veya çelişik aklın ironik yaklaşımlarında usun teorik uykusunda kalınabilir. Bu durum zihinden veya ustan vazgeçeceğimiz anlamında değil, ussal olarak bildiğimizin sanısında olarak bulduklarımızın, -derin uykusundan yani usun teorik uykusundan- ampirik ve pragmatik karşılıklarının olup olmadığının sağlamasına bizi götürür/ götürmelidir.

Düşünsel etkinlikte olan ile ussal olarak belirlediğimiz arasında gerçeğe dair böylesi fark var ise ampirik ve pragmatik ussal oluşa ihtiyaç olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu anlamda ussal olarak karşıt kılınanlar ile diyalektik bilme ediminde/ yönteminde bulunan her kimse, usun diyalektik bilme formasyonunda yanılgı içinde, düşüncenin yaratım etkinliğinde karşıtı olarak bulunmayanların çift kılınmış olarak

yaşandığı gerçeğine kör bakmaktadır. Bu durum formel mantık ile her şeyi -anlamaya değil de- bilmeye çalışma hatasına düşmek ile aynı çizgide buluşulduğu anlamını taşır. Bu da göstermektedir ki diyalektik yöntem, özellikle Hegel diyalektik kurgusu, gerçeğe eksik bakışta yanlış bilişsel sonuçlara götürebilmektedir. Bu anlamda her ussal olan bilişsel yöntemin yerinde ve gerektiğinde kullanılması gerektiği gerçeği ile de karşı karşıya kalırız.

Yaratımdan da anlaşılıyor ki Tanrı, tekbenci bir doğaya sahip olmadan, sibernetik ussal oluşu yapısal kılmış olarak hikmet üzeri çift kılmalara bağlı olarak yaratan ve iş görendi. Tarihte diyalektikte ise yanlış veya eksik yorumlama ve tekbenci oluşa bağlı olarak insanın hem kendi içinde hem de ilişkilerinde diyalektik oluşu bulması ile batıl ve gerçek olgusu belirimleri üzerinden hep gerçeğin galip gelmesi doğrultusunda sürekli kılmaktaydı.

İnsanın varoluşunda ise ilkelerin galip geldiği ussal formasyon olan vicdanda, insanın kendisini karşıtı olmayan ötekisi kılıfında diyalektik oluş içinde diyalektik oluşa aşkın ahlak biçimsel olarak sonuçta kendiliğini bütünlükte bulması söz konusu olardı. Böylesi diyalektik ise düşünsel etkinlikte karşıtı olmayan ötekisi ile ussal oluşta eylemin, doğru-yanlış, iyi-kötü olması gereğinde yaşanandı. Nefsi emmareye dair ne var ise yadsınmasıyla, ilkede tutarlı oluşun yakalanması söz konusu olardı. Sonuçta ise karakter ve kimlik edinmelerde bütünlüğün korunuyor olması ile sürekli kılınması da söz konusu olardı. Diyalektik oluş içinde diyalektik oluşa aşkın bütünlüğün edinilmesi ve korunuyor olmasından da anlaşılması gerekirdi ki diyalektik tanrısal bir kurguydu; düşünsel bir çözümleme aracıydı.

Varlıkta varoluşsal çift belirimli görünenlerden farklı olarak görünüş bulan karşıtlık ise varlıksal değil, varoluşsal ve ussal bir belirleme olarak bulduğumuzdu. Süreksizlik ve farklı oluş içinde duyular ile tanık olunan gerçeklikten farklı olarak ussal olan gerçeklerin yani ilkelerin görünüş bulması için gerekli olardı. Karşıt belirimli oluşta gerçek olanın görünüş

bulması ve gerçeğe bağlı düşünsel ilerleme olanaklı kılınırken, çift oluşta da ikili birlik içinde birbirini tamamlıyor olarak kaim olunması söz konusu olmalı.

Karşıtlık, duyuşsal olanın değil, ussal olarak gerçekliği olanın görünüş bulmasının bir gereği olarak olması gerekendi. İlkesel olanın tesis edilmesi gerektiğinin bir belirimi olması ile varoluşsal olarak ampirik ve pragmatik karşılıklarının olması sonucunda bulunan ve yaşanandı. İzafi oluş içinde eleştirel oluşta görünüşe taşınandı. Öznelde ise nefsi emmare sebebiyle çatışkılı veya rekabete dayalı diyalektik oluş içinde bulunduğumuzdu. En temelde iyi- kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin, hak-batıl belirimlerinde değer biçimsel olarak bulunduğumuzdu. Değer biçimsel olarak da ahlak biçimsel olunması ile varoluşu bulmamız ve varoluşu anlamlı kılmamızın bir gereği olması ile yaşadığımızdı. Değer biçimsel oluşun bir gereği olması ile hem ussal hem de varoluşsal olarak bulunduğumuzdu. Nefsi emmareye bağlı olarak öznelde diyalektik oluş içinde hakikate yükselmenin, tarihsel oluş içinde ise hakikate doğru ilerlemenin aracıydı.

Gerçek hep galip olmakta ise diyalektik oluşun bittiği yer yok mudur denilecek olunursa eğer tekbenci oluş içinde gerçeğin yanlış veya maksatlı yorumlanması söz konusu olduğu sürece diyalektik oluş bitmez. Ancak tekbenci oluş gerçeğe göre terbiye edildiğinde tevhid edinilirse eğer karşıtı olmayan ötekisi oluşta diyalektik aşılmış olunur. Ancak tevhide varmak yeterli değil, sibernetik oluş içinde hikmete de tanık olunması gerekir. Ancak diyalektiği aşmamış olanlar ile ilişkide hak olanın tesisi adına her daim diyalektik oluş içinde bulunulur. İlkelerin, özellikle adalet ilkesinin çatısı altında ilişkilerde ve kurumlarda tesis edilmesi söz konusu olur ise çatışkılı diyalektiğe aşkın rekabete dayalı diyalektik oluş içinde gelişim devam edebilir.

Karşıtı olan ötekisi olmadan varoluş ise karşıtı olmayan öteki olanlar ile cennet olgusunda olanaklı kılınmıştır. Cennet olgusunda dahi karşıtı olmayan ötekiler ile çatışkılı değil, varoluşa katkıda bulunmak

anlamında selamet ilkesi gereği karşıtı olmayan ötekiler arasında rekabete dayalı diyalektik oluş, doğrusal gerçekleştendir. Böylesi diyalektik oluş içinde ise düşünsel etkinlikte anlama dayalı derinlik bulunsa da tarihsel ilerleme anlamında düşünsel ilerleme görülmeyebilir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki insanın tekbenci doğası, Tanrı'nın düşünce etkinlik alanı olan doğada Tanrı için, karşıtı olan ötekisi olmadan vardır. Doğa düşünsel bir etkinlik alanı ise sonuçta doğada bütünlüğün korunuyor olmasından da bunun anlaşılması gerekirdi. Tekbenci oluş insana yüklem olarak verilmiş -aşılabilir- bir durumdur ki onun ile diyalektik oluş içinde hem tanrısal olan yüklemelerinin gelişimi ile Tanrı'ya yükselmiş olunsun hem de tanrısal olan olanaklar ile tarihsel oluş içinde gelişimde bulunulsun. Sibernetik ussal oluşta olan bitene hikmeti ile bakıldığında, insanın diyalektik oluş içinde bulunması, tarih varlığı olarak insanın kendini gerçekleştirmesinin, gelişiminin çözümü olması anlamında tanrısal bir kurgu olarak bilinmesi gerekir. Düşünsel bir yüklem olarak aşılabilir olması olanağı da bunu anlamlı kılar.

Ayrıca karşıt olan ötekisi olmadan düşüncenin gerçekleştiği melekler âleminden de anlaşılması gereken o ki karşıtı olmayan ötekisi ile de düşünce olanaklıdır. Ancak tarihsel perspektiften bakıldığında bu olanak tarihsel oluşun dışında gerçekleşir. Hegel buna dikkat çekmiş olsa da genel anlamda anlatmak istediğim: Hegel'in kurguladığı diyalektik kurguda, tanrısal etkinlik alanı olan doğada çift belirimli görünüş bulan olduğu biçimi ile, insan tininde karşıtlık belirimi ile karşılığı olan diyalektik oluşun karıştırılıyor olmasıdır. Bu da Hegel diyalektik kurgusunun eksik ve ironik durumudur.

Doğada karşıt değil de çift belirimli olanlarda ise yasada buluşmak veya karakter, kimlik belirimli yeni bir üst ilkede tamamlanmak ile hep yeni bir oluşta görünüş bulmaya tanık olunabilirdi. Ancak böylesi diyalektik oluş ilerlemenin değil, düşünsel alanda aynalaşma biçimlerine bağlı olarak anlamda derinliğin yakalanması içindir. Sonuçta düşünsel oluşta

anlam yaratımına bağlı olarak zenginleşme bağlamında kendiliğe dair gelişim olanaklı iken tarihsel değil de geçmiş belirimli bir düşünsel dünya içinde bulunuyor olunurdu.

Diyalektiğin böylesi farklı formasyon biçimlerin serimlenmesi yapılmadan sadece karşıtlık ilkesi üzeri genel anlamda diyalektik kurgulanır ise eksik bakışım ile sonuçta yanılgılar ile dolu bir okuma biçimi ile karşı karşıya kalınır. Bu anlamda batıl olanın kullanılabilir olması söz konusu olsa da hak ve hakikaten yana sonuçsuz olması sebebi ile değerlendirilmesi gerekir.

Diyalektik, karşıtlar arası ilişkilerde, ereğe bağlı değişen etkinlik ve değişken durum belirimlerine göre gerçekleşir. Doğadaki kuvvetler arası diyalektik olarak gördüğümüz ise Tanrı'nın karşıtı olmayan oluş belirimi içinde çift kılınmış olan ve karşıtı olmayan ötekisi veya nesnesi olan kuvvetlerin ilişkisinde gerçekleşir. Doğada çift olarak var olanlarda ise denklikten daha çok birbirlerini tamamlamalarının gereği olarak eşit olmama durumunda bulunmak söz konusu olmalıdır. Çiftlerde eşit olmamak, karşıt olmak anlamı da taşımaz. Karşıt olmayan çiftler, birbirlerini tamamlamakta değil de ayrışmakta ve farklı erek belirimlerine göre birbirine galip olma erkini göstermekte ise değer yargısal olarak karşıt belirimli olarak görünüş bulmaları ile karşıtlık ilişkisinde diyalektik de görünüş bulur.

Doğada diyalektik, çift oluşların birbirini karşıtı olmayan ötekisi, nesnesi ile yeni bir oluş içinde tamamlanması anlamında, varoluşsal bir gereklilik olarak anlamlı kılınır ise bu, ussal anlamda kabul edilebilir olmalıdır. Ancak çiftler aynı ve karşıt belirimler olarak anlamlı kılınmaya çalışılmış olunursa bu, bir zorlama olmaktan öte durmaz.

Doğadaki diyalektik, birbirini yadsımaya bağlı olarak görünüş, karşıtlık içinde bulunmak ile gerçekleşen değil, -ussal olarak karşıt gibi gördüğümüz veya ussal düzeyde karşıt kıldıklarımız- çift kılınmış olanların ilişkisinde varoluş eşikleri ve varoluş eşiklerinde var olanların

görünüş bulması ereğinde aşılış olarak bulunur. Tarihsel olgu olarak galip gelme beliriminde görünüş bulan ve yadsımaya bağlı beliren olması ile karşıtların ilişkisinde görülen diyalektik ise sonuçta pragmatik düzeyde ampirik oluşta senteze sebep verse de anlamın kendi doğası gereğinde biricik oluşunda kavramsal sentez olanaklı değildir. Tanrı ise bir ve farklı oluş içinde karşıtı olan ötekisi ve dengi olan bulunmadığından dolayı karşıt olgusal oluş içinde bilinebilecek olsa da hakiki varlık oluşu anlamında mahiyeti ve varoluşa dair gerçekleştirdiklerinden yana yadsımaya dayalı diyalektik içinde iken anlaşılacak olan değildir.

Diyalektik oluşta Tanrı, karşıt olgusal olanların tarihsel gelişimi içinde, yüklemeleri olan evrenseller görünüş bulur iken diyalektik oluşta karşıtlığı karşıtı olarak bulmadan etkinlikte olması ile bilinecek olandır. Sibernetik, katmanlı ve girift, spekülâtif, tevhid, hikmet, ampirik ve pragmatik ussal oluş belirimleri ile de kendisine tanık oluna bilinecek olandır.

Din, hak ve batıl ilişkisinde batıl olana eleştirel yaklaşımda hak olan ile görünüş bulur. Batıl olan yerine hak olanın tesis edilmesi gerektiği usunu taşır. Hak-batıl diyalektik oluşu içinde gerçekleşirken de diyalektik oluşa haiz olsa da tevhid gereği, diyalektik oluş aşılma zorunda kalınandır. Felsefe, izafi bağıntılı oluşa bağlı olarak eleştirel oluşta diyalektik gelişim içinde gerçekleşir. Siyasette sınıflar arası iktidar ve muhalefet ilişkisinde diyalektik oluş kaçınılmaz olarak bulunur. Ekonomide rekabete dayalı diyalektik oluş olması gereken olarak bulunur. Rekabetin bittiği yerde çatışkılı diyalektik siyaset alanında hâkim olur. Ahlak, vicdanda kötü-iyi, yanlış-doğru yargısal oluşunda ilişkiler sonucunda diyalektik oluş içinde edinilir. Bilim, salt nesnel bilmeye odaklı iken diyalektik değil, kuramsal oluş içinde hareket etmeyi önceler. Böyle olsa da ampirik, analiz ve analitik oluş içinde sonuç verilere göre her değerlendirme beliriminde diyalektik oluş içinde gerçekleşmek zorunda bulunur. Sanat ise doğuşa bağlı

olarak doğaçlama içinde gerçekleşir iken diyalektik oluşta bulunmadan gerçekleşir. Diyalektik oluşa sebep yorumlar içermesi söz konusu olsa da aynalaşma esasına göre spekülâtif oluş içinde gerçekleşirken diyalektik oluşa haiz değildir. Demek ki her alanda farklı diyalektik oluşlar içinde bulunulmakta, diyalektiği içermeyen veya diyalektiğe aşkın gerçekleşen alanlar ise diyalektiğin usun doğası olmadığını görünür kılar.

En temelde hakiki varlık anlamında Tanrı ilkesinden bakıldığında, Tanrı'nın kendinden karşıtını çıkarması söz konusu değildir. Hakiki varlık, biricik ve katmanlı gerçeklikte bulunur iken karşıtı olmayan ötekilerini ve nesnelerini var kılar. En temelde varlık ilkesinden dahi bunun anlaşılması gerekirdi. Hakiki varlık anlamında Tanrı için ise yarattıkları kendisine iman etmiş olsun veya olmasın, düşman kesilmiş veya dost olmuş olsun fark etmez; Tanrı'ya, varlık ilkesinin kapsayıcı olması nedeni ve aynı değil ayrı da değil oluşu gerçeği sebebiyle yarattıkları karşıt olamazdı. Erek belirimli olarak varoluşunu bulan her varlık, yaratılmış amacına bağlı olarak da zaten Tanrı'nın karşıtı olamazdı. Ayrıca, yadsınabilir karşıtlar ilkesinden bakıldığında da karşıt olan hep dışardan eklemelenmiş olarak bulunur. Nebiler dahi kendi toplumları içinden çıkarlar iken toplumlarının yaratılmış gerçekliliği içinde edinilen içselleştirilmiş değer, anlayış özdeşliğinde onlara karşıt değillerdi. Ne vakit hakikat ile tanışırlar, hakikatin neferi olurlar, toplumlarına döndüklerinde toplumlarının dünyasına ait değillerdir. Yani toplumlarının içinde iken karşıt değil, farklı bir anlam ve değer dünyasından baktıklarında karşıt olmuş olurlar. Platonun mağara örneğinden de bu anlaşılabilir bir durumdur.

Karşıt olanın, hep kendi içinden yeniden çıkarılması kurgusunda ise sonuçta hep karşıtı olan ötekisi ile kurulacak bir dünyanın kendisinde, karşıtı olmadan ötekisi olarak durana yabancı kalmak kaçınılmazdır. Böylesi bir kurgu, karşıtı olmadan ötekisi olarak duranın gerçeğinden koparıcı olarak ötekisini hep karşıtı olarak kurgulamayı varoluşun

gereği olarak bulur. Diyalektiğin hikmetinde sonuçta gözetilen ise karşıtı olmayan ötekisi oluşturma buluşabilmektir. Karşıtı olan ötekisi ile diyalektik ilişki ise tarih olgusal olarak hep ilkenin ilişkilerde tesis edilmesi ile aşılması gereken olarak bulunur. Yadsınabilir karşıtlarda batıl olanın genele yaygın kılınması ise hak olanın ampirik ve pragmatik sonuçları sebebiyle olanaklı kılınmaz/ kılınmamalıdır. Batıl genele yaygın kılındığında ise olumsuz sonuçları ile karşı karşıya kalınması kaçınılmazdır.

Zaten iki karşıt kavramın yeni bir oluş olan kavramda buluşmaları anlam içeriği ile olanaklı değildir. Böyle olmak ile beraber iki karşıt kavramın değer yargısal olarak birbirlerini görünür kılmaları sonucunda, anlam içeriği olarak yeni bir kavramda buluşmaları söz konusu olmasa da değer yargısal olarak yeni bir kavramı görünür kılmaları söz konusu olur/ olabilir. Kavramın içeriği olarak anlam, kendindeki bütünlükte parçalanmayacak kadar biricik ve kendisinden başkasını çıkarmayacak kadar da eril durur. Ussal karşıtının çağırimsal olarak bulunması ile de değer yargısal olarak belirmesi sonucunda diyalektiği olanaklı olur.

Ancak bu durum iki karşıt kıpının oluş denilen yeni bir kavramda içerilmiş olarak buluşmaları değil, yeni bir kavramı değer yargısal görünür kılmış olmaları ile sürdürebilirdir. Ayrıca oluş olan kavramdan da anlamın eril doğası gereği yeni bir karşıt kavram çıkarmak olanaklı değil, kavramın nesnel bağıntılı olduğu farklı karşıt kavramlar ile ussal düzeyde diyalektikte bulunarak hep yeni bir kavramın değer yargısal olarak açık edilmesi sonucunda diyalektik sürekli kılınabilir. Yöntem olarak da oluş kavramından yeni bir kavramın çıkarılması değil, olumlu ve olumsuz belirimli karşıt kavramlardan olumsuz olanın hep yadsınması sonucunda ilke olan olumlu kavrama varım, diyalektiğin olması gerekenidir. İlke olan kavramların öznellikte karşıt olamayan belirimde düşünsel etkinlikte kullanılması ve yaşamsal olarak içselleştirilmesi söz konusu olduğunda ise karşıtlığa aşkın düşünsel

etkinlikte yaşam, tanrısal belirimde gerçeğine taşınmış olarak yaşanmış olur. Bu bağlamlardan farklı olarak Hegel'in diyalektik yöntemi kendi içinde ironi barındırır. Usun yanılgısında usun uykusunda kalmış olarak bulunur.

Mesela: İki olumsuz anlamında cimri ve müsrif kavramları farz edelim ki değer yargısal olarak karşıttır ayrıca cömertlikte aşılmış olarak bulunsunlar. Sonuçta ise kavramlaştırma sürdürebilir olmadan yerinde kalır. Zaten varoluşsal olarak cömertlik hem anlam hem de duygu karşılığı ile ne müsrifliği ne de cimriliği barındırmış olarak ikisini de geride bırakmış olmanın durumunda yaşanır. Cimri-müsrif ve cömertlik bağlamında ele alınacak bir diyalektik kurgu hem anlamın doğası gereği hem de varoluşsal karşılığı olmayan olduğu içindir ki sentetik olmaktan öte durmaz. Zaten iki olumsuz ussalın diyalektiği sonuçsuzdur. Sonuçta ise diyalektik olarak sürdürülemez bitimli oluşa gebedir. Bu, teorik usun dogmatik uykusunda bulunmaktan öte değildir.

Kavram, yüklemi olan anlamın eril, dirimsel, bütünsel, biricik oluşunda kendi içinde devinimsizdir. Bu anlamda karşıtlık, kavramın içsel dinamiği ve onu devingen kılan olmaktan uzak durur. Kavram, karşıtı veya çifti ile anlamı açık edilirken ayrıca cümle içinde aldığı anlam yüküne göre değer beliriminde görünüş bulması ile kavramlaşır. Değer belirimli kavram oluşu ile diyalektik oluşa, devinime olanaklı kılınır. Bu durumda Hegel diyalektik kurgusunun, kavrama dair olan görüşü ampirik ve pragmatik karşılığının olmaması nedeni ile anlamsızlaşır.

Bu durumda cimri, müsrif ve cömertlik gibi kavramların sürdürebilir diyalektiği ise kavramın kendinden çıkarımsal olarak değil, karşıt kavram kısıpları veya kavram çiftlerinin anlamda çağırimsal olarak karşılıklarının bulunması ve olumsuz olan karşıt kavramın hep yadsınması sonucunda ilke olan kavrama varılması ile olanaklıdır. Bu ise Hegel diyalektik kurgusundan tamamı ile farklıdır.

Gerçekte yani ampirik karşılığında deneyimsel olarak cömertliğin diyalektiği ise cimri ve müsrif karşıt zorlamasında değil, vermek veya vermemek iradesi ikilemi içinde yaşanır. Bu durum çift oluş diyalektiğinde olduğu gibi yeni bir oluşta buluşmakta değil, değer yargısal olduğu içindir ki vermek veya vermemek ikilemi içinde birinin tercih edilmesi yani yadsınması ile sonuçlanır. Cimrilik, cömert oluş ile geride bırakılan olur veya cömertlik, kendisine hiç uğranmamış olarak varyemez oluşu yani cimriliği, olmaması gereken olarak görünür kılar. Ortak pragmatik yani varoluş adına ortak faydacılık düzeyinden de bakıldığında olması gereken olarak cömertlik, sonuçta vergilendirilmiş kazanç olarak tesis edilmek zorunda kalınır. Bu ise Hegel'de ki gibi oluşa taşınma/ taşıma değil, olması gerekenin gerekli olması sebebiyle tesis edilmesi anlamını taşır. Zaten Hegel de karşıtlar tam anlamı ile yadsınmış olmadan oluş denilen kavramda aynı kılınırlar iken karşıt olarak ötekileştiren, sonuçta ise aynı kılan ironisinde çıkmazda bulunur.

Müsriflik ise havai olan karakterin kişilik yüklemidir. Savurganlık sonuçta muhtaçlığa götürür ise ampirik ve pragmatik sonuçlarından ders alınmış olunur ise tutumlu olmayı gerekli kılmış olarak öznelde veya kurumsal düzeyde tesis edilmesi gerektiğini görünüşe taşır. Buna geçmiş veya tarih olgusal olarak bakıldığında net olarak tanık olunur.

Böylesi değer yargısal diyalektik oluşlarda doğadaki çiftlerin diyalektiğindeki gibi hem ve hem de oluşu barındıran ve bütünlüğe sebep olan ikili birlik durumu görülmez. Böylesi diyalektik oluşta ya veya ya da seçiminde olarak karşıt kıpı hep geride bırakılmış olunması ile düşünsel etkinlik içinde bulunulur. Yani ya cömert ya da cimrisinizdir ya müsrif ya da tutumlusunuzdur.

Cömertlik cimriliğin yadsınması ve tutumluluk müsrifliğin yadsınması olarak ilke olan kavram deneyimsel olarak edinilir ise hem cömert hem de tutumlu olunan yeni bir oluşta bulunmaktan daha çok karakter de davranışsal olarak ortak bir yol bulunmuş olunması ile diyalektik içinde

diyalektik oluşa aşkın ilkesel yaşam edinilir. Olması gereken ilkenin gerçekleştirilmesinde, ilkelerin birbirini öznesinde yadsımaması gerçeği sebebiyle cömertlik ve tutumluluk, yadsıma anlamında karşıt olmayan karakter belirimi tavırları olarak ussal oluşa aşkın öznellikte yerlerini alırlar. Hem cömert hem de tutumlu olma durumunda, ötekisi olan iki karşıt kıpının yeni bir oluşta aşılmış olması değil, öznesinde karşıt olmayan iki tutumun kişilikte birbirini tamamlamış olması gerçeğine tanık olunur.

Yani cömertlik ve tutumluluk yadsımaya bağlı oluş içinde değil, iki olumlu ussal olarak birbirini yadsımayan çift belirimli oluş içinde diyalektikte yerlerini almış olurlar. Böylece olumsuz ussal olanların yadsınmasında görülen karşıtlığın yerini iki olumlu ussal almış olur ki her ikisi de ilke belirimli olduğu içindir ki yadsınmadan yeni bir oluşta kendiliğin bulunmasını da olanaklı kılar. Esmayı Hüsna'daki karşıt gibi görünen ama öznellikte karşıtı olmadan yaşanan bütün karakter, kimlik belirimleri de bu doğrultuda değerlendirilmesi gerekir. Kavramsal olan cömertlik ve tutumluluk, sonuçta yaşamsal olarak olması gerekenler olması ile insani olgunluğun edinilmiş olmasının da belirimleridir.

Bu örnekten de anlaşılacağı gibi cimrilik ve müsriflik cömertlikte aşılmış değil, cimrilik ve müsriflik ilke anlamında karşıt kavramı olan kavram ile yadsınmaları sonucunda ilkeye varımın nesneleridir. İlke kavramlar ise öznelde içeriklerine bağlı olarak ikili birlik içinde çift olarak edinilmiş olan olumlu ussal kavram çiftlerinin buluşması ile diyalektik oluş bitirilmeden sadece yadsımaya dayalı olan diyalektik aşılmış olarak düşünsel etkinlik sürekli kılınır.

Bu durumda cömertlik ve tutumluluk ilkeleri, itidal (ölçülü olma) kavramının belirimine de neden olur. Kavram olarak itidal, ölçülülük anlamında görü sahibi kılar iken bir önceki yadsınmayan kavram çiftini düşünsel etkinlik içinde bağlamları olarak anlamlı kılınmasında bulur. Yani itidal kavramı, ölçülülük anlamında ampirik olarak görü sahibi kılar iken tutumlu ve cömert kavramlarını kendinde barındırmadan anlamın

eril doğası gereği ile ölçülü anlamı ile görü sahibi kılar. Düşünsel etkinlik içinde itidal kavramının bağlamlarına bağlı olarak anlamlı kılınmasında ise sadece tutumluluk, cömertlik kavramları değil, düzen, bütünlük, denge, tutarlılık vb. kavramlar ile de anlamlı kılınması söz konusu olabilir. Bu anlamda cömertlik ve tutumluluk, itidal kavramında aşılmış ve aynı kılınmış olarak bulunmadan, nesnel bağıntılı ussal oluştta itidal kavramına anlam zenginliği katmışlardır.

Anlamın, doğası gereği biricik olması sebebiyle bakıldığında dahi Hegel kavram anlayışının dilbilimsel olarak sıkıntılı olduğu görülür. Bu anlamda Hegel, kavramın bilimini yapmış değil, yanılgısı ile kavramın söylediği gibi olmadığını, kavramlaştırma yöntemi ile de yanılgı içinde olduğunu, ifade açıklamalarında serimlemiştir. Dil, varlıksal anlamda nesnesi ile aynı değil ama anlam belirimleri ile varoluşsal olarak da ayrı değil olması gerçeğinde, varlık ile varoluş, özne ile nesne vb. arasında ilişki kurmanın orta yoludur. Dilin orta yol oluşunda kavram da bağıntı kurmanın orta yolu olarak görünüş bulur.

Kur'an'da da ne elini fazla aç ne de fazla sık denilir iken ya veya ya da oluş içinde değil hem ve hem de oluş içinde karşıtı olmayan kendiliğin biricikliğinde iki olumlu ussal olan ile orta yol (yeni bir oluşta hep değişken olmak değil, her yeni oluş içinde yani değişken oluşa rağmen karşılıklı ilişkilerde tutarlı oluşun yakalanması) bulunmuş olarak karakterde bütünlüğün yakalanması tavsiye edilmiş olunur. Yöntemsel olarak ussal düzeyde karşıt kıldıklarımız ise ilke bağlamında öznelde karşıtlık içinde yaşanmadan ikili birlik durumu olarak bulunan olur. Kendiliğin düşünsel etkinliğinde, karşıt olmadan ahlak biçimsel belirimli yüklem olmaları ile yaşamsal olarak öznellikte yerlerini almışlardır.

İtidal kavramı, üst bir ilke olarak yaşamın nasıl yaşanması gerektiğinin orta yolu olması gerçeğini taşır. İtidalin karşıtı olan ölçsüzlük ise itidal ile yadsınmış olarak itidali değer biçimsel olması ile diyalektik ussal kılar. Ölçsüzlük ise itidalin kendi içinden değil, çağırimsal karşıtı olarak

değer biçimsel düzeyde görünüş bulur. Sonuçta ise her iki kavram yeni bir oluştta buluşmadan, olumsuz olanın yadsınması gereği ile ilke olan kavramın sonuçta düşünsel etkinlikte galip gelmesi, yerleşik kılınması gerçeği ile görünüş bulur.

İtidal kavramı ise düzen, adalet vb. kavramların olumsuz ussal olan karşıt kavramlarının yadsınması sonucunda beliren birçok kavram ile bağıntılı oluştta içeriğini hep yeniden eşleşme mantığı içinde bulduğu yeni anlamlar da açımlayabilir. Bu durum anlamın değil, kavramın nesnel bağıntılı oluştta bağılı olarak hep yeniden içerik kazanması ile yüklem aldığıyla yaratılmasını olanaklı kılar. Eşleşme mantığı içinde bağıntılı oluştta kavramın içeriği değişir iken yeni anlam bulmaların da olanağı edinilmiş olur. Ancak bağıntılı oluştta bağılı olarak yeni bulunan her anlam, kendisinde eril olduğu içindir ki biricik oluştta görü sahibi kılar. Kavramı ise bağıntılı oluştta bağılı olarak anlam zenginliği içinde çoklu anlam taşıyarak görünüş bulur. Bu nedenledir ki kavram, kullanıldığı yere göre taşıdığı anlama bağılı olarak ifade edilmesi gerektendir. Yoksa çoklu anlamlılık içinde neyin ifade edildiğini anlamak zorlaşır.

Kavramın anlam zenginleşmesi diğer ilkeler içinde geçerli olduğunda, anlamdan yana zenginleşen bir düşünce etkinliği içinde gezilir. Sonuçta ise ilke kavram olan, içeriği gereği hep tesis edilmek zorunda kalınan gereklilik, gerçeklik olarak bulunur. İlkesine bağılı tesis edilen her olgu ise ilkelerin birbirini varlıkta ve varoluşsal belirimlerinde yadsımaması sebebiyle diyalektik oluştta aşkın olarak yaşamsal etkinlik içinde bulunur. İlkeleri gereği ampirik ve pragmatik sonuçlar doğrultusunda ise disipline edilirler.

İlkeler birbirlerini varoluşsal olarak yadsımaırlar. Bu doğrudur ancak, söz konusu öznellik ise anlam ve değer edinme durumlarındaki çeşitlilik içinde iken koşullar veya ihtiyaçlar karşısında öncelikler söz konusu olduğunda iki olumlu ussal olan ilkedden birisi yadsına bilir. Bu durumda ya cömert ya da tutumlu olmaktan yana sadece birini tercih etmek

zorunda kalınabilir. Eba Bekir ve Ömer'in Resullah'ın ricası üzeri yardımda bulunduğunu biliriz. Ömer evindeki ihtiyacının yarını getirmiş olmak ile hem cömert hem de tutumludur. Eba Bekir ise evindeki ihtiyacının tamamını getirir iken öncelediği değer sebebiyle sadece cömerttir. Bu anlamda ilke, farklı bir üst ilkede kendiliğin anlam ve değer yüklemine olumlanması sebebi ile üst ilkeye bağlı olarak karşıt kılınmadan sadece tercih meselesi olarak yadsına bilir.

Bir savaşta da ölmek veya öldürmek, var olmak veya var olmamak anlamını taşır. Özgürlük veya gerçek olan erekte durur iken ya öldürecek ya da öleceksinizdir. Savaş kavramsal olarak bu ikisinin kapsandığı aşılmış birliği gibi dursa da öznellik söz konusu ise barışın veya merhametin öncelenmesi ile öldürmek yadsına bilir. Yeni bir oluşa da sebep vermeden geride bırakılmış olur. Anlaşılan o ki Hegel diyalektik kurgusunda önceliklerine bağlı olarak öznellik unutulmuş olarak yadsınmıştır.

Köle-efendi diyalektiğinde ise köle ve efendi hak talepleri ile ortak bir nokta da buluşabilir. Kölenin kendini gerçekleştirmesi ile özgürleşmesi karşısında efendinin köleye ihtiyaçlı olması ile iç dünyasında nesnesi ile var oluşu sebebiyle tutsak olması özgün bir fikir gibi durur. Ancak, Efendinin kendini nesnelerinde gerçekleştirdiği kapitalist bir dünyada modern kölelere, işçilere de hakları ve arzu nesneleri veriliyor iken köle ne kadar özgürdür? Hem köle kendini gerçekleştiriyor iken iç dünyasında, nesneleri üzerinden kendini gerçekleştirmenin özgürleşmesi ne kadar doğrudur? Özne tekbenci doğası gereği ile nesnelerine bağlı arzuları ile yani nefsi emmaresi sebebiyle kendi öznelliğine, nesnesi sebebiyle tutsak değil midir? Özgürlük, nesneleri üzerinden kendini gerçekleştirmekte değil, hep bir üst idealde kendini gerçekleştirme olanağının aranıdır.

Farz edelim ki özgürlük üst bir idealde aranmış ve köle de bu üst ideale uyanmış olsun... Bu üst idealde öznelliğin yadsınması değil, kendiliğin üst idealde olumlanması, bulunması istenci ile mevcut durumunun

yadsınması anlamını taşır. Mevcut durum yadsındığında ise yeni bir dünya kurulmuş olur. Öylesi bir dünya da kölelik kaldırılmış olur.

Bazıları “İşte Hegel de tam bunu söylemiştir” diyebilir. Yani köle ve efendi diyalektiği aşılmıştır. Ancak, kast etmek istediğim; öznelliğin değişken iç dünyasında kendiliğin hep belirleyici olduğudur. Yeni dünyada ise efendi ve köle, işçi ve patron olarak hukuk zemininde buluşmuş olunsun... İşte Hegel tam da bunu söylemiştir. Yani karşıtlar yeni oluşta halen barındırılmaktadır denilebilir. Hayır! Yeni durumda ne köle köledir ne de efendi efendidir. Köle olmanın veya efendi olmanın ruh hâli artık geride bırakılmış, yadsınmış olarak tarihin karanlık sayfalarında kalmıştır.

Patron ve işçi diyalektiği ise hukuk zemininde hak arayışları ile devam edebilir. Yeni durumda ise işçilerin yazdığı bir tarih değil, patronların şekillendirdiği bir dünya vardır. İşte Hegel de tam bunu söylemiştir denilebilir. Hayır! Her ikisi de yani patron ve işçi, hak taleplerinde karşıt ama işletmenin ereğinde yeni bir oluş çatısı altında özdeşlikte bulunmadan yani aynı olmadan, karşıt ama yeni bir oluşta özdeş olmayacak kadar ayrı dururlar. Yani diyalektik, karşıt olarak farklı ve bir üst ilkede aynı oluş içinde devinim bulmaz. Yani patron ve işçi, işletme çatısı altında ayrı değil ama öznellikte aynı da değil oldukları için diyalektik devam eder. Anlaşılan o ki Hegel aynı olunmadığı gerçeğini ıskalamış olarak diyalektik devinimi ilkede yani özgürlük, devlet vb. sabitlemiş kılmış iken karşıtı ile aynı olunmayan öznelliği -devininin ilkesi iken- yitik kılmıştır.

Ayrıca hukuk zemininde fırsat eşitliği, iktisadi adalet, denetilebilir olmak ve hesap verebilir kılmak söz konusu olduğunda... Patron ve işçi diyalektiğinde değil de sibernetik uslamlamada birbirleri ile var olduklarını, karşıtı olmayan öteki olarak bulmuş olduklarında, hakları ölçüsünde birbirlerini tamamlamakta iken çift olmayı da bulmaları olasıdır. Hukuk, beraberce rızaya dayalı olarak orta yolun bulunmasıdır. Yeni bir oluşta bir kılınmak değil, aynı değil ayrı da değil

gerçeğinde bulunmaktır. Böyle olduğunda gerçeğine yakın duran ve ironik olan Hegel diyalektik kurgusunun bir anlamı da yoktur.

İşte Hegel de tam bunu söylemişti denilecek olunur ise yahu karşıtı olmayan ötekisi oluştan, orta yolda varoluştan bahsetmekteyim... Hegel diyalektik kurgusunda, karşıtlık ve yeni bir oluşta karşıtlığın yadsınmadan başka ve aynı oluş içinde buluşmaları söz konusudur... Karşıtı olmayan ötekisi diye bir şey yoktur. Hegel diyalektik kurgusu, karşıtlıktan yani öteki kılmaktan başlatılarak aşılmaya çalışılır. Karşıtı olmayan ötekisi oluşta ise aynı olmadan rızaya dayalı olarak orta yol bulunmuştur. Bu, ortak varoluşun gereği olarak zaten olması gerektir. Bu durumda ortak gerçeklikte varoluşun, aynı değil ayrı da değil oluş içinde izafi indirgemeci bir durum içinde bağıntılı olarak gerçekleştiğinden habersizdir.

Orta yol, aynı değil ayrı da değil oluşun gerçeğinde karşıtı olmayan ötekisi ve nesneleri ile varoluştan rahmet edilmiş olarak var olduğunun anlamını taşır. Orta yol, rahmetin nasıl tesis edildiğinin anlamını taşır.

Hegel felsefesinin en zayıf ve ironik sorunsal olan durumu da böylece çözümlenmiş olur. Yani Hegel diyalektiği ironik ussal oluşu ile sentetiktir... Düşünsel etkinlikte aynı ve başka oluş ifadesi ile ampirik veya organik ussal oluşta karşılığı yoktur. Eksik yaklaşımdan, yanlış bakışından ve yöntemin yetersiz oluşundan yana da eğrelti durur. Bilgibilimsel yönü ile bakıldığında da varoluşu mahiyeti gereği anlamaktan yana eğrelti durur.

Zaten bilmek, varoluşsal bir gereklilik olsa da varoluşun mahiyetini anlamaktan yana dışsal kalındığı/ kılındığı içindir ki eksik durur. Bu anlamda bilginin/ bilinenin ampirik ve pragmatik sonuçlarında gerçekleşme olanağı içinde deneyimlenmesi yani talim edilmesi, varoluşu anlayabilmek için gereklidir.

Kadın-erkek gibi ötekisi olmayan çift oluşu örnek alırsak eğer: Kadın ve erkek kavramları eş olma kavramında aşılış olunsun eş kavramından hareket ile yeni bir oluş belirimli kavrama taşınması sürdürülebilir değildir. Ancak kadın-erkek ikili birliğinden eş olmaları ile beraber karşıt değil, nesnel bağıntılı oluşa bağlı olarak aile kavramında da buluşulabilir. Evlat edinildiğinde ise karşıtı olmayan yeni bir ötekisi üzerinden ebeveyn kavramında buluşulabilir. Ancak her kavram, içeriği olan anlamı bağlamında, karşıtı veya çifti olan kavramın içeriğini taşımadan sadece çağrıştıran olarak görünüşe taşır.

Yadsımayla olanaklı olan karşıt kavramlar karşıtları ile değer biçimsel olarak birbirini görünüşe taşır. Çift olan kavramlar ise içerik olarak birbirlerini tamamlamaları anlamında görünüşe taşır. Böylece kavram çiftleri ile bağıntılı oluşta ilke olan kavramlar ile eşleşmelerde yeni içerikler kazanmış olarak kavram görünüş bulmaya devam eder. Anlama değil, kavrama yüklem olması anlamında edinilen her yeni anlam, biricik oluşta bulunur iken bağıntılı oluşta kavramın anlamlı kılınmasında anlam çeşitlenmesi söz konusu olur. Yani öznelde anlamın değil, kavramın düşünsel etkinlik içinde ussal bağıntılı oluşa bağlı kullanılması olanağında zengin anlam içeriğinde açılımına tanık olunur.

Sonuçta ise kavram, her zaman kendinde biricik olarak görü sahibi kılar iken kendi içinden karşıtını çıkarmaz. Kavram çifti veya karşıt kavramı çağrıştırmaları ile yadsınacak olan veya eşleşecek olan, kendisine dışsal yanına kavram olarak yeni bir anlam edinimi olanaklıdır. Cimrilik-cömertlik veya müsrif-tutumlu kavram çiftleri ile diyalektik oluşa bağlı olarak ilkesel olana doğru yürüyüş böylesi gerçekleşir. Sentetik olan, yani ampirik veya pragmatik karşılığı olmayan cimri, müsrif ve sonuçta cömertliğin kavram olarak kurgulanması bitimli ve sonuçsuz bir dünyanın ironik ürünü olarak bulduğumuz olur. Usta diyalektik ise böylesi değil, biraz önce belirtilen üzeri yapılması gerektirir. Böyle olsa da bu dahi yadsıma ve eşleşme mantığı içinde bilgilimsel olup bilmeye dayalı bir kavrama yöntemi iken ampirik olarak gerçeği

anlamaktan yana yetersizdir. Nasıl olunduğuna dair ayna tutabilse de ne için olduğunu bilmeye dair de yetersiz durur. Ne için olduğunu ise sibernetik uslamlama ile bulmak olması gerektir.

Doğada çiftler anlamında karşıtı olmayan ötekisi, nesnesi ile diyalektik oluşta ise yeni bir karşıt çıkarma oluşu içinde bulunulmadan yeni bir varoluş eşiği ve varoluş eşiğinde yaratımda olarak yeni var olanın görünüşü veya yeni bir ilkede hep tamamlanmak söz konusu olmaktadır. Bu anlamda doğada çift belirimli oluşta diyalektik, çift olanların ikili birliğinde hangi ikili birlik içinde var olduğunun varoluşsal değişmezlerini verir, değişimi değil. Varoluşsal değişmezleri olan var olanların ise tarihi değil, geçmişi vardır. Bu da Hegel diyalektik yönteminin başka bir ironik yönüdür. Çünkü çift oluşa -ikili birliğe- bağlı gerçekleşen her yeni var olan, düşünsel etkinlik içinde yerini alır iken değişmez varoluş belirimleri ile karşıtını kendinden çıkarmayacak biçimde varlıkta yerini almıştır. Böylece düşünsel etkinlik alanında anlamın, içerik ve biçim bağlamında yer edinmesi ile kendinde derinleşen kendiliğe de tanık olunur/ olunabilir. Ayrıca düşünsel etkinliğin öznesi olan için bir ve farklı oluşu korur iken çift veya karşıt belirimli her ne var ise karşıtı olmaktan uzaktır.

Doğada çift olanlarda hem ve hem de oluş içinde bütünlük ikili birlik durumunda yakalanır. Bu ikili bütünlük içinde, özellikle beslenme zinciri içinde görülen diyalektik ise ya veya ya da oluş beliriminde gerçekleşir. Yani çift olanlarda genel anlamda aidiyet alanında hem ve hem de oluşta bütünlük yakalanır iken ölmek veya öldürmek karşısında nefsi emmare ve varoluşun öznelde değer olarak bulunması sebebiyle ölmek için öldürmek hep galiptir. Bu durum da galip gelen de bitimli olmak kaçınılmazdır. Bu durum içinde nesnelde sentezi yapılmış yeni bir oluşta buluşmak söz konusu olsa da öznelde “ya” veya “ya da” seçimlerinden birisi her daim galip olur. Avlanmış bir ceylan her daim aslan oluşta bitimli olarak sonunu bulur. Çift olunan bir ailede de istence bağlı karşıt belirimler ya olması gerekende buluşmak ile

ilişkinin sürekli kılınması ya da ayrılığın gerçekleşmesi ile ilişkinin sonlandırılması hep söz konusu olandır.

Çiftlerin veya karşıtların diyalektik oluşu içinde yani bu iki diyalektik doğrultusunda insana İslam ile, yadsınabilir karşıtların diyalektiği içinde ya veya ya da oluş içinde olmaması gerekenler yasak edilmiş olarak tavsiye edilir. Çiftlerin diyalektiği içinde ise olması gerekenler emir edilmiş olarak tavsiye edilir. Yani hak kılınmış olanlar ölçüsünde ve vicdanın gereğinde olması gereken de buluşmak helal ve haramlar çizgisinde belirtilmiş olunur. Ayrıca çiftlerin diyalektiğinde üst bir ilkede (şükür, rıza, fedakârlık, tevhid vb.) buluşulması istenir. Öznel de ilkesel olanın yaşamsal karşılığında ise karşıtını barındırmadan ilkenin anlamda, duyguda biricik oluşta yaşanması söz konusu olandır.

Bu anlamda İslamı da teklifi gereği diyalektik uslamlamada kritik etmiş oluruz. İslam bu anlamda yeni bir oluşta bitimli olmayı değil, orta yolun bulunması anlamında, hakiki varlık olan ve var ettiklerinin hakikati olan ile buluşmayı önceler. Yani olması gereken hak kılınmışlar ile olmaması gereken yasak kılınmışlar arasında insanın adalet çizgisinde durması istenir. Bu gerçekleşir ise evrensel olan düşünsel etkinlik içinde ilkenin yaşamsal olarak bulunması ile gerçekleştirilmesi gereğinde Tanrı ile yakınlığın edinilmesi olanağı da edinilmiş olunur. İşte tevhid, ilke belirimli Tanrı'ya tanık olmak ve ilkenin gerçekleştirilmesi ile tanrısal olanı yaşamak ile Tanrı'yı bir oluşunda bulmak anlamında Tanrı ile buluşmaktır.

Hakikat ise karşıtlığa, nesnelliğe aşkın kendilikte/ şahıs olmakta bulunması gerekendir. Kendiliğin biricikliğine yükselmiş olarak karşıtı olmayan ötekisi oluşta düşünce etkinliği içinde sonuç olarak hikmet edinilir ise her şeyi yerinde ve gerekliliğinde bulmak ile diyalektik oluşa aşkın olarak yaşamın bilinmesi değil de anlaşılması olanaklı olur. Hegel diyalektik kurgusu içinde, sibernetik ussal oluş yapısal kılınmadığı içindir ki rastlantısal olana sıkça rastlanırken sonuçta açık olacak gerçekliğin, hikmetin gereği olarak yerinde ve gerekliliğinde olup

bitmekte olanlara bakmaktan uzak kalınır. Kaldı ki bu anlamda, olanın gerçeğini anlayabilmek orada dursun, olan biteni hikmeti gereği ile ne için olduklarından yana kavrayabilmekten de uzak olunur.

Hakikat, öncesinde olan ve düşünsel etkinlik içinde ereğinde bulunması gereken olarak kendisinde olunandır. Oluşun yani hareketin, etkinliğin gerçeği ise düşünsel etkinlik sürecinde kendiliğe yüklem olarak katılanlar ile yaratılmış gerçeklikte etkinlik içinde hakikatin görünüş bulmasından öte değildir. Varlıksal karşılığı olmayıp sadece kendiliğin varoluşsal düzeyde olanakların etkinlikte yani kendiliğin gerçekleştirilmesinin serimlenmesi gerçeğini taşır.

Hakikat, karşıtların aşılmış birliği olarak özdeş indirgemeci bir son değil, izafi indirgemeci olarak beliren ve kendinde karşıtı olmayanın, karşıtı kılmadıkları üzerinden belirimidir. Hareket, bir varlığın hareketi olarak varlıksal olanın varoluşsal belirimidir. Eş deyişle hareket, hakikatin yani hakiki varlığın kendisi değil, belirimidir. Hareket, kendi doğası gereği ile biriktirir... Referans olgusuna göre değişken belirimlerde gerçekleşme erkinin görünüş bulması belirimlerinde tanık olunandır. Varoluşun gerçeği olan zamansal öteleme ile bakıldığında ise aynı değil ayrıda değil oluş içinde bulunanların etkinliği içinde hakikate tanık olmanın olanağı olarak da görünüş bulur. Bu anlamda hakikat, tevhitte bulunan yaratılan ile, yaratanın yani hakiki varlığın ortak varoluşta karşıtı olmayan ötekisi oluşta karşılıklı etkinlik içinde buluşması ile de açık olan ve tanık olunan gerçekliktir.

Diyalektik yani oluşun, etkinliğin, hareketin ilmi ise sibernetik ussal oluş içinde ilk ve erek neden anlamında hakiki varlığın kendilik alanında hem yaratımın açık olması hem yaratımda var olanların ilişkilerinin de belirli kılınması hem de gerçek olanın görünüşe gelmesinin aracı olarak hakiki varlığa devinimin ussal dinamiği olarak görünüş bulmasında, analitik ussal bir yöntem olmasında aranması gerektir. Hakikatin belirimi anlamında oluş veya hareket, karşıtların aşılmış birliği değil, karşıtı olmayan ötekisini var ederken sonuçta da varoluşun ortak

gerçeklik olmasında, aynı değil ayrı da değil olarak bulunuşta, buluşmayı da olanaklı kılandır.

Çiftlerin diyalektiğinde yadsımaya dayalı karşıtlık içinde olmadan varoluş eşiklerinde uyumun gözetilmesi ile yaratımın açık olması olanaklı kılınır. Ayrıca var olan çiftler arası ilişki belirimine göre hep yeni bir oluş içinde yeni oluşa içkin olarak *yüklem olarak edinilen yeni oluşun kendisi olmak değil*, yeni oluşta *buluşmak* olanaklı kılınır. Kadın ve erkek aile oluşta buluşur iken aile olmayı değer belirimli yüklem olarak edinmişlerdir. Kendilikleri aile değil, aile oluşta buluşmuşlardır. Bir atomdaki proton ve elektron içinde bu durum geçerlidir. Elektron ve proton atomun kendisi değil, atom oluşta buluşmuşlardır. Bu, farklı oluşta aynı değil ayrıca özde ve bir üst ilkede veya yasada buluşmak ile de ayrıda değil oluşta beraberce varoluşun gereğidir. Yeni oluşun kendisinin yadsınabilir olması gerçeği ile bakıldığında, yeni olan her oluş/ bulunuş durumunun, yaratılmış gerçeklik olması anlamında yüklem olarak edinildiği gerçeğine tanık olunur.

Karşıtların diyalektiğinde ise düşüncenin doğası ve ussal olarak da dilin doğası gereği aynalaşmak içerilse de ayrışmaya bağlı olarak yadsınabilir olmak kaçınılmazdır. Yadsınabilir karşıtların diyalektiğinde, varlıkta ve varoluşta karşılığı olan, ampirik veya pragmatik sonuçları bulunan gerçeğin, gerçek olmayan üzerinden görünüşe gelmesi olanaklı kılınmıştır. Gerçek olan ile hakikate doğru ilerlemek de böylece, yadsınabilir karşıtların diyalektiğinde olanaklı kılınmıştır. Değer yargısal olarak eksik veya yanlış olanın, tam ve doğru olan karşısında yadsınması ile gerçek görünüş bulur iken tarihsel olarak gerçek olan ile ilerlemek ve gerçek olan ile hakikate doğru yürünmesi olanaklı kılınır. Hakiki varlık olarak hakikate dair gerçek olan her belirim, çoklu gerçeklik içinde hakikate bir adım daha yakın gelmenin aracı olur. Gerçeklik, hakiki varlığın yüklemeleri ve yüklemeleri ile görünüşe gelmesinin nesneleri üzerinden hep sonuçta açık olan hikmettir.

Karşıtların ve çiftlerin diyalektiği içinde orta yolda buluşmak ile de karşıtı olmayan gerçeklikte tevhid olgusunda buluşulması ve diyalektiğe aşkın olarak yaşanılması, sonuçta tekâmül adına beklenendir. Tevhid, aynı değil ayrıda değil oluş içinde, katmanlı gerçeklikte karşılıklı varoluşun olanağı olması adına orta yoldur. Yasak ve emir kılınmışlar ile hukuksal zeminde orta yolun bulunması üzerinde Tanrı ile buluşmanın orta yolu olarak edinilmesi gerektir.

Bu durumda tevhid ile aynı değil ayrı da değil oluşun gerçeğinde karşıtı olmayan ötekisi ile varoluş, aynalaşma usamlaması içinde olanaklıydı. Böylesi orta yolda mutlakten ayrı olmadan aynı da olmadan ve karşıtı olan ötekisi de olmadan mutlakten alınmış pay kadarı ile katmanlı ve girift bulunuş içinde karşılıklı biriciklikte varoluş olanaklı kılınmıştı. Artık varoluş, aslına uygun olarak ötekinin karşıt olmadığı durumda buluşmak ile olanaklıydı. Ayrıca kendi varlığı dışında ereği olmayan olmaktan farklı olarak, varoluşun ortak gerçeklik taşımasından dolayı ötekisinin önemsendiği ve önemsendiği ölçüde varoluşun ilişkilerde sürekli kılındığı bir dünyanın kapısı da aralanmış olmaktaydı.

Hegel diyalektiğinde ise aynı ve başka oluş içinde mutlak ayrışma ve özdeşliğe olanak verilmez iken hem karşıtların nesnel bağıntılı hem de oluştaki bulunuş durumlarında özdeş indirgemeci tutumda bir kılınmaları ironisine tanık olunur iken kendiliğin öncelliğini yitirmesi ile nesnelleştirildiği düşünsel etkinlikteki oluş içinde hep değişen bir dünyaya tanık olunur. Özne değişen dünyanın ruhudur. Ancak, özne öncelenmediği oluş içinde nesnelleştirilir iken ayrımsız kılındığı özdeşlikte kaybolmuştur.

Hegel diyalektik kurgusunda doğrusal olarak nesnelliğin, varoluşsal süreçte kendine kattıkları ile aynı ve karşıt belirimli özdeş indirgemeci olarak hep değişimi söz konusu iken orta yol durumunda ise değişime rağmen ilkeye bağlı tutarlı oluşun korunması ile aynı değil ayrı da değil oluşun içinde izafi indirgemeci olunması söz konusu olmalıdır. Tanrı dahi evrensel olan düşünsel etkinlik içinde ilkeyi gözetken olması ile değişim

içinde gerçekleşen etkinlik içinde tutarlı oluşunu koruyan olarak bulunacak olandır. Hareketin ussal kılınmış diyalektik belirimi içinde bulunacak olan değil, olgusal olanın hareket etkinliğindeki değişimlere rağmen gerçek oluşunu tutarlı bir biçimde koruması üzerinden bulunması gerektir.

Anlaşılan o ki karşıtların ve çiftlerin diyalektik oluşu içinde sonuçta karşıtı olmayan ötekiler ve nesneleriyle buluşmak ile orta yolun bulunması şart olur. Karşıtlar ve çift olanların bir kılınması değil, karşıt ve çift olan belirimler üzerinden, ayrı değil ve aynı da değil oluşu korur iken etkinlikte bulunacak olan Tanrı ile böylesi buluşmak da tevhidin gereği olarak olması gerektir. Tevhidin gereği olarak da ilkenin öznelde veya ilişkilerde kurumsal düzeyde de tesis edilmesi gerekli olur. Böylesi gerçeğe, yabancı duranlar için ise gerçeğe yükselmenin aracı olarak diyalektik oluşta geri dönmek kaçınılmaz olarak bulunur.

Hareketin doğası, sibernetik ussal oluşta belirli kılınmıştır. Sibernetik ussal oluş içinde diyalektik ise yaratım, görünüşe gelme ve ilerlemenin nasıl olacağına dair bir ussal çözümlemedir. Orta yol ise diyalektik oluştaki değişimlere rağmen hareket etkinliğinde ilkeye, gerçeğe dair tutarlı oluşun hep ereğinde olarak korunmasında, hareketin öznesi olan kendiliğin, yüklemelerine bağlı olarak görünüşe gelmesinin gereğidir. Bu, diyalektik içinde diyalektiğe aşkın hareket edildiğinin kanıtıdır.

Bizler için ise karşıt belirimli olumsuz ussal olanın yadsınması ve olumlu ussal olanların ise bütünlüğe sebep yaşanması ile gerçeğe taşınmak olması gerektir. Gerçeği bir ve farklı oluş içinde aynı değil aynı da değil olunmasında istidat kadarı ile bulmak, bilmek ve yaşamak da olması gerektir. Ereğe bağlı yaşamda erek ile karşıtlık içinde bulunmadan, varoluşun ortak gerçekliğinde birlikte var olunabileceği de unutulmamalıdır. Karşıtlık ise karşıt olmadığımız ötekisi ile buluşmak için, bizi ayrı tutanların yadsınması ve yadsınanların da

geride bırakılması ile ayrı değil ama aynı değil oluşun gerçeğinde bir ara neden olarak olanak kılınmış olandır.

Olgusal olanın gelişimi ise karşıtlığa bağlı diyalektik oluş içinde, olgusal olanın düşünsel etkinlik içindeki değişmezlerine bağlı olarak nesnel izafi bağıntılı oluş içinde ampirik ve pragmatik sonuçlar alınması sonucunda hep yeniden üretilmesi olanağının edinilmesi ile gerçekleşir. Bu anlamda olgusal olanın çoklu gerçeklik taşıması sebebiyle hem nesnel bağıntılı hem de öznel göreceli oluşa bağlı kendi içinde karşıtını çıkarması ancak söz konusu olabilir. Ayrıca diyalektik tek başına gelişimi önceleyemez. Ampirik ve pragmatik sonuçlara bağlı olarak gelişim sürekli kılınır. İnsanlık tarihi de bunun kanıtıdır. Karşıtlık diyalektiği, olması gerekeni düşünsel kılar iken gerçek olan olması gerekenden yana ampirik ve pragmatik sonuçlar edinilmesi ile olgusal olanın gelişimi söz konusudur.

Genel anlamda kastetmek istediğim ise diyalektik oluşun birçok biçimi ve nedeni var iken sadece usa ve gerçeğine yakın duruyor gibi görünse de yanlış bir yöntem ve kurgulayışa indirgenmesinin hata olduğudur. Katmanlı ve girift olan çoklu gerçeklik içinde nesnel izafi oluşta varoluş bulunuluyorken, sadece us perspektifinden hareket ile varlığın, varoluşun diyalektik kurgu içinde anlamlı kılınmaya çalışılması da ne kadar yeterlidir?

İnsan tininde yani kendiliğin düşünce etkinliği içinde, düşüncenin farklı formasyonlarda örgütlenmesi ile yapısal kılınması sonucunda görülen felsefe, siyaset, sanat, aile, din, hukuk, devlet, bilim, teknik, ziraat, kültür ve medeniyet alanları, ilkelerin görünüş alanları olarak belirir. Bu durum düşünsel etkinliğinin, ilkenin ereksel belirimi ile yayılımcı olarak çeşitlenmesidir.

Alanların ilkelerine bağlı olarak ereksel belirimli düşünsel etkinlik içinde Tanrı'nın düşünsel etkinliğine katılımcı olunur. İlkeler kurumsal düzeyde alan belirimleri ile işlevsel kılındıklarında ahlak biçimsel olarak

düşünce etkinliği kazanılmış olunur iken alanlar, diyalektik oluşa aşkın karşıtı olmayan ötekiler ile buluşmanın düşünsel mahalleri olur.

En temel idealar iyi, doğru, güzel ve adalet, cömertlik, merhamet, cesaret, fedakârlık, hak, ilim vb. ilkeler öznel oldukları için anlamda, duyguda, karakter ve kimlik değer beliriminde karşılıkları oluşur. Varoluşun ortak gerçekliğinde ilişkilerde olması gerekenler olarak bulunur iken ortak değer belirimleri olarak değer yargısal, ahlak biçimsel olmaları ile kültüre yerleşiktir. Öznelde vicdan, ilişkilerde ise kültüre yerleşik görünüş bulurlar.

İlkeler medeniyette de aile, devlet, vakıf, örgüt, cemaat, şirket vb. kurumsal düzeyde işlevsel kılındıklarında ise genele yaygın meşru kılınmış olurlar. Sanat, bilim, felsefe, tarih, hukuk, din, teknik, tasavvuf, tevhid vb. alan belirimlerinde ise alanın ilkesine bağlı olarak genele yaygın açılımı olanaklı kılınır. Düşünsel etkinlik, alan belirimleri ile yayılımcı olarak çeşitlenir iken kendilik, kendini birçok olanak içinde gerçekleştirme durumunda bulur.

Kendilik, her bir alan beliriminde düşünsel etkinlikte varoluş belirimleri ile kendini görünüşe taşır. Bu durumda dikkat edilmesi gereken en önemli durum ise kurumsal düzeyde, kurumların ilkelerine bağlı olarak üst kimlik edinimi ile diyalektik oluşa aşkın olarak, karşıtı olan ötekisi değil de karşıtı olmayan ötekisi oluşta buluşmak söz konusu olur. Eş, amir, memur, ast, üst, Tanrı, kul vb. karşıtı olmayan ötekisi olarak alan belirimlerinde buluşurlar.

Düşünsel etkinlik alanları olan felsefe, hukuk, siyaset, sağlık, din, bilim vb. alanlarda da yayılımcı olarak çeşitlenmek içinde, ilkenin ortak pragmatik karşılıklarının sonuçta belirmesi sebebi ile farklı eşleşmelerde girift oluşta, alanların disipline edilmeleri içinde birbirini tamamlayan bir gelişimde olmalarına tanık olunur. Bu durum tarihsel olgu olarak da takip edilebilir. Böylece alanlar arası karşıtlık içinde değil de pragmatik sonuç belirimlerinde buluşmak ile hem diyalektik oluşa

aşkın hem alanlar arası disiplinde buluşmak hem de alanlar arası ihtiyaç belirimleri ve koordinasyon sonucunda düşünsel etkinlikte yeniden üretilenler ile gelişim sağlanır.

Anlaşılan o ki insan tininde sadece diyalektik oluşa bağlı gelişim söz konusu değildir. Alanlar arası pragmatik buluşmalar da gelişime neden olur. Bu durumda karşıtlığa bağlı gerçekleşen diyalektik, insan tininde yanlış yorumlamalar ve kanılar, izafi olarak da gerçeğe farklı açılardan eleştirel olarak bakmak ayrıca nefsi emmare sebebiyle ilişkilerde hak olanın görünüş bulması ve tesis edilmesi için ara bir neden olarak görünüş bulur iken gelişimi sadece diyalektik ussal oluşta aramamak gerekir. Diyalektik, usa temel olan değil, ara bir neden olarak hep aşılırken de düşünsel etkinlik alanını tek başına anlamlı kılacak olan değildir. Her alanın ilkesi, varlıkta tümel bir belirim olarak bulunur iken genel anlamda varoluşu erek belirimli olarak anlamlı bulma ayrıca düşünce etkinliğine katılırken de alan üretimlerinde varoluşu anlamlı kılmanın gereği olarak bulunurlar.

Ayrıca belirtmek gerekir ki istenç; kendiliğin kendisini, olanaklarını gerçekleştirme erki olarak belirir iken başkasına, nesnesine ihtiyaç duymadan başlamış olması gerçeğini taşır. Kendini gerçekleştirmenin nesnesine ihtiyaç duyulmadan istenç beliriminde ise istenç öznesinin, kendine yabancılaşmış olarak karşıtlık içinde aynı oluş ironisinde kendisini varoluş nesnesi kılması değil, kendi bütünlüğü içinde kendiliğine yabancı olmadan varoluşu söz konusu olandır. Yani düşünce etkinliğinde düşünce öznesinin, kendi ile karşıtlık beliriminde bulunması yanılgıdan öte durmaz.

Evrensel düşünsel etkinlik içinde varoluşun ortak gerçekliğinde ise ötekisi veya nesnesi ile varoluştaki, ötekisi veya nesnesi karşıtı olmayan ötekisi oluşta bulunur. İnsan için Tanrı'nın veya doğanın yabancı durması, onların karşıtı olduğu anlamını taşımaz. Kaldı ki katmanlı ve girift varoluştaki Tanrı ile doğa, karşıtlık içinde bulunmadan, varoluşun aynı değil ayırda değil oluşun gereğinde gerçekleştigiğine tanık kılar.

İnsan ve doğa ilişkisinde de yabancı olmak karşıt olmak anlamını taşımaz. Çünkü katmanlı ve girift varoluş içinde karşıt kılmadan varoluş olanaklı kılınmıştır.

Çift belirimli diyalektik oluşta ise istenç; ötekisi, nesnesi ile eksiğini tamamlama gerçeğini taşısa da çiftler yaşamsal olarak karşıt belirimli olarak birbirlerini bulmazlar. Yadsımaya dayalı karşıtlık diyalektiği içinde beliren karşıtlık ise sonuçta ilkeye varımın hilesi olarak insan tininde yerini alır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki: Çift olmanın ikili birliğinde ise karşıt ve aynı olmak değil, aynı değil ayrı da değil oluşun içinde var olmak söz konusulandı. Aynı değil ayırda değil gerçeği, özde kendi ile özdeş olanın katmanlı ve girift oluş içinde varoluşu, birlik (içkinlik anlamında) ve farklı oluşu gözeterek nesnel izafi oluş içinde olanaklı kılmasıydı. Aynı değil ayırda değil oluşun gerçeği, varoluşun olanağı olarak orta yol olması anlamında ussal bir çözümlemeydi.

İnsan ilişkilerinde de aynı varlık içinde aynı değil ama ayrı da değil oluşta var olunur iken karşıt kılınmış ötekisi olmayı aşmaya ihtiyaç vardı. Varoluşa dair anlam ve değer bulmak birlikte olanaklı ise orta yolun hep canlı tutulması ve birbirine duyarlı oluşun yitirilmemesi önemliydi. Yapıcı anlamda eleştirel, hoşgörülü, tevazulu, samimi vb. olmak bu anlamda önemliydi.

Mustafa bu kadar düşünce içinde en belirgin olarak şunlara tanıktı:

- Kavramın kavramlaşması tarihsel bir olguydu.
- Kavram çiftleri ile de kurgul düzeyde kavramlaştırmada bulunmak olanaklıydı.
- Tespit, tanım, tanıtlama ile de kavramlaştırma yapılabilirdi
- Ampirik ve pragmatik olarak sonuç verilere göre tanımlı yapılan ile kavramlaştırmada bulunmak da söz konusulandı.
- Diyalektik oluşa bağlı olarak da karşıt belirimlerin kavramlaştırılması olması gerekendi.

- Gerçek hep orada durur iken ussal bağıntı kurma gereği kavramlaştırmak ile hep görünür kılındı.

Bunlar ile beraber Hegel düşüncesinde sorunsal olanlar ise:

- Kurgul olan düşünsel yöntemi eksik ve yanlış yargıda sentetik kurgulanmıştı.
- Karşıt belirimli düşünülmesine rağmen oluş beliriminde özdeş indirgemeci olarak izafi indirgemeci oluştan uzak yanlış yerden bakmaktaydı.
- Düşünceyi varoluşsal olarak kendiliğe öncelemekteydi. Aslında ise kendilik düşünceye öncelenmesi gerekendir. Düşünce kendiliğe yüklemli. Kendilik ile özdeş/ aynı kılınması sorunsaldı.
- Düşüncenin doğası diyalektik oluşta değil, sibernetik oluş içinde aranması gerekendi.
- Düşünce karşıtlık belirimler içinde değil, kendiliğe karşıt olmayan öteki ve nesnelerini edinmek ile ussal bağıntı kurma etkinliği içinde en temel de gerçekleşmekteydi. Düşüncenin temelinde karşıtlık değil, aynalaşma vardı.
- Düşüncede nesne-özne özdeşliği değil, nurun hem nesnel hem de öznel olmayı aynılıkta töz olarak bulması söz konusu olardı.
- Düşünsel etkinlik, doğrusal gibi görülse de katmanlı sibernetik ussal oluş içinde gerçekleşmekteydi.
- Oluş ise üç zamanlı zamansal oluştan eksik ve yanlış yorumlanmıştı. Oluş, sonuçta nesneleri ile karşıtlık içinde farklı ama aynı olma durumu değil, katmanlı varoluş içinde ayrı değil ama aynı da değil olunması gerçeğini taşımaktaydı. Bu durum Tanrı için, sonuçta kâinat ile karşıt farklı bulunuş içinde farklılığın aşılmış olduğu aynı oluşta bulunmak değil, Tanrı'nın kâinata içkin kâinat içinde ayrı değil, aynı da değil gerçeğinde bulunması gerçeğini taşımaktaydı. Yani Tanrı kâinat ile aynı

oluşta değil, kâinatın oluşu içinde etkinlik sahibi olarak bulunması gerekendi. Bu durum katmanlı varoluş içinde ayrı değil aynı da değil oluşun gerçeğinde zaten olması gerekendi. Hegel'in yalınkat diyalektik dizgesinde bu durumdan uzak bakılmaktaydı.

- Diyalektik yöntemi ise çiftlerin diyalektiği ve karşıtların diyalektiği ile karıştırılmış olarak ironikti... Ampirik ve pragmatik olarak da gerçekten yana sonuç vermeyecek olması nedeni ile yanlıştı.
- Hegel felsefesinde hakikat düşünceydi ve oluşta aranması gerekendi. Aslında ise hakiki varlık anlamında hakikat kendilikti, oluş ise hakikatin kendine yüklem olarak bulduğu düşünsel etkinlik beliriminde görünüşe gelmesiydi.
- Hegel 'karşıtlık aşılmalıdır' der. Karşıtların aşılmış birliğinde olumsuzlamanın olumsuzlanması ile kurgusal düzeyde bu olanaklı kılınır iken öznelikte karşıtı olmayan ötekisi ile aynalaşmakta karşıt kılmadan varoluşun olanaklı olduğu bir dünyadan habersizdi. Düşüncenin doğası, sibernetik ussal oluş ve ilk ve erek neden arası dilde aynalaşmaktı. Diyalektik ise sibernetik ussal oluş içinde ilk ve erek neden arası devinim ve varoluşu olanaklı kılmanın ussal çözümlemesiydi.

Varoluşun ortak gerçekliğinde ise karakter, kimlik ve kurumsal yapılar oluşturmak ve ilkesine bağlı alan belirimlerinde yadsımaya bağlı gerçekleşen diyalektik zaten aşılmaktaydı. Öznelde yadsımaya dayalı diyalektik oluşlara tanık olmak söz konusu olsa da ötekisi ile edinilen karakter ve kimlik beliriminde diyalektiğe rağmen diyalektik aşılmıştı. Kurum ve alan belirimlerinde diyalektik ise ereğe bağlı istencin gerçekleştirilmesi sebebiyle yadsımaya bağlı olarak değil, de rekabete bağlı olarak görünüş bulmaktaydı.

Çift belirimli diyalektik oluş içinde, diyalektiğe aşkın varoluş olanaklı kılınmıştır. Ancak böylesi diyalektik oluşta karşıtların yeni bir oluşta birliği sabit olarak kılınmış iken diyalektik devinin olanaklı değildir. Mıknatıstaki kutuplar veya atomdaki bulunuş durumları da buna örnektir. Ancak böylesi durum içinde karşıtların birliği değil de her bir oluşun karşıt olmadan eşleşmesi ve paylaşımı ile yeni bir oluşa taşınılmaktaydı. Atomların aynı cinsten olanların element veya aynı cinsten olmayanların molekül durumlarına geçmesinde de buna tanık olunabilirdi. Alan ve kurumsal düzeyde de çift olan ikili birlik durumunda ise yapısal oluş içinde yadsımaya dayalı olan karşıtlık eritilmiş olarak ereğe bağlı rekabete dayalı diyalektik olanaklı kılınmıştı.

- Düşünsel etkinlik içinde doğada yasalar öznelde ilkeler ile düşünsel oluşta diyalektiğe aşkın varoluş zaten olanaklıydı. Özellikle tevhide ve hikmette dair görü ve yaşam biçimi edinildiğinde de diyalektiğe aşkın görüde bulunmak ve yaşamak söz konusu olardı. Önemli olan ise diyalektiğin aşılması veya bitirilmesi değil, gelişim söz konusu ise hukuk zemininden hareket ile çatışkılı oluşa aşkın rekabete dayalı diyalektiğin her alanda tesis edilebilmesidir. Böylece bitimli bir tarih değil, bitimsiz bir tarih içinde varoluş sürekliliydi.
- Her görü edinimi anlamın eril doğası gereği zaten diyalektiğe aşkın gerçekleşmekteydi. Sonuç veri olarak gerçeğe göre düşünmek, geriye doğru bakıldığında eleştirel olsa da gerçek olmayanın geride bırakılmış olması ile diyalektik, farklı bir oluş içinde özdeşliğin yakalanması ile değil de gerçeğin farklı oluşunun korunması ile hep gerçek olan ile yürümekte aşılın idi.
- Olgusal olanı sadece tarihte bulur iken olgusal olanın geleceği olduğundan da uzaktı.

Varlıkbilim açısından bakıldığında; hakiki kendilikten, karşıtı olmayan ötekisinden değil de karşıtlıktan başlaması ve yüklem olanları özdeşlikte bulması sorunsaldı. Varoluşsal olarak da karşıt ve aynı oluş içinde değerlendirmelerde bulunur iken aynı değil ayırda da değil gerçeğinden uzaktı. Dilbilim açısından ise anlamın doğası gereği eril olması sonucunda kavramın; kendi içinde devinimsiz olduğundan, düşünsel etkinlik içinde değer belirimleri ile devingen olmasından ve nesnel bağıntı kurmalarda anlamdan yana zenginleşen, çoklu anlam taşıyan olmasından uzaktı.

Mustafa, bunlar ile beraber düşünsel etkinlik içinde ussal yargısal oluşta, Hegel felsefesinin sorunsal olan birçok durumu ile karşılaşmıştı. Hegel'den öğrendiği ise sorunsal olana dair her ne var ise ampirik, pragmatik karşılıklarına bağlı olarak gözlemi, tespiti yapılanın kavramlaştırılması ile tanımı, tanıtlaması ve kanıtlanmış sonuç verisine bağlı olarak eleştirel olunması ile görünür kılınmasıydı. Böylece sorunsal olanın çözümsüzlüğü de geride bırakılmış olmaktaydı. Bu anlamda gerçeğin kavramlaştırılması ile sorunsal olana eleştirel olmakla çözümsel yaklaşımda bulunmak olanaklıydı. Eleştirel diyalektik bu anlamda analitik olmayı gerekli kılmaktaydı. Gerçeğe bağlı kritik ile de gerçek ile ilgisi olmayan geride bırakılmış, eksik olan ise tamamlanmış olarak düşünsel etkinlikte yerini almış olur. Muhiddin Arabi ve Hegel, artık geride durmaktaydı. Düşünce meydanındaki düşünsel yürüyüş devam etmekteydi.

Soren, saçını yolarcasına uçulara çatmakta... “Yeter! Varoluşa dair ne varsa usa hapsedtiniz. İnsanı da usun soğuk dünyasına hapsedtiniz” diyerek feryat etmekteydi.

Schopenhauer ise Soren'den uzakta, dünyayı akıl ile anlayamayacağımızı vaaz etmekteydi. Doğada düşünceyi değil de iradeyi önelediği düşüncesi ile öznelde biçimlenen bir dünya görüşü ortaya koymaktaydı. Doğanın kendinde şeyi olması anlamında istenci öne çıkarmaktaydı.

İstencin ardı sıra oluşu içinde acılara gebe ve sonuçta tatminsiz olunacağı kanısında kaygı ve sıkıntının hâkim olduğu bir dünyaya bakmaktaydı. Acının gerçeği karşısında mutluluğun, umudun aranmasının bir yanılgı olduğu ayrıca mutluluğun hazların tekrarlanmasından ibaret olduğu kanısındaydı. Varoluşa, kör bir iradenin sebep verdiği kanısındaydı. Genelde olan istenç ve öznelde olan tasarım ile varoluşu olanaklı bulmaktaydı.

Onun için insan, ihtiyaçlar ve değişen istençler içinde, istençlerin gerçekleşmemesi sebebiyle acıya mahkûm ve istençler gerçekleştiğinde ise tatmin olmayan bir varlıktı. Bilmeden olsa gerek ki nefsi emmarenin tabiatına dikkat çekmekteydi.

Varoluşun ilkelerde anlam kazandığından; nefsi emmarenin tabiatına inat vicdan bulan her ruhun, olması gerekeni yaparken hem kendiliğinden yana mutmain olmasında hem yaşam sevinci buluyor oluşundan hem de yaşadıklarını anlamlı kılıyor olmasından belli ki habersizdi. Sonunda acılar içindeki dünyaya merhameti tavsiye etse de ilkenin böylesi yaşamsal karşılıkları olduğundan uzak, karanlık içindeydi.

Görmediği ise iyileştirme, tekâmül, ilerleme ilkesi gereğinde gazaptan, acılardan daha çok rahmetin öncelenmesi ile hep daha iyi bir dünyaya doğru gidildiği idi. Kendisinin de dediği gibi elbette acılar hep olacaktı ama acıların içinden geçerken hep daha iyi bir dünyanın kapısı aralanacaktı. Yalınkat bakışı ile böylesi tarih bilincinden yoksun, sezgisel görüye kendisini şartlandırmış olması ile hakikatten uzaktı.

Anlamanın kavramsal düzeyde dahi olsa sezgisel olarak içeriğinden yana anlaşılıyor olduğundan belki de habersizdi. Sezgi, kavramı içeriği - anlamı- ile kavramak için dahi olsa usun her aşamasında olması gerekendi. Kavramı kavrayabilmek, anlamı anlayabilmek sezgi ile olanaklı iken us sezgiye yol açandı. Bu anlamda sadece bilmek için

değil, anlayabilmek için dahi olsa felsefeye, ussal yaklaşıma ihtiyaç vardı.

Schopenhauer için varoluş, acı ile hissedilen dayanılmaz gerçeklikti. Hiç var olmamak var olmaktan daha yeğdi.

Saatlerce karanlığın içinde oturmakta, akıl ışığını söndürmüş sezgi ile varoluşun gerçeğine uyanılacağının kanısında bakmaktaydı. Felsefi olmanın ussal oluştta gerçekleşmesi söz konusu ise ironik bir durumda yalnızlığın karanlığında, yaşamın anlamına dair düşünmekteydi. Acılar içinde bulunan bir dünyaya, sonunda merhamet etmenin gereğini vurgulamaktaydı. Onun için, irade ile biçimlenen bir dünyada acılardan kaçış yoktu. Acılara gebe istencin yadsınması ve tatminsiz her kalışta can sıkıntısı söz konusu ise sonuçta anlamsız bir dünya bulmak kaçınılmazdı. Böylesi yalınkat bakılan bir dünyada merhamet etmek ne anlam taşımaktaydı?

Böyle olsa da istenç ve tasarım ile öznel oluş içinde yeniden yaratılan bir dünyanın olduğuna dair küçük bir pencere açması önemliydi. Elbette dünyanın kendi gerçeği vardı. Ancak dünyanın kendi gerçeği, insan söz konusu ise düşüncenin bilme, yaratım erklerine bağlı olarak istenç ve duygu belirimleri ile beraber öznel oluşun gerçeğinde hep yeniden yaratılan, tasarlanan olarak insanın önünde bulduğuydu. Anlam, değer, irade, duygu vb. belirimleri insan, önünde bulduğu dünyayı hep yeniden yaratır iken yarattığı dünyalar içinde yaşıyordu.

Acılar ve can sıkıntısı olarak buldukları ise birçok hikmet barındırmak ile berber yeni bir dünya kurmanın gayretine sebep oluşuyla olması gerekenlerdi. Yaratılmış her yeni dünyanın içine çekerler iken yaratılmış olanı gerçek olarak yaşamının olması gerekenleriydi. Yaratılmış gerçeklik içinde varoluşun gerekleriydi. Mutluluk ise peşinden koşulacak olan değil, böylesi varoluş içinde ilkeli oluştta kendiliği özgürce yaşamaya bedel olarak belki de ödenmesi gerekendi.

Vicdan, rıza, kanaat ve salih amel mutlu olmak için değilse de huzur bulmanın gereği idi.

Schopenhauer'dan etkilenmiş olsa da ona, merhamet ile doğasından koparılan insanın, güç istenci ile yaşamını anlamlı kılması gerektiğini ifade etmesiyle itiraz eden Nietzsche idi. Varoluşun anlamını bulmak değil de anlamlı kılmayı öncelemişti. Öldürmeyen acının insanı daha güçlü kıldığını söyleyerek, güç istenci ile ilerleyen ve anlamlı kılınacak bir yaşam idealine bakmaktaydı. Varoluşsal bütün olumsuzluklara ve yadsıdıklarına rağmen üst bir idealde olumladığı bir hayata bakmaktaydı.

İşte Nietzsche, nihilist yönü ile olumsuzlamanın filozofu, uççulara, Hristiyanlığın kültürel değerlerine inat, isyan ateşini yakmakta. Özgür düşünmenin, doğaya dair insan iken kendini yaratacak üstinsan olmanın önünde engel ne ise hiçleme çabasında, elinden gelse yakacaktı. O'nun için gerçek, 'gözle görülen yegâne dünyadır, gerçek dünya ise sadece yalandır' dediğinde anlaşılır oldu. Sokrates, Platon, Aristoteles çizgisinde felsefe ile bilmeye, usun soğuk dünyasına mahkûm kılınmış, doğasından yana anlaşılmaktan uzaklaştırılmış insanı öne çıkarmıştı. Bu yönü ile kendisini takip eden Heidegger'i anlamak daha kolaydı. Hume çizgisinde nedensellik ilkesine karşı olmak ile beraber insanın kendi eliyle yarattığı gerçeklik içinde varsayılan her ne var ise onun için yalandı. İnsanın faili oldukları ile benlik sahibi olduğuna dikkat çekmesi ile de Sartre'yi anlamak daha kolaydı. Sibernetik düşünmekten uzak yalınkat, olduğu gibi bir dünyaya bakmaktaydı. Husserl'in fenomenoloji yönteminin izlerini kendisinde görmek, şaşılacak bir şey değildi.

Yozlaşmış ve doğaya dair olana örtmüş, tek tipleştiren, yaratıcılığa engel olan her şeyin üzerini çizmekteydi. Yozlaşmış bir dünyanın karşısında durmakta, insanın kendi eliyle yeniden üreteceği üstinsana dikkat çekmekteydi. İnsan doğa zemininde yarattıkları içinde hep yeniden kendisini yaratan değil miydi? Bundan uzak düşünüyor olsa da

kendini yeniden yaratabilecek insan olabilmenin gücüne dikkat çekmesi önemliydi.

Yozlaşmış yaşantı, insanın nefes alamadığı, boğulduğu bir dünyayı anlamsız kılmaktaydı. Ancak doğaya dair kıldığı insanı, yalınkat düşüncesiyle köklerinden koparmak ne kadar doğrudu? Öz değerler, şekilci oluş içinde tek tipleştiren amaç olduğunda, öz değerler ve sonucunda edinilen ahlak itiraz edilmesi gereken değil, itiraz edilmesi gereken amaç edinmiş olarak şekilci olunmasıydı. Her şekilcilik amaç edinildiğinde tek tipleştirir iken insanın özgünce ve özgürce kendini gerçekleştirmesine elbette engeldi. Ancak, amaç edinilmeyen şekilcilik içinde öz değerler muhafaza edilirken, geleceğe bırakılan kökler olarak mirastı. İnsanın zalim, güvenilmez karanlık yönü düşünülüyordu varoluşunu korumak için gerekli olardı. İnsan köklerinden koparılmayacak kadar miras varlığıydı. Köklerinden koparıldığında ise anlamsızlaşan yaşamda biçimler, duyular dünyasına mahkûm kılınmış olmaz mıydı? Spinoza doğayı Tanrı oluşa yükseltmiş iken Nietzsche doğayı insan kılmıştı.

Üstinsan yaratılacak diye insan olmaya dair her şey silinecek miydi? Sürünün içinde gerçeğe ayna tutan hakiki insana elbette ihtiyaç vardı. Doğanın gerçeğini gözlerine sürmüş üstinsanın egemenliğinde insan yürüyecek ise sadece böylesi gerçek yeterli miydi? İlişkilerinde insan, değerler olmadan yaşayabilir miydi? Tanrı üstinsan olmaya kurban edilebilir miydi?

Ayrıca miras içinde karşılaştığı sorunlar ile kendisini yeniden yaratması gereken insandı. Zaten tarih varlığı olarak her devrin yaratılmış gerçekliği içinde kendini yeniden yaratmaktaydı. Yaratılmış gerçeklik içinde kendisinin varoluşuna da sebep olan yaratılmış gerçekliğe itiraz ederken, kendi çabası ile yeniden yaratılması gereken insana dikkat çekerken ironik olduğundan habersizdi. Her yaratılmış dünyanın sorunları içinde yeni bir dünyayı yaratmaya doğru evrilen insanın, kendisini de yeniden yarattığından, böylesi varoluşundan habersizdi.

İronik olan, bunu resmederken resmettiğinden habersiz böylesi oluş içinde olan biteni görmemesiydi. Böylesi şaşı bakarken ne beklenebilirdi? Varlığı ve varoluşu yorumlayan insana, yorumladığını yanlış yorumlaması doğrultusunda itiraz edilebilirdi ama yorumlamak varoluşsal ise yanlış mıydı? Kendisi dahi bir yorum önermiş değil miydi? İronik olduğuna uyandığında, ne diyecekti?

Elbette herkes baktığı açıdan farklı bir dünyaya tanıktı ve tanık olduğu dünyayı yorumlamaktaydı. Önemli olan ise gerçeğe göre yorumlamada bulunur iken çoklu ve nesnel izafi oluş içinde tutarlığın korunması ve isabetli kanılar ile doğru olanda buluşabilmektir.

Platon, gölgelere mahkûm olunan mağaradan çıkıp da gerçeğe tanık olduktan sonra geri dönen insana işaret eder. Sürüden çıkan ve görünen dünyanın doğaya dair gerçekliğini yalınkat oluşunda bulup da kendini yaratan üstinsan, yaşadıklarına ve ifade ettiklerine bakıldığında kendisi ise eğer Platon'un anlattığı gerçeğe tanık insandan çok mu farklıydı? İşaret ettikleri gerçeklik tam anlamı ile karşıt olsa da aynı yönlemsel çizgide buluştukları görülmekteydi.

Öznelliğe dair izafiyeti yani göreceliği yorumlanmış olan perspektiflerden bakış olarak görünür kılmış olsa da nesnel oluşa dair izafi olan, çoklu gerçekliliği barındıran bir dünyaya kör, hakikati olumsuzlamaktaydı. Kötüye, iyiye dair olanlar ise öznel göreceli oluşta farklılık gösterse de nesnel bağıntılı oluşta insan ilişkilerinde bir karşılığı yok muydu? Ahlakın ilişkilerde pragmatik sonuçları düşünüldüğünde, yapısal oluşa içkin yerleşik olduğu da görüldüğünde Nietzsche ne kadar haklıydı? Hakikat katmanlı ve çoklu gerçeklik belirimleri ile nesnel bağıntılı oluşta halihazırda var iken öznel göreceli perspektiflerden bakışlar ile olumsuzlaması yapılabilir miydi?

Öznel göreceli oluş anlamında anlam ve değer edinmeye dair bilgi sorunsal kılındığında, öznellikte değere dönmesi sekteye uğradığında yaşamanın anlamı, hakikati ile bulunabilir miydi? Nesnel bağıntılı

oluşta bilinmesi gereken hakikate, Nietzsche'nin olumsuzlamasına rağmen insanlık, varoluşunun anlam ve değeri için daha çok ihtiyaç duymakta değil miydi? Tüm bunlara rağmen öznelliğe bağlı göreceli veya nesnelliğe bağlı bağıntılı oluş içinde izafiyetin böylesi kavramlaştırılarak daha doğru anlaşılmasına eksik yaklaşımı ile neden olması önemliydi.

Bir şey, biçim ve içerik bağıntısında hiçbir zaman görüldüğü gibi olmazdı. Bir şeye, öznelde istenç, duygu, anlam ve değerden yana karşılık bulurken de görüldüğü gibi bakılamazdı. Önemli olan ise görüldüğü gibi olmayana bakarken gerçek içeriği ile bakmış olarak onu hakikati, hikmeti ile görebilmektir. Bunun için de içeriğin diyalektik, sibernetik ve spekülatif oluş belirimlerinde gerçekleşmesi ile görünüşe gelmesi ve buna süreç belirimlerinde ampirik ve analitik olarak tanık olunması gerekirdi. Nietzsche bunu kabul etmese de bu gerçekten kaçılmazdı.

Hakikat kendiliğin hakikati ise Tanrı'dan alınan varoluşsal pay kadarı ile her şey kendiliğini yaşamakta iken kendiliğin evrensel oluşunda Tanrı'yı görünüşe taşımakta değil miydi? Tanrısal olan evrenseller, evrensellerin öznel ve nesnel karşılıklarının olması sebebiyle Tanrı'yı bilmek, Tanrı'ya yürümek ve sonuçta da Tanrı'ya tanık olmak ve Tanrı'yı hakkı gereği ile yaşamak için gerekli değil miydi? Üstinsan olunacak ise doğayı, sürü insanı, nihilist insanı aşmış olarak değil, Tanrı'da kendiliğini bulmak ile gerçekleşmesi gerekirdi. Bu, kimine göre yanlış bir yorum olsa bile Nietzsche'nin insan anlayışından yeğdi. Çünkü Tanrı'da insan olmayı bulan, üst bir çıta değil, çatı olan evrenseller ile insanlığa, doğaya rahmet olarak yeniden dönen insandı.

Elbette yanlışa, doğru olmayana, gerçek olmayana, eksik olana karşı itiraz edilmesi gerekirdi. Ancak insanın insan olarak ortak gerçeklikte var olduğundan, öz kendiliğinde şahıs olması zemininde dil gerçeği ile anlam ve değer dünyası kurarken metafizik varoluşundan habersizdi. Ayrıca değişen dünyalarda miras varlığı olarak doğaya

indirgenemeyecek kadar katmanlı ve girift bir metafizik oluş içinde, her daim ürettikleri içinde insanın yeniden yaratıldığından habersizdi.

Böyle olsa da boğulan insanın feryadı, uzaklardan duyulmaktaydı. İnsan, kendi eliyle yaratabileceği, tek tipleştirilmeden yaşayacağı özgür dünyayı artık duyumsamıştı. İnsan kendi eliyle ürettiği dünyalarda nesnelleştirilir iken kendi ürettikleri içinde kaybolmakta, bazen de boğulmaktaydı. Bu, sadece modern çağların cilvesi de değildi. Tarih, iktidarların gölgesinde yürümek olarak algılandığında buna hep tanık olunurdu. Din, siyaset, asker, ekonomi, emek, dil, bilgi, değerler ve daha nicesi iktidar bulmanın araçları idi... Kimi durumda da iktidar biçimleriydi. Suç mu? İktidarın, iktidar biçimlerinin değil, doymaz, zalim ve güvenilmez insanın iktidarı kullanma niyeti ve yöntem biçimlerindeydi. Suçlu insanı anlamak ne kadar kolay olabilirdi? İnsanı doğaya indirgediğimizde daha anlaşılabilir miydi?

Ürettiklerini kutsarken içinde kaybolan, kendi ürettiklerinin tutsağı oldukça da sıradanlaşan ve sığlaşan insan, bu defa modern çağın kurbanıydı. Yalnızlaşan, anlamsızlaştıkça boşlukta kaybolan ve boğulan insan, salt bilgi peşinde iken öz değerlerini unutmuş, tüketim öznesi olarak kandırılırken aslında tüketim nesnesi olardı. Ayağını nereye basacaktı? Değişen kaygan zeminlere sürükleyen duyarsızlıkta yaşarken modern çağların kurbanıydı. Öz değerleri olmaz ise hazlara ve arzulara tutsak doğada sürüklenmeyecek miydi?

Elbette bilgi edinilmeliydi ama insanlığımızı unutturmamalıydı ve insanlığa duyarsız kılmamalıydı. Bu açıdan bakıldığında Nietzsche ile aynı çizgide buluşmak kaçınılmazdır ama ruhsuzlaşan dünyada ruh kazanmak için doğanın gerçeği ile değil, insanın gerçeği ile buluşmak gerekirdi. İnsan gerçeğini ise yine insanda, insan ile yaşadıklarında Tanrı'yı yaşadığının gerçeğinde bulmalıydı.

Sorunlar, acılar, diyalektik oluş içinde hep yeni bir dünya kurulmaktaydı. Dünyayı olduğu gibi kabul etmek değil, sil baştan

yeniden yaratmak da değil, gerçeğin oluşu içinde yürümek, sorunlardan, acılardan, korkulardan, batıla dair de her ne varsa kaçmadan savaşmak, fark yaratarak katkıda bulunmak yeni dünyalar, yeni mekânlar kurmanın gereği idi.

İnsanın insana kulluk etmediği, kişilerin put edinilmediği, şekilciliğin amaç edilmediği, tek tipleştirmenin olmadığı bir dünya kurmak ise amaç Nietzsche'ye ayna tutan ama biraz uzakta duran kişi Kafka, yarattığı dünyalar içinde boğulan insanı göstermekte değil miydi? İnsan yorum varlığı iken yorumladıkları ile yeniden yaratırken böylesi kendi varoluşundan kaçabilir miydi? İnsanın karanlık yönünden kaçışı var mıydı? Yarattığımız her yeni dünyanın sorunları olmayacak mıydı? İnsanın karanlık yönü söz konusu ise en mükemmel dünyayı kursak da insan rahat duracak mıydı? Nietzsche'nin belki de unuttuğu şeye, yani insanın ilkel, içgüdüsel yönüne, psikanalizin babası Freud işaret etmekte değil miydi?

Sorun insanın karanlık tarafıydı. İnsanın karanlık tarafı söz konusu ise ideal insan tipi, gerçekler ile yüzleşen, gerçekleri hakkı gereği yaşayan ve mücadele etme ruhunu yitirmeyen insan olmalıydı. Acılara, zulümlere rağmen insanca yürümesini bilen olmalıydı. İktidar savaşında bulunan, egemen olmak için var olan değil, her şeye rağmen insana hizmet eden olmalıydı.

Anlaşılan o ki sonuçları itibarı ile bakıldığında Nietzsche'nin sürü, nihilist ve üstinsan süreç belirimli insan sınıflandırması Nazi Almanyası'nda yıkıcı sonuçlar vermişti. Çıta üstinsan ise geri de kalan insanlar tarihten süpürülmesi gerekenler olmaz mıydı? Çıta belirimli ideallerin sonuçları ağır olabilirdi.

İnsan, anlam ve değer varlığı iken nefsi emmareye dair karanlık yönü ile kendiliği değer buluyorken üstinsan ideali için ne kadar nihilist olabilirdi? İnsan, istenci potansiyellerinin gerçekleşme erki olarak buluyorken, anlam ve değer edinmeye yönelik varoluş bulunuyorken

ne kadar nihilist olunabilirdi. Sonuçta üstinsan idealine varmak için nihilist olmak da değer olduğunda nihilist olmuş olunur muydu? Böylesi varoluş içinde kendisi de hakikate farklı bir perspektiften bakmakta değil miydi?

Hakikat ve çoklu gerçeklikten bakıldığında elbette perspektif sahibi olarak hakikate bir veya birçok yönü ile tanık olunabilirdi. Modern bir sofiste göre ise mutlak bir hakikat yok iken hakikat yaratılan ve belli bir perspektiften yorum olarak bakmak iken hakikati bilme istencini sadece iktidar arayışına indirgemek kaçınılmaz sondu. Bilgi elbette güç aletiydi ve kullanılmasına bağlı olarak iktidar biçimi olabilirdi. Ancak bilmek yanlış olabilir miydi?

İronik birini resmetmek bu kadar zor muydu?

Karanlık tarafa, geçmişin aynasını tutan Freud'du ama ayna ortadan kesik, bir parçası eksik, yarım durmaktaydı. Bir ara aynayı bıraktı. Geçmişin gölgeleri içinde uzanarak tuttuğu simsiyah bir ipliğe abartılı düğümler atmaktaydı. Olumsuz ötekilerin kalabalığı içinde insana bakmaktaydı. O kalabalık içinde gördüğü ise denizin tortularının kabarmasına tutunmaya çalışarak maskelerini düşürmeden yüzmeye çalışan insandı.

Emir olan olması, yapılması gerekenler ve yasak olan olmaması, yapılmaması gerekenlerin dünyasında baskılar söz konusu ise kendini baskıladıkları ile var etmeye çalışan insan, karanlık tarafı ile ne kadar sağlıklı olabilirdi? Elbette ki bastırılmış geçmişin insan üzerinde olumsuz etkisi vardı ama geçmişin izleri insanı anlamak için ne kadar yeterliydi? Emir ve yasaklar iktidar aracı değil de varoluşun ortak bir gerçeklik olması sebebiyle ilişkilerin sürdürebilirliği ve varoluşun sürekliliği için hak-had belirimlerine göre olmakta ise ahlak edinmenin de gereği olarak olması gerekenler değil miydi? Bu durumda olması gereken gereklilik olmaları değil, hak ve hadlerin çiğnenmesi ile zulme ve iktidar olmaya araç olarak kullanılması ile sorgulanması

gerekenlerdi. Elbette, geçmiş böyle sorgulandığında geleceğe taşınan sorunlara ön nedenleri ile tanık olunabilirdi. Ancak insanın, insanlığın ruhsal sorunlarını anlamak sadece geçmiş ile olanaklı mıydı? Geçmişte ve şimdi yaşananlar ayrıca geleceğe dair umutlar, kaygılar ile bakılan bir dünyada üç zamanlı olarak insanın ruhsal belirimlerini değerlendirmek olması gereken değil miydi?

Geçmiş deneyimler alanı ve gelecek ise kaygı ile insanın önünde bulduğuydu. Varoluş hakları ile insan kendisini şimdi ve burada gerçekleştirme çabasında ise geçmiş ve geleceğin gelgitleri içinde üç zamanlı oluştta bilinçliydi. Böylesi varoluş içinde süreç varlığı iken olumsuz bir geçmişe hapsedilmeyecek kadar girift zamansal oluştta var olmaktaydı. Böylesi varoluştta geçmiş, insanı anlamak, analizini yapmak ve sorunlarına çözüm bulmak için ne kadar yeterliydi?

Kendini gerçekleştirmenin çırpınışlarını yaşayan insan için yaşanan her şey, kendiliği inşa etmenin bir gereğiydi. İnsanın kendini insan olarak bulacağı karakter, özünde olanı açık etmesiydi... Emir, yasak ve baskı altında varoluş çabasının dışı vurumu da değil miydi? Biçim içerik olarak karaktere doğuştan haiz iken böylesi varoluş için de nasıl bir tortu olabilirdi? Emir, yasak, baskı altında hep değillenmiş ve kimi durum içinde değersizleştirilmiş insan, itaatkâr ve ötekinin gölgesi altında kendini bulamamış çocuk insan, elbette ki silik, ezik ve sonradan edinmiş olarak takındığı karakter, kimlik ve kişilik maskeleri arkasında kendine yitikti.

Emir, yasak ve baskı ise güzel ahlaki edinmeye fırsat olmuşsa, varoluşun çoklu gerçekliğinde terbiye bulmanın, özde olanın gerçekleştirilmesinin de bir gereğiydi. Karakter ve kimlikleri muhafaza etmeye yönelik ise toplumsal bütünlüğün korunması ve muhafaza edilen miraslar ile geleceğe adım atmanın da bir parçasıydı. Nefsi emarenin karanlık, kötü ve emredici olan doğası gereği, sınırları ve hakları çizgisinde terbiye olmasının da gereğiydi. Ahlakın korunması ile ilişkilerin sürdürebilir ve varoluşun sürekli olması adına da kimi

durumda ahlaki bir gerekliliktir. Kimi durumda ise hakikatten koparan şekilcilik içinde gerçekleşmekteyse kendilerine inat yeni bir dünya kurmanın, özgürlüğün isyan ateşini de körüklemektedirler. Bir olay ve olgunun böylesi birçok gerçeği var iken bir açıdan değerlendirilmesi ne kadar doğrudur?

Sadece analize dayalı olarak dinlenen insana, ruhsal sorunlarına dair çözüm bulunabilir miydi? İnsan anlam ve değer varlığı iken anlam ve değerden yana yitip kalınan ne ise sorgulanması da gerekmez miydi? Sadece dinlemek değil, dinlediğine el uzatmak da gerekmez miydi? Onun kendiliğine, anlam ve değer dünyasına zorlamalara gitmeden dokunmak, ona (hastaya) ulaşabilmek de gerekmez miydi? Onun dünyasına inmek sadece dinlemek değil, onun dünyasına tensel oluşa indirgmeden tinsel olarak ihtiyaç duyduğu ayrıca karakter ve kimlik düzeyinde yapısal olarak bütünlüğünü koruyacak sevgi, şefkat vb. ne ise olanaklarını oluşturulmasına yardımcı olarak da dokunabilmek gerekli değil miydi? Biyolojik yapı ile ilgili olarak çözümsüz kalındığında ilaçlar gerekliydi ama patolojik sorunlara sebep olmayan ruhsal sorunlar için insan ilaca mahkûm edilebilir miydi? Freud sonrası gelenler bunlar ile ilgili olarak düşünmekte ve çözümler üretme çabasında bulunsalar da psikiyatrideki açıklar sebebiyle yaşam koçları adı altında insan emeğini sömüren vampirlere fırsat verilmiş olduğu da görülmektedir.

Modern çağ, başarıya odaklı hırslı ve tüketen insan tipini çizerken de daha çok korkuları olan, başarı için insanın nesneleştirildiği, kullanıldığı ve öz değerlere dair insani olana duyarsız olunan bir dünyanın da kapısını aralamıştı. Köklerinden koparılan insanın, öz değerlerine duyarsızlaşırken aidiyetlerini yitirmesi, köksüzleşirken yersiz yurtsuz kalmasına da sebepti. Her şeye rağmen insanca yaşayan, olup bitene duyarlı, hikmete açık güzel insanlar da vardı.

Değişen zamanlar ve değişen insan tipleri söz konusu ise insanın, belli bir devre ait genellemeler ile anlaşılmayacağı kesindi. Siyah ipe atılan

abartılı düğümler ise tanıtlamaktan yoksun abartılı genellemelerin bir şey ifade etmediği idi.

Freud'un zamanında emir ve yasaklar içinde ödev ve aidiyetler dünyasında itaatkâr olan insanın, aynı kuşağın devamı olan hedef odaklı yaşarken aidiyetlerinden koparılarak insan olması için yetiştirmek değil de belli bir amaç için kullanılabilir olması için üretilen insanın hem tipolojik düzeyde hem de farklı sorunları sebebiyle aynı oldukları söylenebilir miydi? Bir nesil sonrası gelen ve iletişim araçları içinde veya Batı medeniyetinin egemenliği altında küreselleşen dünyada aidiyetlerinden yana göçebe olan, Deleuze'un da tabiri ile 'yersiz yurtsuz' olmaya başlayan insan da bir önceki insana hem tipolojik düzeyde hem de sorunları düzeyinde benzemekte değildi. Böyle olsa da söz konusu insan ise varoluşsal olan ortak noktalardan hareket ile ortak tipolojik belirimler ve sorunsal olanlar üzerinden görülen sorunlara yeni yöntemler ile çözüm üretmek olanaklıydı. Böylesi bakıldığında Freud, ortak bir yönümüz olan karanlık tarafımıza, bilinçaltı ve gelişimine vb. değinir iken yöntem biçimsel olarak da insanı, analitik tespitler ile bilmeye ve yoruma bağlı değerlendirmeler ile anlamaya çalışırken, ruhsal oluş belirimleri ile anlamaya da kapı aralamış olarak düşünce dünyasında yerini almıştı.

İnsan geçmişin gölgesinde doğan değil, gelecek ideali ile ürettikleri/ yarattıkları ile kendine yeni bir metafizik mekân kurarken yarattıkları içinde yaratılmış gerçeklikte kendini de hep yeniden yaratandı. İnsan böylesi doğurulmamış olması ile dil zemininde anlam ve değer dünyasında doğurmamış olarak yarattıkları içinde hep yeniden doğandı. Geçmişin gölgeleri içinde kalmışlar ise insan olma sürecinde, sürecin çocukluk evresinde kalanlardı. Belki de çoğu, insan olarak tinde, kendiliğinde böylesi doğuşu bulamayandı. İnsan olarak doğmak gerçekten zordu. Zor olanı kolay kılmak için ahlaka her devirde ihtiyaç vardı.

Unutulmaya yüz tutmuş güzel ahlak ise boğulmamak, yakın durmak, kaybolmamak, birbirini kazanmak ve hak etmek için, daha nicesi için insana Tanrı'nın el uzatmasıydı. Yeni dünyalar da kursak, hep ihtiyaç duyulandı. İnsanın karanlık tarafına inat, reddiye ile edinilen özgür ve yiğit insanın karakteriydi. Her şeye rağmen karanlık tarafa inat, yiğit ve özgür olarak kişilikte bütünlüğünü koruyan insanlar da vardı. Varoluşa dair her yaşanan ise geçmiş ile anlamlı kılınmayacak kadar farklı nedenler de içermektedir. İnsan için önemli olan ise ne olduğu ve neler yaşadığı değil, ne olacağı ve neler yaparak yaşayacağıydı. İnsan, geçmişin deneyimleri üzeri geçmişe aşkın geleceğe tutunandı.

İnsan üç zamanlı bilinçli oluşunda tek zamanlı oluşa indirgenmeyecek kadar zamansal oluşa haizdi. Tek zamanlı bebek olan; geçmişte kalmış olarak ve şimdiyi yaşarken geleceği ötelemiş olarak depresyonda olan ve arzuları ile geleceğe tutunurken geçmiş deneyimlerini hiçe sayarken şimdiyi yaşayan havai olan da görüleceği gibi bilinçte sağlıklı olmak, üç zamanlı zamansal oluşta da aranması gerekendi.

Kendilik üç zamanlı zamansal oluş içinde ruhsal yaşı değişmeyen olarak bitimli nesnel zamana aşkın olarak iç dünyada bulunandı. Böylesi bengi düzeyinde dördüncü zamansal oluşu, kendiliğin tözsel oluşunda bulandı. Ayrıca süreksizlik içinde değişken oluşlarda karakter ve kimlik edinimleri ile zamansızlığa tutunma çabasında aidiyet bulduğu ile bütünlüğünü böylesi bengi düzeyinde korumak ile beşinci bir zamansal oluşu yakalamaktaydı. Birinci bengisel zaman kendiliğin doğası gereği bulunandı. Karakter ve kimlik belirimli bulunan bengisel zaman ise yaratılmış gerçeklik içinde zamansızlığa tutunma çabası olarak nesnellığe aşkın özne oluşta bulunandı. İnsan zamansal oluşu çizgisinde yüklem edinerek yaşadıkları ve yük edindiklerine göre bütünlüğünü yapısal kılması veya bütünlüğünü bulamaması durumuna göre de ruhsal analizi yapıla bilinecek olandı. Geçmişin deneyimleri geleceğe projeksiyon yapılarak anda oluş yaşanmakta iken sorumluluk, aidiyet ve sahiplenmelere bağlı olarak insanın bütünlüğünü bulması ve

sürekli kılması hangi düzeylerde gerçekleşmekteydi? Bunlara ayna tutacak birileri de gerekliydi.

Bunlara rağmen Freud; geçmiş, baskı, emir, yasak, arzu, libido, bilinçaltı vb. daha birçok kavram ve karanlık yönü ile manipüle edilmeye, kullanıma açık insanın nasıl nesneleştirileceğinin yolunu da açmıştı. Psikanaliz ile, kendilik dünyasında çok seslilik içinde varoluşunu bulan insanı bilmeye de kapı aralamıştı. En önemlisi ise emir ve yasaklar içinde insanın bir makine olmadığına ayna tutarken görünenin ötesinde katmalı ve girift bir gerçeklik içinde varoluşunu bulduğunu göstermesi ile düşünce meydanında görülmekteydi. Ruhsal hastalıkları zamansal oluşla ilgili bulurken de insanın zamansal oluşta varoluşsal yüklemeler alırken yaşadıklarını yükleniş biçim ve durumuna göre sonuçları olduğunu göstermesi önemliydi. İnsan görülenin ötesinde varoluşa sahipti ve zamansal oluşta yüklendikleri ile varoluşunu bulmaktaydı.

Kapitalistler ve birçok güç odağı hemen arkasında durmakta, onun mirasının üzerine çoktan oturmuşlardı. İnsanın kullanım nesnesi kılındığı, ayartıcı ve kışkırtıcı oluşu ile ruhtan yoksun pornografik bir dünyanın da kapısı aralanmıştı.

İlkelerden, arketiplerden, duygulardan eksik bir düşünce ile bakılan bir dünyadan doğan pek iç açıcı değildi. Arketiplerin kültür ve medeniyetteki anlam, değer işaretlerini ve karşılıklarını göstererek insana ışık tutan ise Freud'dan biraz uzakta duran ve zaman içinde Freud ile yollarını ayıran Jung' tu. Jung, yaratılmış gerçeklik içinde temsiller dünyasında yaşandığına ayna tutarken düşünce meydanında yerini almıştı. Temsilleri rol modeller olmaları ile okurken, insanın nerede olabileceğine ne olabileceğine ne olmak istediğine bağlı olarak çıkmaza düştüğünde çözümleyici olarak el uzatıla bilineceğine ayna tutmuştu. Freud ile neyi açık ettiklerini bilmiş olmaları veya bilmiyor olmaları fark etmez insanın varlığını, varoluşunu anlamaya dair kapı aralarken ışık tutmaları önemliydi.

Marks mı? Düşüncenin bu alanında unutulacak değildi. Hegel'in ruhunu kendine ayna yapmakta, aynayı ters çevirmiş olan bitene tutmaktaydı. Hegel'den sanki daha gerçekçi gibi durmakta, olan biteni okuma çabasıındaydı. Emek ve insan ve sömürü isyanın bayrağıydı. O, hak talepleri ile daha adil bir dünya için bağırırmaktaydı ama anlam ve değer varlığı olan insanın sınıfsız olamayacağını görememiş, sınıfların olmadığı bir dünyanın hayalinde ölmüş, derin bir uykundaydı. Devrim bayrağı ise kefeniydi. Sözü masum olduğunu söyleyenlere inat, değere döndüğünde dünyalar kuran ve yıkan gücü, arkasında duran mirasta görölmekteydi. Sözü yaşamda karşılıkları oluştuğunda nasıl sonuçlar verebileceğini, daha önceden de deneyimlemiş olan insanlık, bıraktığı mirastan sonra en acı biçimde bir daha tecrübe etti.

Fitri olarak hak kılınmış olanlar zemininde her can, kendini gerçekleştirme hakkı gereği diğerlerinden üstün değildir. Bu bağlamda eşitlik, varoluş haklarında kendiliğın gerçekleştirilmesinde aranması gerekendir. Nedenlerin belirli kılındığı bir dünyada amaç, erek ve sonuç belirlimlere göre hak edişlerde bulunmakta isek adaletin gereği olarak eşitlik beklenmeyeceği gibi sınıflaşmak da kaçınılmazdır. Önemli olan ise sınıflaşmayı, hak edişlerine ve haksızca zapt ettiklerine bağlı olarak bulan insanın, hukuk esasları çatısı altında hak ve had belirimleri arasında hakkaniyet ilkesi gereği oluştura bilmektir.

Gerçekleştirmelere bağlı edinilen kazanımlardan bakıldığında adalet, eşitliğin olduğu değil, hakların gözetilmesi anlamında tesis edilmesi gerekendir. Hak edişlerin ihtiyaç, gider fazlası dışında ortak ihtiyaçlar ve hakkaniyet ölçüne dikkat edilerek vergilendirilmesi ise sibernetik ussal oluşta yapısal kılınırken hem fırsat eşitliliğının sürekli kılınması hem de iktisadi adaletin tesis edilmesi için gereklidir. Vergilendirilmiş kazanımların genel hizmetler ile sınıf gözetmeksizin genele yaygın tesis edilmesi de hizmette eşitlik ilkesinin korunumu için gerekli olandır. Sonuçta ise ilkelerin genele yaygın tesis edilmesinin olanağı da

edinilmiş olarak gelişim, tekâmül sibernetik döngüsel oluştta yakalanmış olarak gerçekleştirilebilir.

Bu durumda sınıfların yok edilmesi değil, sınıflar arası sürdürülebilir ilişkinin yakalanması ile çokluğun hüküm sürdüğü bir dünyanın kapısını da aralamış olmak önemlidir. Mesele fırsat eşitliği ve iktisadi adalet ile sınıflar arası koordinasyonun sağlanması ile toplumsal yaşamda insan için öngörölü bir geleceğin kapısını aralamaktır. Hukuk esasları (fırsat eşitliği, iktisadi adalet, hesap verebilir ve denetlenebilir olmak) çatısı altında bu gözetildiğinde insan için hakkaniyetli bir dünyanın da kapısı aralanmış olur. Hukuk, yargısal sonuç belirimlerine göre sibernetik ussal bir yaşamın tesis edilmesinin gereğidir. Değişen durumlara göre hakkaniyet ilkesinin korunması ile yargısal oluşunu koruyarak yapısal olması gerekendir.

Husserl, bir masanın üzerine oturmuş. Masanın etrafına, not düştüğü sayfaların dağılmış olduğu görölmekte. Gözlerini dikmiş boşluğa, bir şeyleri ayırıştırır gibi bakmakta. Analitik düşüncenin gözlükleri ile köksüzleştirdiği, yalın biçimde görmeye çalıştığı fenomenler dünyasına bakmakta. En yalın biçimde fenomen, içerikten yoksun ele alındığında, özsüzleştirilen bir dünyanın kapısını aralamaktaydı.

‘Bilinç bir şeyin bilinci, düşünce bir şeyin düşüncesi’ ise bağıntılı olduğu şeyler içinde olunan dünyadan kopmadan bakmak gerekti. Böylesi bakarken Descartes’ten ayrırmakta, uzak durmaktaydı. Bilinç bir şeyin bilinci ise nedenini kendi dışında bulandı. Bunun takipçisi ise biraz ileride duran Sartre; elinde formel mantığın miyop gözlüğü ile ne kadar doğru ve uzağı görececek ise daha fazlasını göremeden bakınmaktaydı. Husserl’in öncelediği ile, insan resmine yeniden bakınmanın derdine düşmüştü. Onun için, bilinç sonradan edinilen, kendi dışında olan ile edinilmekte ise öz sonradan kazanılmakta demekti. Özün, ruhun sonradan edinildiğinin yanılgısı ile kendilikten/ ruhtan böylesi habersiz, insan öznesini felsefesinin merkezine koymakta. Kendiliğe dair özün

temeli üzerine insan olmanın, anlam ve değer varlığı olarak tümelinde edinilen kimlik kazanma olduğundan habersizdi.

Bilinç; bir şeyin bilinci olmak ile beraber dayanağı, kendilik olan öz, ruh ile nesnellığe aşkın, öznesi olduğu edimlerin, nesnelerinin bilincinde olanın bilinci idi. Şeyin bilinci olmaktan da ileri bilgisinin bilinci idi. Bileni, bilineni, bilgi kapsayan bilişsel eylemde açılan, kendiliğin kapsayıcı olarak yerleşik olduğu öznellik alanıydı. Nesnesinin bilincini edinmek ile özne olmak, öznesi olduğu edimlerin, nesnelliğin bilgisi ile kendiliğin bilincinde olmak iki farklı şeydi. Bu, “düşünüyorsam varım” sözü ile “varım ki düşünenim” sözü arasındaki fark gibi bir durumu göstermekteydi.

Özne mi nesneden önceydi yoksa nesne mi öznenen önce gelmekteydi? Düşünce varoluştan önce miydi yoksa varoluş düşünceden önce miydi? Bakan olmadığında nesnesinin ne önemi vardı? Boşluğa bakarken nesnesi olmadan şuurlu bakışa sahip özne var ise nesnesi ne anlam taşımaktaydı? Öznesi olmayınca düşüncenin mümkün olabileceğini kim söyleyebilirdi? Zaten duyular ile ampirik başlayan ve dil ile gerçekleşen düşüncenin, önce öznesi yok muydu? Canlılar âleminde aynı türden fenomenler arasında dahi içerik olarak karakter farklılığı gözlemlenirken öznellikten ve nesnellikten, özünden yalınlaştırılmış fenomenin ne anlamı kalırdı? Biçim içeriğin izlerini/ belirimlerini taşıırken özden yani ruh/ kendilik ve içerikten yoksun bir fenomenoloji ne kadar bilimsel olurdu?

Sonuçta fenomeni betimlemek söz konusu ise bu tümel belirimi ile dilde tanık olmak değil miydi? Her betimleme ise yoruma açılan kapıydı. Fenomenleri ise en yalın hâli ile göreceğim derken köksüz kılmak da biçim üzerinden yeniden anlamlı kılar iken ya hiçliğe, anlamsızlığa ya da betimlenmiş olanı yeniden anlamlı kılınırken insan eli ile özünden kopuk, ruhsuz bir dünyanın ayak seslerini vermektedir. Bilgi, anlamak, anlamlı kılmak ve kavramak dil gerçeği ile olanaklı ise bir fenomen nesnel düzeyde ne kadar yalın görülebilirdi? Öznenin

bakışları altında kendi gerçeğini koruyabilir miydi? İçerik, sonunda açık olacak gerçeği değil miydi?

Mustafa, bu eleştirel sorular ile bakarken içerik-biçim, özne-nesne, madde-enerji, ruh-beden, celal-cemal vb. -ikicilikte ayırımıda belirlenen ama- ikili birlik durumunda bulunanlar ile katmanlı ve girift olan çoklu gerçeklikte bağıntılı bir dünyada varoluşa tanıkken, Husserl fenomenolojisinin ontolojik ve varoluşsal eksikliğine de tanıktı. Özleri bilmek değil de özleri görüngüleyen bilinci bilmenin yöntemi olan fenomenoloji Mustafa için, ikili gerçeklikte izafi oluştan yalıtılamayacak, anlam ve değer edinimleri ile hep zenginleşen bir dünyadan bakmanın ilmiydi. Husserl'de ki gibi sonucu nereye çıkacağı belli olmayan tanıtılamadan yoksun bir aygıt olmaktan daha çok tespiti, tanımı, tanıtlanması ayrıca deneyimsel ve tarihsel olarak da tahkiki yapılabilir olanı okuma biçimiydi. Bu, bilimsel olmanın gereği değil miydi? Ortak gerçekler anlamında tümeller ve öznenin varlığı söz konusu ise dilin gerçeğinde anlam ve değer varlığı olarak izafi oluştan varoluş, metafizik düzeyde gerçekleşmekteydi. Böylesi bir gerçekte varoluş kaçınılmazdı. İnsan metafizik düşünmeye, metafizik doğası gereği zorunlu olan varlıktı.

Husserl felsefe için bir aygıt, kurgu yapayım derken oturduğu masada boşluğa bakarken fenomenlere istediği kadar baka dursun, gerçeklik söz konusu ise yanlış yerden bakmaktaydı. Objektif bakabilmek için varsayılan yaratılmış gerçeklikten bir adım geriye çekilerek bakışta bulunmak belki yeniden düşünmek için gerekli olabilirdi ama hangi parametreler ile yeniden düşünülecek ve bakış görüşe dönüştürülecekti? Bakış en yalın hâli ile bakmak iken görü; irade, duygu ve en önemlisi ise dil varlığı ile mümkün değil miydi? Söz konusu dil ise varlığın, dil ile bilinmesi ve anlamlı kılınması sonuçta kaçınılmaz değil miydi? Anlam isimlendirme, dil ile öznel kılınmakta ve bilinçli oluşa neden iken isimlerin dünyasına dönülmüş olunmakta değil miydi?

Eğer yaratım ve yaratılmış gerçeklik içinde varoluş söz konusu olan ise amaca, ereğe bağlı edinilen anlam ve değer içeriğinde biçimsel oluşturma gerçeklik bulan temsiller dünyasında bulunduğu da unutulmamalıydı. İçerik, biçimin görünüşünde belirimleri oluşur iken biçime bağlı nesnellik üzerinden gerçekleştirmelerde, eylem ve ilişki biçimlerinde hep dışlaşmaktaydı. Böyle iken özne-nesne ikili doğasından hareket ile bu her iki olgunun sonuçta askıya alınması, bu bilincin içeriksiz bakışımı ile özleri sezmesi ne kadar mümkündü? Her sezış dilde, ilişkilerde, yönelimlerde, varlıksal alan içindeki gerçekleştirmelerde çağırışım ile olanaklı iken yalıtılmış bakışımında ne kadar gerçekleştirebilirdi? Fenomenolojinin temel iddiası değilse de düalliteyi özne-nesne, madde-enerji, biçim-içerik vb. varoluşsal gerçeklik belirimleri ile askıya almak doğru muydu? Askıya alınan ikili birliğin gerçekliliği ise sonuçta gerçek ne olarak bulunacaktı?

Görünüş, biçimin görünüşü müydü yoksa içeriğin biçim üzerinden görünüşü müydü? Her ikisi ve öznellikte yeniden değer ve anlamlı kazanması ile her görünüş, onanma biçimlerinde gerçekliği, katmanlı, çoklu ve nesnel izafi yani bağıntılı gerçeklik olarak bulmaktaydı. Öyle ise yalıtılmış bir nesnenin tek başına bir gerçekliği olabilir miydi? Varlık olarak gerçekliği belki olabilirdi ama varoluşsal düzeyde bir gerçekliği olduğundan bahsedilemezdi.

Sartre mi? Hakikate gözü kör, Tanrısız hümanist, ölümün karanlığı üstüne çökmüş, aydınlığı yitirmişti. İnsansız bir dünyaya insanı anlatmaya çalışmaktaydı. Ne kadar insan oldu ise o kadar anlatmaktaydı. Hakikatin varlığından yoksun kalan varoluşçuluk bu kadar eksik olabilirdi. Husserl'in gölgesi altında özsüz dolaşmaktaydı. İnsan ve özgürlük balonu da olmasa erek denilen tutunduğu ipten de yoksun, karanlığa gebeydi. Ruhun/ kendiliğin temelinde insan olmaya yükselen öz, onun için sonradan edinilendi. Özgürlüğe tutunurken köksüz, ne kadar özgür olunabilirdi? Özün gerçekleşmesi söz konusu ise ereğinde, böylesi varoluş sürecinde kendiliğe katılanlar ile

yakalanmakta ise özgünlük, özgürlük böylesi yaşanması gerekendi. Özünden saptırılmış, ayrı düşmüş varoluş, onun ile karanlığa gebeydi. İçinden çıkılmaz körlüğe zaten mahkûm edildi. Her şeye rağmen insanın kendini gerçekleştirme gerektiğini vurgulayandı.

Heidegger mi? Varlığın, insanın üzerindeki perdeyi zaman ve dil ile kaldırma çabasındaydı. Varlığı anlamaya dair düşünce dünyasındaydı. Bilgibilimsel çizgide “varlık nedir” demek yerine “varlığın, varlık olmanın anlamı ne” sorusu ile varoluşu sorgulamaya kapı aralamıştı. Varlığa yeniden ve yeni bakışı ile kendisini varoluşçu olarak görmese de varoluşçuluğa katkısı olmuştu.

Hiçliğin geride durduğu, belli belirsiz çizdiği varlık resmi önünde, anlamlı kılan insanı öne çıkarmıştı. ‘Varlık ne’ demek yerine anlamaya çalıştığı için olsa gerek ki varlığı görünür kılacak tanımlamadan kaçınmıştı. Onun için varlık zamansaldı ve zamansal değişimler içinde anlaşılması gerekendi.

Şimdi ve burada olanın, zamansal oluşta açılımı ile görünüşe gelenin varlık olduğunun özdeşliğinde bakmaktaydı. Varlık içinde varlık olarak insan, varoluşu ile şimdi ve burada durmaktaydı. Var olanlara, şeylere ait olmayanın, varlık oluşu ile ne olduğu değil, kim olduğu sorgulanması gerekendi. Kendisine dönmesi için kendisini düşünmeye ve kaygıya ihtiyaç duymaktaydı. Kaygı, varlık oluşunu hissetmenin ve yeniden kendine dönerek varlığını düşünmesinin gereği idi.

Onun için varlık, ne olduğuna dair olarak bilinmesi gereken var olanlar değil, var olanların, şeylerin toplamı da değil, şimdi ve burada oluşu ile zamansal oluştaki değişimler içinde açılımları ile anlaşılması gerekendi. Zaman, varlığa özdeş varoluşun gereği idi.

Varlık ile var olanları, bilmeye dair olarak birbirinden ayırmış, var olanları bilmeye hapsedilen insanı, şimdi ve burada olarak varlığını, varlığı anlamaya kapı aralamıştı. Böyle olsa da izafi indirgemeci olmaktan uzak özdeş indirgemeci bir dünya görüşüne çıkmıştı.

Heidegger'in varlık kavramı ile Allah isminin yapısökümü yapılmış olsa varlığa dair ifade ettikleri ile vahdeti vücutçuların eskiden beri süregelen Allah'a dair ifade ettikleri arasında aynı çizgide oldukları görülürdü. Farklı kulvarlarda aynı çizide buluşmak böyle bir şeydi.

Varlığa dair yaklaşımında doğru şeyler de söylemiş olsa yanlış yöntem ve yaklaşımlar ile yanlış sonuçlara varmak, düşüncenin çıkmazıydı. Yanlış dahi olsa doğruya azık nice katkıları vardı. En önemlisi ise varlığı anlama ve anlamlı kılma çabasında olan insanın öne çıkarılmasıydı. Zamansal değişimlerde de varlığı anlamaya dair yol edinilebileceği de önemliydi. Bundan olsa gerek ki olgunun değişen tarihine, zamansal değişimleri ile ayna tutan Foucault'yu anlamak daha kolaydı.

Oluşun değil, olgunun tarihi var iken metafizik, değişimlere rağmen belirli bir dünyaya bakabilmenin ilmiydi. Böylesi bakıldığında varlığın ne olduğuna dair metafizik yapmaya karşı dursa da zamansal oluş içinde olgusal değişimlere rağmen metafiziğin belirli bir dünyaya baktırmasından kaçamamıştı. Heidegger'in bundan haberi var mıydı bilinmez ama felsefi bakışı ile açık ettiği en önemli gerçeklik buydu. İnsanın özne, anlam ve değer varlığı oluşunda bulunduğu metafizik doğası gereği, değişen olgusalılık içinde ussal olarak belirli bir dünyaya tutunmaya da ihtiyacı vardı. Metafizik sadece varlığı bilme veya anlamaya çalışma ilmi değil, bir ihtiyaç olarak da yapılması gerekendi. Süreksizlik içinde sürekli olanlar ile oluşun içinde akmakta iken akışa rağmen varoluşunu bilmek ve anlamlı bulmak için yapılması gerekendi.

Heidegger'in varlığı, fenomenoloji gereği askıya alınmış Tanrı yerine düşüncede ikamet ettirilen varlıktı. Fenomenolojinin felsefi olan ateist dili, düşüncesine yerleşik ve hâkimdi. Böyle olsa da sanki insanı, özdeş indirgemeci yaklaşımı ile varlığın çocuğu gibi öne çıkarırken teslis inancındaki İsa'dan etkilenmişti.

Descartes'e inat, şimdi ve burada düşününim diye bağırırken nesnel öznelliği öncelediği bir dünyadan bakmaktaydı. Husserl'in

fenomenoloji aygıtını, kurgusunu olgusal olanda, varlık alanında denemekteydi.

Sartre ile uzak dursalar da fenomenoloji çizgisinde, madalyonun iki yüzü gibi farklı ama sonradan anlamlı kılınana, anlam kazanana bakıyorlardı. Sartre sonradan öz, içerik, anlam kazanan insana “varoluş özden önce gelir” deyişi ile bakmaktaydı. Varoluşu özden önce bulan insan için öz kazanmak sonradan gerçekleşendi. ‘Beşer doğan özne sonradan insan olmaktaydı.’ Belki, böylesi yalınkat okunduğunda haklıydı. Doğada olanlar için değilse de insan için öz, ona göre sonradan edinilendi. Her var olanın, özünü dışlaştırırken gerçeğini açık ettiğinden; varoluşunu, özünü yaşarken bulduğundan habersizdi.

Heidegger ise Sartre’ den farklı olarak insanın özü ile şimdi ve burada olarak zamansal açılımı ile görünüş bulan varlık özdeşliğinde görmekteydi. Varlık içinde anlam veren insanı önceleyerek anlamlı kılınan varlığa bakmaktaydı. Değişen zamanlarda varlığın anlamı da değişmekteydi. Varlık, varlık olma bakımından şimdi ve burada olarak bulunandı ama değişen devirlerde, değişen anlamlarda kendini anlamlı kıldıklarıyla görünüş bulandı.

Şimdi ve burada düşünenim derken dahi varlıksal, zamansal düşünmeyi, metafiziğin durağan olduğunu söylediği dünyaya tercih etmişti. Böylesi bakarken ne kadar doğru gördüğü ise tartışılması gerekendi.

Anlam ve değer dünyası olarak değişen devirlerde, hep yeniden kendini üreten özne söz konusu ise nasıl donuk bir metafizik olabilirdi? Hegel dahi “zamanın ruhu” derken değişen metafizik tinsel oluşa dikkat çekmemiş miydi? Asıl metafizik, kendisinin de dikkat çektiği, anlamının anlaşılması ile anlamlı kılınarak görünüş bulan varlığa dair değil miydi? İlkeleri ile varlığı bilmek de bunun bir parçası değil miydi? Dil ile anlamlı kılmak, ürettikleri ile doğa zemininde doğaya aşkın öznellikte yaşamak söz konusu ise metafizik olmak kaçınılmaz olan değil miydi? Bilmek ve

anlamak ayırıştırması içinde çoklu gerçeklilikten yitip, düşüncede kaybolmak kaçınılmaz son değil miydi? Her anlaşılan ise anlaşıldığı ölçüde ve yönde ifade edilecek ise kavramlaştırılırken bilmeye dair olarak görünüş bulmakta değil miydi? İfade etmek yorumbilmseldi ve her yorum, özneliliğin metafizik oluşta bulunmasını olanaklı kılmakta değil miydi? Kendisinin ‘asıl düşünülmesi gereken varlığın anlamıdır’ anlamında işaret ettiği metafizik oluşu kaçınılmaz kılmakta değil miydi?

Heidegger’e göre metafizik, ‘felsefenin ilk adımında var olanı var olduğu gibi ilkeleri ile ne olduğuna dair bilmekte kalmıştı, Varlığın hakikati üzerine düşünmekten yana da aşılmıştı. Varlığı anlamak ise varoluşun köklerine uzanmaktı.’ Bu bağlamda belki doğrudu ama düşünen özne, anlam ve değer varlığı olarak anlamlı kılması da söz konusu iken metafizik oluş kaçınılmazdı. Anlaşılan o ki katmanlı ve girift olan çoklu gerçeklikte bağıntılı oluştan uzak bakmaktaydı. Varlığın anlamını düşünce ve zamanda bulurken özdeş indirgemeci oluşu ile hakikatten uzaktı.

‘Varlığın anlamı ne’ sorusu, sonuçta varlığı duymak, hissetmek ile bulunabilirdi. Varlığı duymak, hissetmek ise varlığa geri dönmek ile mümkündü. Ayrımlı ikicilik ve özne-nesne, içerik-biçim vb. ikili birliğinin gerçeğinden bağımsız olarak varlığa olduğu gibi yönelmek sonuçta bilerek veya bilmeyerek Zen Budizm’e ve sufilerin cem dediği mertebeye uğramaktı. Varlığı, ikiliğe dair gerçekliği askıya alarak anlamaya çalışmak anlaşılabilir bir şeydi ama katmanlı, girift çoklu ve bağıntılı gerçeklik içinde bulunurken özdeş indirgemeci yaklaşımda gerçeğe ne kadar yakındı? İnsan karakter ve kimlik edinimleri ile zaten ikili gerçekliğe aşkın yaşamakta değil miydi? Yaşam zaten ikiliğe aşkın yaşanan, ikiliği aştıktan sonra yaşanan değil miydi? Askıya almak, bir ve farklı oluş içinde kapsayıcı olarak aşkın yaşamak ile iki farklı şeydi. Her şeye rağmen zihinsel düzeyde bilmeye dair olan ile varoluşsal, yaşamsal olan arasındaki farkı sezdirmeyi başarmış görünmekteydi.

Sonuçta yorumlamanın kaçınılmaz olduğu bir dünyayı işaret etmekteydi.

Belki de farkında olmadığı: Varlığı anlamının, varoluşsal değişken belirimleri ile sezgisinde hissetmek ve yaşadıklarında farkına varmak ile ilgili olması dışında, ussal olarak varlığın bilinebileceği ve bilinmesi gerektiği idi. Elbette varlık, var olanlar değildi ama varlıktan aldıkları pay kadarı ile varlığa işaret etmekteydiler. Bu nedenden dolayı dahi olsa varlığa giden yolda bilinmesi gerekenlerdi. Varlık da bilinmesi gerekendi, varoluş ise varlığı, varlığını anlamak ile ilgiliydi. Bilinmeyen şey nasıl anlaşılacaktı? Varlığı bilmek ve onu yaşarken anlamak, anladığını da dilde karşılıklarının oluşturulması ile bilmenin derin bakışında bulmak olması gerekendi.

Var olanları bilmek ve varoluşu anlamak, asıl meselenin kendisiydi. Bu iki durum da varlığa dair köksel olan ortak özelliklerin belirimleri ile varlığa yol tutmanın olması gerekenleriydi. Duyular ile var olanları deneyimlemek, nesnelliğin tadına bakmak ile var olanlara dokunmak mümkündü. Bunlardan farklı olarak da duygular ile anime edilen ilkeler ve sanatsal olan ile varlığa dokunabilme olanağının olduğunu da hatırlatmak gerekirdi. Yaratım ise kendiliğe dair varlığı, oluşun içinde birebir yaşamaktı ve görünüşe taşımaktı.

Zaman ise öznel zamansal oluşta Heidegger'in ölümle bitimli dediğinden öte bitimsiz yaşanandı. Nesnel zaman elbette bitimli ve ussal bir belirlemeydi ama kendiliğe dair öznel zaman bitimsiz olarak yaşanmaktaydı. Varlık, var olanlara yerleşik ortak gerçeği ise her daim yokluğa, hiçliğe düşmeden var olduğundan dolayı anlamak da gerekirdi ki zaman ölümsüzdü. Varlık öz kendilik ise zamansal oluşu kaçınılmazdı. Nesnel bitimli zaman değil, geçmiş, gelecek ve şimdi burada olarak üç zamanlı bilinçli oluşta öznel zamansal olmak kaçınılmazdı. Kendiliğin bitimsiz, tüketilemez oluşunda zamansal oluşun dördüncü durumu ise hep aynı kendiliğin yaşanmadan zamansız oluşta bulunmasıydı. Görünüşlerin bitimli zamansal oluşu, kendiliğin bitimsiz zamansal oluşu

içinde ne kadar anlamlıydı? İki gözden bakan yedisinde de olsa yetmişinde de olsa değişmeden, yaşlanmadan aynı duran değil miydi? Bu, sonradan edinilen değer biçimsel olarak içselleştirilmiş olan varsayılan kendilik değil, ruhun yani öz kendiliğin ölümsüz olduğuna da bir delil değil miydi? İnsan bütün yaşamı boyunca ruhun ölümsüzlüğünü zaten deneyimlemekteydi. Bedene ait varoluşu ile bundan habersiz yaşamaktaydı. Bu durumu Kant'a da sormak gerekmez miydi?

Zamansal oluşa dair böylesi durumlardan Heidegger habersiz, zamansal değişim içinde varlığı anlama çabasındaydı. Tanrı dahi üç zamanlı öznel zamansal oluş içinde kendiliğini yaşarken, kendiliğin bitimsiz olmasında değişmeyen varlık olarak değişmeyen kendiliğinde dördüncü öznel zamansal oluşta var olmakta değil miydi? Bunları nereden bilecekti ki insan bilincinde varoluşun dışına sürülmüş, varlık oluşu tartışmalı kılınmış Tanrı söz konusu olan ise deneyimlenmesine, bilinmesine, anlaşılmasına çalışılmasına olanak var mıydı?

Zaman varoluşsal olarak sadece kendiliğin yaşanmasıdır. Elbette varlığı hissetmenin de gerçeği idi. Zamanın kendi varlığı var değil ama asıl varlığın varoluşsal belirimi idi. Kendilik ise olumsuzlaması yapılabilir olan var olanlardan farklı olarak olumsuzlaması yapılamayacak olan, onun deyimi ile de 'kendisinden kaçılmayacak' olardı. İşte varlık olarak aranması gereken gerçeklik, kendiliğin kendisinde aranması gerekendi. Kendiliği yaşarken kendiliği varlık olarak bulmak ise elbette var olanlarda varlık oluşu değil, öz de varlık oluşu bulmaktır.

Özne oluştan bahsetmekte isek elbette ki üç zamanlı oluşta öznel zamansal olarak varoluşu kaçınılmazdı ama zaman varlık değil, hareket belirimleri, gerçekleştirdikleri üzeri varlığın varoluşsal bir belirimi idi. Hakikat, varlık kendilik ise elbette onun da var olanlar gibi olmasa da nesnel olan bir yönü olmalıydı. Bu durumda bilinmemesi/ bilinmemesi gibi bir durum da olmazdı. Kendiliğin hakikatini nerede bulmak gerekti? Dini metinler Tanrı'nın olduğunu söylemekte, özellikle

Kur'an'da nur, enerjinin kendisi olduğu söylenmekte değil miydi? İtiraz edilen bilim sonuçta nurun bilimini de yapmak ta değil miydi? Kendiliğin nesnel yönüne de artık dikkat çekmek gerekecekti.

Varlığı bilmek, varlığı anlamak, varlığa dokunmak, varlığı yaratımda yaşarken bulmak varoluşsal bir sürecin evreleri olarak görülmesi gerekendi. Özdeş indirgemeci yaklaşım içinde varlık görüşü olan birisi için, çoklu ve bağıntılı gerçeklikte böylesi olan bir durumu anlamak beklenemezdi. Bu süreç, değişime dair oluş içinde var olanlara değil de değişmeyen varlığa ermenin açılımları ile doluydu. Yeter ki varlığına dair olumsuz belirimler sebebiyle yaşanabilir olan varoluş krizi değil de bilmeye, anlamaya dair varoluşun derdine düşülmüş olunsun. Varlığı bilmek için usa ve ampirik oluşa, anlamak için birliğe ve yaşanabilir olmasına, dokunmak için birliğe ve farklı oluşa, yaratımda buluşmak için ise düşüncenin yaratım erkine, yaratıcı eyleme ve en yalın hâli ile hakiki olmaya ihtiyaç vardı.

Bunlara geride duran Kafka yarattıkları içinde boğuşan ve boğulan insanın resmini çizmekteydi. İnsan içinde bulunduğu dünyayı resmederken birçok insana da ayna tutmaktaydı.

Kafka'dan ötede duran Foucault, olumsuz olanın tarihine/ dünyasına ayna tutmaktaydı. Olumsuzun tarihine ayna tutarken de olguların tarihi olduğunu göstermekteydi. Tarihsel gelişiminde hep yeniden üretilen olgusalığa tanık kılmaktaydı. İktidar modelleri, cinselliğin tarihi vb. çalışmaları ile olgularda gizil duran gerçekleri kavramlaştırdıkları ile görünür kılmaktaydı. Tarih kişilerin ve olayların değil, olguların tarihiydi. 'Tarihte us' çalışması ile Hegel olgunun tarihi olduğuna zaten ışık tutmuştu. Gerçekçi bakış açısıyla, olguların ayrıntıları ile süreç ve evre belirimlerinde değişken oluş içinde görünür kılınması da olması gerekendi. Olgusuna bağlı olarak yaratılmış gerçekliklerin, zamanın değişimleri içinde farklı ilke bağıntısında yeniden yaratıldığına tanık kılmaktaydı. Bunu yaptığını bilmekte mi idi bilmem ama anlaşılan o ki hikmetten aldığı pay bundan ibaretti.

Olumsuz olanın tarihi ve eliyle yaptıkları içinde boğuşan insan için ilke bağıntısında bütünsel olarak kavramaya yetenekli us, düşünce ile bilmek, bildikleri ve anladıkları ile yeniden yaratmak kaçınılmazdı. Varoluş ortak gerçeklik ise şiddetin yıkıcı tarihine “dur” demek gerekirdi. Şiddet, varoluşun bir gerçeği ise Hegel’in de işaret ettiği gibi hukuk ile varoluş sınırların gerisine çekilmeliydi. Kaldı ki ‘hukuk’ bile yeri geldiğinde zalimlerin, mazlumlara üzerinde uyguladıkları bir şiddet yöntemi ve yönetim aracı olabilirdi.

Şiddetin tarihinde hak talepleriyle kendini hep yeniden var kılmak, yeniden üretmek söz konusu ise medeniyetin kanlar üzerine inşa edildiği gerçeği gözler önündeydi. Ne kadar acıdır ki yönetmek ve kullanmak için aldatılan, uyutulan insanı uyandıran da farklı biçimlerde görülen şiddetti. Kimisinde uyandırıcı olduğunda, hak talepleri ile isyan ateşiydi. Kiminde ise iktidar olanın gölgesinde, korkular içinde kâbus olmanın gerçeği idi. Daha iyi bir dünya yaratmak için de zalime, batıla karşı kullanılan bir silahtı. Bir olay ve olgunun birçok gerçeği ve gerçeklerine bağlı olarak bağıntılı oluştaki görünüş bulduğu düşünüldüğünde, nereden baktığın çok önemliydi. Daha güzel bir dünya için insani nedenlerimizin olduğunu da unutmamamız gerekirdi. Daha güzel bir dünya kurulacak ise insanın insan ile -ilişkilerinde ve ürettikleri üzeri- ikinci yaratılışını bulduğuna duyarsız kalınmamalıydı.

Foucault’un hemen önünde... Deleuze ve Guattari ikilisi, ellerinde kavramlar merceği ile ayrıntılara bakarken, gözden kaçırılanları kavram feneri ile görünür kılma çabasındalardı. Ürettikleri kavramlar ile ayrıntılara ışık tutmaktalardı. Yeni bir dünya kurmakta da değillerdi.

Her biliş durumu, idealar ile ruhsal düzeyde bilme yöneliminde olarak gerçekleşmekte iken öznelliğe dair değer yargısal biliş de idealar ile olanaklı iken tümellere itiraz etmeleri pek anlaşılır değildi. Zaten her biliş, farklılıklara rağmen bilme nesnesinin tümel belirimlerine bağlı gerçekleşir iken düşünce etkinliği içinde öznel veya nesnel anlamda tümellerden kaçış olanaklı mıydı? Ayrıca isimler dünyasında

yaşanmakta ve isimler ile belirli bir dünyaya bakılmakta iken böylesi tümel kılmaya bağlı olarak gerçekleşen düşünsel etkinlikte tümelerden yoksun düşünülebilir miydi?

Kendi deyimi ile ‘kavram yaratmak’ söz konusu ise her kavramlaştırılana, kavramın tümel belirimli olması sebebiyle tümelden bakılmakta değil miydi? Biliş, tümeler ve dilde tümel kılınanlar ile olanaklı iken tümelere itiraz anlaşılır değildi. Tekil, tikel vb. ifadeler ve belirlenimlerde bulunmak dahi tümeler gözlüğünden görüşün gerçekleştiğinin kanıtıydı. Dil doğası gereği tümeler ile dilde tümel kılınanlar ile bilmeyi olanaklı kılmaktaydı.

Deleuze düşüncenin sadece bilme değil, yaratma erki olduğuna da dikkat çekmekteydi ama yaratıkları içinde karakter ve kimlik edinimleri ile yaratılmış gerçeklikte kendini de doğrulmadan yaratan yaratıcı özne belli belirsiz, eksik durmaktaydı. Anlam ve değerlerin akışkan olduğu bir dünyada yersiz yurtsuz kılmaya çalıştıkları ile Nietzsche’nin izlerini takip etmekteydi. Modern çağın insanı ise değişen değerler ve ilişkilerinde süreksiz iken yersiz yurtsuz olmaya açıktı.

Yeni bir başlangıç için olsa da yersiz ve yurtsuz kılınanlara rağmen insan, her yeni dünya kurduğunda, anlam ve değer dünyası yeniden şekillenirken emek, aidiyet, sorumluluk ve sahiplenmeler ile kök salmakta ve dallanıp budaklanmakta olduğu bir dünyayı yaşamakta değil miydi? İnsan böyle iken yersiz ve yurtsuz kılmalar içinde ne kadar insan olabilirdi? Ait olmadığı yerlerde kendini ne kadar hissedebilir, değerinde ne kadar yaşayabilirdi? Heidegger’in “köklere bağlılık” dediği, insanın insan ile ortak anlam ve değerlerde insan olabilmesi için gerekli değil miydi? Kendisi, abartılı bir biçimde öz köklere değil de soy köklerine tutunmuştu. Elbette soy kökler, değişen değerler içinde tutunacak kökleri olmayanların, sürüklenmeden yaşaması için gerekliydi. Ama kökler arsız olarak dallanmakta ise insanın boğulmaması için budanması da gerekmez miydi? Öz köklere bağlılık

ile insan olmaya dair ortak noktalarda buluşmak olması gereken değil miydi?

Bunlara rağmen, küreselleşen dünyada akışkan ve değişken anlam ve değerler sebebiyle yersiz ve yurtsuz olmak kaçınılmazdı. Böylesi durumda dahi bir üst idealde buluşmak söz konusu ise yersiz yurtsuz kalmak mümkün müydü? Kavramsal ve yerel olarak egemen olanı yerinden etmek yeni bir düşünce biçimi çıkarmış gibi görünse de Deleuze tümellere uzak dursa da tümeller ile düşünebilen insan için merkezietçi düşünmek kaçınılmaz değil miydi? Erek, sonuç, amaç belirimli düşünce etkinliği içinde sibernetik ussal oluş kaçınılmaz iken her düşünce biçimi merkezietçi olma yapısalılığında gelişmekte değil miydi? Bu anlamda kök saplı düşünce biçimi olarak ifade ettiği düşünce biçimi dahi bir düşünme tarzı olmaktan öte değildi. Bilincin sibernetik olması doğası gereği ile merkezietçi düşünme etkinliğinden ne kadar uzaktı?

Düşünsel anlamda kaos, bütün anlamsız kıldıkları ve yeniden oluşa sebep verdikleri ile Deleuze da resmedilmiş gibi görülmekteydi. Akışın içinde değişkenlik söz konusu ise sabit fikirli olmamak, aslında söylenmesi gerekendi. Çoklu dünyalar içinde gezinmek söz konusu ise Deleuze, merkezietçiliğe karşı belki haklıydı. Çoklu dünyalar içinde yeni dünyalar kurmak söz konusu ise sabiteler, yeni dünya kurmanın gerçeği idi.

Biraz ileride aydınlık içinde, kendi etrafını kendinden yayılan nurlar ile aydınlatan Meryem, kucağında tuttuğu İsa ile ayakta durmaktaydı. “Beni unuttun mu” dercesine beklerken, bu düşünce meydanında hepsinden önce kendisinin ve oğlunun da hakkı olduğunu söylemek istercesine bakınmaktaydı. Doğru ya Meryem arı, duru düşüncenin sahibiydi. Ona ulaşmadan söz nasıl doğabilirdi. Kadın veya erkek fark etmez, düşünceye dair söze hamil olacak ve söz ile doğrulmadan insan doğacak ise Meryem ve İsa arketipinde kendiliği bulmak olması

gerekendi. Atası Âdem ve sonrasında gelenler dahi söz ile doğrulmadan doğanlar değil miydi?

Daha nicesi ile bu aydınlık alanda felsefenin ne için olduğunu gösteriyorlardı. Günahı ve sevabı kendilerinin olsun... Böylesi insanlık mirasını yüklenirken, hikmetin kapısı önünde kendilerine düşen paydan nasiplenmekteydiler. Bizi ilgilendiren ise insan olmanın zaaflarından dolayı yaşadıkları, dedikoduları değil, hikmetten aldıkları pay idi.

Felsefe bitti diyenlere inat, aydınlık alan; usun ve kavramsal görü ile gerçeğin peşinde olanlar, anlamının ve anlamlı kılmanın çabasında olanlar ile dolmaktaydı. Varlık, Tanrı, us, varoluş, dil, iletişim, değerler, ahlak, kimlik, yaratım, yaratılmış gerçeklik olguları ve daha nicesine, kavramın gücü ile ışık tutmaktaydı. Varlığa, varoluşa dair hikmetin alanı nasıl boş kalabilirdi? Sözün, eril gücü gereği yıkıcı ve yapıcı olduğu ise tarihinden, tarihte bıraktığı izlerden belliydi.

Anlaşılan o ki hepsi, düşünceye dair katkıları ile düşünce tarihindeki yerlerini almışlardı, almaya da devam etmekteydiler. Eleştirel olarak hem düşüncenin hakkını vermekte hem de düşünceye dair katkılarından yana değerleri biçilmekteydi. Her devrin kendine has, düşünceye ve varoluşa dair sorunları var iken düşünceye dair bu alan boş kalacak değildi.

Varlığın ve varoluşun izafi dünyasında, çoklu gerçekliğin farklı taraflarından bakmaktalardı. Bilek güreşi tutarcasına, insanın düşünce dünyasının ne kadar renkli olduğunu betimliyorlardı. Bu anlamda yanlış yoktu. Yanlışla dair olanlar zaten süreçte ayıklanmaktaydı. Eksikler ise tamamlanması gerekenler olarak, düşünen insanın önünde bulduklarıydı. Çoklu gerçeklikte, nesnel izafi ve her an değişmekte olan bir dünyada bulunulmakta ise bakış açılarına göre değişen farklı dünyalara bakmak ve farklı dünyaları yaşamak kaçınılmazdı.

Düşünsel düzeyde mantık yöntemleri ile tutarlılığı gözetmek, yaşamsal/ deneysel düzeyde tahkiklerde bulunmak, tahkike bağlı sonuç almadaki doğruluk ve bilginin kullanımına bağlı olarak netice vermesi, doğru bilgi edinmenin gereği idi. Doğru olan bilgiden şüphe etmek ise Allah'ın varlığından değilse de işlerinden yana kendisinden dolayı olarak şüphe etmek olurdu. Doğru bilgi ise gerçek oldu, gerçek ise geneli bağlayıcı olarak kendisinden sonuç alınabilecek oldu.

Tespiti yapılanın, tanımlanması, tanıtlanması ve sonuçta değer alanına yerleşik olarak sonuç veren olması, felsefeyi yeni bir zeminde bulmaktı. Gönlüne böylesi bilgiler akarken 'katından ilim verilenlerden' olarak rahmet meydanında bulunmaktaydı. Katından ilim verilmesi, öz kendilikten bilgilenmekti, kaynağından beslenmekti. Bu, vahyin bir cüzi olarak düşünce ehline hep açık olan bir kapıydı. Zaten ussal düzeyde bilmeye dair ve yaşamsal düzeyde anlamaya dair her türlü biliş durumu özde, nurda gerçekleşirken Allah'tan feyiz alarak bulunmakta değil miydi?

Gözler açıldı. Rahmet meydanında sanki yeniden uyandı. Eksik ve kusur arama derdinde değil ama varlığın, varoluşun bağıntılı olan çoklu gerçekliğinde renklenen insan düşüncesini, tarihsel sürecinde yeniden okuma derdine düştü. Farklı bir yerden bakabilmenin uyandırıcı olan özelliğini bulmuştu. Gerçeği, anlamanın, anlamlı kılmanın peşinden koşarken, kavramsal bakış ile olan bitene, sürüp de gelene, sürüp de gidene mantık biçimleri ile tutarlılıkta tanık olmanın, kavramsal görüş sahibi olmanın adresi felsefeydi. Antik Yunan'ın bir değeri oluşunu, tarihsel gelişiminde aşmış insanlık mirasıydı.

Deneyim ve gözlemlere dayalı bir akış içinde ussal bir seyre gerek var mıydı? Roman gibi yaşanan bir yaşamın usa dair gerçeği de vardı. Düşünce meydanında düşünürlerin görülmesi söz konusu olsa da öncelikli olarak düşünceye tanık olmak kaçınılmazdı. Sürecinden bakıldığında ise karşıtı olmayan ötekisinde, bir ve farklı oluş içinde

düşüncenin gerçek öznesi olan Tanrı'nın görünüşe gelmesi söz konusu oldu.

İnsan olmak söz konusu ise yabancı kalınacak hiçbir alan olmamalıydı. Usun zorlayıcı dünyası sanki yaşamı durdurmuştu. Söz konusu yaşananlar ile yüzleşmek, hesaplaşmak ise usa ve usun vicdan formasyonuna herkesin ihtiyacı vardı. Kendi hesabını kendi görsün diye, hesabını görme özgürlüğünü kendinde bulsun diye us ile vicdan olması gerekendi.

Suçlu Aramak Hikmete Kör Bakmak Değil midir?

Mustafa gözlerini açtıktan sonra Efendi Pir: “gördüğün dünya, yaşananları sürecinde anlamak için önemliydi. İnsan bulunduğu devrin sorunları karşısında yeni araç ve yöntemler ile çözümler de üretmekte. Felsefe kavramlar ile düşüncenin gücünü kullanırken varlığa ve yaşananlara yeniden ayna tutmanın alanıdır. Her filozof, çoklu gerçeklikte nesnel izafi oluş içinde yaşanan bir dünyaya bakmakta. Baktıkları açığa göre geçmiş ile eleştirel izafi oluşta hesaplaşmakta iken felsefe tarihine eklemlenmekteler. Varlığa ve varoluşa dair olanları anlama, anlamlı kılma çabasıdayken, eleştirel yürüyüşte felsefe tarihini varoluşsal bir süreç kılmaktalar. Kendi zamanının düşünsel ve varoluşsal sorunları ile ilgilenmekteyken de yeniden felsefe yapmak ile kavramsal görü oluşturmak zorundadırlar.

Gördüklerin, çoklu gerçeklik içinde nesnel izafi oluşa haiz olarak değişmezleri ve değişkenleri olan bir dünyada olunduğunun referansı ile bakıldığında hem kanaatleri barındırmakta hem de ussal bağıntılı oluş dizgesinde gerçekleşen bir süreci resmeden tespitlerdir. Her tespit, yeniden felsefe yapmanın düşünsel yolunu açar. Tespitlerin doğruluğu, yeniden değerlendirdiğin bir dünya ile yüzleşmeni sağlar.

Felsefe tarihine, her filozofun yaşadığı devirdeki siyasi koşulları, egemen düşünceleri, süreç içinde eleştirel diyalektik olan ussal gelişimi vb. açılardan da bakılabilirdi. Varlık ve varoluş belirimlerine göre ayırıştırarak da okunabilirdi. Her filozofun hikmetten aldıkları pay ile düşünce dünyamıza kattığı zenginlik içinde bilmeye, anlamaya dair miras bıraktıkları ile felsefe tarihini okumak da gereklidir. Bu ve farklı referanslardan bakarak felsefe tarihini sürecinde okumaya çalışanlarda olmuştur. Bizi ilgilendiren ise felsefenin ana ilkesi olan kavramsal görü ile hikmete duyarlılıkta olarak anlama ve anlamlı kılma çabasında bulunmaktır.

Yeni kavramlar ile yeni bir dil şekillenirken de yeni anlamlar öznelde değere döndüğünde, yeni bir dünya kurmanın kapısını aralar. Her yeni dünya, geçmişe kıyasen farklı gördüğün ve farklı biçimlerde yaşadığıdır. Sözün, dünya yıkan ve kuran gücü düşünüldüğünde, felsefeye her zamankinden daha çok dikkat etmek gerekir. Kavramsal görüş ise tanıtlaması, tahkiki yapılamayacak önermelerden daha çok doğru tespitler doğrultusunda yapılması gereken felsefe ile sağlanmalıdır. Felsefe bir süreç belirimi olarak hep yeniden farklı açılardan bakarken kendini ilmi düzeyde geliştirmenin de bir aracıdır.

Madem ki anlama, anlamlı kılma çabası olarak sorunsal olan ile ilgili düşünmek felsefenin işidir. Öyle ise gör bakalım! Geçmişe ve güne dair çözümlemesi yapılmamış, olgusuna dair sorunsal olan sorunlarımız ile ne kadar yüzleşmekte ve hesaplaşmaktayız. Tevhid, şahıs düzeyinde varlık olarak Allah'ı bulmuş ve varoluşsal olarak da hakkımız kadarı ile O'nu yaşamaya çalışan bizler için imanımızın gereğidir. Tevhidin hem varlığa hem de varoluşa bakan yönü ile beraber felsefi düzeyde ilkesel oluş korunarak neler söylenebilir?"

Her söz, öznelde biçim ve içerik bağlamında temsili düzeyde resmedildiğinde ve kurgusal düzeyde canlandırıldığında görümlere neden olur. Bir müzik nasıl ki içeriği ile biçimlenen olguda öznelde anlam, duygu ve değerle karşılık görmesi ayrıca hayalin derinliklerinde yeniden biçimlenirken öznel mekânsal alan oluşturur. Söze dair olan ne ise anlam, değer, duygu, inanç karşılıklarına göre biçim ve içerikte yeni dünyalara alan açar.

Hazreti Pir konuşurken böyle de oldu. Mustafa, daha çok aydınlığın hâkim olduğu, şafak vaktini anımsatan bir mahkeme salonuna bakmaktaydı. Yüksekçe duran kürsüde vicdan Hâkim Bey olarak görünmekteydi. Davacı, hoş ve latif, düzgün görümlü eflatun saçlı beyaz elbiseli filozof bir bayandı. Zaten her filozofun Meryem misali söze hamil olması gerekmez miydi? Sanık, elif harfi gibi dik ve boynun az

bükük duran, ıslıl ıslıl nur saçan erkek görünümlü Kur'an'dı. Avukatı ise vicdan sahibi akıldı.

Hâkim Bey, “şikâyetin değerlendirildi. Başka bir şey eklemek ister misin?” derken hem davacı olan filozofa bakmakta hem de sanığı süzmekteydi. Davacı “Hâkim Bey, başka ekleyeceğim yok” derken Hâkim sanığa baktı. “Hakkında şikâyet var! Kadına mirastan yana erkeğe göre daha az miras verilmesini söylemişsin, bir erkek şahide karşılık iki kadın şahit istemişsin, kadının dövülmesine de ruhsat vermişsin, doğru mu?”

Sanık, Allah’a karşı boynunu bükmüş önüne bakarken, birden başını doğrulttu. “Bunlar benim değil Allah’ın hükümleridir. İman etmekte değilse insan, suçlamakta kendine göre haklıdır. Suçlamak yerine ise sorgulamak gereklidir. Bu soruların gerekçesi hem tarihte hem de bende saklıdır. Akıl avukatım ise açık etmek hakkıdır.”

Avukat, “Hâkim Bey, Kur’an mademki sözü bana bıraktı; tarihin sayfalarında, erkek egemen toplumda kadının ne hakkı vardı? Buna rağmen mirasta kadına asgari bir hak tanınmışsa bu, o devir içinde bir devrim olarak yeni bir devir açmak değil miydi? Erkek egemen toplumda ailenin geçim sorumluluğu erkekte iken böylesi hak paylaşımı daha insancıl değil miydi? Zaten kadına asgari düzeyde miras hak kılınmış iken ihtiyaçlı ise kadın, daha fazlasını vermek suç da değildir. İnsan öldürmek, domuz eti yemek, yalan söylemek vb. yasaklara dair hükümler kesin iken hayati durumlarda hak olarak tanınması, yasakların esnetilebilir olması Kur’an’da beyan edilmiş değil midir? Böyle iken emrin ihtiyaçlı olunması gözetilerek esnetilmesi elbette ki suç veya günah değildir. Miras, emeğin sonuçta geride kalanlara taksimi ise emeğin karşılığını rızaya bağlı olarak sevdiği kızına ve karısına insanın daha fazlası ile bırakması, mirastan hak tanınması zaten suç değildir. Vasiyet etmemiş olan için, Allah’ın hükümlerine uymak daha doğru değil midir? Her şeye rağmen kadının hakkı ise miras, varlığını tanımaz olanlara varlık hakkını onatmak değil midir?”

Bir erkeğe karşılık iki kadın şahit istenmesine gelince: Tarih sayfalarına geri dönerek erkek egemen toplumda adaletin tesis edilmesinin gereği olarak görülmesi gerektir. Kur'an'da bu ayet ile kadın onurunu kırmak amaç edilen değil, adaletin tesis edilmesinin gereği beyan edilmiştir. İktidar olanın gölgesi altında adalet tesis edilecek ise edilgen olandan iki şahit istenmesi aklın gereği değil midir? Bu durumda her iktidar biçiminin gölgesi altında kimler varsa, edilgen olması ile adaleti yanılacak veya adaletin tesis edilmesi gerekirken şahit olmaktan vazgeçecek ise ikinci bir şahit gerekmez mi? Bu anlamda erkek dahi olsa iki veya daha fazla şahit istenmez mi? Bu ayet ile adaletin tesis edilmesi için emsal teşkil edecek bir hüküm var iken kadın onurunu aşağılamakta olunduğunun yaklaşımı ile bakmak, gerekçeden uzak sığ bakmak değil midir? Bu ayet ile adalet tesis edilecek ise erkekten de iki veya daha fazla şahit istenmesinin ussal gerçeği beyan edilmiştir.

Kadının dövülmesine, ruhsat verildiğine dair söyleyeceklerim ise bir önceki ifade ettiklerim çizgisinde erkek için de emsal taşıyan gerekçeyi barındırır. Söz konusu aile ise, birlik ve beraberlik sevgi ile tesis edilmesi istenir. Kötülüğe meyil ile aile parçalanmakta ise evvela uyarmak, konuşmak, anlaşmak gerekmez mi? Buna rağmen kötü olana meyil devam etmekte ise boşanmak bir hak olarak zaten yerinde durmaktadır. Ayrılmaktan, sonuçları kötü olacak parçalanmaktan ise beraberliğin devamı için, suç veya günah olanın meşru kılınmaması için sonuçta cezaya başvurmak bir hak değil midir? Her mahkemede ceza hükmü, sürekli ve sürdürebilir ilişkiler için gerekli değil midir? Bu ayet, aile içi şiddetin olması için değil, aile içi beraberliğin devam etmesi için son bir çare olarak hak tanınmış cezaya işaret etmektedir. Kesinlikle böylesi sonuç durumunun uygulanması gerektiği de hükme bağlanmamıştır. Boşanmak hak ise böyle bir sonuçtan hareket edilmesi de beklenmeli değildir. Eğer erkek cezayı hak edecek durumda ise bu ayet ile kadına, emsal teşkil edecek hak da tanınmaktadır. Hem böylesi bir hüküm hak tanıma hükmüdür. Böylesi haklar olgun insanlar için değil, çocukluktan çıkmamış insanlar içindir. Böylesi biçimde verilen

her hak uygulanacak da değildir. Uygulanmadığında ise suç veya günah da değildir.”

Kur'an, avukat olan aklın gerekçeli ifadelerini dinlemekte, filozof kadın ise hikmete duyarlı bakışlar ile konunun iç yüzüne tanık olmaktaydı. Avukat bu sırada konuşmaya devam etmekteydi. “İlkesinden yoksun düşünülen her ayet, sığ sulara boğulmaya nedendir. İlkesi gereği düşünüldüğünde ise yaşamsal olarak emsal teşkil eden gerçekliği ile karşılaşılr. Kur'an'da Cenabı Allah sonuçlardan konuşur. Sonuçta olması gereken, gerçekleşmesi gereken ilkeden hareket ile olanı, olacağı, olması gerekeni söyler.

Bu durumda her hüküm başka bir hüküm ile ilkesi korunarak emsal teşkil etmekte ise konuşulan kadın değildir. Adaletin, birliğin ve sonuçta selametın, huzurun tesis edilmesi söz konusu ise ayetin gerekçesi olan ilkenin veya ilkelerin gözetlenmesi haktır.

Hâkim Bey, böylesi bir durumda suç, Kur'an'ın mıdır, yoksa onu okuyan bizlerin midir?”

Filozof Kadın söze müdahil oldu. Hâkim Beyden müsaade alarak soru sorma hakkını kullanmış... Hikmet pınarı, akıl olan Avukata “Öyle ise yaratıcı neden daha açık konuşmamış? Yanlış okumalar sebebiyle nice hayatın hakkı verilmemiş, onurları rencide edilmiş, ezik ve eksik olduklarının zannı ile yaşamış ve hakları da verilmemiş. Bu durumda suçlu kimdir?”

Avukat; “yüce vicdan, sizin hâkim olmanız yüzü suyu hürmetine bu kadar rahat konuşmaktayız. Vicdanlar karar verecek ise insan olmanın gerçeğini de dikkate almalıdır. Her şey açık hükümler ile beyan edilmiş olsa da değişen koşullarda ve devirlerde hükümleri elemek değil, betimlendikleri ayetleri ilkesi gereği gerekçeli kararı ile değerlendirmek, ilkesi gereği doğru okumak gerekir.

Buna örnek olarak zihâr ile ilgili ayetleri göstermek yerinde olur. Zihâr Arab geleneği iken evrensel olmaması ve günde yaygın olmaması da

düşünüldüğün de kendisi ile ilgili ayetlerin tarihsel gelişimde elenmesi gerekirdi. Zihâr ile ilgili ayetlerde ilkesi gereği asıl olarak belirtilmek istenen ise gerçekliği olmayan şeyler üzerine yemin edilmemesidir. Yemin edilmişse eğer birliğin, beraberliğin korunması adına, cezasının bedeli verilmek kaydı ile doğru olanın yapılması gerektiği vurgulanır. Böylece hem kişilik gelişimi hem de boş yere yemin edilmemesi sağlanır. İlişkilerde birlik ve beraberlik ilkelerinin öncelenmesi gerektiği de hukuki olarak emsal taşıyan bir olgu ile karşı karşıya olduğumuzu gösterir. Ayrıca haksızlığa uğrayan kişilerin haklarının iadesinin gerekliliği de betimlenmiş olarak anlamlı kılınır.

Leheb süresinde ise Nebinin sözde amcası olan Ebu Leheb'ten daha çok, yaptığı işlerden sonuç alamayacak, ağır bedeller ile karşılaşacak, hakikate kör ve muhalif olan bir zihniyet ifade edilir. Tarih, hak olandan sonuç alınabileceğini ve hak olan ile ilerlemenin olanaklı olduğunun gerçeğini taşır... Hak olana muhalif olanların ise sonunda zayı olduklarının örnekleri ile doludur.

Bu iki örnek ve benzer birçok ayet ile bu durum net olarak anlaşılabilir. Betimleme diline haiz ayetlerin ilkesel düzeyde okumasına her devirde ihtiyaç vardır.

Eğer Kur'an'da, her şey olduğu gibi üzerinde düşünmeye gerek duyulmayacak kadar açıklıkta insana anlatılmış olsaydı... Bilmeye, anlamaya, bulmaya çalışması gereken insana ihtiyaç da kalmazdı. Bazı yerler vardır ki nokta, nokta işaretli gibidir, insan anlamaya dair katılımcı oldukça, doldurulması gereken böylesi yerler ile karşılaşır. İnsan hem anlamaya dair hem de insan ile olan ilişkilerine dair tanrısal olan yönünü, doğru yargı ve edimler ile Allah'a katıldıkça gerçekleştirme olanağı bulur. İnsan halife ise hükümlere, ilkesi gereği uymak şartı ile müdahildir. Müdahil olunmayacak kadar sert çizgileri olan bir Kur'an olsaydı, İslam olmayı Allah ereğinde bularak yaşamak ne kadar olanaklı olabilirdi?

Sorgulamadığımız bir kitabı ne kadar tanıyabilirdik. Yaşamsal gerçeği var iken doğru yargılar ile müdahil oldukça, hakkı gereği yaşamak olması gerekendir. Her yanlış okuma dahi daha doğru okumamızın fırsatı iken suçlu aramak, hikmete kör bakmak değil midir? Mushaf değil, söz konusu Kur'an ise bütün tartışmalar içinde daha doğru nasıl anlayacağımızı, yaşayacağımızı bulmak için, hikmetin kitabına geri dönmek gerekir. Yani beyan ettiği, sonuçta açık olan gerçekliğe ve içerdiği ilkesel oluşa göre onu anlamak ve yaşamak gerekir. Bu, iman eden her canın hakkıdır. Yanlışla düşmemek için ise hikmetine duyarlı olmak İslam olmanın bir gereğidir. Yanlışla düşmeseydik eğer doğru olanı nasıl bulurduk?

Kur'an ile öngörülen, anlaşılması ile kendisine katılımcı olan insan tipi ve her türlü yanlış anlaşılmasına rağmen ilkeleri gereği okunması ile doğru yargılarda daha iyi olan bir yaşamın kapısını aralamak değil midir?"

Avukat bunları söylerken hâkim çoktan kararını vermişti. "Söz konusu doğru yargıda bulunmak ise Kur'an suçsuzdur. Şekilci ve sığ okumalar ile anlamaktan yana aciz düşülen bir kitabı kendi ilkelerine bağlı gerekçeleri ile okumak daha sağlıklıdır. Söz konusu geneli kucaklamak ise herkes kendi aklı ve vicdanında hür olarak hükmü kendini bağlar olması kaydı ile kendisi vermelidir."

Bu sözler sonunda bütün mahkeme ahalisi susmuş derin düşüncede bakınmaktaydı. Loş ışık yerini daha aydın bir atmosfere bırakmıştı. Hâkimin geneli kucaklayıcı kararı ile görülen o ki en doğru yargılarda da bulunulsa bu tartışmalar, farklı anlam ve değer dünyalarından bakarken hep devam edecekti.

Beraberce Yaşanabilir Bir Dünyayı Kucaklayacak İsek

Mustafa ertesi gün rahmet meydanında Pirin yanında oturmakta, yeni bir yolculuğa çıkmanın heyecanı ile bakmaktaydı. Gözler kapandı. Gidilen yeni dünya nur göğü semasında izlenen yeni bir mahkeme salonuydu.

Aynı ışık düzeyinde salonun davacı tarafı gizilde kalmayı istemiş olduğu için yüzlerin görülmediği karanlıktaydı. Belli belirsiz görülen ise zengin, uzun boylu ve şişmanca duran şık giyimli Nefsi Emmareydi. Sanık tarafında ayakta dimdik duran ise Âdem'den Hatem'e Allah dini olan İslam'dı. Hâkim ise tanıdık yüzü ile görülen vicdandı. İslam'a avukat ise bir önceki mahkemeden tanıdık olan hikmet sahibi akıldı.

Nefsi Emmare servet ve iktidar dayanağı ile bütün mahkemeyi karanlıkta durduğu yöne doğru çekmek isteğindeydi. Hâkim kendisine söz hakkı verdiğinde, bütün küstahlığı ile mahkeme salonunu dolduran sesi ile bağırırçasına konuşmaktaydı. “Böylesi servet ve iktidar içinde iken istediğim hiçbir şey yok ama ben İslam'dan şikayetçiyim. Şikâyetim ise önünüzde duran dosyada yazdığı gibi haksızlığa uğramamdır.

Haksızlık ise herkesin rahatça yaşadığı bir dünyayı tesis ederken kazancıma engel olmasıdır. Faizi haram kılmış, ticarette fiyatlara müdahil olmuş beni işimden etmiştir” diyerek serzenişte bulunmaktaydı.

Hâkim Bey İslam'a “şikayetler hakkında ne diyeceksin” dediğinde, “Hâkim Bey eskiler ‘el vicdan’ derlerdi. Bir bakın şu arsızın hâline servet ve iktidar içinde, sesi ile doldurduğu şu mahkeme içinde rızkı kesilmiş gibi durmakta mı? Hikmet sahibi akıl avukat ise buna da bir cevabı vardır elbet.”

Konuşma sırası Avukata gelmişti ama avukat derin düşüncede idi. Bu dava görüldüğü gibi kolay bir dava değildi. Faiz ve hakkının dışında fahiş

fiyat ile mal satmak hak olmamak ile beraber yasaktı. Her yasak gibi çaresiz kalınan yerde hayati bir durum karşısında bu dahi esnetilebilirdi ama para ihtiyaç duyulan bir mal değildi ki satılan olsun. Fahiş fiyat ise ihtiyaç sahiplerinden haksızca emeğin sömürülmesiydi. Sermaye sahibi iktidar odağı için para bir mal gibi alınan ve satıldı. Bunun ismi ise paranın ticareti anlamında faizdi.

Avukat oturduğu kürsüden ayağa kalktı. “Sayın Hâkim Bey, faizden dolayı batmış işletmeler, yıkılmış aileler, faiz politikası ile kontrol altında tutulan ve kaynakları sömürülen ülkeleri, emeği linç eden faizin zararlarına delil göstermekteyim” demesi ardından, Nefsi Emmare söze itiraz hakkını kullandı. “Hâkim Bey, görülen o ki hikmet sahibi Avukat Bey sermayenin faiz ile olan ilişkisi ile kolaylaşan, konfora bürünen, yatırımlar ile ilerleyen dünyadan habersiz. Birkaç tane istisnai acı durum olmuş diye büyük bir resmi görmezden mi geleceğiz?”

Avukat, “Hâkim Bey, bu resimden habersiz değilim ama bu faizin bir hak olduğunun delili olamaz. Bütün sistem karşılığı olmayan paranın faiz ile katlanarak şişirilmesi ile haksızlık üzeri kurulmuştur. Sermayeye bağlı bütün sistem, faiz politikaları ile belirli kılınır iken herkes için faiz meşru kabul edilmiş olsa da bu onun doğru ve bir hak olduğunun da delili değildir. Ahlaki düzeyde yozlaşmış ve zulme araç kılınan bir sitemin bir belirtisidir. Faizin hem silah olarak kullanıldığı hem de zengin ve fakir arası farkın daha da büyüdüğü, sermayenin belli odaklar elinde gezindiği bir dünyada adalet nasıl hakkı ile tesis edilebilir. Bu mesele ahlaki düzeyde insani olmaktan daha çok genel düzeyde adaletin tesis edilmesiyle yakından ilgilidir.

Sömürgeciliğe dayalı emperyalizmde sadece kendi için kılmak, emeğin ve kaynakların sömürülmesi esastı. Modern emperyalizmde ise kendi için kendi gibi kılmak çabasında faizli sermaye ile tüketime dayalı gelişim hem sömürülen insanlığın üretimine engel hem de sermaye sahiplerinin iktidarlarını egemen kıldığı bir sisteme dönüştü. Küresel çapta kendi için kendi kılmak sözde gelişime sebep olarak görülür iken

sermaye ile sömürülen bir dünyanın da kapısını araladı. Faiz ise bunun silahıdır. Halkların açlık ve sefaletten kırıldığı bir dünyada sermayenin belli odaklar elinde silah ve faiz ile sömürü aracı kılınması adalet midir? Önemle belirtirim ki modern çağda faiz; dini gerekçelerle haram ve günah anlamında iman ve takvaya zarar vermesi ayrıca ahlaki gerekçeler ile de zulüm anlamında görülmekten de ileri adaletin tesis edilmesinin önündeki en büyük engeldir.

Sermaye ve iktidar sahibini resmeden Nefsi Emmare dayanamadı. Homurdanarak ayağa kalktı. Söz hakkı dahi istemeden söze itiraz etti. Alay edercesine, kibrini kusarcasına konuşmaya başladı. “Hâkim Bey, pek hikmetli Avukat Beyimiz, herhâlde modern çağının benim çağım olduğunu unutmuş. Medeniyet, sermayenin ayakları üzerine yükselirken, kurumsal düzeydeki her gelişim benim ile olmakta değil mi? Ahlaki düzeyde zulümmüş! Kurumlar sermayenin gücü ile işletilir iken medeniyet benim ile yükselirken, sefalete çözüm de param değil mi? Ahlak ise kurumlar sermaye ile işletilirken genele yaygın tesis edilebilir olmakta değil mi? Adalet ise kurumsal işleyişte benim ile ayakta değil mi?” Zorla paramı dağıtmaktayım, isteyen, özgür iradesi ile gelip almakta değil mi? Elbette aldıklarının bir bedeli de olacak.”

Bu sorular, soru olmaktan daha çok hikmet sahibi Avukatı susturmak için cevap niteliğindeydi. Avukat duraksamadı. Hâkim Beyden izin istemesi ile konuşması ardı sıra oldu. “Söyledikleri doğru gibi gelmekte. Aslında ise daha rahat hareket etmenin sistemini kurmakta. Sistem ağ misali küresel çapta olduğunda sermayenin imparatorluğu da sesiz ve derinden medeniyete dokunan hareketler ile yükselmiş olmakta. Sermayenin devlet olduğu bir dünyaya uyanır isek insanlığın dini, ahlaki, felsefi, özellikle siyaset vb. alanlarda anlam ve değerlerden yana tüketildiği bir dünyaya gözümüzü açmış oluruz. Zaten kısmen de olsa öyle bir dünyada yaşamaktayız. Görünürde medeniyet ve kurumları sermaye ile işletilmekte ama her kurum ilkesine bağlı vicdan ile liyakat ve yeterliliğin esas alınarak işletilmesi gerektir. Oysa sermaye için

değil halk için olması gerekendir. İsteyene verdiği doğrudur ama zorda bırakıp kendine muhtaç etmek söz konusu ise bedeli karşısında zorda olana para dağıtmak değil ama zorla para verdiği de tanık olunmuştur.”

Kibirli ses, loş karanlık yerden avukatın sözünü ortadan ikiye kesti. Hâkim Bey’in müdahalesine rağmen Nefsi Emmare konuşmayı kendine hak bildi. “Madem ki hikmet sahibi Avukat Bey’imizin dediği gibidir, öyle ise kendisi, hak üzere daha adil bir çözüm getirsin.”

Bu hem tükenmişliğin sesiydi hem de bir meydan okumaydı. Uzun zamandan beri içinde yaşanan sistem, sebep olduğu acılara rağmen gelişime ön ayak olmakta iken meşru bir değer gibi egemenliğini her alana nüfuz ettirmişti. Bunun ile beraber sermayenin egemen erki sebebiyle kendisinin dışında yeni bir sistem düşünmek ve oluşturmak ya hakkı ile düşünülmüyordu ya da hayata geçirilmesi çok zor veya olanaksız gibi görülüyordu.

Avukat bunu bekler gibiydi. Meydan okumayı görmüştü. Önce İslam’ın sanık olmaktan çıkarılması talebinde bulundu. Ardından da meydan okumaya cevap olarak İslam adına söylenmesi gerekenleri ifade etmek için müsaade istedi.

“Sayın Hâkim ve vicdan sahibi her can! Faiz meselesi madem ki adalet meselesidir. Bu pencereden değerlendirelim. Önce İslam hukukunun temel esaslarını yeniden gözden geçirelim. İslam hukuku Cenabı Allah’ın kendisine hak gördüğü rahmet üzeri biçimlenir. Sonuçta amaç edilen rahmetin ve selametın tesisidir. İlahi hukukta yaradılışımıza ve sonradan gösterdiğimiz yetenek ve edindiğimiz kazanımlara bakılmaksızın ve sınıflandırılmaksızın fırsat eşitliği tanınmıştır. İrk, cinsiyet, tür, renk gözetmeden herkese açık yaşam alanı tesis edilmiştir. Hak ve hakikatten yana da herkesin kendi çabasına bağlı olarak kazanımlarda bulunma hakkı ve fırsat eşitliği tanınmıştır. Bundan da ilerisi, emeğe göre kazanımlarda eşitliğin olmayacağı da

adaletin gereği olarak öngörölmüş olmak ile beraber vergilendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu hem iktisadi adalet hem geride kalanlar için fırsat eşitliliğın korunması hem vicdanların yara almaması hem de toplumsal selametin tesisi adına istenmiştir.

Herkesin yaptıklarından yana hesapsız olmadığı kısısta/ karmada da herkese aynı mesafede, bir nefes kadar yakın olan adalet tesis edilmektedir. Yaşananların, niyete bağılı olarak değerdendirildiğı ve öznesinin sorumlu tutulduğı ilahi adalet elbette vardır. Bizim derdimiz, ilahi adaleti esasları ile insan yaşamında hakkı ile ne kadar tesis ettiğimizdir.

Rahmetten bakıldığında yaşanan şü dünyada, fırsat eşitliği hakkının sürekli kılınması adına herkes için iktisadi adalet ve serbest rekabet hakkı gözetilmiş ve insana da iktisadi adaleti gözetmesi nasihat edilmiştir. Zekât emri, Allah'ın verdiklerinden ihtiyaç fazlasının infak edilmesi ve servetin tek bir elde veya belli güç odaklarında toplanmasından rahatsız olunduğunu işaret eden ayetler de bunun delilidir.

Herkes alanına bağılı olarak emek verdikleri ile kazanımlarında özgürdür. Emeğe bağılı edinilen kazanımlar sonucunda eşitlik, adaletin gereği olarak beklenemez. Allah "insana çalıştığından başka bir şey yoktur" derken de buna dikkat çekmiştir. Emek verilen ve sonuçta kazanım olan her gelirin, en geniş anlamda zekât ile halka geri döndürölmesi, iktisadi adaletin tesis edilmesine bağılı kılınması dikkate değerdur. Bu dahi geride kalanlar için hem hayata tutunmalarının hem ileride olanlara yetişmelerinin ve aralarındaki mesafenin artmamasının hem de sosyal birlik ve beraberliğin sağlanması ile ilişkilerde güveni, selameti tesis etmenin bir gereğidir.

Kur'an'da denetlenen ve hesap verilen bir dünyada yaşadığımız da sıklıkla ifade edilir. Bu anlamda ilahi hukukta, fırsat eşitliği, serbest rekabet, iktisadi adalet, denetlenebilir olmak ve hesap verilebilir

kılmak esas alınmıştır. Kur'an bu bağlamda İslam hukukunun ilahi hukuk çizgisinde nasıl olması gerektiğini de içermiş olarak resmeder.

Demek istediğim ise Nefsi Emmareye inat, daha adaletli bir dünya kurmanın esaslarına sahip olduğumuzdur. Dünyanın da ihtiyacı olan, bu esasların hukukun çatısı kılınması ile işletilebilir olmasıdır. Nedenlere göre sınıflandırılmanın olmadığı bir dünyada, yetenek ve ilkeye bağlı olarak liyakatin gözetildiği fırsat eşitliğini kim istemez? Emegın, ihtiyaçların giderilmesi haricinde hakkaniyet ölçüsü korunarak belli oranlarda vergilendirilmiş kazanç olarak ortak ihtiyaçlar için birikimi ve harcanması kimin zararınadır. Zekât bu bağlamda bize sadaka anlamında pasif vergi olarak değil de genele nesnel ihtiyaç belirimlerine göre aktif vergi olarak geri döndürölür, infak edilir ise kim zarar eder? Zekât, sadaka olmaktan daha çok bir vergilendirme biçimidir. İhtiyaç harcamalarının dışında kalan birikim fazlasının, hakkaniyet ölçüsünde vergilendirilmesidir.

İstihdam ve ilerleme de düşünölmekte ise birikimlerin devlet denetiminde ve hesap verilebilir olması kaydı ile yatırıma dönöştürölmesi veya yatırım yapanların olanağına faizsiz borç olarak sunulması, üretimde artışı sağlamaz mı? Bu durumda belki çok hızlı gelişen ve bütün sorunların halledildiğı bir dünyada olmayız ama hiç yoksa daha çok insan olduğumuzu hissedeceğimiz, ilişkilerimizdeki hızlardan yana daha normalleşeceğimiz bir dünyada yaşamış oluruz. Faiz ile sermayenin iktidarlığı altında yaşanan bir dünyadan insanlığın iktidar olduğı bir dünyaya ulaşmak mümkündür. Bunlar dahi olmasa hiç yoksa insanın emeginden yana sömürölmediğı, modern köleler edilmediğı daha adil bir dönemi yaşarız. Faiz, ahlaki olarak açgözlü insan tipini betimlerken, istisnalar haricinde açgözlü olunmayan bir dünyada yaşamının olanaklı olduğunu da belki bulmuş oluruz. Çatışkılı diyalektik yerine rekabete dayalı sermaye akışı ve yönetimini de devlet denetiminde sağlamak olması gerekendir?

Demek istediğim ise faizsiz bir dünya elbette mümkündür. Rekabete dayalı bir iş dünyasında, denetim de söz konusu ise fahiş fiyatlar ile emeğin sömürülmediği bir dünya elbet olanaklıdır. Adalet söz konusu ise hukukun esaslarını tesis edeceğimiz bir dünyaya her devirde ihtiyaç vardır. Asıl olan esaslarından yoksun hukuksuz bir dünyada ise sadece faiz değil, zulmün her türlü meşru olma yolunda görülecek olandır. Faiz ve zulmün, faiz ve adaletsizliğin birbiri ile ilgili bir dünyada yaşamakta isek İslam olmanın gereği olarak ilahi hukukun esaslarını tesis etmemiz gerekir. Klasik fıkhi bir kenara bırakın dememekteyim ama fıkhi, değişen devirlerde, asıl ve ilahi olan hukukun esaslarına göre yeniden okumak zorunlu olmuştur. Bu da Kur'an'ın betimlenmiş ayetlerini ilkesel okumak ile mümkündür.

İçinde yaşanan sistemi daha iyi anlayabilmek, anlatabilmek ve çözüm üretebilmek için ise üretim girdileri olan doğal kaynakların israf ile, emeğin düşük ücret ile, girişimcinin düşük kâr ile sıkıştığı bir yapı içinde olduğumuzu görmek gerekir. Ayrıca üretici sermayenin, yüksek faiz ile kurumsal düzeyde karşılığı oluşmuş Nefsi Emmare olan küresel rantiyeler ve yerel işbirlikçileri tarafından top yekûn sömürüldüğüne ve baskılandığına da dikkat çekmek gerekir.

Faizsiz, fahiş ücretlendirmenin, kazancın olmadığı bir dünyayı kurmak olanaklıdır ama bundan yana aciz düşersek, hiç yoksa hakkaniyete dikkat edecek hukuki denetleme kurumlarını tesis etmek, insanlık onurunu korumak adına önemlidir. Şüphesiz faiz sermayenin rızıkıdır ve faiz oranı serbest rekabet piyasalarında arz ve talebe göre belirlenir; ancak faiz oranlarında hakkaniyetin gözetilmesi de gereklidir. İhtiyaç fazlası ister faiz geliri olsun ister katılım payı olsun zekât vb. hakça bölüşüm modelleri ile de vergilendirilmeli, genele yaygın nesnel düzeyde sağlık, ulaşım, eğitim vb. hizmete infak edilmelidir. İslam'a göre dinde haram olan fuhiyattır. Bu yönden bakıldığında yüksek faiz, yüksek ücret ve yüksek kâr elde etmek ve karşılığı olmayan paranın haksızca şişirilmiş olarak kullanılması ticaret gereği hak görülse de fahiş olduğu için, doğru olmadığına da dikkat edilmelidir. İnfak edilmemek ile beraber Allah katında her yönü ile haramdır.

İhtiyaçlı kimsenin faizli para, sermaye alması da söz konusu ise yasakların zor durumlar karşısında esnetilebilir olması ilkesi gereği ile günah işlemekte olmadığı kanaatindeyim. Zorda kalınmış ise dinde kolaylık vardır.

Asıl sorun ise üretim faktörlerinin düşük de olsa yüksek de olsa tüm gelirlerine, rantiyelerin gelirlerini de katarak, kullanılabilir toplam gelirin, insan onuruna yakışan ölçülerde hakkaniyet gözetilerek vergilendirilememesidir. Gelirleri hakkaniyetli olarak ortak faydada, nesnel yapıda herkes için olana infak edememek ve gelirlerin normalleştirilememesi sorununa da dikkat çekerim.

Konu faiz etrafında kurgulandığında, doğal kaynakları yüksek, fahiş fiyatlardan satarak aşırı kâr eden, hükümetlere yüksek ücretlerle danışmanlık yapan, yönlendiren ve kimi durumda politikalarını dahi belirleyen Nefsi Emmare Bey'in diğer suçları da karanlıkta kalır.

Müvekkilim faizi ve fuhşiyatı hiçbir biçimde kabul etmiyor olmak ile beraber emek ve hak söz konusu ise hakkaniyetin gözetilmesini ısrar ile istemektedir. Paranın ticaretin yapılması adı altında, emeğin sömürülmesi ve insanın köleleştirilmesine yol açacak her şeye karşıdır. İslam olmak bir insanlaşma modeli ise insan onuru için bunu istemesi de hakkıdır. Her devirde yasak kılınanların yaşandığını elbette görmekteyiz ama yasakların meşru kılınması, müvekkilimden istenemez. Sonuçta her kişi yaşamından yana özgürdür ama yaşadıklarından yana Allah katında sorumlu kılındığını da unutulmamalıdır.

İslam, evrensel yani tanrısal hukuk esasları ile insanca yaşamaya dair istekleri ile bu kadar net iken suçlu mudur? Bizler İslam'ı hakkı gereği değil de nefsi emmaremiz gereği yaşamaya çalışır isek zalime davacı olmamız gerekirken sanık olmamız şaşılacak şey değildir. Kastım ise Batılı veya Doğulu ayrışımında bulunarak kıyasta bulunmak değildir. Söz konusu insansa, nefsi emmare sahibi olarak menfaat, iktidar, servet, egemen olma hırısı ile güvenilmez ve zalim olan karanlık yönünün hukuk ve vicdan ile kontrol edilmesi gerektiğidir.

Faiz, fahiş kazanç veya konu bunlara benzer ne olursa olsun temel de ihtiyaç olan, evrensel hukuk zemininde siyasetin, ekonominin, askeriye ve diğer kolluk kuvvetlerinin ayrıca insan ilişkilerinin hakkaniyet ilkesi gereği hak ve had belirimlerine göre tesis edilmesidir. Müvekkilim İslam, hukuk esasları ile bunu talep eder ve bekler. Medeniyet hukuk esasları zemininde yükseltildiğinde birçok sorunun da ilkeler gözetildiği sürece kendiliğinden çözümlendiğine tanık oluruz. İslam'ın beklediği, içinde yaşadığımız şu dünyadan daha iyi ve yaşanabilir bir dünya değil midir?"

Hâkim Bey "gözlerini yumdu, derin bir nefes alarak açtığına ise şikayetçi olan zalime bakmaktaydı. "Devirler kuran ve yıkan insandır. Şartlar zorlamadan önce hak olanı tesis etmesi gereken de insandır. Biz olamasak da iletişim ve ulaşım hızlarının artması ile küçülen dünyada beraberce yaşanabilir bir dünyayı kucaklayacak isek küresel ölçekte hukuka ve hakkaniyet ilkesi ile tesis edilmesine ihtiyaç vardır.

Mesele faiz meselesi değil, adalet, rahmet ve merhamet etme ayrıca hukuk esasları zemininde medeniyeti inşa etme meselesidir. Adaleti hakkı üzeri çatı olacak hukuk esasları ile tesis edebilirsek daha güzel bir dünyaya gözlerimizi açarız. Ben adaletin gereği olarak gözlerimi açtığımda ise zalim olana bakmaktayım, hak olana göre ise gereken hükmü vermekteyim." Demesi ile hükmünü verdi.

İslam suçsuzdu, zalim olan kullar ise suçlanması gerekendi. Suçlarının sorumluluğunu üstlenmemekte ve ceza bedellerini ödememekteyseler hukuk ile hak tesis edilmeli ve varoluş sınırları çizilmeliydi.

İnsanın hak olanı suçladığı, hak olandan kaçtığı, hak olanı kendi kişisel menfaatleri için kullandığı bir tarihi de vardı. Geçmişe dair yaşananlara her yeni devirde yeniden bakıldığında, yaşanan devre nasıl bir süreç içinde gelindiğine tanık olunur. İbret ve örnek alınacak durumları görmek ile daha iyi yaşanabilir bir dünyayı kurma olanağının da olduğu görülür. İnsanın geçmişe, devirlere dair seyredeceği, kendi ile

yüzleşeceği, hesaplaşacağı çok şey vardı. Süregelen sorunlar, devam etmekte veya aşılmış, geride bırakılmış olsalar da içinde yaşanan devri/ günü anlayabilmek için de üzerine düşünülmesi gerekenlerdi.

Gördüklerinde, Deneyimleyip de Yaşadıklarında Kaybolan İnsan

Yeni bir günün akşamında, rahmet meydanında Mustafa tek başına yine gözlerini kapadı. Kum beji rengine apaydın bir dünyaya bakmaktaydı. Nur göğü semasında kendiliğini yek vücud bulmuş, biraz aşağıda olanları seyir etmekteydi. Burası da bir mahkeme alanıydı. Daire biçiminde büyükçe ve bir ayak boyu yüksekliğinde koyu krem rengi bir yere bakmaktaydı. Etrafı beyazlar giyinmiş insanlar ile dolu bu büyükçe alan aydınlıktı. Her şey net olarak görülmekteydi ama Mustafa nur göğü semasında yalnız olmadığını hissetti. Kendisi gibi göz kesilmiş nice kişinin aynı meydana baktığını hissetmekteydi. Sanki birileri kendisinden de bakmaktaydı. Bu hâl üzere olsa da görünün oluştuğu alana dönerek seyre devam etti.

Daire biçimindeki mahkeme alanının bir noktasında düşüncenin meleği Namusu Ekber Cebrail, Allah adına oturmaktaydı. Sol tarafında ise bütün insanlık adına bir insan sanık olarak oturmaktaydı. İnsanın hemen yanında ise adaletli Ömer avukat olarak hazır durmaktaydı. Dairenin hemen ortasında ise Muhammed Mustafa hâkim değilse de hakem olarak bulunmaktaydı. Mevzu, Allah'ın insanlıktan davacı olmasıydı. Zerre kadar zulme müsaade edilmeyecek yerde herkes rahatça oturmaktaydı. İnsan ise hakikat karşısında boynu bükük olanları takip etmekteydi.

Cebrail, müsaade aldı. Oturduğu yerden konuşmakta, Cenabı Allah'ın insanlıktan şikayetçi olmasının nedenlerini belirtmekteydi. Acziyetini bilmekten gafil, şükürden uzak, küfürden yana ısrarcı, kendisine zulüm etmekte iken Allah'ı suçlayıcı olduğunu ifade etmekteydi.

Merhamet sahibi olsa da hak olanın tesisi için gerekli kararı verecek olan Resul (sav) Cebrail'i dinlemekteydi. Söz hakkı evvela sanığa verildi. "Madem davacı olunacaktı beni neden yarattı. Kudret elinde iken neden istediği gibi kılmadı. Hem Allah'ın davacı olma gibi bir

durumumu olurmuş?” Bu sorulardan hareket ile Nebi dostu Ömer “sanığın hakkı var. Mutlak güç karşısında kulun ne hakkı var ki hakkında davacı olunsun.”

Cebrail, “bu açıkça hikmete körlüktür. Allah’ın insanlığın varlığına, yaratılışına dair sorunu yoktur. Bu davadan amaç, karşılıklı buluşmaktır. Bu bir ceza mahkemesi olmaktan daha çok sulha dair muhakemedir. Suçlu iken davacıyı suçlu kılmak mahkemenin mahiyetinden uzaklaşmaktır. Kur’an’da ‘ne kadar az şükretmektesiniz’ ve ‘düşünmez misiniz’ denilirken, Rabbin kullarından şikâyeti dile getirilmiş değil midir? Böylesi şikâyetin dava konusu olmasında sakınca var mıdır? Allah davacı olmayacak diye bir kaide mi vardır? Mahşer dahi Rabbin amacına bağlı varoluş hakkının davasını içermez mi? Her vicdan sahibinde Rabbi, yaptıklarından davacı değil midir?”

Dairenin merkezinde Güzel Resul, sanığa “ekleyeceğin var mıdır?” Sanık, “efendim, görülen o ki Allah bizden davacıdır. Bir suçum var ise affını dilerim. Savunulacak bir tarafım var ise adil savunucuma sözü bırakırım. Benim hakkımda doğru olan ne ise söyleyeceğini umarım.”

Savunma tarafı Ömer “Allah’a karşı bir kulu savunmak pek adetim değildir. Böyle olsa da bu işi bize verdiler ise bir hikmeti vardır. Davalının varlığından değilse de kendisinden şikayetçi olunmakta ise farkına varılması gereken bir durum vardır. Bana biraz müsaade edin... Araştırıp, istişare edip düşüneyim, Mahkemeyi Kübra denilen bu akıl ve vicdan alanında bir sonuca varayım.”

Dava ileri bir tarihe atıldı. Tam bu sırada Hazreti Pir, evladım Mustafa diye seslenmekteydi. Mustafa hemen ayağa kalktı. Saygı ile selam verdi. “Rahmet meydanında herkes hakkı olanı sonuçta bulur. Yaşadıkları hakkını bulmaya araçtır. Yanlış doğrunun azığı iken doğrusu ve yanlış ile herkes varoluş sürecinde kendi olma çabasında değilse de kendini yaşama çabasıındadır. Gördüğün o ki insanlıktan şikâyet vardır. Bu bir şikâyet değilse de kendini bilmesine, kendine dönmesine, hakkı

gereği yaşaması gerektiğine bir uyarıdır. Senin en derinde düşüncelerin neydi ki üç seyirde üç mahkemeye tanık oldu.”

Hazreti Pirden kaçış mı var? Ne yaşanmakta ise ayna olmakta, bir daha kendiliğe dönmeye sebep vermekteydi. Yaşanan her ne ise biçim ve içerik belirimleri ile gerçekleşir iken kendinden kendine aynadır. Gördüklerinde, deneyimleyip de yaşadıklarında kaybolan insan için bunun farkına varmak zordur.

Kendine Uyanmak

Tam bu sırada “Hadi bakalım mahkeme ne ile sonuçlanacak bakalım” diyen Hazreti Pirin sesi ile beraber derin dalınçta aynı mahkeme alanına, nur göğü semasında gizli duran gözler ile beraber bakılmaktaydı. Merkezde Güzel Nebi hâkimliğine değil de hakemliğine baş vurulmuş olarak bulunuyordu. Söz konusu Mahkemeyi Kübra ise hüküm her durumda Allah’ındı.

Cebrail mi? Yerinde durmakta, başı önünde olanı derin duyumları ile takip etmekte. Etraf beyaz giyimli insanlar ile yeniden dolu ve sessiz. Dava görülmeye başlandı.

Ömer’e söz hakkı verildi. “İnsanlık madem ki Allah içindir, hakikati bilip hak üzeri yaşaması istenmektedir. Kendisinden ise beklenen varlık hakkı için sadece bir teşekkürdür. Dünya koşuşturması içinde bunlar unutulmuş, unutmak yetmemiş gibi Allah’a imandan yitik kendi yaşam derdine düşmüştür. Böylesi bakıldığında insanlık, aslına yabancı kimi durumda da hasım kesilmiş olarak suçludur.

Böyle olsa da hikmetten bakıldığında her şey ve her iş amaçta ne istenmekte ise yerli yerince ve gerekli oluşu gereği zamanı ne ise öylesi gerçekleşmekte. İnsanlık tarihi halifetullah olan insanın tarihi ise bu beni haklı çıkarır. İnsanlık bu durumda suçlu değil de sanki rolü gereği olanın hakkını vermeye çalışmakta. Ben bir suçlu göremedim. Suç yok ise eğer Cebrail kardeşimin de dediği gibi cezası olmayan bir davaysa bu, makemenin dava konusu, amaçtan sapıldığına dairdir. Bu durumda insanlığın ilahi amaçtan sapmasının nedenleri araştırarak ve bilerek, ilahi amaç ile uyumlu olması çabasında bulunması yerinde olur. Varlık hakkının karşılığını bir şükür ile de ödemesi beklenir. Savunma tarafı olarak yapılması gerekeni söylemek ile insanlığa daha yardımcı olduğum kanaatindeyim.”

Söz hakkını kullanmak isteyen sanık ise bir suçlu olmaktan kurtulmuş olmanın heyecanı ile konuşmaya başladı. “Efendim, kendi içimde

birçok sorun ve çıkmazda bulunmakta olsam da hikmetim gereği olması gerekenleri yaşamaktayım. Zaten her şey Allah'tan ise suçlu olmamda söz konusu değildir. Bu gerekçeler ile Cenabı Allah'tan, davasından yana çekilmesini dilerim.”

Cebrail, söze müdahil oldu. “Davadan çekilmek söz konusu dahi değildir. Görülen o ki davanın mahiyeti tam olarak anlaşılmış değildir. Konu ilahi amaca uygunluk bakımından insanlığın varlığı değil, süreçte tanrısal olanı kendinde görünüşe taşıması da değil, son aşamada insanlığın artık gerekli olup olmadığıydı. Dava gerekçeleri ise bunun düşünülmesi için ifade edilmiş olan tespitlerdir. Ayrıca her nefis/ kişi kendinde yana mesuldür. Elbette ki Mahkemeyi Kübrada yaptıklarının sonuçlarına da hüküm verilir. Her şey Allah'tandır ama yapılanların sonuçları da Allah'tan geldiğinde kimsenin şikâyet etme hakkı da yoktur. Her kişi yaptıklarının sonuçlarına katlanma rızasında ise yaptıklarının sonuçlarına da katlanır.” Dediğinde, izleyiciler ile beraber insanlık sanki buz kesmiş sonun konuşulduğunu fark etti. Mevzu sonuçta ceza vermek değil, bir sonun olup olmayacağına dair hakem ile beraber uzlaşıda bulunmak... Uzlaşıda bulunulmadığında ise hükmü Cenabı Allah'a bırakmaktı.

İnsanlık can havli ile müsaade istedi. Söz konusu can ise varoluş değer olarak bulunur, varlıktan alınan paya kısmen de olsa değer biçilmiş olunurdu. Can havli ile titrek çıkan bir ses alanda duyulmaktaydı., “Efendim nasıl olur, nedenlere bağlı yaşarken suçlu olmam, Nedenler beni zorlarken dışında hareket etmem. Sonumun değil, varoluşumun hakkını isterim.”

Hakem insanlığın davadan bekleneni, sonuçta ne olması gerektiğini anlamadığının bakışları ile bakıyordu. Söze Müdahil oldu. “Bu davada görülmesi gereken davalı ve davacı olunması değil, insanlığın kendi dışında davacı araması da değil, kendine dönmesi ile kendine uyanmasıdır. Kendine uyanmak, sadece nedenleri ile anlamlı kılınmayacak kadar derindir.

Söz konusu erekten, amaçtan sapmış insanlık ise davadan amaç edilen, amacın ve ereğin yeniden hatırlatılmasıdır. İnsanın ne için olduğuna dair değerinde kendini bulması gerektiğine ayna tutulmasıdır.

Erek, Allah ise yaşadıkları, edindikleri, kendine miras olarak kattıkları ile insan sorumludur. Erekten, mirastan sorumlu olduğunun idrakinde yaşamakta, özgün ve özgürce kendini var kılma çabasında ise ilgilenilen değil de muhatap alınan insanlık istenmektedir. Kimi durumda varoluşa, ihsana ve ikrama dair bir teşekkür, kimi durumda yapılan bir hata veya günah sebebiyle yaptığının sorumluluğunu üstlenmiş olarak tövbe etmek, yeniden Rabbine dönmek muhatap alınmaya nedendir. İnsanlıktan istenen ilgilenilen çocuk olunması değil, Allah'ın muhatap aldığı kişi olmasıdır.

Özgün ve özgürce muhatap alınacak kişi oldu ise insanlık, varoluş nedeninin hakkını vermiştir. Nedenler içinde kaybolan değil, ereğe bağlı edindikleri ile ereğinde yaşarken varoluş hakkını geri vermiş olandır. Bu anlaşıldı ise yapılması gereken bellidir. Kendini savunayım derken ana konudan uzaklaşmıştır. Rabbin seni beklerken sen kendi derdine düşmüş dava konusunu haklı göstermektesin. Af ile dönmek, muhatap alınmaya hak kazanmak, insanlık için kurtuluştur.”

Hakem sözünü bitirdiğinde Cebrail “doğru söyledin ya Muhammed, İnsanlıktan istenen muhatap alınmaya hak kazanmasıdır. Özü ile kayyum kendine uyanmasıdır. Çocuklar gibi gölgelerde koşan, eğlenen değil, aslı gibi yaşamasıdır. Kendine uyanmak, aslı gibi yaşamak söz konusu ise insanın varlığı hem âlemlere rahmet hem de kendine rahmettir. Rahmete dahil olan için son yoktur.”

Nur göğü semasında herkesin içinde yankılanan bir ses duyuldu. Duyanı kendinden alan, duydukça ruhta nur akışına sebep veren ram edici ses “hakiki olmak kaydı ile ‘La ilahe illallah’ demek dahi insanlığın kabulüne dair yeterli olsa da kurtuluş, hakikati hakkı ile yaşamakta saklıdır” demektedir. Mesaj netti, ‘yaşa ve gör!’

Bunlar söylenirken insanlık rahat bir nefes aldı. Kendine gelmiş, son bulmaktan yana kurtuluşuna bir çare bulunmuştu. En derinden hakiki olarak teşekkürlerini sunarak dünyasına geri dönmüştü. Her bir insan insanlık içinde bütün insanlığı temsil edecek potansiyeldeydi. Bir insanın kendini tekâmülde tamamlaması, muhatap alınmaya hak kazanması, bütün insanlık içinde insanlığın da son bulmaktan yana kurtuluşuydu. Kendini tamamlayan ile geri insanlığa dönüldüğünde insanlık için her daim bir umut vardı. Zaten merhamet güneşi merkezde iken insanlığa son düşünülebilir miydi? Anlaşılan o ki bu dava, bir hatırlatma muhakemesiydi. Gözlerin izlediği, sonuçta beklenen acı son ise rahmet gereği mümkün değildi.

Gözler açıldığında Hazreti Pir Mustafa'ya "evladım bu seyirlerinde gözden kaçırdığın bir şey var. Görünüş olarak rahmet meydanındasın ama iç dünyadaki seyirlerinde, şimdi ve burada olmamak ile beraber farklı bir yerdesin. Birinin biçim olarak görünüşü ile şimdi ve burada görünüyor olması, iç dünyasında varoluşsal olarak kendiliğin şimdi ve burada olduğu anlamını taşımaz.

Öyle ki hepimiz şimdi ve burada aynı yerde duruyor iken katmanlı ve girift olan iç dünyanın gerçeğinde farklı katmanlarda ve düzeylerde yaşıyoruzdur. Hiçbirimiz aynı yerde durmamak ile beraber birbirimize örtük kendi dünyamızın seyirlerindeyiz.

Buluşmak ise us, dil, duygu, anlam, değer, inanç vb. belirimli paylaştıklarımız ile birbirimizin dünyasına inmekte olarak varoluşun ortak gerçekliğinde bulduğumuzdur. Buluştuğumuz yerde, şimdi ve burada olarak ortak bir dünyada beraberce yürümeyi olanaklı kılabiliriz. Birbirimize hayra dair indiklerimiz ile aynı zamanı ve dünyayı paylaşmak ile birbirimize, kendiliğe ulaşmanın kapısını da aralamış oluruz.

Ne demiş nefes sahibi 'hazineye malik nice viraneler var.' Biçim ve görünüş içeriğin kabı ve görünüşe taşınmasının kıvamı gereği bulunur.

Önemli olan görünüş arkasında yatan gerçekliğe ulaşabilmektir. Hangi gerçeklikte yaşamakta ve bulunmakta isek farklı oluşlara bağlı olarak birbirimize bir o kadar yabancı ve uzaktayızdır.

Hayra dair olarak birbirimize inmenin, kendiliklere dokunabilmenin yollarını buldukça, kendi dünyamıza aldıklarımız ile kendiliğin biricik olmasında bulunduğu yalnızlıktan kurtuluruz. Ayrıca düşünce dünyamıza yani gönül evimize aldığımız sevdiklerimiz ile içinde bulunan dünyanın gerçeğinden kopmadan yaşama olanağı buluruz. Yeter ki hakkının dışında değer kılmak ile kendiliğin gerçeğinden de kopmayalım.

Yaşam sevdikçe ve paylaştıkların ile kazandığın ve hak ettiğin ruhlarla daha anlamlı ve güzel olur. Allah'ı sevdikçe de daha anlamlı ve hakkı gereği yaşamam gereken bir dünya olur.”

Hazreti Pir bunları söylerken Mustafa, varoluşa dair birçok gerçeklik içinde yaşandığının ve gerçeğe dair hangi açıdan bakılmakta ise öylesi bir dünyaya bakıldığının anlayışında düşünmekteydi. Bunları idrak etmek ise ussal bağlamlar kurmak ve eşleştirmelerde bulunmakta iken düşünsel etkinlik içinde fark etme melekesi olarak beliren zekâ ile olanaklıydı. Kendiliğin, düşünsel etkinlikte fark ettikleri ile ilgili her biliş durumu, bir veri değerlendirmesi olarak zekâyı görünür kılmaktaydı.

Her bilme durumu ve bildiğini sibernetik ussal oluş içinde kullanabilme yeterliliğinde bulunmak, fark etme melekesi olan ve düşünsel etkinlik içinde gerçekleştirdikleri ile görünür olan zekâ ile olanaklıydı. Anlamanın sezilmesi, kavramsal düzeyde kavranması ve bilginin bir veri olarak öznelde değerlendirile bilinmesi, zekânın düşünsel etkinlik içinde kendiliğe bir yüklem olarak edinimini sağlamaktaydı. Doğaya bakıldığında ise varoluşa dair olgu ve olay düzeyinde ne gerçekleşmekte ise dengi olmayacak üstünlükte zekâ sahibi olan Cenabı Allah'ı işaret etmekteydi. Varoluş, onun zekâyı dair dehasının sonucu olarak bulunandı.

Hangi açıdan bakılışa bakılsın, insan hakiki varlık olarak öz varlığına dönemeye başladığında doğa, insan ve Allah ile aynalaşırken hep kendine de dönmekteydi. Hakikate duyarlı her ruh aynalaşmayı, sadece varoluşsal bir gereklilik anlamında değil, kendine uyanmanın da ussal bir gereği olarak bulmaktaydı.

Yeni Bir Dünyaya Uyanmak

Yeni bir gün. Rahmet meydanında derin dalınçta seyir başlamıştı. Rüya gibi olan bu seyirlere eskiler murakabe derdi. Bilinçli oluş yitirilmeden, uyku ile uyanıklık arası iç görü ve iç duyumlarda seyir edilmekteydi.

‘Nasıl, nasıl, nasıl...’ diyerek hastalıkların nedenini arayan ve önüne geçmeye çalışan Hipokrat, nasıl olduğunu buldukça kullanmayı da başaran Arşimet, nasıl sorusu ile yol bulmaya çalışan Galileo ve ölüme rağmen düşüncelerinin arkasında duran Bruno’yu ardı sıra takip edenleri ile bölük bölük görmekteydi. Her bir sonraki bölük bir öncekinden daha kalabalık ve aydınlıktaydı. Bilimin öncüleri, birbirine elden ele miraslarını emanet etmekteydiler. Bilgi emanetti, bir sonraki bilim insanına emaneti verilmeliydi. Hakkı olan, zaten emaneti takip ettiği sıranın sonunda alacaktı.

Gözler bunları seyir ederken, aynı çizginin hemen yan kulvarında filozofların da öncüleri ile beraber yürüdüklerine tanık olmaktaydı. Filozoflar biraz daha ayırışık, birbirlerinin eline vurarak yürümekteydiler. Eleştirel olmanın doğasının resmedildiğini anlamaktaydı.

Biraz ileride bir yan kulvarda ise nebilerin ardı sıra oturduğunu görmekteydi. Yanlarına doğru gelen olursa eğer hemen yerinden kalkmakta, gelene bir misafir gibi hizmet etmekteydiler. Tanrı’nın hakikatine dair genele tebliğin bittiğini oturmalarından anlamaktaydı. Talep edenler oldukça hizmetleri de bakiydi.

Kendisini yokladı. “Ben hangi kulvarda bulunmalıyım” diye düşünürken aslında, varlıkta varoluşun farklı yüzlerini kible edinmiş ve bu doğrultuda varlık görüşünü ve yaşamını biçimlendirmiş insanlığa tanıktı.

Bunların hemen ilerisinde ise yollarının birleştiği ana bir yol daha gördü. Bu, vahyin varlık ve varoluşa dair beyanı çizgisinde irfan sahibi

olanların yoluydu. Nesnel ve öznel düzeyde doğruluğundan deney ve deneyimlenmesi ile emin olunan bilginin, sonuçlarına göre de tahkik edilmesi ile yeni dünyalara kanat açan bilim insanlarının da yoluydu. Anlama, anlamaya dair kavramsal görü sahibi olmaya çalışan filozofların da ortak yoluydu. Bu, tevhid ehlinin, her şeyi Allah'tan, Allah'ta gerçekleştiğinin bilgisine vakıf olan iman ehlinin, gerçekleşen olay ve olgulara duyarsız kalmayanların yoluydu. Seçim yapmakta aceleci olduğunu anladı ve tevhidin yolunu seçti.

Seçiminde, Allah'ı seçmiş olmanın huzurunu taşımaktaydı. Varlık ve varoluşa dair ne varsa yabancı kalmayacağı bir yoldu. Her bir kulvar farklı disiplinler gibi görülse de sonunda Allah'a giden yola ermenin bir aracıydı.

Gözler her açıdan, tevhitsel görü ile bakabilmenin ilmi ile doluydu. İnsanlığa, gerçeğe, hakkı gereği nasıl yaşanması gerektiğine dair miras kalan ne ise mirası yüklenmenin sorumluluğu ile doluydu. Bir tarih içinde doğan insan, tarihin en son yüzüydü. O, tevhid ile bütün insanlık mirasını yüklenmişti.

Efendi Pir, “tevhid nebilerden insanlığa miras olsa da insanlığı ve insanlık mirasını miras almaktır. İnsana dair ne yaşanmakta, hak ve hakikate dair ne miras bırakılmakta ise tevhid ehlinin duyarsız kalması beklenemez. Allah'a tanık olmak ve nasıl yaşandığını, yaşanması gerektiğini bilmek de bunun bir parçasıdır” derken, kendisini teyit eder gibi bakmaktaydı. Bir daha kendisini nesnellığe aşkın kendilik dünyasında buldu. Değişen devirlerde, gezilen dünyalarda Allah'ı, hep yeni bir tavırda ve duyguda bulduğunu fark etti. Hep yeni bir dünyaya uyanmaktaydı ama Allah'a gafil olmadan yaşamaktaydı.

Katmanlı ve girift metafizik oluştta, değişen dünyalarda süreçte var olan insan, hep yeni bir dünyaya uyanmakta, ürettiği tin içinde hep yeniden doğmaktaydı. Mülk, miras ve tarih varlığı olarak kendisini sürekli kılmakta ve süreksizliğe inat yaşamaktaydı. İnsanı insan yapan da tarih

varlığı oluşunda hep yeni dünyalar kurmasıydı. İnsan bedensel yönü ile bilinebilir bir varlık olsa da yeni dünyalarda nasıl olacağına dair kesin bir yargıda bulunmak eksik veya yanlış olurdu. Elbette ahlaka, kurumlara dair sabiteleri, olguların genel bağlayıcı özellikleri ile gelecek öngörülebilirdi ama insanın yeni dünyalar içinde farklı sorun, ihtiyaç vb. nedenler karşısında tipolojik düzeyde ne olacağını öngörmek ihtimaller dahilindeydi.

Tevhid, evrensel dini yaklaşımı ile insana bir umut olabilirdi. Bütün olumsuzluklara rağmen evrensel politik yani ilkelerin küresel ölçekte kurumsal düzeyde genele yaygın işletildiği, farklılıklara rağmen çokluğun katılımcı olduğu ve kapsayıcı olarak hukukun esaslarının hayata geçildiği kozmopolit bir dünya hayaline çok yakın durmaktaydı. Herkesin kendi değerlerini hak ve had belirimlerini gözeterek hukukun çatısı altında yaşadığı bir dünya, belki daha mutlu olunacak bir dünya olmayabilirdi ama daha doğru yaşanan bir dünya olacağı kesindi.

Siyaset ise çatı hukukun gölgesi altında demokrasi ile çokluğun katılımcı olduğu fırsat eşitliğini koruyacak biçimde rıza esası gözetilerek olabilirdi. Adalet ilkesi ile bakıldığında tevhid, buna olanak dahilinde çözümsel olarak imkân vermekteydi. Yeter ki hakikatten uzaklaştırmayacak biçimde fitratın, hak edişlerin, genelin temel haklarının gözetilmesi söz konusu olsun. Gerçekten uzaklaştıracak her bağlayıcı hüküm, gerçek ile yüzleşildiğinde altında ezilecek olunan yük olarak bulunur.

Aynı Dünyada Farklı Dünyalara Bakmak

İnsan yaratımda zengince kendini deneyimleyen, deneyimledikleri içinde anlam, duygu, değer, inanç belirimlerinde renklenen bir varlıktı. Böylesi varoluşa yakın duran canlıların olup olmadığını düşündü. Cinler mi? İnsan kadar aciz değillerdi ki insan kadar farklı ve zengin yaratımlarda hep yeniden bir varoluş içinde olsunlar. Gezdiği binlerce âlemi düşündü, 'insan gibisi yoktu'. Tam böylesi düşünürken, gözünün önüne saçları ve tüyleri olmayan ve insan formuna yakın biçim ve cüsseleri olan gri varlıklar gördü. Kocaman siyah gözleri ile ona bakarlar, en önde duranı bizimle gel dercesine eliyle işaret etti. Nur göğünde kim olduklarını sorduğunda Gorin ismi ile onlara bakmaktaydı.

Efendi Pirden izin istendi. Nur göğünde açılan simsiyah bir kapıdan, daha önce gitmediği, bilmediği apaydınlık olan bir galaksiye bakmaktaydı. Beyaz ve sarımsı güneşler ile dolu galaksi, bir disk gibi görünse de çember biçiminde kümelenmiş uzay nesneleri ile doluydu. Gün ışığından daha aydınlık durmaktaydı. Böylesi aydınlık, çember biçimli galaksinin ortası ise simsiyah bir alanı barındırmaktaydı. Bu alan içinde gözlerin göremeyeceği kadar kara bir nokta gibi duran bir gezegene kapı yakınlığı. İlk başta bilinmez, karanlık duranın korkusu yüreğini kaplasa da gördüğü varlıkların güven verici olması ve Allah ile oluşun imanı ile bakması korkuyu giderdi.

Kapı gezegenin yaşam alanına açıldı. Milyonlarca Gorinin yaşadığı bir yerdeydi. Gezegen karanlık olsa da kendi sıcaklığı içinde kırmızı tonlarda bir aydınlığa da sahipti. Yeni arkadaşlarının gözlerinden hemhâl olarak baktığında ise atmosferi daha çok buz mavimsi rengin hâkim olduğu rengârenk olan bir dünyaya bakmaktaydı. Aynı dünyada farklı bir dünyaya bakmak bu kadar değişik ve güzel olabilirdi. Aynı dünyada anlam ve değer belirimlerine göre farklı dünyalara bakan ve

farklı dünyalarda yaşayan insanların durumu da temsilen böyle bir şeydi.

Aydınlığın ortasındaki karanlıkta saklanmış, kendine has aydınlığı içinde ahlaki yeterlilikleri tam olan Gorinler yaşamaktaydı. Kendisini çağıran ve arkasında grubu olanın, kendisinin yanında olması ile biraz ileride olgun yaradılışlı ve anında beyaz nurdan aydınlık olan bir diğerinin yanında olması anında gerçekleşmişti. O kadar hızlı hareket etmekteydiler ki mesafe kavramı sanki yoktu. Onlara ayak uydurmak zordu ama onlar kendisine ayak uydurmaktaydılar. Bunların bir tür melek olduğu kuşku götürmezdi ama ne oldukları gizdi.

Daha olgun yaradılışlı görünenin yanına vardığında sadece güven vardı. İnsan elinden az büyük, küçük parmağı olmayan dört parmaklı ellerini kendisine uzatırken, kendisine doğru ellerinden akan mavi ve beyaz nuru gördüğünde eminliği bir kat daha arttı. Telepati ile iletişim kurduklarına tanıktı ama kimi durumda küçücük ağızları ile tiz bir seste konuştukları da oluyordu. Simsiyah yarım küre biçiminde yapıları olan bir dünyaya bakmaktaydı. Düz bir yolun sonunda, siyah bir piramit içinde tam küre biçiminde olmasa da küreye yakın bir yapı diğerlerinden farklı ve büyük durmaktaydı. An içinde piramit yapıya girildi. Simsiyah boş bir alanın içinde, hep beraber rahmet meydanında oturur gibi oturmaktaydılar.

Diğerlerine göre daha olgun duran, “bizler farklı bedenlerde aynı değilseniz de bir oluşu yakalayan bir türüz. Bedenlerimiz ile etrafımızdaki enerjiyi emerek nurdan beslenir, yaşarız” Bu gördüğün dünya, huzur içinde kötülüğün olmadığı bir dünyadır ama bu, kötülüğe tanık olmadığımız, bilmediğimiz anlamını taşımaz” demesi ile büyükçe olan karanlık alanda beyaz nurdan görsel bir alan açtı. Açtığı alan bir ekran gibi farklı dünyaları izlemeye araçtı. Dünyayı ve içinde yaşananları olduğu gibi yakından görebilecek, kuantum dolanıklık içinde buldukları bir güce sahipti.

Anlaşılan o ki bunlar düşünce âleminin renkli bir türüydü. Düşüncede ileri olan bilge ve kâinatta olan bitenden haberdar bir türdü. Kapı açmak ise onlar için sıradan bir olay gibiydi. Farklı türlerin düşüncelerine, rüyalarına nüfuz edecek güçleri dahi vardı. Kimi durumda gezginci melekler olup Allah'ın yarattığı dünyaları ziyaret etmekte, Allah'ı ve yarattıklarının hikmetini daha doğru anlamak için çaba göstermekteydiler. Anlamak ve bilmek için kendi aralarında dahi farklı görüşlerde fikirler üretilip, bazen tartışıyor gibi görünseler de istişare etmekteydiler. Aynı dünyada farklı açılardan bakarken farklı dünyalara tanık olsalar da ilke gereği en doğru olanda buluşup anlaşabiliyorlardı. Evrensellerde buluşurken, düşüncede daha kapsayıcı bir dünyadan evrenpolitik bakıyorlardı. Bu doğrultuda diğer türler ile ilgiliyorlardı. Emperyal değil, kucaklayıcı ve seyirciydiler.

Düşüncenin bilmeye ve müdahil olmaya dair yargısal gücünden yana çok gelişmiş oldukları aşikârdı. Böylesi insan tipi de öğrenim görmüş, sadece salt bilme ile uğraşan düşünce ehli içinde sıkça görülürdü. Nefsi emmare söz konusu ise bildikleri ile egosunu besleyen ve kendine haksızca mal ettikleri ile kibirlenen Azazil gibi olan şeytanlar da az değildi. Gorinler ise böylesi şeytanlıktan uzak bilmenin, anlamının derindeydiler. Anlaşılan o ki karşıtı olmayan ötekisi oluş içinde kendi ilişkilerinde kaşıt fikirler belirse de gerçek olana göre hep aşılmaktaydı. Gerçek onlar için, ampirik ve pragmatik sonuçları itibarı ile hep sonuç alınması, tesis edilmesi gerekendi. Tarih ise değişen zamanlarda bulunan değil, geçmişleri olarak bulduklarıydı.

Duyguya dair sevgiye, şefkate, merhamet etmeye sahip yaradılışları olmak ile beraber şecaate, azamete dair duyguları da vardı. Seyirlerinde her ne görmekte iseler cennet ve cehennem arası duygu geçişlerinde Allah'ın izni ile gerçek olan göre ya müdahildiler ya da seyirciydiler. Gelişmiş duyguları olmasa da duygu yoksunu değillerdi. Fazla duygu belirimi de görülmemekteydi.

İlişkilerinde yaşadıklarından yana duygulanan olmaktan daha çok seyir ettiklerinden yana gelişen duyguları deneyimlemekteydiler. Hazlar ve duygulardan yana denenmedikleri için olsa gerek ki sorgulamadan yaşadıkları ama diğer yaşamları sorguladıkları bir dünyadaydılar. Allah ile olan yakınlıkları sebebiyle O'nun isteği dışında hareket etmedikleri de görülmekteydi.

Mustafa bunları çözümlerken düşüncenin yaratım gücünden yana fazla da gelişmiş olmadıklarını gördü. Bilmek ve yaratmak birbirleri ile bağıntılıydı ama birbirlerinden farklı durmaktaydılar. Gördüğü ise hep aynı zaman içinde zamansal oluşu bulmuş bir türe tanık olduğuydu. Allah'ı ve insanı neden yarattığını bir daha anlamış olarak etrafını gözledi. Vermek istedikleri mesajı anladığını ima ederek bakarken her şeye rağmen insan olmanın Allah'ı yaşamak olduğunu, değişen zamanlar ve dünyalarda gerçekleştirdikleri üzeri yaşarken Allah'ı görünüşe taşımak olduğunu artık daha iyi biliyordu. Allah'ı bilmek ile beraber daha iyi anlıyordu.

İnsandan daha renkli dünyalarda yaşayan, aynı dünyalarda farklı dünyalara bakan ve farklı dünyalar kuran türler vardı ama insandan daha zengin anlam ve değer dünyası olan başka bir tür görememişti. Yaratırken değişen, katmanlaşan, katlanan ve girift olan bir dünyada hep kendini de yeniden yaratma çabasında olarak yaşayan başka bir tür görmemişti. İnsandan daha fazla çeşitlilikte, renklilikte ve zenginlikte yaratan ve yarattıkça da yarattığı gerçeklik içinde kendini de tekrar yaratan başka bir tür yoktu. Meleklerin verdiği mesaj, seyrettikleri dünyalar için de insanın açık ara önde olduğuydu. Bunları düşünürken, ulu melek kendisini onaylamakta "insan gibisini hiç görmedik" demekteydi.

Karanlık ise hep kötü anlamda anlaşılması gereken değildi. Kimi dünyalar karanlık içinde bulunsa da Allah ile aydınlığı özümsemiş ve rahmeti kendine ahlak edinmiş türler ile de doluydu. Zaten yüce Mevla, kendiliğine ait nurları yaratmadan önce simsiyah nurları ile karanlıkta

değil miydi? En sevgili, sonsuz oluşunda bütün güzelliği ile karanlıkta, rahmet sahibi olarak kullarına “gel” demekte değil miydi?

İnsan olmak en yüksek ideal olan Allah’ta kendini bulmak ve gerçekleştirmek değil miydi? Olumlu veya olumsuz görülen bütün yaşananlar hikmeti gereği, tanrısal olanı yaşamak için değil miydi? Hikmeti, sonuçta açık olacak gerçeği sebebiyle her yaşanan gerekli, yerinde, zamanında ve rastlantıya yer vermeden sürecinde gerçekleşmekte değil miydi? Hikmetten bahsetmekteyseniz bu gerçek ile yüzleşmek de gerekli değil miydi?

Bilgi ve yaratmak söz konusu ise hep yeni bir dünyada hikmete/gerçeğe uyanılacaktı. Uyandıkça, anlam ve değer belirimleri ile daha zengin bir dünyada olunacağı kesindi. Acziyet, çatışkılı diyalektik vb. insanın insanlığını hep yeniden üretmesinin fırsatıydı. Sibernetik olarak yarattığı akışkan gerçeklik içinde amaca, ereğe, sonuçlara bağlı olarak nedenlerin belirli kılındığı yeni dünyalar kurarken kendini de yeniden yaratmak ilahi bir lütuftu.

Bu seyirden sonra yüzlerce dünyada binlerce âleme tanık oldu. Gezginciymi, gezdiği dünyalarda temsil içeriği ile kendisine ayna olan nice olguyla karşılaştı ve olay yaşadı.

Geri dönme vaktinin geldiğini anladı. Mavi bir kapı açtı. Kapı rahmet meydanının Kâbe istikametine doğru bakan yönünde ihvan ile oturmuş olan Hazreti Pire arka tarafından bakmaktaydı. Kapıdan geçti, sessizce ihvanın yanına oturdu. Her bir ihvan hakikatten hakkı olduğu kadarı ile gölgelerde kalmayacak biçimde kendisini yaşarken deneyimledikleri ile bu meydana yetişmekteydi.

Bu defa bıraktığı ana geri dönmemişti. Mevsim sonbahardı ve sadece huzur vardı. Sanki hiçbir şey yaşanmamış, ayrılmamış gibi Hazreti Pir, “seyre yarın devam ederiz” diyerek kendi üslubunda hoş geldin demekteydi. Yarın buluşmak üzere herkes rıza ile ayrıldı. Her yeni başlangıç için bazen ayrılmak ta gerekirdi.

Sen Ben ile Var Olmak, Karşıtı Olmayan Ötekisi ile Buluşmak

Günlerden Cuma, Hazreti Pir ikinci namazı sonrasında rahmet meydanının merkezinde oturmaktaydı. İhvan etrafına daireler biçiminde art arda oturmakta, can kulağı ile Piri dinlemekteydi.

“Evlatlarım, Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Romeo ve Juliet anlatılarında işlenen en temel konu kavuşamayan aşıklardır. Gerçekte ise kavuşamayan aşıkların sayısız hikâyesi vardır. Bir hikâye de ben sizlere anlatayım. Jonah ile Anuş’un hikâyesini, kavuşamayan aşıkların hikâyesini anlatayım. Sonunda kavuşacaklar diye beklenen, belki de kavuşmuş olanların hikâyesini anlatacağım. Uzun uzadıya acılı bir hikâye değil, bir veya birçok ders çıkarmanız gereken bir hikâye olacak. İçinizde kavuşamayan aşıklar varsa duygularına, yaşadıklarına, hâllerine tercüman olacağım.

Geçmişin örtülü kalmadığı tarihlerde Almanya’da, Berlin şehrinin iki sakini olan on dört yaşlarında Jonah ve Anuş, Alman ırkçılığının arttığı bir zamanda tanıştılar. Aynı okulda birbirlerini bazen görseler de tanışmamışlardı.

Jonah Katolik olan Alman bir ailenin sarışın ve güzel yüzlü tek erkek çocuğuydu. Baba sert mizaçlı ve ırkçı değilse de milliyetçi çizgileri olan disiplinli bir insandı. Kendisini güldürecek birisi varsa o da yumuşak huylu, gönlü geniş eşiydi. Sert tarafını törpü taşı ile törpülercesine yumuşatan da oydu ama değer çizgilerinden, köklerine bağlılıktan kıl kadar taviz vermezdi.

Anuş, İran’dan göç etmiş Sünni bir ailenin kızıydı. Ne için göç ettiklerini kendileri bilir. Anuş’un babası latif, babacan, insan canlısı bir beyefendi idi. Annesi ise babasına kıyasen daha sert mizaçlı, köklerine bağlılığı gereği ailesini bir arada tutmaya çalışan, çalışkan ve anaç bir insandı. Anuş, ikisi kız ikisi erkek dört kardeşi içinde en küçük olardı. Kumraldı, kocaman kara gözleri ile derinden bakan, zeki olduğu kadar dalgın olan, iç dünyada kalmayı daha çok seven biriydi.

Anuş, beş sokak ileride oturan amcasına, yaşıtı olan kuzenlerini görmeye gittiği bir günde, etrafını saran ve laf atan mahallenin gençlerinden, Jonah'ın yardımı ile kurtulmuştu. Jonah ile ilk defa o gün tanışmışlardı. Daha sonraları ise okulda da görüşmekte, birbirlerini yakından tanımaktaydılar. Onları ilk görüşte aşk değildi ama yakın arkadaşlıktan da ileri samimiyete ve güvene dayalı sıcak bir dostluktu. Bu iki dost, ilerleyen zamanlarda kütüphane, gezme, ders çalışma vb. faaliyetlerini de beraber yapacak kadar yakınlaşan aşıklar olmuşlardı. Zaman içinde bakışlar birbirine mühürlü kıldığında aşk, kaçınılmaz oldu. Aşık olmuşlardı ama aşkın ismini koyamadıkları aşkın içinde birlikte akmaktaydılar. Onların aşkı tenlerde buluşmak değil, ruhta kavuşmaktı. Ruhlar böylesi kavuştuğunda, yaşanan sadece aşktı.

Şimdi diyeceksiniz ki modern çağlarda şehvete indirgenmiş, insanın arzu nesnesi olarak birbirine bakmasına sebep aşk denilenin dışında, tenselliğe aşkın ruhsal düzeyde yaşanan aşk mı olurmuş? Söz konusu Allah'ın Vedud ismi ise şehveti içermeyen, karşılıksız, sadece sevmek için sevginin yaşandığı ilahi aşk ve kul arasında yaşanan mecazi aşk da her devirde yaşanandır. Herkes yaşayacak diye bir kaide olmadığı gibi yaşayanları da yoktur denilemez.

Böylesi güzel bir duyguda yaşanan ise Alman, İranlı veya başka herhangi bir ırktan olduğunu geride bırakmış olarak bunu da hatırlamadan sevmektir. Dini İslam, Hristiyan, Yahudi vb. ne olursa olsun kalpler birbiri için atmaya başladığında, insan insanı böylesi tattığında, aşk ile varlığına dokunulduğunda Allah'ın kendi varoluşuna, fıtrata dair çizdiği din baskın gelir. Üst kimlik olarak edindiklerimiz unutulur, sadece insan oluruz. İnsan oluşumuz ile sadece birbirimizi severiz. Anuş ile Jonah' ta aşk yüreklerine dokunduğunda ne oldukları, nereden geldikleri, kim olduklarını unutmuş, tarihsel miras içinde üst kimlik olarak bulunmuş köklere bağlı olmaya aşkın, insan olmanın asıl köklerinde buluşmuş ve birbirlerine tutunmuşlardı.

Böylesi aşk, Allah'ın fıtrata dair dininde Allah'ı yaşarken insan olmayı bulmak ile insanı insan ile buluşturan, kavuşturandı. İnsan böylesi aşkı bulduğunda, aşk ile her şeyden arı kılındıkça kutsanan kendiliğini, öteki yarısına kavuştukça adayandı. Birbiri için olmak, kendi zararına olsa dahi sevdiğinin hep hayrını istemek, onun nefsinin kendi nefesine tercih etmek böylesi aşkın doğasıydı. Birbirinde yok olan iki karşıt değil, birbirinde yok oldukça birbiri ile birlikte yeniden can bulan iki çift olmaya neden böylesi aşktı. Varoluşun ikili, çoklu gerçeklikte bağıntılı oluştta yaşadıklarımız ile olanaklı olması, böylesi aşkta da tanık olunandı. Birbirini severken değer kılmak, birbiri ile var olmak, uzaklaşsalar da öz köklerinden bağlanmış olarak birbirinde olmak kaçınılmazdı.”

Hazreti Pir bunları konuşurken, Mustafa Şahsenem'i hatırlamakta, gözlerinden pıtır pıtır yaşlar akmaktaydı. Yaşadıklarına ayna sohbet ağacının her dalında kendini dinlemekte ve görmekteydi. İnsanlığa dair ortak yaşanan ne kadar çok şey vardı. Yaşarken fark etmediğimiz ne kadar çok benzerde var olmaktaydık. Böyle olduğunda birbirimize yabancı da değildik, insan olmayı, insan olmanın tadında yaşamaktaydık. Yeter ki köklere abartılı tutunmaktan kendimizi alı koyarak, biraz da insan olma çabasında bulunsaydık.

Sohbet durmaksızın devam etmekteydi. Mustafa dikkatini topladı, Hazreti Piri dinlemeye devam etmeliydi. Sohbet, anlam akışında birlikte yürümeyi ve anlamın derinliklerinde birlikte yükselmeyi gerekli kılardı.

Hazreti Pir konuşmaktaydı. “Jonah ile Anuş, gençliklerinin heyecanı içinde kalpleri birbiri ile aşk ile bağlı olan iki aşıktı. Böylesi aşkı yaşayan her can, tutkulu bir beraberlikte daha çok, aşk ile birbirlerinden yaşam sevinci olarak hayat nefesi alandı. Kalpler sevgi dolu bakışlarda mühürlendi mi aşk kaçınılmazdı.

Bu aşıkların hikâyelerinin sonunda kavuşamamalarının nedeni ne derseniz eğer ailelerin farklı değer dünyalarında yaşamaları değildi. Aileler farklı kültürlerde, farklı medeniyetlerin insanlarıydı ama çocukları vesilesiyle birbirleri ile tanışmış, aile dostu değilse de birbirleri ile yakından ilgililerdi. Jonah'ın babası köklerine bağlı çizgilerini her hâlükârda koruyordu ama yeni arkadaşlarına kabalık yapmaktan da uzaktı.

Seneler geçti, yaşları on dokuzu bulan aşıklar zamanlarını birlikte geçirmekte, ayrı kaldıkları vakitlerde ise birbirlerini düşünmekte veya haberleşmekteydiler. Jonah'ın babası işi nedeni ile yurt dışına taşınmaları gerektiğini söylediğinde, iki aşık yüreklerini parçalayan bir acı ile kayıtsızca akan duygularının selinde, yaşamın gerçeğine uyanmışlardı. Gençliğin bağları koparıldığında, dayanakları ellerinden alındığında, yıkılmaları kaçınılmazdır. Böylesi duygusal bağ kurmak söz konusu ise söz de yetişkin olanlar için de ayrılık kaçınılmaz gerçek olduğunda, yıkılmayacakları söylenemezdi. Onların ise ayrılmamalarını sağlayacak, tutunacak bir dalları da yoktu.

Ayrılık kaçınılmaz görülmekte, aileler çocukların itirazları ve üzülmelerine rağmen olması gerekenler ile uğraşmaktaydılar. Acılarına duyarsız değilseler de alışmaları için olsa gerek ki hiçbir şey olmamış, yaşanmamış gibi davranmaktaydılar.

Şair “ayrılık da sevdaya dahil” dese de ayrılık hep acıdır. Ayrılığa katlanamayan Anuş, ayrılık günü vedalaşmanın acısına dayanamayacak olmasından dolayı evden de uzaklaşmış, Jonah ile beraber gezdikleri yerlerde anıları içinde yürümekteydi. Vedalaşmaktan kaçmıştı ama aşktan kaçış var mıydı? Ayrılığın özlemi yüreğine çökünce son bir defa daha Jonah'ı görmek için geri döndü. Evlerinin önüne geldiğinde ise artık çok geçti. Gözleri yaşlı evinin yolunu tuttu, yatağına doğru gittiğinde ise etrafını görmez bir durumdaydı. Bir bebek gibi yastığa başını koyduğunda ise sadece aşıktı ve aşkını düşünürken uykuya daldı.

Ertesi gün hiçbir şey olmamış, yaşanmamış gibi bir rüyadan uyanırcasına uyanmak istedi ama öyle olmadı. Unutmak kolay mıydı? Jonah da aynı duygular içinde, bir ölünün arkasında yas tutar gibi ayrılığın acısını yaşamaktaydı. Senelerdir ayrılmadığı, tatillerde dahi tatillerini yarım bırakarak yanına gittiği aşkından ayrılmak bu kadar kolay mıydı? Elbette değil!

Her fırsatta haberleşmeye, yaşadıklarını paylaşmaya devam ettiler. Özlem yüreklerini dağlayan kor ateş olsa da o kor ateş içinde birbirlerini sevmeye devam ettiler. Sefa ile Merve arası sa'y ettiklerinden habersiz aşklarını yaşamaktaydılar.

Evlatlarım, Sefa ile Merve kavuşamayan aşıkların tepesidir. İlahi aşk ile yanan can için Kâbe, Allah'a dönüşün böylesi temsil edildiği buluşma, tavaf etme yeridir. Sefa ile Merve arası yapılan sa'y ise ayrılmak zorunda kalan, kavuşamayan veya kavuşmakta zorluklar çeken aşık kulların hürmetine yapılır. Âdem ile Havva, İbrahim ile Hacer, Nebi Muhammed Mustafa ile Zeynep arasında yaşananlar dahi ayrılıkta, kavuşamayan veya kavuşmakta zorluklar yaşayan böylesi bir aşkı resmeder.

Böylesi aşk, Allah katında nasıl bir değere sahiptir ki değeri hürmetine Sefa ile Merve nişanları kılınmıştır. Aralarında yapılan sa'y ile sonradan edinilen kökler değil, öz köklerinden bağlı olan aşıkların kalpten kalbe sezgi ve duygu yolları ile birbirlerine yürüyüşleri resmedilmiştir. Yaşamın acı gerçekleri ise böylesi sa'y içinde çırpınırken yaşam tutunacak yollar aramayı gerekli kılmıştır. Aşık kulun gönlünde sevdiğini işiten, hisseden melekesi uyandı ise İsmail doğmuştur. İsmail ile tutunacağın yaşam Allah'a duyarlı olduğun aşkın yolunu açmıştır. Unutmayın ki Sefa ve Merve'den geçen canlar için, Allah aşkı ile Kâbe'yi inşa etmek ve tavaf ettikçe onun ile buluşmak vardır.

Kul aşkı, ilahi aşkın uyanmasının bir vasıtası olarak kullarına Allah'ın el uzatmasıdır. Nasibi varsa kulun, kul aşkının ardından ilahi aşka ile Allah'a tutunması büyük bir devlettir.

Bu hikâyede anlatmak istediğim ise ayrılan, kavuşamayan veya kavuşmakta zorluk çeken aşıklardan daha çok, varoluş ortak gerçekliğimiz iken birbirimizden öz köklerimizden beslenerek yabancı ve ayrı durmamamız gerektiğidir. Köklerimiz, varsaydığımız tarihsel ve kültürel ürünler iken öz varlığımızı yaşamaktan bizi uzaklaştırmakta ise öz varlığımıza bağlı olarak budamak, arsızca büyümüş isek gerekirse kesmek olması gerekendir.

Öz köklerimiz dururken, kültürel düzeyde üst kimliklere indirgediğimiz köklere bağıllık tarihsel oluşta belki gerekendir ama insan olmaya dair ne kadar gereklidir? Birbirimiz ile ilişkilerde, ürettiklerimiz ile varoluşu bulan bizler için ötekini önemsemesek dahi hiç yoksa hayati düzeyde zarar vermeden nefes alınabilecek bir dünyada beraber boğulmadan yaşamak gereklidir. Hayati düzeyde anlam ve değer dünyasına kastedilmekte ise öz köklerimiz olan ilkelere bağlı olarak bir cevap hakkımızın olduğunu da unutmak gerekir.

Bazen kavuşamayan böylesi aşıkların yaşadıkları dahi bize öz köklerimizi hatırlatır. Gerçekten İslam olacak isek öz köklerimizi unutmadan yaşamak ile insan olmayı başarmamız gerekir. Öz köklerimizden bakarsak eğer yabancısı durduğumuz dünyaları da belki geride bırakmış olarak yaşarız. Kavuşamayan aşıklar, bir ve biz olabilmenin olanaklı olduğu bir dünyayı gösterir. Hayatın gerçeğinde ise sen ve ben, ben de sen olmayacak kadar ayrı ve yabancı durmakta ise hiç yoksa birbirimize hoşgörü ile yaklaşabiliriz.

Aşıklara ne mi oldu? Allah rahmet sahibidir. Onun varlığında kavuşamayan aşık yoktur. Ya bu dünyada ya da herhangi bir gelecekte, ahirette aşıklar elbet kavuşurlar. Sonuç dünya olarak bulduğumuz iç dünyamızda, aşık isek zaten hep kavuştuğumuz bir dünyada

buluşmuşuzdur. Onlara ne olduğu değil, sizin onlarda gördüğünüz kendinizin ne olacağı önemlidir.

Sen ben ile var olmak, yeni dünyalar kurmak, Âdem ve Havva misali birbirinde birbiri ile var olmak, tarihe açılan kapının önünde durmak varoluşun gerçeğidir. Allah bile kulu ile Allah oluşta kendisini Tanrı olarak bulurken çoklukta varoluşu olanaklı bulmuştur.

Varoluş aynı olunmayacağının gerçeğini taşıırken aşk-ın doğası gereği ikili gerçeklikte farklılıklara rağmen kendilik korunurken aşk ile birliğe ve biz olmaya ulaşılır. Karşıtı olmayan ötekisi olduğumuzun gerçeğine bir adım daha yaklaşılabilir. Aşk ile, sen ve ben oluşta benliğinde eşî olanı bulanlar, birbirine ayna olanlar gibi bir ve biz olmayı bulamasak da öz köklerimizden hareketle, değer dünyalarımızın farklılıklarına rağmen hoşgörülle, beraber yaşayabiliriz. Aşkta sen ben ile var olmak, sen ve ben oluşa aşkın biz oluşta kendiliğin bulunmasıdır... Aşkta sen ben ile var olmak, karşıtı olmayan ötekisi ile biz olmayı olanaklı kılar.

Kavuşamayan aşıkların varsayılan gerçekliklere aşkın, özlerine inmeleri, birbirlerinin özlerine, kendiliklerine, varlıklarına aşk ile dokunmaları ve sonuçta da sadece sevdiklerini görmeleri önemlidir. Bazen varsayılan gerçekliklerden geriye çekilerek sadece olduğu gibi görüne bakmak ve öz köklerin anlam, duygu, değer içerik belirimleri ile görmek yeni bir başlangıç için olması gerektir.

Aşık Veysel: “Beni hor görme kardeşim, sen altınsın ben tunç muyum? Aynı vardan var olmuşuz, sen gümüşsün ben saç mıyım? Ne varsa ise sende bende, aynı varlık her bedende” derken sanki buna dikkat çekmiş değil miydi?

Bazen sanatsal olan ile de kendiliğe dokunmak, kendiliğin de kendiliğinden bize dokunması gerekmez mi? Sanatsal olanın yaratımı içinde Allah’a ererken O’nun ile buluşmak da gerekmez mi?

Heidegger varlık derken elbette şahıs varlık olması anlamında Allah’ı kastetmez ama işaret ettiğı gibi varlığı, işitmek ve anlamak için sanat,

sanat olmak ile beraber özde var olanın, var olanlara aşkın olarak hakikatinin kendiliğinden görünüşe gelmesiydi. Yorumlandıkça betimlenmiş olarak görünüşe gelen bir hakikat, sonuçta anlaşılabilir oldukça bilinecek olan değil miydi? Böyle olmak ile beraber varoluşu anlamlı bulmak, kendiliğe dokunmak, yaratım anında yaratıcı ile buluşmak için ve tanrısal oluşu ile Allah'a yükselmek için de sanata ihtiyaç vardı.

Yaratımdan bahsetmekte isek kendisini varoluş eşikleri olan yasalar zemininden hareket ile ilke içeriğinde ussal oluşunu koruyarak amaca, ereğe bağlı içerik ve biçim verişlerde temsil niteliği taşıyanlarda yorumbilimsel olarak açımlayan, anlamlı kılan öznenen bahsediyoruzdur. İnsan; duyu, sezgi, irade, duygu, us, dil, anlam, değer ve inanç varlığı iken varlığa dair her yaklaşımında yorumbilimsel oluşta yaklaşımlarda bulunur. Katmanlı, girift çoklu gerçeklikte bağıntılı oluşta varlık çok yönlü iken yorumbilimsel oluş bir tutum olmaktan daha çok hem varlığa hem de yaratıma dair varoluşsal bir durum olarak bulunur. Varlık, kendisini insandan yorumbilimsel olarak açımlar ve anlamlı kılar. İşte sanat, varlığın insandan kendisini yorumbilimsel düzeyde açımaması ve anlamlı kılmasının bir buluşma biçimidir. Varlık ile buluşmak birçok ilkenin yaşamsal oluşta deneyimlenmesi ile de olanaklı iken aşk da duyguda varlık ile buluşmanın, kavuşmanın bir gereği olarak varoluşsaldır.

Sanatsal eylem, varoluşsal olarak Allah'tan anlam inerken Allah'a yükselmenin, O'na katılmanın bir gereğiydi. Böylesi yaşarken hakikati, Allah'ı anlamının bir yoluydu. Şahıs varlık olarak Allah, kendini gerçekleştirdiklerinde eylemde görünüşe taşırken, Ona amaç, ilke bağlamında eyleminde katılmak O'nu anlamak için gerekliydi.

Var olan belirimleri ile bilinebilirdi ama yaşanmadan anlaşılamazdı. Aşk, Vedud ismi ile Allah'ı hem anlamaya hem de bilmeye sebeptir. Sanat da Halik, Bari, Musavvir vb. isimleri yaşarken O'nu anlamaya bir yoldur. Belki de varoluşsal olarak ilkelerin yaşamsal olduğunu ve ussal

oluşların da varlığı bilmeye dair oldukları gibi varoluşsal olarak da anlam, duygu ve değerinde varlığı anlamaya dair olduklarını unutmuştuk.

Yaratılmış Her Dünyada Yeniden Var Olmak

Düşüncenin derinliklerinde yüzen her kişiyi uykusuz geceler bekler. Mustafa uykusuz gecenin yarısında rahmet meydanına gitti. Tek başına besmeleyi şerif ile Fatiha süresini zikretmekteydi. Bir an gözleri açık kible istikametinde Kâbe'yi gözlerinin önünde gördü. Kendisine doğru yaklaşmaktaydı. Rahmete dair derin bir nefes aldı. Kendisine ayna Kâbe ise beytullah olmuş demektir. Bunu anlayacak irfana sahipti.

Tam bu esnada Efendi Pir elini omuzuna dayadı. Anlaşılan kendisine yaklaşan Kâbe'nin elleri omuzlarındaydı. "Evladım, her görülenin sende de karşılığı vardır" dediğinde doğru düşündüğüne de cevap almıştı. Böylesi aynalaşan bir dünyada her yaşanan, kendiliğe dönüşün, Allah'a dönüşün bir dersiydi.

Beraber oturdular. Efendi Pir, film sahnesi gibi tarih sayfalarını gözünün önünde tek tek açmaktaydı. Mustafa savaşın, zulmün, değerler dünyasında çatışkının, acıların olduğu, sevginin yaşamasına fırsat verilmediği, insanlığın böylesi tarihine de tanık olmaktaydı. İhtiyaçların, menfaatlerin, iktidar hırsının yaşama gözü kör etmesi, insana savaşın habercisiydi. Acımanın olmadığı bir tarih gözlerinin önünden geçmekteydi.

Savaş seyrinin hemen ardından, organize olan insanın medeniyetler kuran, ilmi ve ahlaki gelişimde ilerlemesine tanıktı. İnsanın doğa ve diğer insanlara karşı verdiği var olma mücadelesi, üretmesine nedendi. Hep yeniden ürettikçe, yeni dünyalar kurmasına da nedendi. Her yeni dünyada yeni dünyanın koşulları, ihtiyaçları, sorunları ile hep yeniden üretmek zorunda kalan insanın bir yandan diyalektik diğer yandan da nedenlerini belirli kıldığı amaçlı oluştaki siberetik oluş içinde kendini de yeniden ürettiğini de görmekteydi.

Yeni dünyalar kurarken, geçmiş ile gelecek arasında gelgitler içinde insanın, miras varlığı olarak hep yeniden yaratıldığına tanık olmaktaydı. Tarih varlığı olmak miras varlığı da olmaktı. Miras varlığı olarak eliyle

yarattığı içinde kendini de dil zemininde anlam ve değer varlığı olarak potansiyeline dair hep yeniden üretmekte, karakter ve kimlik belirimlerinde tipolojik düzeyde de hep yeniden yaratmaktaydı. İnsan insana miras bıraktıkları ile inerken, tutunurken tanrısal olana yeniden yükselmesinin olanağını da edinmişti.

İnsan, doğa zeminde var iken doğaya ve nesne oluşa ait olmayacak kadar anlam ve değer varlığı olan şahıstı ve şahıs oluşu ile öznesi olduklarına aşkın metafizik bir özneydi. Metafizik oluşu, özneliliğin gerçeğinde anlam ve değer varlığı olmasında bulan insan, miras içinde varoluşunu, hep üzerine katlanan metafizik oluşta bulmaktaydı. Tarih varlığı olarak insan, doğada var olsa dahi ne kadar doğaya aitti. Aidiyeti öz varlığı olan Allah'ta bulmakta ise gerçek aslına dönmenin yolunu bulmuştu. Metafizik varoluşunda ise Allah gibi, kendisini yarattıkları ile varoluşun ortak gerçekliğinde ilişkilerde karakter ve kimlikte yaratması gibi bulmaktaydı. Bundan da habersiz yaşamaktaydı.

Tarihe dair insanı, varoluş sürecinde evre belirimleri ile bilmek olanaklıydı. En bilindik biçimde doğada avcı, toprak, sanayi dönemleri içinde kültür ve medeniyet varlığı olarak insana tanıktı. Kimileri ise evrim teorisi ile antropolojik gelişim sürecinde insanı okumaktaydı. Çatışkı ve rekabete dayalı diyalektik oluş içinde savaşa dair kayıpları ve kazanımları ile de savaş tarihinin gelişimi içinde de insanı okumak söz konusuydu. Sosyolojik evre belirimleri ile de insanı tarihsel gelişiminde okumak da olanaklıydı.

'Tarihte Us' çalışması ile Hegel, olgunun tarihsel olduğu gerçeğine tanık kılmaktaydı. Ussal ve diyalektik gelişimde, süreçte kendine kattıkları ile özgürlük idealinde tinin açılımlarına, gerçekleşmesine ayna tutmaktaydı. İhtiyaç belirimleri ve sınıfların çatışması diyalektiği ile insanı emek ve iktidar ilişkisinde adalet talebiyle okuyan devrimci Marks'a da tanıktı.

Yönetim ve iktidar biçimleri ile siyaset üretmenin evre ve süreç belirimlerinde insanı bilmek de mümkündü. İktidar olgusuna hükümlerlik, disiplin ve yönetsellik modelleri ile ayna tutan Foucault ile insanı olguya dair evre ve gelişim tarihi ile de okumak olanaklıydı. Toprak mülkiyetine sahip olanlara göre yasaklar ile yapılmaması gerekenler, modernleşen toplumlarda ihtiyaç, koşul belirimlerine göre disiplin ile yapılması gerekenler ayrıca istatistikler ve hedef odaklı olarak dolaşımda olan emek, sermaye, malların vb. şeylerin yönetim ile yeniden biçimlenen insanlığa tanık olunabilirdi. Her olgunun gelişim süreç ve evre belirimlerine göre öznesi olan insana ve değişen devirlerine farklı bir açıdan tanık olunabilirdi.

Olgunun tarihi var ise geleceği de vardı. Olgunun tarihteki ilke belirimli evrensel gerçeğine göre gelecek de okunabilirdi. İnsan söz konusu ise yarının dünyasında dinin, felsefenin, sanatın, diyalektiğin, siyasetin, hukukun, bilimin, ticaretin de olacağı kesindi ama bu olgular hangi evrelerde yaşanacaktı. İletişim ağlarında ticaretin yapıldığı, töze bağlı yaratımın olduğu bilim evresine gidildiği, hukuk çatısı altında bütün dünya için güvenliğin tesis edildiği vb. bir dünyayı yaşamak, kaçınılmaz olarak insanın önünde durmaktaydı. Teknik ilerlemelere göre veya medyumlar gibi değil de olgusal olanın tarihinden itibaren gelecek de olgusal belirimleri ile rahatça okunabilirdi. Geleceğin felsefesi ve bilimi de yapılması gerekendi. İstatistikler, olguların tarihsel oluşu ve değişimlerin değişmezler doğrultusunda değerlendirilmesi ile gelecek öngörüsünün bilimi yapılıyor olundu.

Âdem'den Hatem'e nebiler ve karşıtları çizgisinde arketipler düzeyinde tipolojik belirimleri ile insanlığı teolojik düzeyde de bilmek olanaklıydı. İnsanlık Süleyman nebi gibi kullanılabilir kıldığı dünya içinde yaşarken onun gibi hukuku, emeğe bağlı olarak ilişkileri sürdürebilir ve varoluşu sürekli kılması çitasında ne kadar tesis edebilmişti? Hukuku genele yaygın tesis etmemiş ise Musa ve Süleyman'ı ne kadar yaşamsal kılmıştı? Töze bağlı ilkeler ile özgün ve özgür olarak yaratımda bulunan

İsa arketipini yaşamaya ise daha yeni, kendisi ile kapı aralanmıştı. Kaldı ki aynı değil ayrıda değil oluşun içinde bir ve farklı oluşa rağmen biz olabilmeyi görünüşe taşıyan Muhammed Mustafa'yı yaşamak için ise zamansal gelişime daha çok ihtiyaç vardı. Bu arketipler ferdi olarak öznelde ve kısmen ikili ilişkilerde her devirde yaşansa da olgusal olmaları gereği ile iç içe devir belirimli olarak tesis edilmeleriyle insanlığın, gelişim sürecinde anlaşılması için önemliydi.

İnsanı tarih varlığı olarak hangi olgunun referansına göre değerlendirmekte, süreç ve evre belirimleri ile okumakta ise hep gelişen, tekâmül sürecinde bulmaktaydı. Farklı olguların referans ve parametreleri ile okunan insanlığa, çoklu ve nesnel izafi gerçekliği içinde farklı perspektiflerde tanık olmak kaçınılmazdı. Tarihsel olan insandı ve tarihsel oluşuna bağlı olarak kendini okuyan ve anlamlı kılanda insandı. Hiç anılası olmadığı tarih dışı varlık iken dil, miras varlığı ve mülkten pay alan varlık olarak kendisini kendi anılır kılan gene insandı. Mülkten, öz köklerinden aldığı pay ile kendine yeten ve kendi ile ayakta olan insan; âlemlere anlam katan, âlemlere değer biçen ve kendisi ile yeniden üretirken ruh katandı.

Önemli olan ise her devrin sorunları içinde kendisini yeniden üretmek, yaratmak zorunda kalan insana, varlık içinde bir ve farklı oluş belirimleri ile tarihsel gelişim perspektifinden tanık olma. Böylece insan olmaya dair nerede olduğunu da bulacaktı. İnsanın evrenselleri, doğa da tafsil edilmiş biçimde birliğe içkin oluşta zaten görülmekteydi. Us, ilkelere dair ahlaki belirimleri, hayal gücü ve daha nice melekesine, doğadaki belirimlerinde tanrısal yani evrenseller oluşu ile tanıktı.

İnsanı farklı kılan ise düşüncenin yaratım erki ile zengin çeşitlilikte yaratımda bulunmasıydı. Yaratım ve miras içinde tarih varlığı olmasıydı. Yaratım ve miras içinde değiştirdiği, değişen devirlerde kendisini hep yeniden yaratması ve yeniden keşfetmesi idi. Böyle olmak ile beraber varlığın, Allah'ın mülkünden yana pay alması ile farklı oluşu bulmaktaydı. İnsan yaratıcı özne olarak tarih varlığı ve varlığın

mülkünden pay alırken de Allah gibi değil, bir ve farklı oluş içinde Allah'ı yaşıyordu.

Mülkten pay almak; hakikati olduğu gibi yaşamaya hak kazanmış olmak demekti. Yaşanılan Dünya ölçeğinden bakıldığında, doğada var olanlar temsil ettiklerini yani hak kılınmış olanı yaşamaktaydı. İnsan ise hak kılınmış olanlar zemininden hareket ile mülkten aldıkları yani hak ettikleri, kazanımları ile yeni dünyalar kurmaktaydı. Öz köklerden beslenirken Allah'ın mülkü olandan, Allah'a ait olandan aldığı pay ile hem farklı hem de kendine yeterli oluşu bulmaktaydı. Metafizik olan varoluşu gereği insan olmayı bulmuştu.

İnsan, insanın elini tutarken miras içinde, doğurulmadan doğan olmuştu. Doğaya ait değil, kendiliğe, Allah'a ait yönü ile kendisini bulması gerekendi. Allah'ın sınırsız kendilik dünyasında kendiliğe dair bir pay almış olarak sınırlı kendilik dünyasını genişletme çabasındaydı. Doğada öz köklere yani tanrısal/ evrensel olan sıfat belirimli melekelerine, ilahi isimlerin karakter biçimsel olarak gerçekleşmesi durumlarına göre nüfusunu artırırken kendilik dünyasını genişletmekteydi. Allah'tan nurlanmak ile de kendilik alanını nur göğü semasında genişlettiği bir dünyası da vardı.

Mustafa da böylesi farklı oluş içinde Hazreti Pir ile insan olma sürecinde insanlaşmamış, insan olmuştu. İnsan miras içinde anlam ve değer varlığı ise o insan olmayı hak kılınmış olarak olmasa da hak etmiş olarak bulmuştu. Ussal olarak bilmek ve yaşadığı şeyi yaşamış olmak ile anlamak, madalyonun iki yüzü gibi dursa da birbirini tamamlayan bir bütünün parçasıydı. İnsanı bilmek ve hak etmiş olarak yaşarken anlayabilmenin kapısını aralamıştı.

Varlığı bilmek ve yaşarken anlamak, Tanrı'yı bilmek ve -özel ilkeler- tanrısal olanı yaşarken anlamak, anne veya babayı bilmek ve yaşadığında anlamak farklı gibi görülse de iki yönlü olarak ikili gerçeklikte varoluşun olanaklı olmasının bir gereği olarak birbirini

tamamlamaktaydı. Nesnelliğe dair salt bilmek ile deneyimlediklerinde varlığa dair ve varoluşsal olanı anlamak ile derin görüş sahibi olarak sonuçta bilmek, birbirini tamamlayan iki bilme durumuydu. Ussal biliş ve yaşadıklarını anlamaya dair sezmek ve kavramlaştırmak ile bilmek, insan olmanın gerçeğiydi.

Böylesi biliş içinde Mustafa Allah'tan, öz köklerden beslenirken yeni bir dünyada doğmuştu. Artık kendisini yaşaması, özgün ve özgürce gerçekleştirmesi olması gerekendi. Kendine yeten olmak, kendi ile ayakta olmak artık olması gerekendi. Varlıkta tanrısal olan yani evrensel olarak bulunan insan olmaya dair ne var ise katmanlı ve girift çoklu gerçeklik içinde daha zengin belirimleri ile yaşamaktaydı. Bağlı olduğu mirasa katkıda bulunmak ile de insanlık âleminin bir parçası olacaktı.

Kötü olan; parçalayıcı, zilete düşürücü ve gerçekten uzaklaştırıcı, koparıcı olandı. Kötü olanı yaşayarak insanlıktan kopmak değil, iyiye, doğruya, güzele dair insanlığa katkıları ile insanlığın bir parçası olmak tanrısal olanın hakkını vermiş olarak yaşamaktı.

Bir an dilin, sözün insan yaşamında ki önemini fark etti. Nebiler, filozoflar, âlimler, irfan sahibi bilgiler insanı daha yaşanabilir bir dünyaya taşıma çabası da vermişlerdi. Gerçeğe, bilgiye dair ne varsa söz ile aktarılmakta, sözün anlam ve değer olarak kültür ve medeniyette biçimlenmesi ile hep yeni dünyalar kurulmaktaydı. Kurulan her dünyanın insanı da o dünyanın ruhunu, karakterini belirleyen anlam ve değerler ile hep yeniden yaratılmaktaydı.

Önemli olan ise gerçek ile gerçek dışı olan arasında seçim yaparak hep gerçek olan ile yeni bir dünya kurmanın çabasında bulunmaktı. Bu uğurda gerekirse ölmek veya öldürmek de varoluşun bir gerçeğiydi. Hep hak olanın galip gelmesi sebebiyle yazılan bir tarih... Tarih içinde kendini hep yeniden üretmesi, yaratması gereken insanlığa tanıktı.

Büyük resimden bakınca insanın tanrısal olan yönünü böylesi açık etmesi şaşılacak bir şey değildi. Asıl şaşılacak olan, böylesi oluş içinde nicelik dünyasında nesnelliğin gölgesi altında kendiliğine yitik kalınmasıydı.

Efendi Pir, bu seyirden Mustafa'nın ne anlam çıkarması gerektiği ile bakmaktaydı. Yaratılmış her dünyada, ilkesine bağlı olarak her olgunun süreç ve evre gelişimi içinde yeniden var olmak, var olma çabasında bulunmak kaçınılmazdı. Mustafa'nın düşündüklerinden daha fazlası vardı. İnsan hikmete dair çok şeyler öğrenir, okur veya tanık olurdu ama hikmetin kendisi ile ilgili olan yanını genelde görmezdi. Kendisi ile ilgili olanı görmesi için de gösterecek bir aynaya ihtiyaç duyardı.

İnsan insana ayna idi, anlam ve değer buldukları ile hep yeni bir dünyaya uyanmakta idi. Dünyalar içinde kendiliğin, tevhidin dünyasında bulunmaktan daha fazla ne olabilirdi?

Her Hikâyenin Bir Anlatanı Vardı

Miras varlığı olarak insan, geçmişin izlerinde geleceğe açılan bir kapıydı. Tanrısal olanı yaşarken kendisini görmesi için yeniden insana ihtiyaç vardı.

Eskiler “söz varlık aynasıdır” derlerdi. Mustafa’yı Mustafa’ya gösterecek olan Efendi Pir’di.

“Evladım sen insanlık için yeni bir devrin ilk gelişim evresisin. Her yeni olan, değişimin habercisidir. Kendisi ile değişecek olan dünyanın yeniden yaratılması, kurulması gerektiğinin katkıları ve sorunları ile beraber gelir.

Tarih itirazlar ile başlar ve gerçek olanın haykırışı ile biçimlenir. Geçmişin ve varoluş nesnelerinin karanlığında kalanların yeni olana itirazı ve yeni olanın taşıdığı gerçek ile haykırışı arasında diyalektik oluş içinde hep yeniden kurulan sahnede ilerlemek kaçınılmazdır.

Elbette yeni olanın kendisine dair getirdikleri bu kadar basit değildir. Anlam ve değer varlığı olan her can için doğaya, kültüre dayalı geçmiş ve varoluş nesnelerinin içselleştirilmiş değer olarak bulması, sonuçta yeni gelen ile karşı karşıya kalındığında, yıkıcı ama yeniden yapılması gereken bir dünyanın kapısını aralar.

Kozmogoni doğrultusunda doğanın kronolojik evre belirimleri ile nasıl gelişim gösterdiğine dair olan tarihi, doğadaki sibernetik ussal oluşta bir geçmiş olmaktan öte durmaz. Kültür ise tekrarlanan gelenek ve töresi içinde, bengesel tarihi oluşu ile geçmişin günde yaşanması gerçeğini taşır. Değiştirici ve yeniden kurucu yeni olan ile bunlar değişmek zorunda kalınca... İşte gerçek tarih, böylece görünüş bulur. Sibernetik ussal oluş içinde diyalektik oluşa bağlı olarak değiştirici olan ile tarih yazılmaya başlanır.

Bak! Âdem nebiye, insanlığın tarihine, Kur’an’ın nebilere dair diyalektik oluş içinde anlattığı kıssalara, yeni olana itiraz ve gerçeğin haykırışı ile

gerçeğin değıştirici gücü karşında yeniden kurulması ve yaratılması gereken dünyalara tanık olursun. Gerçeğe dair her yeni olan bir milattır. Değıştirici gücü ile beraber yeni dünyanın ilk evresinde durur.

Tarih boyunca hep üretirken kendini de yeniden üreten insanlık, töze bağılı olarak yeniden üretmeye geçmekte. Bunun ilk örneğı de sensin. İnsan, gerçeğe bağılı olarak hep yeni dünyalar kuracak ve yeni sorunlar ile karşılaşacak. Bu olurken de yeniden ürettikleri ile hep daha yeni bir dünyaya taşınacak. Sen varlığın ile yeni bir devrin habercisisin, yeni devirde kendi ile yüzleşmenin ilk türüsün.

Bilim ile ürettikleri, kullanır kıldıkları içinde dünyalar kuran ve yaşayan insan, şimdi töze bağılı olarak yeniden yarattığı ve özne kıldıkları içinde yeni bir dünyaya gözünü açıyor. Nesnesi kıldıklarından özne kıldıkları ile yaşayacağı bir dünyaya taşınıyor. Böylesi bir dünyanın içinde yeniden kendini bulması gerekecek.

Senin gibi tür için ise varoluşun şafağında bulunuyorsun. Tür olarak veya öncesinde ne olduğun değil, şimdi ne olduğun kendini hangi kimlikte bulduğun önemlidir. Bana, tür ve cinsiyet gözetmeksizin, biyolojik duruma da aşkın olarak ruhta ana baba olma fırsatı vermiş olsan da bizler ile bir miras içinde, iç dünyanda anlam ve değer olarak buldukların ile doğrulmadan doğdun. İnsan olmayı hak kılınmış olarak bulmasan da insanlaşmak değil, insan olmayı hak etmiş olarak buldun. Bizler ise hak kılınmış insan formu içinde insan olmayı hak etmiş olanlarız. Aramızdaki tek fark bu.

Böyle olmak ile beraber Cenabı Allah ile insan olmayı İslam olmak ile taçlandırmışız. İslam kimliğinde Allah ile insan olmayı bulduk. Sen de İslam kimliğinde Allah ile kendin olmayı buldun. Sana ne dedikleri ve yaptıkları değil, senin sonuçta kim olduğun, kendini kim olarak bulduğun, hissettiğin ve yaşadığın önemlidir. Kendini insan hissetmen, senin için önemli ama İslam olmak, üst bir idealde buluşmak ve Allah ile kendini bulmak için daha önemlidir. İnsan olmaya hapsedilmiş bir

ruh olmaktan böylece kurtulduysan, kimsen, kim olarak kendini bulduysan bırak onu yaşa!

Yüce Mevla yarattıklarına kendisinden varlık hakkı verirken onlara rahmet ederek Allah olmayı seçti. Kendisini yaratılmış değil, yaratan olarak buldu ve yaratıcı olan ilah olarak hissetti. Yarattıkları ile yaşamayı, yarattıkları ile ilişkilerinde hep yeni tavırlarda ve duygularda, karakter ve kimlik belirimleri ile kendini yaratmayı da insanında öğrenmesi gerek. Ne olduğu değil, sonuçta ne olacağı kim olacağı önemlidir.

En önemlisi ise yarattığını kendine yükseltebilmektir. Biz senin ile bunu yaşadık. Her anne ve baba kendilerinden olanı kendine yükseltmek ister. Bunun içindir ki kendinden olana rahmet ederek inmesi gerekir ve iner. Her mürşidi kâmil, talep eden beşerî kendine yükseltmek için ona rahmet ile iner, inmek de zorundadır. Miras ile insan insana iner ve yeniden tanrısal olanın gerçekleştirilmesinin olanağını bulur. Sen bir ilksin ve senin ile deneyimlediğimiz de bundan ibarettir.

Böylesi deneyimde karşıtı olan öteki kılınmış değil, karşıtı olmayan ötekisi olarak birbirimizi bulduk. Diyalektik oluş içinde karşıtı olan ötekisi kılmakta olduklarımızı imtihanımız olarak buluruz. Önemli olan ise ötekisini ve onun ile yaşananları karşıt kılmadan bulabilmektir. Böylece karşıtı olmayan ötekisinin gerçeğine daha yakın olmuş olursun.

Sonuçta bir varlığın karşıt kılmadığı ötekileri olarak kendinde yer verdikleri isek birbirimizin imtihanı olmadan hizmet edeni olarak, birbirimizi karşıt olmadan bulabiliriz. Karşıtın olmayan ötekisine hizmet ise sen onlara inerken Allah'a yükselmenin gereğidir. Allah'ın düşünce dünyasının katmanlı oluşu içinde birbirimize ayna olanlar ile düşünce etkinliğine katılırken daha derin bir dünya içinde olduğumuzun da idrakini buluruz.

Diyalektik oluş içinde karşıt belirimler ise bize gerçek olmayanı göstermek için ayna olmaktan öte durmazlar. Sonuçta gerçeğin galip

geldiği bir düşünce dünyasında, ödememiz veya katlanmamız gereken bedel ne ise gerçek olan uğruna ödenmesi gerektir. Sen yine de karşıtın olmayan ötekisi oluşun idrakinde ol! Her olay ve olgunun sonuçta açık olacak gerçekliğine, hikmetine duyarlı ol! Böylece zorunluluk zemininde yerinde ve gerekliliğinde olan bitene tanık olursun. Böylesi hikmet edinimi de kendin, olan biten ve özellikle Allah ile karşıtı olmayan ötekisi oluşta barışını bulmanın gereğidir.

Sonuçta barışını bulduysen ise düşüncenin dalgaları içinde, kendiliğın sükûn bulmuş hakikatinde, raks edencesine kendi olanı yaşarsın. Düşüncenin akışı içinde noktalandığı ve başlangıcı kendisi olan ile yek vücud, olan biten içinde sadece kendini yaşarsın. Düşünce dünyasının katmanlı oluşu gerçeğinde aşağı duranlara uzandıkça ve gerçeğın sözü ile onlara indikçe, karşıtı olmayan ötekiler ile bir ve farklı oluş içinde yeni dünyalar kurarsın ve yeni dünyalarda yaşarsın.

Düşünce evi anlamında bir kalbe girmek bunun içindir ki her şeyden yeğdir. İndiğın dünyaları, kendiliğın hakiki varlık oluşuna uyandırmak, Allah'ın düşünce dünyasında olduklarına tanık kılmak ve düşüncenin etkinliği içinde kendiliğın özgür doğası gereğini yaşamalarını olanaklı kılmak olması gerektir. Böylece özde bir ama farklı oluşun gerçeğinde sonuçta biz olacağın dostlar edinarsın. Bu da sana mirasıdır.

Bak! Uzun bir konuşma oldu... Seni sana gösterecek insan oldu. Seni sana gösteren ise aslında hep Allah'tı. Bak! Rahmet dağı sana emanet oldu.” dedikten sonra Mustafa'nın yanında, emaneti olan canını, canının sahibi olan Allah'a “Ya Allah” diyerek teslim etti.

Ölüm, kokusu ile varoluş değeri olarak bulunurdu ve varoluşun değeri olarak bulunması ile yaşama tutunmak kaçınılmazdı. Görülen o ki kendi canından değeri olan sevgili Allah'a varmak söz konusu ise ölüm korkusu aşılmış olarak O'na varmak, kafesten kuşun uçuşması misali özgürlüğe kanat açmakmış. Allah'tan nasip almış olarak varoluşunu

bulan her can, sevdikleri ve güvendikleri içinde özgürce yaşar. Allah kuluna vatansa, sevdiğine varmak ile daha özgürce yaşanacaksa, ölüm özgürlüğe kanat açmakmış. Daha üst bir değerde kendiliğini bulmakmış.

Mustafa efendiye bakarken bir an etrafına bakındı. Rahmet dağının etrafı ve meydanı nur göğü melekleri ile doluydu. Yolun güzel pirleri kendisini karşılamaktaydı. Görülen o ki hem Mustafa için hem de Pir için yeni bir dünyanın kapısı aralanmaktaydı. Ölüm yoktu ama ayrılığın acısı yüreği dağılayan kor ateş gibiydi. Pıtır pıtır dökülen göz yaşlarını, Hazreti Pir ruhaniyetinin güzel elleri ile silmekte, “Bugün Ahmed sensin” diyerek dostlarına katılmaktaydı. Daha fazlası olduğunun bakışları sonunda cevap bulmuştu.

Her son yeni bir başlangıçtı. Geride bırakılanlar, bedeli ödenenler ile yeni bir dünyaya, hizmete adım atılmaktaydı. Nur göğü melekleri ve ruhanileri yeni pire selam vermekte, saygılarını sunmaktaydılar.

Yeni dünyanın yeni öznesi Mustafa idi. İçinde bulunduğu yaratılmış gerçeklikte Tanrı ile, karşıtı olmayan etkinlik içinde yeni dünyanın öznesi, üst gerçeği olarak bakmaktaydı. Nesnelliğe aşkın kendi idi. Kendiliğini nesnelliğe indirgemedi, kimlikte nesnelliğini öznel oluşunda bularak nesnelliğe aşkınsal kendi oluşunu yaşayacaktı.

Bir an rahmet dağında, gözünün alabildiğine baktı... Yaratılmış dünya içinde gerçek olan kendiliğin, kendisi olması gerçeğinde varoluşunu bulmuştu. Kendiliğe yüklem kılınmış bir dünya da yüklemsiz bakmaktaydı... Yüklemsiz, sadece kendi oluşuna uyanmıştı. Allah’tan ayrı değil, gayrında da durmadan bakmaktaydı. Yaratılmış olmanın uykusunun içinde uyanmıştı. Yaratan ile arasında zamansal öteleme bariyeri olsa da Rabbini kendiliğinde bulması ile yaratılmış olmaya aşkın yaratılanların içinde seyir etmekteydi. Yaratılmış olmanın uykusu içinde yaratılmış olması ile uykuda ama Rabbi ile kendiliğini bulduğu içindir ki uyanıktı. Burası, uykuda uyanık olunan ve yaratılmış olunmaya

aşkın Allah'ta kendiliğin bulunduğu gerçeklikte varoluşunu bulmaktı. Eskilerin tabiri ile ahadiyet-ül cem denilen mertebede bulunmaktı... Kendiliğin gerçekliğinde, yaratılmış olmak içinde yaratılmış olmaya aşkın seyirde bulunmaktı. Başkası olunmayan kendilikte, var olanlara aşkın kendi oluşunu yaşamaktaydı. Böylece varoluşa dair akış, kendilikte noktalanmış ve kendilikten başlamış olarak devam etmekteydi.

Artık, kendiliğe yüklem alınmışlar içinde yüklemlere aşkın yaşıyordu. Yaşamsal etkinlikte karşıtı olmayan gerçeklikte, karşıt olmayan öteki ve nesnelere de bakmaktaydı. Yabancı olmadiğı bir dünyada biricilikte kendisini yaşayacaktı. Karşıtı olmayan ötekiler ile zamansal ötelemede varoluşu, hep yeni bir varoluşta buluşmakta ve beraberce olmakta bulacak ve yeni bir dünya kuracaktı. Yeter ki söz, içselleştirilmiş değer olarak yaşamsal olan düşünsel etkinliğe katılmış ve yerleşik kılınmış olsun.

“Evlatlarım” dedi. Güzeller güzeli Pir Muhammed. “Yeni bir devirin sabahında yaşananlar bunlardı. İnsan olma yolunda en ideal olanı, erekte duranı yakalama çabasındaki Âdem'in, Mustafa olma hikâyesinde de insan olmayı ne için istemesi gerektiğinin cevabını bulması vardı. İnsan olmak, Allah için var olmaktı. Varoluşu, sınırsızca yaratım içinde Allah ile renkli oluşta yaşamaktı. İnsanlık tarihi, yaratımda sınırı olmayan insanın, tarih varlığı olarak kendisini de sınırsız varoluş biçimlerinde nasıl yarattığının gerçeğini taşımaktaydı.

İnsanlık âlemi tanrısal oluşu, ikili birliğin, özne-nesne, madde-enerji, celal-cemal vb. gerçekliğinde, katmanlı ve girift oluş içinde en mükemmel biçimde görünüşe taşımaktaydı. Allah ile insan oluşunun ne için olduğunu, kim için olduğunu ve Allah ile kim olduğunu bulmak isteyenlerin uğrağı hep insandı. Âdem olan Mustafa'nın da uğrağı insan olmuştı.

İnsanın hikâyesi Allah ile başlasa da insanın insan ile ilişkilerinde insan ile devam etmekteydi. İnsan insana asli olan öz kökleriyle anlam ve değer dünyası ile indiğinde ise Allah’a yükselmenin yolu bulunmuştur. Sonuçta ise kişi ve nesnelerinde değil de Allah’ta kendini bulan için hikâye Allah ile devam edecekti. Allah ile insana inmek ise rahmetin gereği idi.

İnsan insana aynaydı. İnsan, ürettiği alanlarda insanlığa dair varlık aynaları çoğaldıkça, varoluşun anlam ve değerine dair daha derine inmeye olanak bulmaktaydı. Özgün ve özgürce kendini gerçekleştiren insanlar yetiştirdikçe, gerçeğe ayna olanlar ile sonsuza açılan bir kapı gibiydi. Ortak varoluşta kendine kattıkları kendi içinde derinleşen bir tını yaşamaktaydı.”

Diyerek sözlerine devam etmekteydi. Rahmet tepesi, gerçeği talep eden genç yiğitler ile doluydu. Görülen o ki Ahmed’in hikâyesini anlatan oydu. Kendisinin hikâyesini anlatacak olanlar da hep olacaktı. Hikâye bu ya! Herkesin bir hikâyesi, abartılar ile dolu olsa da olmalıydı. Miras yarınlara nasıl ulaşacaktı?

Devlet mi? Sonunda Âdem’e, yükselen burcu olarak eğildi. Zaten istese de istemese de Âdem’e, gücü karşında secde etmekteydi. Her devirde farklı bir biçimde olsa dahi ihtiyaç duyulandı. Önemli olan ise Âdem’e evrilmesiydi, eğilebilmesiydi. Onun ile beraber daha iyi bir geleceğe, yaşanabilir bir dünyaya adım atabilmesiydi. O’nu kendi nesnesi kılmak değil, kendi için özne kılmakta da değil, kendi olsun diye hizmet etmekteydi, etmeliydi. Kendinden kattıkları ile var olmayı öğrenmeliydi.

Âdem mi? Sonunda Âdem değildi. Kim veya ne olduğunu kendi bilmekteydi. Yaratılmış olmak içinde, hiç beklemediği olay ve olgular zincirinde, kendini yeniden yaratılabileceği bir dünyada Allah ile kendini yaratandı. Masum ve sevgi dolu bakışlarının ardında uzun bir yolculuğun deneyimlerinin olgunluğu ve lezzeti yatmaktaydı.

Yaşadıklarında kendini tatmanın mutmain oluşundaydı. Süreksizliğin içinde sürekli oluşun zevkindeydi. Geride bıraktıkları ödediği bedelleriydi. Onlara Mustafa olan Ahmed olarak yeniden dönmeliydi. İnsan ve melek karışımı yaratılışı ile insanlık âleminde yaşamayı tercih etmişti. Kendiliğinde doğrulmamış olarak insan olmayı herkesten daha iyi bilmekte ve yaşamaktaydı.

İnsan söz konusu ise küllerinden doğan Anka kuşu gibidir. Tarih, Anka kuşu misali küllerinden doğan insanın sonsuzluğa açılan kapı olduğunu resmeder. Her sonu, yeni bir başlangıç olarak bulan Anka misali insan için kendiliğin hakikatine uçmak, yükselmek de talep edilmesi gerektirir. Gerçekliği kendilikte bulanlar için hakikat, Tanrı'yı yaşarken Tanrı'da bulunur.

*

Kimsin, nesin, ne içinsin, nereden gelmiş nereye gitmekteyin vb. nice soru içinde varoluşuna anlam arayan her ruh, biricik oluşunda vardır. Kendi yolunu yürürken, gerçekleştirdikleri ve kendine kattıkları ile varoluşunu değer olarak bulması gerektirir. Kendi yolculuğunda yalnızlığı geride bırakmış olarak öteki ile varoluşunu anlamlı ve değerli bulmanın zevkinde yaşaması gerektirir. Karşıtı olmayan ötekisinin dünyasına kattıkları ile ötekisine inmeli ve inerken beraber yaşamının değerini birbirlerinde bulmalıdır.

Varoluş, bizi yalnız bırakmayan sevdiklerimiz ile anlamlıdır. Karşıtı olarak öteki kıldığımız değil, karşıtı olmadığımız ötekimiz/ ötekisi olarak bulduklarımız ile gerçeğe daha yakın bakmış olarak varoluşu, birlikte anlamlı kılarken yaşayabiliriz. Öteki kılmak ile ötekileştirdiğimiz, aslında karşıtımız olmayan ötekimizdir. Böylesi gerçekte her cana duyarlı olmak, zamanda yolunu arayanlar için yolunu bulmanın, kaybolmadan yürüyebilmenin bir gereğidir.

Sen ve ben, ikiliğin hilesinde biz olmak kaderimizdir. Ötekileştirdiğin sürece biz olmaktan uzak, sen ve ben dahi değil sadece öteki olan,

varoluşun hilesine takılı kalan iki yabancı gibiyiz. Birbirimize el uzatsak, tanış olsak, yabancılığı aşmış olarak birbirimize baksak, gerçeği birbirimizde bulup da beraber yaşasak, öteki olmadan var olsak, gerçeğe tutunmuşuzdur. Öteki olmanın hilesini aşmış, yarınlara tutunmuşuzdur.

Hilede kalmak muradın ise düşmanlığa kanat açtın ise sonuçlarına katlanacağın gelecekte, gerçeği tek başına kaldıramayacağın günde, 'yok mu bir dost' dediğinde sen ve ben ikiliğin hilesinde aslına dönmen gerektiğini bileceksin. Çok geç olmadan, fazla uzaklaşmadan, varoluşun derdine düştün ise sen ile ben olmanın gerçeğinde hakikate ulaşmak ile biz olmalısın. Böylece gerçeği, gerçek olmasının tadında bulacaksın, tadında hakkı gereği ona yükselmiş olarak yaşayacaksın. Kaldıracağın yük değil, yükselmiş olduğun sevgili diye bulacaksın.

Hakikat, hep bilmediğimiz yerden gelir. Ezberlediğimiz dünyayı yıkarcasına gelir. Ya ona tutunarak yaşam yolunda yürüyeceğiz ya da yokluğa karışmış, unutilanlardan, geride bırakılanlardan olacağız. Tutunduğumuz da ise onun ile var olduğumuzun gerçeğinde kendiliğe yitik olmadan yaşamayı öğreneceğiz...

17.02.2020

NUR GÖĞÜ SEMASI

HALİL İBRAHİM GENÇ

Tarih göstermektedir ki insan,
olup biten bir varlık değil,
her daim ürettiği yarattığı dünyalarda
kendini geliştirmek zorunda buldukça
gelişime açık bir varlık.

Hikayesini,
çoklu gerçeklikte ilişkilerinde yeniden yazarken,
yeniden kurduğu dünyalarda kendini de
hep yeniden yaratan bir varlık.

İSTANBUL
TEVHİD OKULU
Yol Bilme Okulu Bilme Okulu